

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**CEBRİ İCRADA BORÇLUYA VE MALVARLIĞINA DAİR
BİLGİLERE ERİŞİM İMKÂNI**

Bahadır KUŞ

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye Hilal ÜÇÜNCÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ USUL VE İCRA İFLAS HUKUKU BİLİM DALI**

AĞUSTOS 2022

**CEBRİ İCRADA BORÇLUYA VE MALVARLIĞINA DAİR BİLGİLERE
ERİŞİM İMKÂNI**

Bahadır KUŞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ USUL VE İCRA İFLAS HUKUKU BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS 2022

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

(İmza)

Bahadır Kuş

03.08.2022

Cebri İcrada Borçluya ve Malvarlığına Dair Bilgilere Erişim İmkânı

Yüksek Lisans Tezi

Bahadır KUŞ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ağustos 2022

ÖZET

Cebri icra hukukunda borçluya ve malvarlığına dair bilgilere erişim, takibin ilerlemesi bakımından önemlidir. Bu çalışma kapsamında çeşitli sınıflandırmalar altında borçluya ve malvarlığına dair bilgilere erişim imkânı incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde bilgiye erişimin temelleri; kavram, tarihî gelişim, bazı temel haklarla olan bağlantı, cebri icranın etkinliğine dair bazı güncel gelişmeler başlıkları altında ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde bilgiye erişimin kapsam ve içeriği; konu, kişi ve zaman ayrımlarına göre değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise bilgiye erişimin etkinliğini arttırmaya yönelik araçlar ve bilgiye erişime dair özellik arz eden bazı durumlar incelenmiştir.

Bilim Kodu : 51101

Anahtar Kelimeler : icra, cebri icra, takip hukuku, borçlunun malvarlığı, borçlunun bilgileri, bilgiye erişim

Sayfa Adedi : 174

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye Hilal ÜÇÜNCÜ

Öğrenci ORCID ID :

Access to Information About the Debtor and His Assets in Forced Execution

M.Sc. Thesis

Bahadır KUŞ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

August 2022

ABSTRACT

Access to information about the debtor and his assets is important in terms of the progress of the execution. Within the scope of this study, it has been tried to examine the possibility of access to information about the debtor and his assets under various classifications. In the first part of the study, the basics of access to information is discussed under the headings of notion, historical development, the connection with some fundamental rights, and some recent developments regarding the effectiveness of the enforcement. In the second part of the study, the scope and the content of access to information is tried to be evaluated according to subject, person and time divisions. In the last part of the study, tools to increase the efficiency of access to information and some specific situations regarding access to information were examined.

Science Code : 51101

Key Words : execution, forced execution, enforcement law, assets of debtor, information about debtor, access to information

Page Number : 174

Supervisor : Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye Hilal ÜÇÜNCÜ

Student ORCID ID :

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. CEBRİ İCRA HUKUKUNDA BORÇLUNUN BİLGİLERİNE ERİŞİMİN TEMELLERİ	7
2.1. Kavram	7
2.2. Tarihi Gelişim.....	9
2.2.1. Roma Hukukunda.....	10
2.2.2. Osmanlı Hukukunda.....	13
2.3. Borçlunun Bilgilerine Erişimin Bazı Temel Hak ve İlkelerle İlişkisi	18
2.3.1. Kişisel Verilerin Korunması Hakkı.....	18
2.3.2. Bilgi Edinme Hakkı.....	25
2.3.3. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı.....	28
2.3.4. Adil Yargılanma Hakkı	31
2.3.5. Bilginin Geleceğini Belirleme Hakkı	34
2.3.6. Hukuki Dinlenilme Hakkı	36
2.3.7. Ölçülülük İlkesi	37
2.3.8. Takip Ekonomisi İlkesi	40
2.4. Cebri İcranın Etkinliğine Yansımaları ve Uygulamadaki Güncel Gelişmeler	40
3. BORÇLUYA DAİR BİLGİLERE ERİŞİMİN KAPSAMI VE İÇERİĞİ.....	43
3.1. Konu Bakımından.....	43

3.1.1. Borçlunun Bilgilerine Erişim Yolları	44
3.1.1.1. Mal beyanında bulunulması.....	45
3.1.1.1.1. Genel olarak.....	45
3.1.1.1.2. Belediyeler için öngörülen özel düzenlemenin değerlendirilmesi	49
3.1.1.1.3. Avrupa Komisyonu çalışmasının değerlendirilmesi	50
3.1.1.2. Sicillerden yararlanılması	51
3.1.1.3. Fiilî hacizde bilgiye erişim	56
3.1.2. Borçlunun Malvarlığına Dair Bilgilere Erişim.....	59
3.1.2.1. Borçlunun taşınır malvarlığına erişim	59
3.1.2.1.1. Fiilî haciz ve sicile kayıtlı taşınır lar arasındaki ayırım.....	60
3.1.2.1.2. Ticari defterlere ilişkin değerlendirme	62
3.1.2.1.3. Finansal kiralama sözleşmelerine ilişkin değerlendirme	63
3.1.2.1.4. Ticari işlemlerde taşınır rehnine ilişkin değerlendirme	64
3.1.2.2. Borçlunun taşınmaz malvarlığına erişim	66
3.1.2.2.1. Taşınmaza erişimde menfaatin kapsamının belirlenmesi.....	66
3.1.2.2.2. Erişimin tapu kütüğü yahut sistem üzerinden yapılabilmesi	68
3.1.2.2.3. Kadastro su yapılmayan yerlerde taşınmaza erişim	70
3.1.2.2.4. Taşınmaza ait muhdesata erişim.....	71
3.1.2.2.5. Tapu siciline erişimin kapsamı ve sınırlandırılması	71
3.1.2.3. Borçlunun üçüncü kişilerdeki mal ve alacaklarına dair bilgilere erişim.....	73
3.1.2.3.1. Genel olarak.....	73

3.1.2.3.2. Haciz ihbarnamesine cevabın içerik ve kapsamı	75
3.1.2.3.3. Üçüncü kişideki henüz doğmamış alacağın haczedilmesi	77
3.1.2.3.4. Ticaret şirketlerinde bulunan bilgiye erişim.....	79
3.1.2.3.5. Bankalarda bulunan bilgilere erişim.....	80
3.1.2.3.6. Vakıflara ilişkin değerlendirme	85
3.1.3. Borçlunun Malvarlığı Dışındaki Bilgilerine Erişim	87
3.1.3.1. Gerçek kişi borçlunun adresine erişim	89
3.1.3.2. Gerçek kişi borçlunun kimlik numarasına erişim.....	92
3.1.3.3. Tüzel kişi borçlunun adresine erişim	93
3.2. Kişi Bakımından	94
3.2.1. Bilgiyi Talep Edebilecek Olanlar	94
3.2.1.1. Takip alacaklısı	94
3.2.1.2. Takip alacaklısının avukatı	96
3.2.1.2.1. Avukatların nüfus siciline erişimi	97
3.2.1.2.2. Stajyer avukat ve avukat katiplerinin durumu	99
3.2.1.3. İcra dairesi	100
3.2.1.4. Üçüncü kişi	100
3.2.2. Kendisinden Bilgi Talep Edilebilecek Olanlar.....	102
3.2.2.1. Takip borçlusu	102
3.2.2.2. Üçüncü kişi	103
3.2.3. İcra Dairesinin ve Görevlilerinin Konumu.....	105
3.2.3.1. Genel olarak.....	105
3.2.3.2. Bilgi araştırmasına ilişkin talep üzerine icra memuru işleminin şikâyeteye konu olabilmesi	108

3.2.3.2.1. İcra dairesinin hareketsizliği hâli.....	108
3.2.3.2.2. İcra dairesinin tasarrufun iptali davasına konu olabilecek pasif malvarlığı sorgulaması yapması.....	109
3.2.3.3. İcra memurunun bilgiye erişiminde kişisel verilerin korunmasına ilişkin uygulamanın incelemesi	110
3.3. Zaman Bakımından.....	112
3.3.1. Bilginin Ne Zaman Talep Edilebileceği	112
3.3.1.1. Borç ilişkisi doğmadan önce bilginin talep edilebilmesi	112
3.3.1.2. Kesinleşen takiplerde bilginin talep edilmesi	114
3.3.2. Bilginin Paylaşımına İlişkin Süreler.....	119
4. BİLGİYE ERİŞİMİN ETKİNLİĞİNİ ARTTIRMAYA YÖNELİK ARAÇLAR ve BİLGİYE ERİŞİME DAİR ÖZEL DURUMLAR.....	123
4.1. Bilgiye Erişimin Etkinliğini Arttırmaya Yönelik Araçlar	123
4.1.1. Borçlunun ve Üçüncü Kişinin İş Birliği.....	123
4.1.2. Bilginin Paylaşımına İlişkin Yaptırımlar	125
4.1.2.1. Borçlu açısından	125
4.1.2.1.1. Mal beyanında bulunmamanın yaptırımı.....	125
4.1.2.1.2. Borçlu için öngörülen diğer yaptırımlar	127
4.1.2.2. Üçüncü kişiler açısından.....	127
4.1.2.3. Herkes bakımından öngörülen cezalar.....	130
4.1.3. Borçlunun Bilgilerine Erişimde Hızlılık	132
4.1.4. Küçük Tutarlı İcra Takiplerinde Bilgiye Erişim	135
4.2. Bilgiye Erişime Dair Özel Durumlar	138
4.2.1. Genel Haciz Yoluyla Takipte Bilgiye Erişebilme	138
4.2.2. Sınır Aşırı Takipler Bakımından Bilgiye Erişim.....	139
4.2.2.1. Genel olarak yer bakımından bilgiye erişim.....	139
4.2.2.2. Genel olarak sınır aşırı takiplerde bilgiye erişim.....	140

4.2.2.3. Avrupa birliği hukukunda.....	141
4.2.2.3.1. Genel olarak.....	141
4.2.2.3.2. Küçük tutarlı alacaklar usul.....	142
4.2.2.3.3. Avrupa deme Emri düzenlemesi.....	143
4.2.2.3.4. Başka bir ye devletteki banka hesaplarına erişim için öngörülen usul	144
4.2.3. Gemi Haczinde Bilgiye Erişim.....	146
4.2.3.1. Geminin sicile kayıtlı olup olmaması	146
4.2.3.2. Gemi mülkiyetinin tespitinde “gerçek malık” sorunu	148
4.2.3.3. Geminin ihtiyati haczinde geminin tutulmasına ilişkin diğer hususlar.....	149
4.2.4. Kripto Varlıklara İlişkin Bilgiye Erişim.....	150
5. SONUÇ	155
KAYNAKÇA	165
ZGEMİř	175

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

22 Ocak tarihli Yönetmelik

22 Ocak 2022 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan Mal, Hak veya Alacağın Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi Üzerinden Sorgulanması Hakkında Yönetmelik

6698 s.K.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

AİHS

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

AMUK

Alman Medeni Usul Kanunu (Zivilprozessordnung)

Anayasa

18/10/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

a.g.e.

adı geçen eser

art.

article

aşa.

aşağıda

Avukatlık Kanunu

19.03.1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu

AYM

Anayasa Mahkemesi

BAM

Bölge Adliye Mahkemesi

bkz.

bakınız

dn.

Dipnot

E.

Esas

ed.

editör

e.t.

erişim tarihi

FİK

01/06/2012 tarihli Fransız İcra Kanunu

GİB

Gelir İdaresi Başkanlığı

HFSA

Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi

HMK

12/01/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

HD

Hukuk Dairesi

HGK

Hukuk Genel Kurulu

İFM

İsviçre Federal Mahkemesi

İİK / Kanun	09/06/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu	Ka-
İsvİİK	11 Nisan 1889 tarihli İsviçre İcra ve İflâs Kanunu	
İİKY	İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği	
İMK	10/12/1907 tarihli İsviçre Medeni Kanunu	
karş.	karşılaştırınız	
K.	Karar	
Kazancı	Kazancı Hukuk Otomasyon	
KVKK	Kişisel Verileri Koruma Kurumu	
Lexpera	Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi	
m.	madde	
ör.	örneğin	
par.	paragraf	
S.	Sayı	
s.	sayfa	
s.k.	sayılı kanun	
T.	Tarih	
TAKBİS	Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi	
TBB Dergisi	Türkiye Barolar Birliği Dergisi	
TBK	11/01/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu	
TCK	26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu	
Teb. K.	11.02.1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu	
TMK	22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu	
TST	17/08/2013 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan Tapu Sicili Tüzüğü	
TTK	13/01/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu	
vd.	ve devamı	
vs.	vesair	
yuk.	yukarıda	

1. GİRİŞ

Mahkeme kararları ve diğer icra edilebilir belgeler ancak öngördükleri sonuçların gerçekleşmesi, bir başka ifadeyle icra edilmeleri durumunda anlam ifade ederler. Bu belgelerin kendileri aleyhine sonuç(lar) öngördüğü kişilerin yükümlülüklerini re'sen yerine getirmeleri arzu edilen ihtimaldir. Karşıt durumda ise eski hukuk sistemlerinde kabul olunduğunun aksine dava sonucunda lehine hüküm kurulan taraf bu hükmü kendi gücünü kullanarak¹ (ihkak-ı hak) uygulatamaz. Başvuru üzerine cebri icra hukukunda öngörülen usullere uygun olarak icra organları kamu gücünü kullanır ve hükmün (ya da icra edilebilir belgenin) içeriğini zor kullanarak uygular². Dolayısıyla cebri icra hukuku, hukukî güvenliğin sağlanabilmesi için gerekli olan kamu gücünün kullanımına imkân tanır ve bu yüzden de henüz başlangıç safhasındaki hukuk sistemlerinde dahi düzenlemeler içerir³.

Roma hukukunun kaynaklarından *XII Levha Kanunu*'nda borcunu ifa etmeyen borçlunun alacaklının yanında götürülerek zincire vurulması öngörülmüştür⁴. Roma hukukunun ileri dönemlerinde ve tarihî sürecin akışı içerisinde diğer hukuk sistemlerinde cebri icra hukuku "*insanileşmiş*"⁵ ve günümüzde de çağdaş hukuk sistemleri tarafından kabul edildiği üzere borçlunun kural olarak yalnızca malvarlığının cebri icraya konu olabileceğini kabul etmiştir⁶. Dolayısıyla alacaklının para alacağı menfaa-

¹ Muhammet Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler* (Ankara: Adalet, 2009), 31, 32: Bugünkü hukuk düzeninde de belli durumlarda izin verilen meşru müdafaa, hapis hakkı gibi ihkak-ı hakkın izlerine rastlanmaktadır.

² "Conditions des poursuites (Procédures civiles d'exécution)," *Dalloz Fiches d'orientation* (Septembre 2020).

³ Türkân Rado, "Roma Hukukunda Cebri İcra Usullerinin İnkişafı," *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 10, 1-2, S. 1-2 (1944), 229.

⁴ Rado, 229; Pınar Çiftçi, *İcra Hukukunda Menfaat Dengesi* (Ankara: Adalet, 2010), 20; Borç ve cebri icra kavramları arasındaki doğrudan ve çok sıkı bir ilişki vardır (Rado, 230). Hukuki anlamda borç, bir kişiyi diğerine karşı bir şeyi verme, yapma ya da yapmamaya mecbur bırakan hukuki bağı ifade eder (Littre sözlüğü, <https://www.littre.org/definition/obligation>). Borç kavramını karşılayan obligatio, Latince borçlunun fiziken zincirle alacaklıya bağlanması anlamına gelen ligo are kelimesinden türemiştir (Lionel Miniato, *Voies d'exécution et procédures de distribution* (Paris: Montchrestien, Lextenso éditions, 2010), 14; Özlem Söğütü, *Roma Özel Hukuku* (Ankara: Seçkin, 2020), 332).

⁵ Philippe Hoonakker, *Procédures civiles d'exécution* (Orléans: Editions Paradigme, 2010), 7.

⁶ Özkes, 32; Çiftçi, 19; Borçlunun şahsının da bir borç nedeniyle icra işlemlerine konu olabilmesi mümkündür. Örneğin, tazyik (ör. m. 76) ve disiplin hapislerinde (ör. m. 339), taşınmazların tahliye ve tesliminde (İİK m. 26, 27), bir işin yapılmasına veya yapılmamasına dair ilamların icrasında (İİK

tini tatmin edebilmesinin yegâne yolu borçlunun malvarlığı unsurlarını tespit edebilmesine bağlıdır. Bir başka ifadeyle borçluya ve malvarlığına dair bilgilere erişim cebri icra faaliyetinin başarıya ulaşması bakımından belirleyici konumdadır. Bunun için de gerek borçlunun gerekse de üçüncü kişilerin takibe ilişkin bilgileri paylaşma yükümlülükleri bulunmaktadır⁷.

Takip alacaklısı borçluya veya malvarlığına dair bilgilere sahip olmayabilir⁸. Örneğin, borçlunun adresini ya da hesabının bulunduğu bankaların hangileri olduğunu alacaklı bilemeyebilir. Takibin ilerlemesi için belirleyici etkiye sahip bu tür bilgilere ulaşılamadığında ise alacaklı hukuk düzeninin kendisine tanımış olduğu menfaati elde edemez. Bu durum da hukuki güvenlik ilkesini ve hukuka olan güveni zedeler, bazı durumlarda ticari işleyişte esas olan güveni zafiyete uğratar⁹.

İcra takibinin bir para alacağına ilişkin olması durumunda takip borçlusunun malvarlığı unsurlarının neler olduğu, tüm takip çeşitleri bakımından ise borçlunun (bazı durumlarda işverenin) adresinin nerede bulunduğu gibi bilgiler alacaklının menfaatine kavuşabilmesi ve takibin başarılı bir şekilde sona ermesi için gerekli olabilir. Borçlunun malvarlığına dair bilgilere erişim için kullanılan kavramlardan biri de

m. 30) borçlu icra işlemlerine şahsen muhatap olur; Roma hukukundaki gelişim sürecinin daha ayrıntılı tahkiki için bkz. aşa. Başlık 2.2.1.

⁷ François Bohnet ve Luca Melcarne, "Le secret professionnel du médecin, de l'avocat, du notaire et de l'agent d'affaires dans la poursuite pour dettes: recouvrement des créances, devoir de renseigner et de remettre," *Journal des Tribunaux* (2020 II), 50.

⁸ Gérard Couchez, *Voies d'exécution*, 8. Bası (Armand Collin, 2005), 61.

⁹ Robert Patry ve Haluk Burcuoğlu, "Güven Teorisi ve Ticaret Hukuku ve Kamu Hukukundaki İhtihatlarda Yeni Gelişmeler," *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi* 15, 18, S. 18 (1990), 19 vd.: "Bu konuda René Demogue şunu söylemiştir: "İşte modern yasama faaliyetinin getirdiği birçok çözümlerin çok belirgin esprisi buradadır. Bu hükümlerin amacı özdeştir. Bunlarla işlemler kolaylaştırılmak istenmektedir. Bir hak kazanmak için hukuki işlem yapan kimse bazı görünüşlerin varlığı halinde kendisi için herşeyin bu görünüşlerin gerçeğe uygun olduklarındaki gibi, yürüyeceğini bildiğinde, hukuki işlem yapmaya teşvik edilmiş olacaktır"-- [...] Bu ilke, görünüşe güvenen kimseyi himaye eder ve iyiniyeti karine düzeyine çıkarır."; hukuki işlem kavramıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Şebnem Akipek, "Tamamlayıcı Olgunun Hukukî İşleme Etkisi," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 44, S. 1 (1995); maddi hukuka ilişkin bir kavram olan hukuki işlemin bir talep ya da yenilik doğuran hakkı ileri sürerken dayanılan bir kurum olduğu ve cebri icra hukuku bakımından da önem arz ettiği hususunda bkz. Nilüfer Boran-Güneysu, "İcra Takip İşlemleri," *TBB Dergisi*, S. 101 (2012), 33, 34.

“malvarlığının şeffaflığı”dır¹⁰. Bahsi geçen bilgiler takip borçlusunun malvarlığının içeriği ve yeri hakkında yeterince ayrıntılı ve güvenilir olmalıdır¹¹.

Ulaşılması gereken bilgi yalnızca borçlunun malvarlığıyla sınırlı değildir. Taki-bin türüne göre elde edilmesi gereken bilgi de farklılaşabilir. Örneğin çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair bir icra takibinde çocuğun bulunduğu yer gizleniyorsa ilamın icrası imkânsız hâle gelir ve bu durumda da erişilmesi gereken bilgi çocuğun konumu olur.

Cebri icrada bilgilere erişim konusu tüm hukuk sistemlerinde farklı açılardan incelenmekte ve zaman içinde yeni yaklaşımlar benimsenebilmektedir¹². Özellikle Avrupa Birliği hukukunda üye Devletlerin bu konudaki düzenlemelerinin farklılığı, uyumlaştırma faaliyetleri yapılarak giderilmeye çalışılmıştır¹³. Buna karşın bugün için

¹⁰ Şeffaflık, kavram olarak her ne kadar olumlu çağrışımlar yapıyor olsa da her zaman arzu edilen sonucu doğurmayabilir. Bu konuya ilişkin olarak bkz. aşağı. Başlık 2.3.1. ve 2.3.3; Mustafa Serdar Özbek, "İcra ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi," *Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan* (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015), 2501, 2502: 10. Kalkınma Plânı'nda cebri icra hukukunda borçlunun malvarlığının şeffaflığını sağlayacak düzenlemeler yapılması, ödeme ahlâkı düşük borçluları gösteren sicillerin tutulması ve mal beyanında bulunmanın etkinleştirilmesinin önemine dikkat çekilmiştir; şeffaflığın esasında Devlet ve toplum arasında bulunduğu ve bireylerin malvarlığının şeffaflığının özel hayatın gizliliğini ihlal anlamına geldiği de belirtilmelidir (bu konuda bkz. aşağı. Başlık 2.3.3.). Bir diğer ifadeyle malvarlığının şeffaflığı özel hukuka ait bir ilke olarak görülemez. Buna karşın borcunu ifa etmeyen kişiye karşı icra takibi prosedürünün işletilebilmesi için takip borçlusunun malvarlığına belirli ölçütlerle sınırlandırılmış olarak takip alacaklısının veya icra dairesinin erişiminin mümkün olması bir gerekliliktir. Malvarlığının şeffaflığı kavramının bu açıklamalar dikkate alınarak ihtiyatlı karşılanması isabetli olabilir.

¹¹ "Conditions des poursuites (Procédures civiles d'exécution)," Dalloz.

¹² Sylvain Marchand, "Droit commercial, exécution forcée et arbitrage / Le trust et les huissiers," *Vers les sommets du droit Liber amicorum pour Henry Peter* (2019): Örneğin İsviçre doktrininde, özellikle Anglosakson hukukunda kabul edilen *tröst hukuku*'nda (malvarlığının yönetilmesi için kurulması öngörülmüş ve birçok yönden farklılık arz etmesine rağmen Türk hukukunda vakıf veya kayyım ile ilişkilendirilen kurum) külli icra takibi yapılırken servet yöneticisi (*trust*)'nin kişisel malvarlığı ve kendisine devredilen *trust* arasında ayırım yapılması gerekliliği ifade edilmiştir. Bu hususta, en azından taşınmazlar bakımından tapu sicilinde servet yöneticisinin bu vasıfla sicilde bulunduğu kaydının yer almasının büyük kolaylık sağlayacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla bazı durumlarda sadece malvarlığı bilgilerine erişim yeterli olmayabilmektedir; Tröst Hukuku ile ilgili olarak bkz. 1 Temmuz 1985 Tarihli Tröstlerin Tanınmasına ve Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme (Türkiye 23 Mart 2017 tarihindeki son güncellemeye göre bu sözleşmeye taraf değildir, <https://www.hcch.net/fr/instruments/conventions/status-table/?cid=59>, e.t. 29.10.2021), bkz. Türkben Pedük, "Servet Yönetimi Hizmetleri (Trust/Fiduciary Services)," *Maliye Finans Yazıları* 23, S. 83 (Nisan 2009).

¹³ Résolution du Parlement européen du 22 avril 2009 sur l'exécution effective des décisions judiciaires dans l'Union européenne: la transparence du patrimoine des débiteurs (2008/2233(INI)); Résolution du Parlement européen du 10 mai 2011 contenant des recommandations à la Commission sur des propositions de mesures provisoires concernant le gel et la transparence du patrimoine des débiteurs dans les cas transfrontaliers (2009/2169(INI)).

malvarlığının şeffaflığını sağlamaya yönelik olarak üye devletleri zorlayıcı nitelikte bir düzenleme bulunmadığının altı çizilmelidir¹⁴. Çalışmada bu faaliyetlere de başlıklarla bağlantılı oldukları ölçüde değinilecektir. Yine Türk hukuk sistemi açısından herhangi bir bağlayıcılığı bulunmuyor olsa da konu hakkında çeşitli tartışmaları barındırması nedeniyle Avrupa Birliği literatüründen de faydalanılmaya çalışılmıştır.

Yukarıda açıklanan bilgilere ulaşmaya çalışan gerek takip alacaklısını gerekse icra organlarını sınırlayan temel ilkeler söz konusudur¹⁵. Örneğin, bilgiye erişimde takip borçlusunun özel hayatının gizliliğine ve kişisel verilerinin korunmasına dikkat edilmelidir. Çalışmanın ilk bölümünde ana hatlarını çoğunlukla anayasa hukukundan alan bu ilkelerin konuyla ilişkisine değinilmiştir. Bu hususta, icra dairelerinin bir yargı organı olmamaları sebebiyle ele alınan bazı temel hakların icra hukukundaki yansımaları usul hukukuna nazaran farklılık arz edebilmektedir¹⁶. Bu durumun konuyu bilgiye erişimin ele alınması bakımından da etkilediğinin altı çizilmelidir. Bu bölümün sonunda ise bilgiye erişim cebri icranın etkinliği ve güncel gelişmeler ışığında incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise bilgiye erişim; konu, kişi ve zaman ölçütleri kapsamında ele alınmıştır. Konu başlığı altında, borçlunun malvarlığı ve adresi gibi bilgilerine nasıl ulaşılabileceği incelenmiştir. Kişi ve zaman başlıkları altında ise bilgiye erişimi talep edecek ve sunacak olan kişilerin kimler olduğu ve hangi zaman kesitlerinin söz konusu olduğu ele alınmıştır.

Konunun kapsamının oldukça geniş olması ve cebri icra hukukunun birçok alanıyla bağlantılı olması özellikle uygulamada ortaya çıkabilen farklı durumları incelemeyi gerektirmektedir. Çalışmanın son bölümünde ise bu alanlardan bazıları seçilerek konuyla bağlantıları birbirlerinden bağımsız olarak ele alınmıştır.

¹⁴ Guillaume Payan, "Répertoire de procédure civile / Procédure d'injonction de payer européenne Pr. civ.", (2018).
<https://www.dalloz.fr/documentation/Document?id=ENCY/PCIV/RUB000169/2018-01/PLAN054>, par. 175.

¹⁵ Özkes, 21: "Kişilik ve ona bağlı değerlerle, malvarlığı ve ona bağlı değerlerin korunmasına ilişkin anayasal temelli düzenlemeler ve bu kapsamda temel haklarla, cebri icranın müdahaleci özelliği arasındaki hassas dengenin [...] her zaman gözetilmesi gereklidir".

¹⁶ Özkes, 24.

Cümle veya paragraf içeriğinden açıkça anlaşılması durumunda parantez içerisinde verilen madde numaralarının hangi kanuna ilişkin olduğu belirtilmemiştir. Çalışma boyunca sıkça tekrarlanması nedeniyle çalışma konusu *bilgiye erişim* olarak kısaltılarak kullanılmıştır.

Çalışmada bütünlüğün sağlanabilmesi adına konu ve tartışmalar yalnızca cüz'i icra açısından incelenmiş ve yürütülmüştür. Kamu alacaklarının tahsilinde bilgiye erişim kapsam dışında bırakılarak incelenmemiştir.

2. CEBRİ İCRA HUKUKUNDA BORÇLUNUN BİLGİLERİNE ERİŞİMİN TEMELLERİ

2.1. Kavram

Çalışmanın konusunu oluşturan kavramların hangi anlamda kullanıldıklarının açıklanması faydalı olabilir. Buna göre; daha önce de belirtildiği üzere çalışma boyunca kullanılan “*cebri icra*” kavramından cüz’i icra anlaşılmalıdır. “*Borçlu*” kavramı ise icra-iflas hukukundaki genel anlamıyla kullanılmıştır. Bir başka ifadeyle borçlu, maddi hukuk anlamında bir borçlu olma durumunu değil, bir icra takibinde borçlu olarak görünen kişiyi belirtmektedir. Borçlunun yerine getirmesi gereken edim; bir para borcu ya da taşınır teslimi olabileceği gibi çocuk teslimi, kiralanan taşınmazın tahliyesi, bir fiili yapma ya da yapmama şeklinde de olabilir. Çalışmada “*Malvarlığı*” kavramı, alacaklının alacağına kavuşabilmesi için haczettirerek paraya çevirebileceği veya takibe konu olan, borçluda bulunan taşınır veya taşınmazlar (yahut bu hükümde olanları) ile borçlunun mamelekinin oluşturan sair unsurları ifade eder¹⁷.

Çalışmanın esas konusunu oluşturan “*bilgi*” ve “*bilgiye erişim*”, diğer kavramlardan daha detaylı olarak ele alınabilir. Bilgi bir görüşe göre iletişimi sağlayan, algılanabilen ve aktarılabilen bir olgudur ve bilginin hukuken anlam ifade etmesi kayıt altına alınarak somutlaştırılması ve bunun sonucunda bir belge hâline gelmesi durumunda mümkündür¹⁸. Bilgi bilimi bilginin depolanması ve aktarılması ile ilgilenen bilim dalıdır. Bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sayesinde insanlar medeniyetler kurmuş, farklı toplumların tecrübelerinden faydalanmış ve gelişebilmişlerdir. Bilgi tarih boyunca insanlar tarafından bir güç olarak görülmüş ve çeşitli amaçlarla ona ulaşılmak istenilmiştir. Doktrinde, bu önemli gücün kullanımının (iyi ya da kötü yönde) bilgi çağında ele alınması gereken en önemli meselelerden biri olduğu ifade edilmiştir¹⁹.

¹⁷ Malvarlığı üzerine detaylı bir çalışma için bkz. Nüşin Ayiter, *Mamelek Kavramı Üzerinde İnceleme* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968), bahsi geçen eserin incelenmesi ve konu hakkında diğer önemli kaynakçalar hakkında bilgi için bkz. Kevork Acemoğlu, "Kitap İncelemesi," *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 35, 1-4, S. 1-4 (1969).

¹⁸ Ayhan Döner, *Şeffaf Devlette Bilgi Edinme Hakkı ve Sınırları* (İstanbul: On İki Levha, 2010), 79, 80.

¹⁹ Edward J. Eberle, "The Right to Information Self-Determination," *Utah Law Review* 2001, 4, S. 4 (2001), 966.

Günümüzde bilgi bilimi birçok disiplinle (bilişim, mühendislik, dil, psikoloji vs.) yakın temas içerisindedir. Bu disiplin; bilginin toplanması, tasnif edilmesi, saklanması, yorumlanması ve kullanılmasına yönelik teknik ve araçları geliştirmekle ilgilenmektedir²⁰.

Bilgiye erişim günümüzde tüm dünyada bir hak olarak kabul edilme eğilimine girmiş ve devletler hukuk düzenlerinde (mutlak olarak aynı anlamda olmayıp farklı boyut ve şekillerde ortaya çıksa da) bireylere “*bilgi edinme*” hakkını tanımaya başlamıştır²¹. Nitekim herkesin bu hakka sahip olduğu Anayasa ve kanunda da düzenlenerek koruma altına alınmıştır (Anayasa m. 74, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu m. 4)²². Buna göre, “*Herkes [...] bilgi edinme hakkına sahiptir*”. Bilgi edinme hakkının uygulama alanı çalışma konumuz bakımından cebri icra hukuku ile sınırlı olsa da esasında bu hak hukukun birçok alanında kişilere tanınmıştır. Hatta uluslararası anlaşmalar düzeyinde de bilgi edinme hakkının düzenlendiği görülebilmektedir. Örneğin, her ne kadar Türkiye taraf olmasa da uluslararası bir anlaşma olan ve birçok ülkenin tarafı olduğu *Aarhus Sözleşmesi*²³, kamu otoritelerine, bireylerin çevre ile ilgili bilgi

²⁰ Britannica Academic, Encyclopædia Britannica, “Information science” maddesi, (9 Jun. 2021). academic.oup.com/levels/collegiate/article/information-science/42400, e.t. 17.08.2021.

²¹ Alman Anayasası m. 5/1: “Herkes [...] genel olarak erişilebilir kaynaklardan herhangi bir engel olmaksızın bilgi edinme hakkına sahiptir”, Fransız Anayasası m. 7: “Herkes, kanunun belirlediği şartlar ve sınırlar altında kamu otoritelerinin çevreye ilişkin ellerinde bulundurdıkları bilgilere erişim hakkına [...] sahiptir”, İsviçre Federal Anayasası m. 16: “Herkes özgürce bilgi alma, bilgiyi genel olarak erişilebilir kaynaklardan edinme ve onu yayma hakkına sahiptir”, Birleşik Krallık hukukunda bilgi özgürlüğü hakkında kamu otoritelerine yönelik olarak hazırlanan rehber için bkz. Information Commissioner's Office (ICO), “The Guide to Freedom of Information,” (14/08/2017), <https://ico.org.uk/media/for-organisations/guide-to-freedom-of-information-4-9.pdf>, e.t. 08.09.2021: Rehberde, bilgi hakkına ilişkin ilk çalışmanın 1997 yılında yapıldığı ve bahsi geçen çalışmada hükümetin amacının karşılıklı güvene dayanan daha açık bir yönetim olduğunun açıklandığı belirtilmiştir (s. 4). Yine bilgi hakkının; kişisel veriler ve fikri mülkiyetle ilişkisi incelenmiştir (s. 10); Ayrıca, anayasal bir hak olan bilgiye erişimin hukuki dayanakları ve (Sağlık Hukuku bağlamında) COVID-19 salgını nedeniyle bu hakka getirilen sınırlandırmaları Vietnam hukuku açısından inceleyen bir çalışma için bkz. Phan Thi Lan Phuong, “Completion of Law on Protective Rights, Rights Access to Information and Direct Monitoring of People in the Context of the COVID Translation-19 in Vietnam,” The Journal of Middle East and North Africa Sciences 6, 11, S. 11 (2020, Almanhal Veritabanı, e.t. 07.09.2021).

²² Ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. Başlık 2.3.2.

²³ Aarhus Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu tarafından imzaya açılmış, 25.06.1998 tarihinde otuz dokuz devlet tarafından imzalanmış ve 30.10.2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

edinmek üzere yapmış oldukları başvurulara herhangi bir menfaatin bulunması şartı aranmadan cevap verme yükümlülüğünü yüklemiştir (Aarhus Sözleşmesi m. 4)²⁴.

İcra takibinin ilerlemesi ve sonuçlanabilmesi için de bilgiye erişim kritik bir önemi haizdir. Bunun yanında icra memuru, “*borçlu ile alacaklının menfaatlerini mümkün olduğu kadar telif etmekle*²⁵ *mükellef*” olduğundan (İİK m. 85/son)²⁶, borçlunun hukuki durumunu gereğinden fazla güçleştirmemeli ve menfaat dengesini alacaklı lehine bozan bilgileri elde etmekten kaçınmalıdır²⁷. Doktrinde bu dengenin sağlanmasının; yasama, yürütme ve yargıyı doğrudan ilgilendirdiği, konunun yalnızca hukuki değil ekonomik, sosyal ve psikolojik yönlerinin de bulunduğu, ayrıca dengenin sağlandığı ölçüde hukuk devleti ilkesinin de gerçekleşmiş olacağı ifade edilmiştir²⁸. Örneğin finansman sağlanmasına yönelik hukuki ilişkilerde, sözleşme uyarınca parayı veren ve geri ödeme bekleyen alacaklı ile herhangi bir nedenle borcunun tamamını veya bir kısmını ödeyemeyen borçlunun menfaatleri karşı karşıya geldiğinde hukuk düzeni bu “*yarışan menfaat*”lerin²⁹ ileride incelenecek olan ilkeler (ölçülülük gibi) de göz önünde bulundurularak tatmin edilmesini sağlamalıdır.

2.2. Tarihî Gelişim

Tarihin her döneminde farklı şekillerde de olsa yargılama faaliyeti yapılmıştır. Yargılama sonucunda verilen hükmün anlam kazanması ise ancak bu hükmün icra edilmesi ile temin edilebilir. Cebri icranın sonuca ulaşması için ise hükmü kendi rızasıyla yerine getirmeyen davalının (borçlu) malvarlığı ve kişisel bilgilerine erişilmesi

²⁴ Ahmet M. Güneş, "Aarhus Sözleşmesi ve Çevresel Bilgiye Erişim Hakkı," *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 17-18, S. 26-27-28-29 (2012-2013), 28 vd.: “*Aarhus Sözleşmesi, [...] çevresel demokrasinin gerçekleştirilmesini amaçlayan [...] bir hukuki belgedir ... bilgiye erişim, halkın katılımı, ve yargıya erişim, sözleşmenin dayandığı üç sütun olarak nitelendirilmektedir*”.

²⁵ TDK’ya göre “*telif etmek*”: uzlaştırmak, <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 25.08.2021, nitekim mehzarında kullanılan *concilier* fiili bu anlama gelmektedir.

²⁶ Bu konu hakkında bkz. Çiftçi, 85.

²⁷ “*Sağlıklı işleyen dengeli bir süreç sağlıklı ve dengeli bir sonucun garantisidir*” (Muhammet Özkes, "Oyun Teorisi - Hukuk Uygulaması ve Adil Yargılanma Hakkı," *HFSA* 14. Kitap (2005), 86).

²⁸ Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 36.

²⁹ John E. Matejkovic ve Keith Rucinski, "Bankruptcy "reform": The 21st century's debtors' prison," *American Bankruptcy Institute Law Review* 12, S. 2 (Winter 2004), Heinonline, e.t. 23.10.2021, 473, benzer bir açıklama için bkz. Pierre Aussenac, "Droit romain: de la "Venditio Bonorum" Droit français : Influence de la faillite sur la constitution et l'inscription des hypothèques" (Thèse pour le doctorat 1891), 19.

çoğu zaman zaruret arz eder. Dolayısıyla bilgiye erişim esasında tarihin her döneminde var olan bir sorundur. Bu sorunun çözümü için hukuk sistemleri farklı hukuki mekanizmalar öngörmüştür. Bu tarihî sürecin irdelenmesi konunun çerçevesinin çizilmesi ve günümüz pozitif hukukuna etkilerinin anlaşılması gibi hususlar bakımından faydalı olabilir. Bu başlık altında genel olarak cebri icranın gelişim sürecini de kapsayacak şekilde öncelikle Roma Hukuku'nda bilgiye erişim incelenecektir. Roma hukukunun günümüz Kıta Avrupası hukuk sistemlerinin birçoğuna kaynak teşkil etmesi bu incelemeyi önemli kılmaktadır³⁰. Daha sonra ise Türk hukuk tarihi bakımından konu ele alınacaktır. Bu incelemenin sınırları ise Osmanlı hukuku ile çizilecektir. Zira Türk hukuk tarihinde bu dönem öncesinde cebri icra hukuku düzenlemelerine rastlanmamıştır. Cumhuriyet döneminde ise kanuni düzenlemeler ve uygulama belirgin farklılıklar içermemektedir. Bu başlık altında ayrıca Osmanlı Devleti'nin en geniş kapsamlı kodifikasyon çalışmalarından olduğu hususunda şüphe bulunmayan Mecelle'nin hazırlanırken esas aldığı Hanefi fıkıhındaki konuyla bağlantılı noktalara da değinilmeye çalışılacaktır.

2.2.1. Roma Hukukunda

Tarihî kurumlar; çoğu zaman bugünü ve geleceği şekillendirmesi³¹ ve bugün yaşanan sorunlara çözümler de barındırması nedenleriyle önem arz etmektedir³². Bu başlıkta bilgiye erişim konusu, genel hatlarıyla Roma cebri icra hukukunun genel olarak gelişimi ile eş zamanlı olarak ele alınabilir. Roma cebri icra hukukunun ilk dönemlerinde borçluya ilişkin bilgilere ulaşmak hususunda bir uygulamaya rastlanmamaktadır. Zira bu dönemde borçlu borcundan şahsı ile sorumlu olmakta ve borcunu ödememesi durumunda belli bir süre zincire bağlanmak, köle olarak satılmak ve hatta öldürülmek

³⁰ Pascal Pichonnaz ve (Çev.) Ceren Soydan, "Kıta Avrupası Özel Hukukunun Uyumlaştırılması: Roma Hukuku Bize Ne Öğretebilir; Ne Öğretemez?," *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 23, S. 3 (2017), 344: "Ortaçağ boyunca hukukçular, dört yüz yıldan fazla bir süre bu metinleri inceleyerek Kıta Avrupası hukuklarının uygulanması üzerinde kesin etki bırakan bir metodoloji geliştirmişlerdir".

³¹ Jean-Bertrand Drummen, *Die Zukunft der Handelsgerichte in Europa* (Bern: Stämpfli Verlag AG, 2019), 103.

³² Ulrich Meyer ve Sandrine Paris, "La révision de la loi sur le Tribunal fédéral: quelle organisation judiciaire fédérale voulons-nous?," *Revue de l'avocat*, 9, S. 9 (Septembre 2019), 374: Yazarlara göre tarihî yaklaşım pozitif hukuku anlamının anahtarıdır.

gibi yaptırımlarla karşılaşmaktaydı³³. Bu derece sert bir cebri icra hukuku düzeninde borçlunun malvarlığına başvurarak alacağı tahsil yolu öngörülmediğinden³⁴ bu malvarlığına ulaşmak gibi bir sorun da ortaya çıkmamaktaydı. İnsani düşüncenin gelişmesi ve bu katı cebri icra düzenine karşı başlayan ayaklanmalar yöneticileri daha yumuşak düzenlemeler yapmaya yöneltmiştir³⁵. İlerleyen dönemlerde borçlunun borçtan dolayı şahsıyla değil, malvarlığı ile sorumlu hâle gelmesi ile borçluların korunması ve onlar lehine menfaat dengesinin değişmesi eğilimi güçlenmiştir. Bu durum ise alacaklının alacağına kavuşmasını daha güç usullerin izlenmesine bağlı kılmıştır. Daha açık bir anlatımla; önceden (*majistra* kararıyla da olsa) alacaklı basit sayılabilecek bir yolla borçluyu (o gün için gelişmemiş olan) kişi hak ve hürriyetlerinden mahrum bırakabilmekteydi³⁶. Fakat mallar üzerinde icra usulünün (*bonorum venditio*) tatbik edilmeye başlanması ile beraber alacaklının (veya alacaklıların) talebi üzerine borçlunun tüm malvarlığı haczedilip açık artırma usulüyle paraya çevrilmeye başlanmıştır³⁷. Roma hukukundaki bu paraya çevirme usulü ilk zamanlarda bugünkü iflas prosedürüne benzemektedir. Zira borçlunun tüm malvarlığı alacaklılardan birinin görevlendirilmesi ile alacak veya alacakların tatmin edilmesi amacıyla paraya çevrilmekteydi³⁸. Ayrıca açık

³³ Bilge Umar, *İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi* (İzmir: Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, 1973), 60 Max Radin, "Secare Partis: The Early Roman Law of Execution against a Debtor," *The American Journal of Philology* 43, 1, S. 1 (1922), 32; Özbek, 2457 vd.

³⁴ Umar, 62: Bu kuralın iki istisnası bulunmaktadır. Bunlar, alacaklının borçlunun malvarlığının inancılı mülkiyetini kazandığı *nexum* sözleşmesi ile alacaklının borçlunun bir menkulüne onu borcu ödemeye zorlamak için el koymasını ifade eden *pignoris capio* kurumudur.

³⁵ Mert Namlı, "Roma Hukukunda Cebri İcra Araçları: Borçlunun Bedenine Yönelen İcra Anlayışından Malvarlığı Üzerinde İcraya Dönüşüm," *Prof. Dr. Türkan Rado'nun Anısına Armağan*, ed. Abuzer Kendigelen (İstanbul: On İki Levha, Temmuz 2020), 770; a.g.e., 774: Roma hukukunda borçtan şahsen veya malvarlığıyla sorumluluk esaslarının uygulandığı dönemlerin kesin bir şekilde ayrıldığı belirtilebilir. Nitekim ilk dönemlerde de bazı istisnai durumlarda cebri icra borçlunun malvarlığına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir.

³⁶ Takip borçlusunun bir para borcundan dolayı hapse girmesi uygulaması yakın zamana kadar birçok hukuk sisteminde kabul görmekteydi. Örneğin ABD'de borçlunun karşılaşılabileceği yaptırımlar ve iflas hukukunun geçirmiş olduğu aşamalar hakkında bkz. Matejkovic ve Rucinski, 475 ve dn. 5'teki eserler.

³⁷ Rado, 238; Aussenac, IX: Yazara göre, kişi üzerinde cebri icradan mal üzerinde cebri icraya geçilmesi borçlular tarafından oldukça uzun bir süreden beri arzu edilmekteydi. Halk, alacaklılara tanınan hakkın malvarlığıyla sınırlandırılmasını istiyordu. Milattan önce 578-535 yılları arasında hüküm süren Roma Kralı Servius Tullius, tahta çıkışı esnasında, alacaklıları, borçluların kişiliklerine saygı göstermeye ve onların malvarlıklarıyla yetinmeye zorlayacağı sözünü vermişti. Halkın katı cebri icra kuralları yüzünden savaşa katılmayı reddetmesi ve bunun üzerine bahsi geçen kuralların uygulanmasının durdurulması, kral Manius Valerius'un borçlular lehine yapmak istediği reformu Senato'nun reddetmesi hakkında bkz. Namlı, dn. 3.

³⁸ Umar, 64-68; Bu usulün aşamaları ve *infamia* (yasal ve sosyal duruş kaybı) sonucunu doğurması hakkında bkz. Namlı, 784 vd.

artırma sonucunda borçlunun tüm malvarlığı tek bir kimseye (bonorum emptor) satılmaktaydı³⁹.

Malvarlığı üzerinde haciz ve paraya çevirme usullerinin uygulanmasıyla birlikte borçlunun malvarlığına ve adreslerine erişim de önem kazanmaya başlamıştır. Belirtildiği gibi ileri dönemlerde borçlunun yalnızca alacağı karşılayacak miktardaki malvarlığının paraya çevrilerek cebri icranın yürütülmesi mümkün oldu. Fakat uygulamada çoğu zaman borçlular tüm malvarlığını terk etme esasına dayanan “*cessio bonorum*” usulüyle bazı avantajlardan faydalanabiliyordu. Şöyle ki; malvarlığını bırakan borçlu artık borçtan şahsıyla sorumlu olmaktan ve *infamia* (yasal ve sosyal duruş kaybı) yaptırımıyla karşı karşıya kalmaktan kurtulabilmekteydi⁴⁰. Bu uygulama sayesinde borçlu daha büyük olan şahsen sorumluluk yaptırımından kaçınmak amacıyla malvarlığından vazgeçmekte ve bu şekilde borçlunun malvarlığı bilgilerine erişim sorunu da dolaylı olarak çözülmekteydi.

Borçlunun yukarıda bahsedilen avantajlara sahip olması, doktrinde Sezar veya Augustus’un zamanına götürülmekte ve fakat eski hukukta da buna ilişkin izlere rastlandığı belirtilmektedir⁴¹. “*Omnes qui bonam copiam juraverunt ne essent nexi dissoluti*” olarak ifade edilen kurala göre borçlu yemin ederek; ödeme için nelere sahip olduğuna, borçlarını ödeyemeyecek durumda olduğuna yahut tüm malvarlığını alacaklıların tasarrufuna bırakarak ortaya koyduğuna dair beyanda bulunmaktaydı⁴². Doktrinde; borçlunun tüm malvarlığını alacaklıların tasarrufuna bıraktığı hususunda İncil üzerine yemin etmesinin yukarıda ifade edilen faydalardan yararlanabilmesi için zorunlu olduğu ve alacaklıların yalnızca bu malları satarak alacaklarını elde edebilecekleri belirtilmiştir⁴³. Bu usul borçlunun yemin ederek mal bildiriminde bulunması anlamına gelmekte olduğundan bugün de borçlunun bilgilerine erişimde uygulanan bir yöntemin temelini oluşturması yönüyle önem arz etmektedir.

³⁹ Umar, 67.

⁴⁰ Aussenac, 20.

⁴¹ Aussenac, 20.

⁴² Aussenac, 20 ve 25: Bu kurala verilen anlamlar birbirinden bağımsız olmayıp kuralın içeriğine getirilen farklı yorumları ifade etmektedir; Namlı, 778’den naklen: Jules René Rouxel, *De La Pignoris Capio Ex Causa Judicati* (Rennes, 1879), 8: “*Lex Poetilia* ... ile borçlulara, sâhip oldukları her şeyi alacaklılarına verdiklerine yemin etmeleri şartıyla bedensel yaptırımdan kaçınma imkânı tanınmıştır.”

⁴³ Namlı, 789.

Sonraki dönemlerde cebri icra usulündeki gelişme devam etmiş ve borçlunun yalnızca borcu karşılayacak miktardaki malvarlığı unsurları haczedilerek paraya çevrilmeye başlanmıştır (*bonorum distractio*)⁴⁴. İlk zamanlarda yalnızca borçlunun imtiyazlı şahıslardan olması (senatör veya senatör eşi) durumunda uygulanabilen bu *cūz*’i *icra* yolu ilerleyen zamanlarda genel cebri icra yoluna dönüşmüştür⁴⁵. En son aşamada ise borçlunun mallarının *magistra* kararıyla belirli bir sıra gözetilerek (önce taşınırlar, daha sonra taşınmazlar ve en sonunda alacaklar) haczedildiği ve alacaklıların bu mallar üzerinde bir rehin hakkına sahip olduğunun kabul edildiği usul olan “*pignus in causa judicati captum*” usulü uygulanmıştır⁴⁶.

Roma hukukundaki bu usullerin uygulanması esnasında borçlunun bilgilerine erişim konusunda bir diğer hususun da borçlunun mirasçısı olduğu bir tereke bulunup bulunmadığı hakkındaki belirsizliğin çözülmesine ilişkin metinler olduğu ifade edilebilir⁴⁷. Borçlunun mirasçı olup olmadığının tespit edilmesi birçok icra takibinin sonuçlanabilmesi için belirleyici olabileceğinden bu bilgiye ulaşma isteğinin eski dönemdeki hukuk sistemlerinde de araştırılmış olması kayda değerdir⁴⁸.

2.2.2. Osmanlı Hukukunda

Hükümdar adına karar veren hâkimlerin⁴⁹ verdikleri hükümlerin icra edilmesi de tarihin her döneminde farklı usullerle yürütülen önemli bir mesele olarak ortaya çıkmıştır. Çalışmanın bu bölümünde Osmanlı (ve dolaylı olarak İslam) hukukunda icra görevlilerinin “*borçlu*”ya ait bilgilere hangi yollarla eriştiği araştırılmıştır. Fakat bunun için öncelikle Osmanlı Devleti’nde mahkeme kararlarını icra etmekle görevli icra memuru ya da memurlarının yahut buna ilişkin kurumların mevcut olup olmadığı tespit edilmelidir.

⁴⁴ Umar, 67, 70; Gökçe Türkoğlu Özdemir, "Roma Medeni Usul Hukukunda Formula Yargılaması," *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, 1, S. 1 (2005), 207.

⁴⁵ Namlı, 794.

⁴⁶ Namlı, 795 vd.

⁴⁷ Aussenac, 17.

⁴⁸ Takip borçlusunun mirasçısı olduğu bir terekenin bulunup bulunmadığının araştırılmasına ilişkin olarak alacaklının talebinin günümüz hukukunda nasıl ele alındığı ile ilgili değerlendirme için bkz. aşa. Başlık 3.2.3.1. (Dipnot).

⁴⁹ Rahmi Ergil, "Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı Rahmi Ergil’in 5 Nisan 1968 Tarihinde Hukuk Fakültesinde «Yargıçlık Mesleği» Konulu Konferansı," *Adalet Dergisi* 59, 6, S. 6 (Haziran 1968), 320.

Osmanlı Devleti'nde XV. yüzyıldan XVII. yüzyılın ilk yarısına kadar devletin en önemli karar organı Divan-ı Hümâyûn'du⁵⁰. Bu kurumun birçok fonksiyonu arasında kanun yolu mahkemesi olarak görev yapması da bulunuyordu⁵¹. Devlet'in çeşitli yerlerinde görülen davalar bizzat veya dilekçe yoluyla başvurularak Dîvân'da görülüyordu⁵². Dîvân'da verilen kararların ilgili yerdeki görevli memurlar tarafından icra edilmesi için kararın sonunda “*emr-i şerîfîm mücebince amel olunmak (şerefli emrin gereği üzere hareket edilmesi)*”, “*vech-i meşrûh üzere amel olunmak (açıklandığı yönde harekete edilmesi)*” şeklindeki ibareler bulunmaktaydı. Daha önce verilmiş kararın yerine getirilmediğinin tespit edilmesi durumunda ise “*...mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfîm mücebimce amel olunmak bâbında (evvelce verilmiş olan emrin yerine getirilmesi)*”⁵³ ifadeleri kullanılmaktaydı⁵⁴. Görüldüğü üzere Osmanlı Devleti'nin bu döneminde ayrı bir cebri icra teşkilatının bulunmaması sebebiyle kararlar zaman zaman yerine getirilmemekte ve Dîvân'dan daha önce verilen mahkeme kararının yerine getirilmesi yönünde yeni bir karar vermesi istenmektedir. Bu durum söz konusu kişinin menfaatine kavuşmasını geciktirmekte ve yine de alacaklı bakımından kesin bir çözüm oluşturmamaktaydı.

İlk derece mahkemesi kararlarında da borcunu ifa etmeyen borçlunun mahkeme tarafından borcu “*eda ve teslim*” etmek üzere “*tembih*” olunduğu görülmektedir⁵⁵.

⁵⁰ Ahmet Mumcu, "TDV İslâm Ansiklopedisi - Dîvân-ı Hümâyûn maddesi," (1994), <https://islaman-siklopedisi.org.tr/divan-i-humayun>, e.t. 21.08.2021.

⁵¹ Mumcu, e.t. 21.08.2021; Ramazan Günay, "Osmanlı Arşiv Kayıtları İçerisinde Ahkâm Defterleri: Gelişim Seyri, Muhtevası ve Önemi," *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, S. 17 (2013/1), 13.

⁵² Günay, 21; İlber Ortaylı, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*, 14. Baskı (İstanbul: Kronik Kitap, 2021), 20: “*İslam Devleti'nin yöneticileri [...] adalet dağıtmayı ve uygulamayı mutlak olarak kendi görevleri arasında saymışlardır. [...] hükümdarın belirli zamanlarda dava dinlemesi ve en yüksek temyiz mercii olarak görevini yerine getirmesi ancak bu prensiple açıklanabilir*”.

⁵³ Anadolu Sadâreti Mahkemesi 2 Numaralı Sicil, T. 1835-1841, C. 94, s. 66, Hüküm no: 30, kadisi-cilleri.org, e.t. 22.08.2021: “*...husûs-ı mezbûr için mahâllinde bilâ-terâfu' müdde'iyye-i mezbûre cebr ve kerh ile beş yüz gurusu i'tâ ve meblağ-ı mezbûrun yüz gurusun tekrâren yedinden ahzolunarak def' birle ihkâk-ı hak olunamadığını bahisle emr-i şerîf-i mezkûrun te'kidini hâvî bir kıt'a emr-i âlişân ısdârını yine mezbûre Emine istid'â-yı inâyet eylediği arzuhâli müfâdından münfehim olmağla bu sûretde istid'âsına müsâ'ade-i seniyye erzânî buyurulup ber-vech-i istid'â mukaddemâ sâdır olan emr-i âlînin te'kidini hâvî müceddeden bir kıt'a fermân-ı âlişân i'tâsı re'y-i rezîn-i hazret-i men-lehü'l-emre menût idüğü huzûr-ı [âfâkilerine] i'lâm olundu*”.

⁵⁴ Günay, 22.

⁵⁵ Anadolu Sadâreti Mahkemesi 2 Numaralı Sicil, T. 1835-1841, C. 94, s. 236, Hüküm no: 189, Anadolu Sadâreti Mahkemesi 2 Numaralı Sicil, T. 1835-1841, C. 94, s. 241, Hüküm no: 196, Anadolu Sadâreti Mahkemesi 2 Numaralı Sicil, T. 1835-1841, C. 94, s. 249, Hüküm no: 205, kadisi-cilleri.org, e.t. 01.09.2021.

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat dönemi ve yenileşme çalışmalarının öncesindeki dönemde kodifiye edilmiş ve sistematik bir cebri icra hukuku uygulaması bulunmadığından birçok yargı kararında, alacağın borçlu öldükten sonra terekesinden tahsil edilmesi yoluna gidildiği de görülmektedir⁵⁶.

Bir görüşe göre, İslam hukukunda mahkeme kararlarının icra edilmesinde *hisbe* ve *Divân-ı Mezâlim* kurumları görev almıştır⁵⁷. Bir başka görüş ise hâkimlerin ilamların icrası için görevlendirdikleri memurlara "*emin (çoğul olarak ümena)*" adı verildiğini ifade etmektedir⁵⁸. Osmanlı Devleti'nde özel adliye binalarının bulunmaması ve kadının yargı faaliyetini genellikle kendi evinde yürütmesinin nedenleri arasında mahkeme personelinin sayısının az olması gösterilmiştir⁵⁹. Mahkeme personelinin kimlerden oluştuğu ve bunlar arasında kararın icrası için görevlendirilmiş bir memur olup olmadığı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bir görüş, kadının yanında naip (kadı yardımcısı) ve kâtiplerin bulunduğunu belirtmiştir⁶⁰. Bu görüşe göre "*muhzır*"⁶¹ ve "*subaşı*" kadının daimî görevlileri arasında bulunmayıp başka görevlerinin yanı sıra mahkemeye yardımcı olan memurlardır⁶². Bunlardan subaşının görevi vergi toplamak, kolluk faaliyetinde bulunmak⁶³ ve ayrıca ceza davalarında infaz memuru olarak görev yapmaktır⁶⁴. Doktrinde muhzırın görevi ise tarafların mahkemeye celbedilmesi ve *kadı*

⁵⁶ Bab Mahkemesi 11 Numaralı Sicil, T. 1670-1671 (karar bu yıllar arasında verilmiştir), C.: 53, s. 433, Hüküm no: 532, Bab Mahkemesi 46 Numaralı Sicil, T. 1685-1686, C.: 19, s. 372, Hüküm no: 423, Bab Mahkemesi 46 Numaralı Sicil, T. 1685-1686, C.: 19, s. 419, Hüküm no: 493, kadisicilleri.org, e.t. 03.09.2021.

⁵⁷ Celal Yeniçeri, "TDV İslâm Ansiklopedisi - Mezâlim maddesi," (2004), <https://islamansiklopedisi.org.tr/mezalim>, e.t. 09.08.2021: "...*Mezâlim Divanı azil ve tayin, mahkeme kararlarının icrası, fiyat artışlarının önlenmesine yönelik tedbirler geliştirilmesi gibi görevler de ifa etmiştir.*"; Cengiz Kallek, "TDV İslâm Ansiklopedisi - Hisbe maddesi," (1998), <https://islamansiklopedisi.org.tr/hisbe#1>, e.t. 09.08.2021: Muhtesip yalnızca borçlu tarafından kabul edilmiş borçların ödenmesi için güç kullanabilir.

⁵⁸ Fahrettin Atar, *İslâm İcra ve İflâs Hukuku* (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1990), 126.

⁵⁹ Hülya Taş, "Osmanlı Kadı Mahkemesindeki "Şühûdül-Hâl" Nasıl Değerlendirilebilir?," *Bilig*, 44, S. 44 (Kış / 2008), 28.

⁶⁰ Taş, 28; Aynı yöndeki görüş için bkz. Atar, 130.

⁶¹ TDK: "İlgililerin mahkemede bulunmalarını sağlayan görevli".

⁶² Taş, 40, dn. 8.

⁶³ Taş, 40, dn. 8; Ortaylı, 49.

⁶⁴ Ortaylı, 49, 50: Ayrıca kadı aynı zamanda belediye reisi olduğundan yazara göre subaşının kadıya yardımcı olması onun mülki görevine ilişkindir.

hükümünü verdikten sonra davalının hakkını teslim etmek olarak ifade edilmiştir⁶⁵. Dolayısıyla bu görevliye mahkeme kararlarını icra etmek görevinin verildiği ifade edilebilir.

Tüm bu anlatılanlar çerçevesinde Osmanlı Devleti'nde uzunca bir süre verilen hükümlerin icrası için özel olarak görevlendirilmiş icra memurlarının bulunmadığı belirtilebilir. Mahkeme kararları, asli görevi ilamların icrası olmayan diğer memurlar vasıtasıyla yerine getirilmekteydi (ör. çavuşbaşı)⁶⁶.

1868'de bugünkü Yargıtay'ı karşılayan Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Nazırlığı ile birlikte bu Divan'ın vermiş olduğu kararları icra etmesi için icra dairesi kurulmuştur⁶⁷. Bu şekilde, ilâmların icrası artık icra memurları tarafından gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde tanzimat sonrası kurulan Nizâmiye Mahkemeleri'nin verdiği kararların icrası ise ilk zamanlarda; merkezde *deâvi nazırı*, taşrada ise *vali*, *mutasarrıf* ve *kaymakamlar* tarafından yerine getirilmekteydi⁶⁸. Daha sonra bir nizamnâme ile kurulan "*icra cemiyetleri*"nin düzgün işlememesi üzerine kararların icrası hâkimlere bırakılmış ve her mahkeme başkanının emrinde çalışan icra daireleri kurulmuştur⁶⁹.

Osmanlı Devleti'nde icra memurlarının veya alacaklıların borçlunun bilgilerine nasıl ulaştığı konusu ile ilgili doğrudan bir kayda rastlanılamamaktadır. Buna karşın,

⁶⁵ Taş, 40.

⁶⁶ Umar, 82, yazarın; Osmanlı Devleti'nde icra hukuku yalnızca haciz yoluyla icrayı düzenlemekte ve icra tatil ve talikleri gibi birçok kurumu öngörmemekte olmasına ilişkin görüşü için bkz. 83; Orhan F. Köprülü, "TDV İslâm Ansiklopedisi - Çavuş maddesi," (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 07.08.2021 1993), <https://islamansiklopedisi.org.tr/cavus>, e.t. 08.08.2021.

⁶⁷ <https://www.yargitay.gov.tr/tarihce>, e.t. 08.08.2021; Umar, 82.

⁶⁸ Macit Kenanoğlu, "TDV İslâm Ansiklopedisi - Nizâmiye Mahkemeleri maddesi," (2007), <https://islamansiklopedisi.org.tr/nizamiye-mahkemeleri>, e.t. 09.08.2021.

⁶⁹ Kenanoğlu, e.t. 09.08.2021: "*18 Haziran 1879 tarihli İ'lâmât-ı Hukûkiyyenin Süret-i İcrâsına Dair Kânûn-ı Muvakkat, hukuk ve ticaret mahkemelerinden verilen i'lâmların icra yetkisini mahkeme reisleriyle onlara bağlı dairelere vermiştir. Bu kanuna göre İstanbul bidâyet mahkemeleri reisleri kendi başkanlıkları altındaki mahkemelerden ve kendilerine bağlı mevki mahkemelerinden verilen hukuk i'lâmları ile bunların hakkında verilen istînaf i'lâmlarını ve dâire-i hükûmetlerinde ikamet eden şahıslar hakkında diğer nizâmiye mahkemelerinden verilen i'lâmları icraya yetkili kılınmıştır*".

bazı mahkeme kararlarında (kadıların noterlik işlemleri yaptığı da göz önüne alınırsa⁷⁰) satışı yapılacak malların mülkiyet sahibi kişi tarafından beyan edildiği görülmektedir⁷¹. Bunun yanında terekede bulunan malların satılmasına ilişkin kararlarda malikin mahkeme önünde taşınmaz beyanında (mal bildirimi) bulunduğu görülmektedir⁷².

Mecelle’de de borçlunun borcu ödeyecek gücü bulunmasına rağmen bundan kaçındığı hâkim nezdinde açıksa borçlunun kısıtlanacağı (hacir) düzenlenmiştir (m. 998)⁷³. Hâkimin buna kani olduğunu anlaması esasında borçlunun malvarlığı bilgisine sahip olmasına bağlıdır. Fakat bu hususta Mecelle’de bir hüküm öngörülmemiştir.

Yine borçlunun malvarlığına erişime dair dolaylı bir hüküm müflisin mallarını kaçırmaması veya üçüncü kişilere devrini engellemek isteyen alacaklıların hâkimden o kişiyi kısıtlamasını talep edebilmesi hakkındadır (m. 999)⁷⁴. Borçlunun malvarlığına erişimin bunların ancak alacaklıların haklarına kavuşmalarını sağlayacak şekilde korunması durumunda işlev kazanacağından bu hüküm önem arz eder.

Mecelle’nin hazırlanmasında temel alınan Hanefi fihına göre müflisin malvarlığına dair herhangi bir bilgi yoksa alacaklıların talebiyle hâkimin borçluyu hapsedeceği kabul edilmektedir. Borçlu serbest kalmak için malvarlığı bulunmadığına dair bir

⁷⁰ Ortaylı, 11; Şeniz Anbarlı Bozatay, "Osmanlı Adli ve İdari Sisteminde Kadılık: Kurumsal Bir Değerlendirme," *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6, 10, S. 10 (2014), 79.

⁷¹ Adalar Mahkemesi 1 Numaralı Sicil, T. 1764-1771 (karar bu yıllar arasında verilmiştir), C.: 75, 67, Hüküm no: 60, kadisicilleri.org, e.t. 20.08.2021.

⁷² Ahi Çelebi Mahkemesi 1 Numaralı Sicil, T. 1652-1653, C.: 49, s. 133, Hüküm no: 146, kadisicilleri.org, e.t. 22.08.2021: “mahfil-i kazâda işbu râfi‘-i hâze’l-kitâb el-Hâc Hüseyin b. Abdullah mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Elvanzâde Mahallesi’nde vâki‘ iki tarafı Sefer Beşe mülkleri ve bir tarafı Hamamcı nâm kimesne mülkü ve bir tarafı tarîk-i hâs ile mahdûd dâhiliye ve hâriciyesi fevkânî ve tahtânî büyü-tü müte‘addideyi ve bi’r-i mâ ve kenîfi ve zât-ı eşcâr-ı müsmire ve gayr-ı müsmire hadikayı müştemil arsasının...”.

⁷³ “Medyûnun kudreti var iken, deyninin edâsında mümâtele eylediği, nezd-i hâkimde zâhir olup da, dâinleri dahi malı satılarak deyninin te’diyesinin hâkimden talep ettiklerinde, hâkim anı hacr eder”; Evren Koç, "Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu: İlamsız İcra Takibi," *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, S. 1 (2021), 241, 242: “Cebri icranın merkezinde ise borç için hapis (hacr) kurumu bulunmaktaydı [...] Borç için hapis kararı için alacaklının talebinin bulunması ve borcun mahkeme kararı ile sabit olması şartı”.

⁷⁴ “Medyûn-i müflis, yani düyûnu malına müsâvi yahut ezyed olup da guramâsi ticaretle malının zâyî’ olmasından yahut malını kaçırmamasından veya âharın üzerine geçirmesinden havf ile, hâkime müracaat ederek, malında tasarruftan yahut âhara borç ikrârından hacr olunmasını talep ettiklerinde, hâkim ol kimseyi hacr eder”.

belge göstermek zorundadır. Alacaklılar hapisten çıkarılan borçluyu (malvarlığı olup olmadığını tespit edebilmek için) takip edebilirler⁷⁵.

2.3. Borçlunun Bilgilerine Erişimin Bazı Temel Hak ve İlkelerle İlişkisi

2.3.1. Kişisel Verilerin Korunması Hakkı

Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı Anayasa tarafından herkese tanınmış olan bir haktır (m. 20). Kişisel veri bir gerçek veya tüzel kişiye atfedilebilen her türlü veriyi ifade eder ve tahdidi bir tanımlamaya konu olmayıp oldukça geniş bir kapsama sahiptir⁷⁶. Kanuni ifadeye göre ise kişisel veri; kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir (6698 s.K. m. 3/1/d)⁷⁷.

Borçlunun adres ve malvarlığı gibi bilgilerinin onun kişisel verileri niteliğinde olduğu konusunda şüphe bulunmamaktadır. Borçlunun malvarlığının şeffaflığının artırılması ile bu bilgilere erişilmesi borçlunun bu anayasal hakkına halel getirebilir⁷⁸. Borçlunun kişisel verilerine erişim, takibin tarafları arasındaki menfaat dengesini bozmadan, ölçülülük ilkesine⁷⁹ uygun bir biçimde sınırlandırılmalı, söz konusu anayasal hakkın özüne dokunulmamalıdır.

Her ne kadar borçlunun gizli alanlarına fiilen girmek kadar belirgin olmasa da bazı durumlarda borçlunun çok daha gizli olmasını arzu ettiği birtakım bilgilerin takip dosyasına girmesi ile de kişisel verilerin gizliliği ilkesi ihlal edilebilir. Dolayısıyla icra takibi esnasında kişisel verilerin gizliliğinin korunması gereği çok farklı gerekçelerle de ortaya çıkabilir. Örneğin, herhangi bir sebepten ötürü tehdit edilen kişiye karşı tehdit eden tarafından adresi bilinmeden genel haciz yoluyla icra takibi başlatılması mümkündür (İİK m. 58/2/2). İcra takibinin kesinleşmesi üzerine ise alacaklı haciz işlemleri için borçlunun adresinin tespit edilmesini talep edebilir. Böyle bir durumda borçlunun adres bilgisinin takip dosyası kapsamına girmesi kişisel verilerin gizliliği ilkesini ihlal

⁷⁵ H. Yunus Apaydın, "TDV İslâm Ansiklopedisi - Hacir maddesi," (1996).

⁷⁶ Elif Küzeci, "İstatistikî Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı," *İnsan Hakları Yıllığı* 32 (2014), 65; Eberle, 968.

⁷⁷ Söz konusu kanunun 95/46/EC sayılı Direktif dikkate alınarak hazırlandığı ve 679 sayılı Tüzüğe nazaran birtakım eksiklikler içerdiği hakkında bkz. Sümeyye Hilal Üçüncü, *Medenî Yargılama Hukukunda Kişisel Verilerin ve Sırların Korunması*, 1. Bası (İstanbul: On İki Levha, 2019), 124.

⁷⁸ "Résolution du Parlement européen du 22 avril 2009 sur l'exécution effective des décisions judiciaires dans l'Union européenne: la transparence du patrimoine des débiteurs (2008/2233(INI))," par. S.

⁷⁹ Bkz. aşağı. Başlık 2.3.7.

etmesinin yanı sıra bu örnekte olduğu gibi başka hukuka aykırı fiillerin işlenmesine de sebebiyet verebilir.

Cebri icra bakımından takip borçlusunun kişisel verilerine saygı göstermesi gerekenler arasında icra organları, alacaklı ve alacaklı vekili sayılabilir. Uygulamada alacaklı vekillerinin alacağın tahsil edilmesi amacıyla borçlunun ya da üçüncü kişilerin kişisel verilerini hukuka aykırı olarak elde ettiklerine rastlanmaktadır. Bu durumun yol açtığı cezai ve idari yaptırımların ise yeterince dikkate alınmadığı görülmektedir. Aşağıda daha ayrıntılı olarak tahlil edilecek Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK) kararında şikâyet olunan takip alacaklısı banka avukatının savunmasında beyan ettiği belirtilen şu ifadeler de bu hususu işaret etmektedir: “...07.04.2016 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmasına ve avukat olmasına karşın ancak hakkında yapılan şikayet üzerine inceleme fırsatı bulduğu 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunundan kamuoyunun henüz haberdar olmadığı; toplumda “kişisel veri” ve bunun korunmasına ilişkin bilincin oluşması için ilgililer tarafından yapılması gerekli çalışmaların yeterli olmadığı [...] Kamuoyunun, 6698 sayılı Kanunu içselleştirmiş olmadığı, [...] müeyyideleri oldukça ağır bu Kanuna ilişkin bilgilendirme ve uygulamaların zaman içerisinde Kurum Başkanı ve mensupları tarafından kamuoyuna aktarılacağı muhakkak olsa da; bu sürecin henüz tamamlanmadığının bir vakıa olduğu...”. Kurum kararında, 6698 s.K.’nın yayımlanmasından önce işlenen kişisel verilerin Kanuna uygun hâle getirilmesi için öngörülen iki yıllık süreye ilişkin hükmü (Geçici m. 1/3) işaret ederek veri sorumlusu avukatın bu savunmasının kabul edilebilir olmadığını belirtmiştir.

6698 s.K.’da Suçlar ve Kabahatler başlıklı Beşinci Bölümünde kişisel verilere ilişkin suçlar bakımından TCK m. 135 ila 140’ıncı maddelerinin uygulanacağı düzenlenmiştir (6698 s.K. m. 17/1)⁸⁰. Bahsi geçen maddelerde; kişisel verilerin kaydedilmesi, verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi veya bir başkasına verilmesi suçları öngörülmüştür. Ayrıca verilerin kanunun gerektirdiği hâllerde silinmesi gerekir. Bu yükümlülük öncelikle kanuni sürelerin geçmesi durumunda verilerin silinmesini

⁸⁰ Mahkeme kararlarında geçen kişisel verilerin yayınlanıp yayınlanamayacağı hakkındaki tartışmalar için bkz. Kemal Gözler, "Mahkeme Kararlarının Yayınlanması Sorunu," anayasa.gen.tr, Başlık XI, e.t. 10.09.2021.

düzenleyen TCK m. 138 bağlamında uygulanır. Bunun yanında 6698 s.K.'ya uygun olarak işlenen verinin işlenmesini⁸¹ gerektiren sebep ya da sebeplerin ortadan kalkması üzerine silinmesi, yok edilmesi ya da anonimleştirilmesine⁸² ilişkin hükme (6698 s.K. m. 7) riayet etmeyen kişi hakkında da TCK m. 138 hükmünün uygulanacağına ilişkin atıf yapılmıştır (6698 s.K. m. 17/2).

Veri sorumlusu olan ve kişisel verilerin korunması hakkını ihlal eden gerçek kişi ya da özel hukuk tüzel kişileri hakkında aydınlatma ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeme, Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından verilen kararları yerine getirmeme ve Veri Sorumluları Siciline kayıt ve bildirim yükümlülüğüne aykırılık hâllerinde idari para cezasına hükmedileceği düzenlenmiştir (6698 s.K. m. 18).

Bu hususta Kurul'un kişisel verilerin icra takibi yapan avukat tarafından hukuka aykırı olarak işlenmesi ve açıklanmasına dair yukarıda da değinilen kararı⁸³ dikkat çekicidir. Somut olayda bankadan almış olduğu kredisini ödemeyen borçlu hakkında banka vekili takip başlatmış ve borcun ödenmesi ihtarını içeren kısa mesajları sadece borçluya değil, onun ağabeyi ve iş arkadaşlarına da göndermiştir. Takip borçlusu kişi (ilgili), veri sorumlusu olan avukatın bu fiiline karşı Kurum'a şikâyet yoluyla başvurmuştur. Kurum kararında, kişisel verilerin kural olarak açık rızanın bulunması hâlinde işlenebileceği⁸⁴ ve açık rıza bulunmaksızın bu verilerin işlenebildiği istisnai durumlara

⁸¹ 6698 s.K.'nın Tanımlar başlıklı hükmünde kişisel verilerin işlenmesinden ne anlaşılması gerektiği şu şekilde düzenlenmiştir (m. 3/1-e): "*Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem*". Dolayısıyla vekilin takibin devamı için borçlunun bilgilerine ilişkin gerçekleştirdiği her türlü işlem kişisel verinin işlenmesi olarak nitelendirilmektedir. Bu işlemin hukuka uygun olması için kanunun öngördüğü koşulların (6698 s.t. m. 4,5 ve 6) yerine getirilmesi büyük önem arz etmektedir.

⁸² Küzeci, 71: Kişisel verilerin anonimleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar, anonimleştirme işleminin en kısa sürede yapılarak bilgi ile kişi arasındaki ilişkinin kesilmesi ve anonimleştirmenin geri dönüşü olmayacak şekilde (etkili) yapılmasıdır; Anonimleştirme işlemine alternatif olarak gizli bilgilerin ayrılmasına ilişkin olarak Bilgi Edinme Hakkı Kanunu m. 9'da bir düzenleme öngörülmüştür. Buna göre "*İstenen bilgi veya belgelerde, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler ile açıklanabilir nitelikte olanlar birlikte bulunuyor ve bunlar birbirlerinden ayrılabilirse, söz konusu bilgi veya belge, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler çıkarıldıktan sonra başvuranın bilgisine sunulur. Ayırma gerekçesi başvurana yazılı olarak bildirilir*".

⁸³ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 2020/429 sayılı ve 28.05.2020 tarihli kararı, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6778/2020-429>, e.t. 07.09.2021.

⁸⁴ Küzeci, 69.

değirmiştir. Avukatın banka adına, onun hukuki menfaatlerini korumak ve icra takibini yürütmek amacıyla borçluya ait bilgileri işleme yetkisinin bulunduğu ve bahsi geçen istisnalar arasında yer aldığı değerlendirilmiştir. Buna karşın, işlenen verilerin yalnızca borçluya ait olması gerektiği ve borçlunun ağabeyi yahut arkadaşlarının bilgilerinin işlenerek borçluya ait bilgilerin de bulunduğu kısa mesajların bunlara gönderilmesinin hukuka aykırı olduğuna kanaat getirilmiştir⁸⁵.

Yukarıda özetlenen kararda da görüldüğü üzere icra takibine ilişkin işlemlerin yapılması sırasında borçlunun birtakım kişisel verilerinin işlenmesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Buna karşın işlenen verilerin takiple ilgisi bulunmayan üçüncü kişilere ait olması yahut borçlunun verilerinin üçüncü kişilere karşı ifşa edilmesi gibi hâllerde bahsi geçen hakkın ihlal edildiği kabul edilmektedir⁸⁶. Buna karşın kanundan doğan bir yetkiyle icra takibine ilişkin bir işlem yapılması kişisel verilerin korunması hakkına hâlel getirmez. Örneğin borçlunun yakın akrabalarına haciz ihbarnamesi gönderilmesi alacaklının alacak hakkının korunması kapsamında görüldüğünden Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na uygundur⁸⁷.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na intikal eden bir diğer şikâyet konusu olayda ise⁸⁸ avukatların (ve avukat stajyerlerinin) vekâletnameleri bulunmadan bir kişinin tarafı bulunduğu dosyalara erişebilmesi incelenmiştir⁸⁹. Başvurucu, bu şekilde kişisel

⁸⁵ Değerlendirmeler sonucunda Kurum, veri sorumlusunun yapmış olduğu sair itirazları da reddetmiş ve sonuç itibarıyla veri sorumlusu avukat hakkında 120.000,00 TL idari para cezası uygulanmasına ve Kanuna uyum konusunda azami dikkat ve özeni göstermesi hususunda talimatlandırılmasına karar verilmiştir.

⁸⁶ Örneğin; uygulamada da borçlunun T.C. kimlik numarasının bilinmediği ve fakat borçlunun aile fertlerinin bu bilgilerinin mevcut olduğu durumlarda alacaklı icra dairesinden aile fertlerinin T.C. kimlik bilgisi kullanılarak borçlunun T.C. kimlik numarasına ulaşılmasını talep edebilmektedir. Buna karşın bazı icra daireleri talebi kabul ederken bazıları bu durumun üçüncü kişilerin kişisel verilerinin gizliliğini ihlal ettiği gerekçesiyle talebi reddetmektedir. Yeknesaklıktan uzak bu durum icra dairelerine duyulan güveni sarsıcı niteliktedir. İcra dairesinin bilgiye ulaşması gerekenler arasındaki konumu hakkında daha detaylı bilgi için bkz. aşağı. Başlık 3.2.3.

⁸⁷ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 2021/1069 sayılı ve 21.10.2021 tarihli kararı, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7262/2021-1069>, e.t. 24.05.2022.

⁸⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 2021/511-512-513 sayılı ve 20.05.2021 tarihli kararı, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7022/2021-511-512-513>, e.t. 09.09.2021; Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun cebri icra hukukunu ilgilendiren benzer kararları şunlardır: 2021/115 sayılı ve 09.02.2021 tarihli karar (Bankaya olan borcundan dolayı ilgili kişinin yakınına Bankanın sözleşmeli avukatı tarafından ilgili kişinin borç bilgisinin iletilmesi), 2020/118 sayılı ve 13/02/2020 tarihli karar (İlgili kişinin, veri sorumlusu bir banka nezdindeki kişisel verileri olan hesap ve kiralık kasa bilgilerinin aktarılması), 2020/710 sayılı ve 17/09/2020 tarihli karar (İcra Müdürlükleri tarafından ilgili kişilerin yakınlarına haciz ihbarnamesi gönderilmesi), kvkk.gov.tr, e.t. 10.09.2021.

⁸⁹ Avukatların bu bilgilere erişebilmesine ilişkin detaylı açıklama için bkz. aşağı. Başlık 3.2.1.2.

verilerinin ihlal edildiğini öne sürmüştür. Şikâyet olunan avukat ise kanunun kendisine verdiği yetkiyi kullandığını ve bu araştırmayı yapmaması hâlinde sorumluluğunun doğacağını belirtmiştir⁹⁰. Kurum, kesinleşen takiplerde borçlunun üçüncü kişilerdeki alacak ve haklarının da haczolunacağına (İİK m. 85), avukat ve stajyerin vekâletname olmaksızın dava ve takip dosyalarını inceleyebileceğine (Avukatlık Kanunu m. 46/2), tüm kamu kurum ve kuruluşlarının avukatlara görevlerine yerine getirirken yardımcı olmak zorunda olmasına (Avukatlık Kanunu m. 2/3) ilişkin hükümlere temas etmiştir. Nitekim bu hükümler doğrultusunda UYAP sistemi üzerinden borçluya ait bahsi geçen bilgiler görülebilmektedir. 6698 s.K.'da ise; “*kanunlarda açıkça öngörülmesi*” hâlinde ilgili kişinin kişisel verilerinin açık rıza bulunmamasına rağmen işlenebileceği düzenlenmiştir. Sonuç itibarıyla Kurul açıklanan bu nedenler dolayısıyla 6698 sayılı Kanun kapsamında hukuka aykırılık tespit etmemiştir.

Avukatlar üzerindeki bu yükümlülük UYAP Bilişim Sistemi’ni kullanırken de geçerlidir. Nitekim “*Avukat Portal Kullanım Sözleşmesi*”ne göre kullanıcı (avukat), “*portal tarafından sunulan belgelerin dışındaki tüm e-belge olabilecek içerikleri (xml, html, ekran kopyası vb.) yasalarla belirlenmiş meslek ilkelerine aykırı amaçlarla kısmen veya tamamen kendisi veya üçüncü kişiler aracılığı ile kopyalayacağını, kullanmayacağını, paylaşmayacağını, çoğaltmayacağını, eklemeler yapmayacağını [...] adil kullanım ilkelerine aykırı hareket etmeyeceğini, [...] eriştiği kişisel verileri hukuka aykırı kullanıma neden olacak şekilde kendisinin veya portala giriş için kullandığı uygulama ve yazılımlar nedeniyle üçüncü kişi ya da kurumun depolamayacağını ve kullanmayacağını*” taahhüt eder⁹¹.

Bu konuya ilişkin olarak tapu ve kadastroya ilişkin verilerin işlendiği veri tabanı olan TAKBİS sistemi, taşınmazlara ilişkin bilgilerin elektronik ortama aktarılarak

⁹⁰ Yargıtay 4. HD E. 1974/1160 K. 1975/5782 T. 02.05.1975, e.t. 09.09.2021 (Kazancı) künyeli kararında bu hususta şu tespitlerde bulunmuştur: “...avukata, mesleğini icra ederken, geniş bir serbesti tanımak lazımdır. Avukat, müvekkilinin verdiği bilgiden, bunların gerçeğe uygun olup olmadıklarını bizzat araştırmak zorunluluğunda olmaksızın, davada yararlanmaya izinli olmalıdır. Avukat, temsil ettiği tarafın çıkarların, öteki tarafın bundan doğabilecek zararlarını düşünmeden sert ve hatta merhametsiz bir biçimde savunmak durumundadır (A. Egger-İsviçre Medeni Kanunu Şerhi - I.Cilt- Giriş ve kişinin Hukuku - Ankara -1947-Volf Çernis çevirisi Sayfa 299, N. 61/c) (M.R. Karahasan-Tazminat Davaları - İstanbul 1970-sayfa 559) nisim İ.Franko -Şeref ve Haysiyete Tecavüzden doğan manevi zararın tazmini -Ankara 1973-Sayfa 110 vd.) Çünkü avukatın yüklendiği mesleki ve toplumsal görev bunu gerektirir...”.

⁹¹ <https://avukat.uyap.gov.tr/main/avukat.jsp>, e.t. 09.11.2021.

bunlara ilişkin sorgulamanın yapılması yoluyla bu bilgilerin devlet güvencesi altında muhafaza edilmesi, güncellenmesi ve hizmete sunulmasını amaçlamıştır⁹². “*Tapu ve Kadastro Verilerinin Paylaşımı Hakkında Yönetmelik (Bu başlık altında: Yönetmelik)*”⁹³, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (bu başlık altında: Genel Müdürlük) tarafından işlenen verilerin bazı kurumlar ve kişilerle paylaşılmasını sağlayan “*Tapu ve Kadastro Paylaşım Sistemi (TAKPAS)*”ni öngörmüştür (m. 4/ğ). Bu sistem aracılığı ile, verilere erişmek isteyen kurum ve kişiler Genel Müdürlüğe başvurur ve bir protokol (ya da sözleşme) imzalanır. Örneğin, Türkiye Barolar Birliği (TBB) ve Genel Müdürlük arasında yapılan protokol ile avukatlara bu sistem üzerinden uyuşmazlık konusu taşınmazın tapuya kayıtlı bilgilerini sorgulama imkânı tanınmıştır⁹⁴. Yönetmeliğin “*Özel hayatın gizliliği ve diğer sınırlamalar*” başlıklı maddesi (m. 6) uyarınca, “*TAKPAS’ın işletilmesinde, paylaşılmasında ve kullanılmasında T.C. Anayasası, uluslararası sözleşmeler ve diğer mevzuatta yer alan; Devlet sırrına, kişisel verilerin korunmasına, özel hayatın ve soruşturmanın gizliliğine, mahkemelerce verilen gizlilik kararlarına [...] ilişkin hükümler esas alınır*”. Görüldüğü üzere, takip alacaklısının alacağına kavuşması için gerekli olan tapu kaydı bilgileri, takip borçlusunun bilginin geleceğini belirleme hakkı karşısında yer almaktadır. Bu bilginin, borçlu ve alacaklı arasındaki menfaat dengesinin korunması ve borçlunun kişilik haklarının korunması için icra takibinin amacı kapsamında kullanılması gerekir. Nitekim, Genel Müdürlük tarafından TBB’ye 23.12.2020 tarihinde gönderilen yazıda⁹⁵, bazı avukatların erişilen verileri amacı dışında kullandıkları ve bunları yurt dışında bulunan kişi ve kurumlarla paylaştıkları yönünde şikâyetler bulunduğu belirtilmiştir. Söz konusu yazıda AYM’nin, malvarlığı durumunun da özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında olduğunu

⁹² <https://www.tkgm.gov.tr/projeler/tapu-ve-kadastro-bilgi-sistemi-takbis>, <https://www.tkgm.gov.tr/misyonumuz>, e.t. 10.10.2021; taşınmaz kayıtlarına ve genel olarak takip borçlusunun bilgilerine ulaşma sorununun geçmişten bugüne cebri icra hukukunun süregelen sorunlarından olduğu ve Asya ve Avrupa’daki birçok hukuk düzeninde bu sorunun var olduğuna dair bkz. Qing-Yun Jiang, *Court Delay and Law Enforcement in China Civil process and economic perspective* (Gabler Edition Wissenschaft, Januar 2006), 203 vd; taşınmaz kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasının takip borçlusunun bilgilerine erişimde kolaylık sağlayacağını çok eski tarihlerde de doktrinde savunulduğuna ilişkin olarak bkz. Jiang, 204’ten naklen: Wendy Kennett, *The Enforcement of Judgments in Europe* (Oxford University Press, 2000), 99 vd.

⁹³ 07.03.2015 tarihli ve 29288 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

⁹⁴ <https://www.barobirlik.org.tr/Hizmetlerimiz>, <https://takpas.barobirlik.org.tr/>, e.t. 05.10.2021.

⁹⁵ T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, E-67670310-030.03-3300387 sayılı, “*Veri Paylaşımı*” konulu yazı, https://d.barobirlik.org.tr/2020/Duyuru_90.pdf, e.t. 05.10.2021.

ifade eden kararına değinilmiştir⁹⁶. Bunun yanında, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda, bir kişisel verinin yurt dışına çıkarılmasının hangi şartlarda mümkün olduğu belirtilmiştir (m. 9). Bu hükme göre, “*Kişisel veriler, ilgili kişinin açık rızası olmaksızın yurt dışına aktarılamaz. Kişisel veriler, 5 inci maddenin ikinci fıkrası ile 6'ncı maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şartlardan birinin varlığı ve kişisel verinin aktarılacağı yabancı ülkede a) Yeterli korumanın bulunması b) Yeterli korumanın bulunmaması durumunda Türkiye'deki ve ilgili yabancı ülkedeki veri sorumlularının yeterli bir korumayı yazılı olarak taahhüt etmeleri ve Kurulun izninin bulunması kaydıyla ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın yurt dışına aktarılabilir...*”. Ayrıca bu hakkın ihlalinin cezai (TCK m. 136, 137), hukuki (Kişisel Verileri Koruma Kanunu m. 17) ve disiplinel (Avukatlık Kanunu m. 62) sorumluluğu doğuracağı ifade edilmiştir. Bu yazıdan yaklaşık altı ay sonra, 11.06.2021 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kişisel verilerin korunması gerekçesiyle TBB ile veri paylaşımını askıya almıştır⁹⁷. 08.06.2022 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanan *Tapu ve Kadastro Verilerinin İşlenmesi ve Elektronik Ortamda Yapılacak İşlemler Hakkında Yönetmelik* avukatların veriye erişimini özel olarak düzenlemiştir (m. 13). Buna göre (sisteme taramış olduğu yazılı belge ile) ilgisini ortaya koyan avukat ilgilinin taşınmazının bulunup bulunmadığı bilgisine erişebilir. Vekâletname sunması hâlinde ise taşınmaz kaydı örneğine erişebilir⁹⁸.

Bu hususta tapu siciline ilişkin düzenlemelerde açıkça zikredilmese de takip borçlusunun kişisel verilerinin korunmasının amaçlandığı ifade edilebilir. Gerek Türk Medeni Kanunu (22.11.2001) gerekse de Tapu Sicili Tüzüğü, 24.03.2016 tarihinde kabul edilen Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na kıyasla daha eski tarihlidir. Dolayısıyla taşınmaz kayıtlarında bulunan kişisel verilerin özel mevzuatta ele alınması (bu hususun teknik ve ayrıntılı düzenlemeleri gerektirmesi de göz önüne alındığında) kabul edilebilir niteliktedir. Fakat tapu sicilinin fiziksel ortamdan elektronik ortama aktarılarak burada tutulmaya başlanmasının kanunla değil de tüzükle düzenlenmesi

⁹⁶ AYM E. 1963/336 K. 1967/29 T. 26-27.09.1967.

⁹⁷ https://d.barobirlik.org.tr/2021/20210625_takpasek.pdf, e.t. 05.10.2021; TAKBİS'in kullanımına ilişkin olarak daha detaylı bilgi için bkz. aşağı. Başlık 3.1.2.2.

⁹⁸ İlgili hükmün avukatların pasif taşınmaz sorgusu yapabileceklerine ilişkin kısmının değerlendirmesi için bkz. aşağı. Başlık 3.2.3.2.2.

hususunun doktrinde eleştiri konusu olmaktadır⁹⁹. Benzer şekilde tapu sicilinin elektronik ortamda tutulmasının doğurduğu, aleniyet ilkesi ve borçlunun kişisel verileri arasındaki dengenin sağlanması sorununun da Tapu Sicili Tüzüğü yerine (m. 14, 15) kanunla (TMK) çözülmesinin daha isabetli olacağı ifade edilebilir. Zira mevcut durumda tüzüğün bahsi geçen hükümleriyle verilere erişimin kapsamının çizilmesinin yürütmenin kanuniliği ilkesini ihlal ettiği tartışması gündeme gelmektedir¹⁰⁰. Kaldı ki anayasa koyucu kişisel verilerin işlenmesi ve korunmasına ilişkin düzenlemelerin kanunla yapılması gerektiğini açıkça kabul etmiştir (Anayasa m. 20/3).

Sonuç olarak borçlunun bilgilerine erişimde kişisel verilerin korunması hakkının ihlal edilmemesi için takiple ilgisi bulunmayan üçüncü kişilerin verilerinin işlenmesi ve takip borçlusunun da yalnızca takibin ilerlemesi için gerekli olan bilgilerinin elde edilmesi gerektiği ifade edilebilir. Kişisel verilerin korunması hakkının cebri icrada bilgiye erişimin farklı noktalarındaki yansımaları çalışmada ilgili başlıklar altında incelenecektir.

2.3.2. Bilgi Edinme Hakkı

Genel anlamıyla “*bilgiye erişim*” kavramı, bilgi edinme hakkı¹⁰¹ ve kişisel verilerin korunması hakkı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Doktrinde; bilgi edinme hakkının, kişinin kendisine ait bilgilere ilişkin olarak kullanılmak istenmesi durumunda bu hakkın kişisel verilerin korunması hakkı ile birbirlerini tamamladıkları, buna karşın başkasına ait kişisel veriye ilişkin olduğu hâllerde bu iki hakkın karşı karşıya geldiği belirtilmiştir¹⁰². Çalışma konumuz bakımından bilgi edinme hakkının, başkasına (takip borçlusuna) ait kişisel bilgileri ilgilendirdiği açıktır. Takip borçlusunun kişisel veri niteliğinde olan malvarlığı ve adresi gibi bilgilerinin bilgi edinme hakkı kapsamında

⁹⁹ Bkz. aşa. Başlık 3.1.1.2.

¹⁰⁰ Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı* (Bursa: Ekin, 2019), 374, 375: Yasama organının Anayasa’ya dayanmak gibi bir zorunluluğu olmamasına rağmen (çıkardığı kanunun Anayasa’ya aykırı olmaması yeterlidir) yürütme organının hem kanuna aykırı olmaması (*intra legem*) hem de kanuna dayanması (*secundum legem*) gerekir. Bir başka ifadeyle yürütme fonksiyonu yasama fonksiyonuna bağlı olarak çalışır.

¹⁰¹ F. Ebru Gündüz ve İsmail Yazıcıoğlu, "Bilgi Edinme Hakkı Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması," *Anayasa Yargısı* 38, S. 1 (2021), 173: “... bilgi edinme hakkı, idarenin [...] üstünlüğü karşısında bireylerin idarenin faaliyetlerinin işleyişine ilişkin bilgi sahibi olabilmesi ve böylece bir denetim gücü oluşturabilmesi için kabul edilmiş demokratik bir haktır”.

¹⁰² Gündüz ve Yazıcıoğlu, 173.

olup olmadığı incelenmeden önce bu haklar arasındaki ilişkinin pozitif hukuk bakımından değerlendirilmesi isabetli olabilir.

Bir uyuşmazlıkta gerek dava gerekse de cebri icra aşamasında erişilmek istenen bilgi hemen her durumda bir kişisel veridir. Dolayısıyla bilgi edinme hakkı ile kişisel verilerin korunması hakkının birlikte değerlendirilmesi gerekir. Nitekim bazı hukuk sistemlerinde bu iki kurumun aynı mevzuat altında düzenlenmesi de bu ilişkiye işaret eder. Örneğin, Quebec’te “*Kamu Kurumlarına Ait Belgelere Erişim ve Kişisel Bilgilerin Korunması Kanunu*”¹⁰³, farklı bölümler altında; kamu kurumları tarafından tutulan belgelere erişim, kişisel bilgilerin korunması, (bilgiye erişimi sağlayacak olan) bilgi erişim komisyonu, komisyonun kararına karşı başvurulabilecek yollar ve kanuna aykırılığın yaptırımlarını düzenlemiştir. Türk hukuk sisteminde ise kişisel verilerin korunması genel bir kanunla düzenlenmiştir (6698 s.K.). Devletin tutmuş olduğu siciller ve sair belgelere erişimin nasıl sağlanacağı ile ilgili ise her sicil özelindeki düzenlemelerin yanında genel bir düzenleme olan “*Bilgi Edinme Kanunu*” uygulanmaktadır¹⁰⁴. Kanun’un dördüncü bölümünde “*Bilgi Edinme Hakkının Sınırları*” başlığı altında hakkın kapsamı çizilmiştir. Buna göre, *devlet sırrına, ülkenin ekonomik çıkarlarına, istihbarata, idari soruşturmaya, adli soruşturma ve kovuşturmaya, özel hayatın gizliliğine, haberleşmenin gizliliğine, ticari sır, fikir ve sanat eserlerine, kurum içi düzenlemelere, kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyelere, tavsiye ve mütalaa taleplerine, son olarak da gizliliği kaldırılan bilgi veya belgelere ilişkin bilgi ve belgelerin* hangi durumlarda kanunun kapsamına girip girmediği kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere kişisel verilerin korunması hakkı ile bilgi edinme hakkı arasındaki sınırı belirleyen bir hüküm bulunmamaktadır¹⁰⁵. Bu durumun nedeninin Türk hukuk sisteminde kişisel verilerin korunması hakkının Anayasa koyucu tarafından 2010 yılında (ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun ancak 2016 yılında yürürlüğe girmesi) tanınmasına karşın Bilgi Edinme Kanunu’nun çok daha eski tarihli (09.10.2003) olması muhtemeldir¹⁰⁶. Bu duruma rağmen, doktrinde bir görüşe göre,

¹⁰³ <http://legisquebec.gouv.qc.ca/en/ShowTdm/cs/A-2.1>, e.t. 08.10.2021.

¹⁰⁴ 09/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Kanun.

¹⁰⁵ Gündüz ve Yazıcıoğlu, 173, 179.

¹⁰⁶ Bilgi edinme hakkının da 2010’da Anayasa’ya girmesi ve fakat 2003 yılında, Bilgi Edinme Kanunu’nun Avrupa Birliği mevzuatı dikkate alınarak hazırlanmış olduğu hakkında bkz. Gündüz ve Yazıcıoğlu, 177.

kişisel verilerin korunması hakkı yukarıda sayılan istisnalardan “*özel hayatın gizliliği*” hakkı kapsamında sayılabilir¹⁰⁷.

Kişisel verilerin, bilgi edinme hakkının kapsamında olup olmadığı tartışmasında kişisel verinin özel nitelikte olup olmamasına göre bir ayırım yapılmaktadır. Kişisel veri özel nitelikteyse ilgilinin açık rızası olmaksızın bilgi edinme hakkının kapsamına alınamayacağı belirtilmektedir. Buna karşın, özel nitelikte olmayan kişisel verilerin ise mümkünse kişisel veriler gizlenerek değilse bilgi edinme hakkına öncelik tanınarak gizlenmeden paylaşılabileceği savunulmaktadır¹⁰⁸.

Özel nitelikli kişisel veriler; “*kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri*”dir (6698 s.K. m. 6/1). Burada kanunun tahdidi olarak saymış olduğu verilerin cebri icra hukuku açısından gündeme gelmeyeceği belirtilebilir. Buna karşın doktrinde bir görüş hassas kişisel verilere tanınan özel korumadan finansal verilerin de faydalanması gerektiğini ifade etmektedir¹⁰⁹. Finansal verilerin borçlunun malvarlığına dair tüm veriler olarak anlaşılması durumunda cebri icra organları bakımından önemli bir değişiklik doğmamaktadır. Zira hassas nitelikli kişisel veriler de kanunla işlenebilir. Buna karşın bu verilerin hassas nitelikte kabul edilmesi hâlinde özel hukuk kişilerinin “*bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması*” hükmüne dayanarak (6698 s.K. m. 5/2-c) sözleşmenin karşı tarafı (muhtemel alacaklı yahut borçlu) hakkındaki verileri işlemesi yolu kapanmış olacaktır. Bu durumun ise bahsi geçen kişiler bakımından çeşitli sorunlar doğurabilmesi söz konusu olabilir. Dolayısıyla takip borçlusunun malvarlığı gibi cebri icrayı ilgilendiren sair kişisel verileri özel nitelikli değildir. Buna karşın, bu verilerin anonimleştirilmesi, bir diğer deyişle ilgilisi ile olan bağının kesilmesi hem mümkün değildir hem de böyle bir durumda bilgi edinme hakkı anlamsız kalır. Örneğin, takip borçlusunun sahip olduğu taşınmaza ilişkin bilgilerin kişisel veri niteliğinde olan malikin ad soyadı gibi kısımlarının gizlenmesi bu şekildedir.

¹⁰⁷ Gündüz ve Yazıcıoğlu, 189.

¹⁰⁸ Gündüz ve Yazıcıoğlu, 198.

¹⁰⁹ Elif Küzeci, *Kişisel Verilerin Korunması*, 2. Bası (Ankara, 2018), 257.

Sonuç itibarıyla, cebri icra hukukunda borçlunun erişilmek istenen bilgileri, bilgi edinme hakkı, kişisel verilerin korunması hakkına üstün tutularak alacaklıyla paylaşılmalıdır. Takiple ilgisi bulunmayan kişisel verilerin ise bu kapsamda sayılmayacağında şüphe bulunmamaktadır.

2.3.3. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı

Demokratik bir hukuk devletinde esas olan şeffaflık olmakla birlikte bu şeffaflığın devlet ve toplum arasında olduğu varsayılır. Bireyin bireyselliği ve kişiliği özel hayatının dokunulmaz alanıdır ve meşru gizlilik sebepleri arasında kabul edilir¹¹⁰. Özel hayatın gizliliği, Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde "özel ve aile hayatına saygı" başlığı altında düzenlenmiştir (AİHS m. 8).

Buna göre,

"herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir".

Ayrıca AİHS, bu hakkı adil yargılanma hakkı kapsamında kabul edilen aleni yargılama ilkesinin istisnası olarak öngörmüştür (m. 6/1)¹¹¹. Bu hükme göre karar kural olarak aleni olarak verilir. Duruşma salonunun dinleyicilere kapatılmasına imkân sağlayan sınırlı sayıdaki istisnalar ise mahkemenin bu istisnai nedeni kaçınılmaz olarak değerlendirmesi şartıyla şunlardır: ahlak, kamu düzeni, ulusal güvenlik yararı, kü-

¹¹⁰ Döner, 76, konu hakkında daha detaylı bilgi için bkz. a.g.e., s. 254-264.

¹¹¹ HMK ise aleniyet ilkesinin sınırlandırılmasında özel hayatın gizliliği ilkesini açık bir şekilde zikretmemekte ve fakat "ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin kesin olarak gerekli kıldığı hâller" şeklinde genel bir ifade içermektedir (bu ifade kanuna 7251 sayılı kanunla eklenmiştir). Her iki temel hak arasında olduğu gibi aleniyet ilkesi ile özel hayatın gizliliği ilkesinin çatışması hâlinde de başvurulması gereken kriterin ölçülülük ilkesi olduğu hakkındaki görüş için bkz. Pınar Çiftçi, "Özel Hayatın Korunması Menfaati Kapsamında Medenî Yargılamada Aleniyet İlkesinin Sınırlandırılması," *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20, 2, S. 2 (2018), 170.

çüklerin çıkarı, tarafların özel hayatlarının gizliliği. Doktrinde de gelişmiş hukuk düzenlerinde devletin şeffaf olması gerektiği¹¹², buna karşın bireylerin özel hayatlarının ve kişisel verilerinin gizliliğinin korunması gerektiği ifade edilmektedir¹¹³.

Söz konusu ilke özellikle ceza hukukunun uygulama alanı ile ilgili olup kanunun “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” başlıklı bölümünde düzenlenmiştir (TCK m. 132-140). Buna göre, özel hayatın gizliliğini ihlal suçunun (m. 134) yanında; haberleşmenin gizliliğini ihlal (m. 132), kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması (m. 133), kişisel verilerin kaydedilmesi gibi suçlar da aynı bölümde cezai yaptırıma bağlanmıştır.

Özel hayatın gizliliği ilkesi, 1982 Anayasası’nda ise “Temel Hak ve Özgürlükler” başlıklı İkinci Kısım’da koruma altına alınmıştır (m. 20). Buna göre; “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz”. Anayasa koyucu bu hakka sınırlama getirilmesini milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerine bağlı kılmıştır. Ayrıca, bu sebepler somut olayda mevcut olsa dahi hakkın sınırlandırılması için hâkim kararına ihtiyaç vardır. Doktrinde; cebri icra hukuku açısından yukarıda sayılan sınırlama sebepleri arasında yalnızca “başkalarının haklarının korunması” durumunun söz konusu olabileceği belirtilmiştir¹¹⁴. Sınırlama sebebinin mevcut olmasına rağmen özel hayatın gizliliği hakkını sınırlayan icra takip işlemlerinde (özellikle haciz esnasında) hâkim kararının aranmaması, bu durumun Anayasa’ya aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir¹¹⁵. Bunun yanında, temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlandırılabilmesi göz önüne alındığında da kanunun “... borçlu kilitli yerleri ve dolapları açmağa vesair eşyayı göstermeye mecburdur. Bu yerler icabında zorla açtırılır” (İİK m. 80) ifadesinin hakkı sınırlandırmada her zaman

¹¹² Gündüz ve Yazıcıoğlu, 174: “... yönetimde şeffaflık [...] modeli, idari işlemlerin açık ve anlaşılır olmasını ifade etmektedir. Yönetimde açıklık, idarenin tek yanlı işlem yapma gücünün dengelenmesini ve idari işlemler üzerinde vatandaşlar tarafından etkili bir denetim mekanizmasının kurulmasını sağlamaktadır”; Musa Eken, “Bilgi Edinme Hakkı,” İnsan Hakları Yıllığı 17, S. 1 (1995-1996), 63: Yazara göre açıklık ilkesi, geleneksel yönetim sistemini iki araçla dönüştürecektir. Bunlar; yönetimin bilgi verme ödevi ve bilgi edinme hakkıdır.

¹¹³ Küzeci, 66.

¹¹⁴ Özekes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 161.

¹¹⁵ Özekes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler* 162 vd.

yeterli olmayacağı belirtilebilir. Zira kanun ev, işyeri gibi yerlere zor kullanarak girmeyi açık bir şekilde düzenlememiştir¹¹⁶.

Takip hukukunda özel hayatın gizliliği ilkesi çoğunlukla (uygulamada fiilî haciz olarak ifade edilen) konut veya işyerinde gerçekleştirilen haciz işlemleri sırasında bu yerlere zor kullanarak girilmesi, kilitli yerler ve dolapların gerekli olması hâlinde yine kuvvet kullanarak açılması (İİK m. 80/3) ile ilişkilendirilmektedir¹¹⁷. Bu eylem esasında borçlunun konut dokunulmazlığı hakkıyla da yakından bağlantılıdır. İcra memuru, zor kullanma yetkisini borçlunun malvarlığına ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla gerçekleştirdiğinden bu konu üzerinde durmakta fayda vardır. Kanun, icra memuruna zorla borçlunun konutuna girerek anayasal bir hak olan konut dokunulmazlığı hakkını, konutta bulunan tüm yerleri açma yetkisi ile özel hayatının gizliliği hakkını sınırlandırma yetkisi tanımıştır. Kanun hükmünün buna izin vermesi sebebiyle bu fiilin hukuka uygun olduğu düşünülebilir. Buna karşın Anayasa açık bir şekilde konuta

¹¹⁶ Her ne kadar bir bağlayıcılığı bulunmasa da mehz İsvİİK'nın konuyla ilgili düzenlemesine değinilebilir. Buna göre, görevlinin (icra memuru) talebi üzerine borçlu *mekânları ve taşınırları* açmak zorundadır (İsvİİK m. 91/3). Mekân ifadesinin borçluya ait ev ve işyeri olduğu İsviçre doktrininde ifade edilmiştir, Michel Ochsner ve Benoît Roulin, "L'usage de la force dans l'exécution forcée," *Journal des Tribunaux* (2017 II), 112: "*Mekân ifadesi özel konutu (asli veya tali, mahzen, bodrum), garajı, işyerini, depoyu ve borçlunun hâkimiyeti altında bulunan her yeri kapsar*". Benzer şekilde, Federal Mahkeme de bir kararında alacaklının yalnızca borçlu tarafından beyan edilen ve alacağı karşılamayan malların haczini talep ettiğini, borçlunun *daire ve taşınırlarının* araştırılması yönünde bir talepte bulunmadığını ve bu yüzden de takibin iptali sonucunun doğduğundan yeni bir takip başlatılması gerektiğine hükmedilmiştir (İFM 83 III 63, Swisslex, e.t. 19.10.2021). Burada kullanılan *daire (appartement)* kelimesinin kanunun 91/3 maddesine atıfla kullanıldığı kesin olmamakla birlikte kuvvetle muhtemeldir. Dolayısıyla Türk İcra ve İflas Kanunu'nda da *kilitli yerler* ifadesinin takip borçlusunun ev ve işyerini de kapsadığı yorumu yapılabilir.

¹¹⁷ Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, ve Muhammet Özkes, *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 6. Bası (İstanbul: On İki Levha, 2019), 22: Ayrıca atıf yapılan eserde de olduğu gibi, doktrinde genellikle *cebri icra hukukunda temel hakların gözetilmesi* başlığı altında doğrudan özel hayatın gizliliği ilkesi değil, konut dokunulmazlığı ilkesi incelenmiş ve bu ilkenin aynı zamanda özel hayatın gizliliği ilkesini de ihlal ettiği belirtilmiştir; İcra müdürünün kuvvet kullanarak gerçekleştirdiği işlemlerin insan onurunu, kişilik haklarını zedelediği ve hukuka uygun olması için belirleyici ölçütün ölçülülük ilkesi olduğu hakkındaki görüş için bkz. Çiftçi, 2010, 99. Bu görüş kanaatimizce de isabetli olup borçlunun bilgilerine erişimde de geçerli kabul edilebilir. Aynı eserde cebri icra hukuku kurallarının, konut dokunulmazlığına ilişkin Anayasa'nın 21. maddesinin açık hükmünü ihlal etmesi ve bu kuralların Ceza Muhakemeleri Kanunu'nda konut ve işyerinde arama yapılmasının kural olarak hâkim kararı ve birçok sınırlandırma ile yapılabilmesi (m. 119) hükmü ile tezat oluşturduğu (kanaatimizce de aynı hukuk düzeni içerisindeki farklı disiplinler arasında bu ölçüde bir karşılık isabetsiz olup toplumun hukuka olan güvenini zedeler) hakkında bkz. Çiftçi, 2010, 103, 104, 110; Benzer yönde hâkim kararı olmaksızın borçlunun konut dokunulmazlığının ihlal edilmesinin bu temel hakka oransız bir müdahale teşkil ettiği, cebri icranın yalnızca icra takibinin taraflarını değil üçüncü kişileri de (ör. borçlunun aile fertleri) korumayı amaçlaması gerektiği hakkında bkz. Meral Sungurtekin Özkan, "İcra Hukukunda Oranlılık İlkesi," *Turhan Tufan Yüce'ye Armağan* (İzmir: 2001), 188.

girmek, konutta arama yapmak ve konutta bulunan eşyalara el koymak fiillerinin hâkim kararıyla gerçekleştirilebileceğini hüküm altına almıştır (m. 21). Nitekim doktrinde de borçlunun konutunda gerçekleştirilecek haciz işlemleri için gecikmesinde sakınca bulunan hâller müstesna kılınmak kaydıyla hâkim kararının aranmasının gerektiği ifade edilmiştir¹¹⁸. Kanun alacaklının talebinden itibaren üç gün içinde icra dairesinin haczi gerçekleştireceğini düzenlemiştir (İİK m. 79/1). Hâkim kararının haciz talebin kabulünden sonra ve haciz tarihinden önce verilmesi mümkün olduğundan takip ekonomisi ilkesini zedeleyici bir durumun ortaya çıkma ihtimali düşük görülebilir¹¹⁹. Haciz işlem(ler)i yapılırken takiple ilgisi bulunmayan eşyalara el atılması ya da takiple ilgili olsa dahi takibin amacı olan alacağın tahsilinin aşılması özel hayatın gizliliğini ihlal anlamına gelir. Örneğin; icra memuru zor kullanarak borçluya ait ve üzerinde içeriği ile ilgili bir ibare bulunmayan kapalı zarfı açabilir¹²⁰. Zira zarfın içinde para veya hisse senedi gibi haczi kabil malvarlığı unsurları bulunması muhtemeldir. Buna karşın zarfta borçlunun özel hayatına ilişkin bir mektubun bulunması da mümkündür. Bu durumun zarfın açılmasını takiben böyle bir durumun tespit edilmesi anından itibaren mektubun içeriği okunmamalıdır. Yahut içeriğinin ne olduğu tartışmalı bir nesnenin icra memuru tarafından tek başına kalacağı yerde açılması borçlunun özel hayatının ve insan onurunun korunması için faydalı olabilir¹²¹. Bu tür önlemlerin alınmaması, borçlunun malvarlığı unsurlarına ilişkin bilgi edinmek olan meşru amacı bozar ve özel hayatının gizliliği ilkesi ölçülülük ilkesi ile birlikte ihlal edilmiş olur.

2.3.4. Adil Yargılanma Hakkı

İlk olarak “*common law*” modelinde gelişen ve daha sonra Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde de benimsenen adil yargılanma hakkı hukukumuzda AİHS (m. 6), Anayasa (m. 36) ve çeşitli kanunlarda bu hakkın korunmasına hizmet eden düzenlemelerle (ör. HMK m. 27) koruma altına alınmıştır. Adil yargılanma, herkesin uyuşmazlıklarını

¹¹⁸ Üçüncü, 78-82.

¹¹⁹ Haczin gerçekleştirilmesi için kanunun icra daireleri bakımından öngördüğü üç günlük düzenleyici sürenin uygulamada çok daha uzadığı dikkate alındığında konutta haciz için hâkim kararı aranmasının alacaklının hukuki durumunu zorlaştırmadığı, bununla birlikte borçluyu Anayasa hükümleri doğrultusunda koruduğu ifade edilebilir.

¹²⁰ Örnek ve konuya ilişkin diğer açıklamalar için bkz. Volkan Özçelik, "Genel Haciz Yoluyla Takipte İcra Müdürünün Zor Kullanma Yetkisi (İİK m. 80/4)," *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, S. Özel Sayı 2014 (2015), 2926.

¹²¹ Volkan Özçelik, *İcra Müdürünün Takdir Yetkisi* (Ankara: Adalet, Şubat 2014), 278.

“yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme” (AİHS m. 6) hakkını ifade eder. Bu hak tüm yargı kollarında uygulanır. Adil yargılama gerçekleştiren hâkim, taraflara eşit mesafede bulunur, onları dinler ve kendisine gelen tüm bilgileri tam bir şekilde değerlendirir¹²². Bu hususlar yargılama hukukunda hâkimi ilgilendirirken cebri icra hukukunda da uygun düştüğü ölçüde icra müdürü ve memurları tarafından gözetilmelidir. Bir başka ifadeyle, esasında yargı kollarını (bunun içinde hukuk yargılamasını) muhatap alan adil yargılanma hakkı yalnızca hükmün verilmesine kadar olan kesiti değil cebri icra aşamasını da kapsar¹²³. Fakat asıl uygulama olanı yargılama hukuku olan bu hakkın hangi unsurlarının (ve hangi ölçüde) cebri icra hukukunda uygulanacağını tespiti ve daha sonra da bunların bilgiye erişim bakımından değerlendirmesi yapılabilir.

Adil yargılanma hakkının ilk unsuru yargılamanın; kanuni, müstakil ve tarafsız bir mahkeme tarafından yapılmasıdır¹²⁴. Cebri icrada da icra işlemleri kanunla kurulan, içerisinde devletin egemenlik yetkisini kullanan icra müdürü ve memurlarının görev yaptığı icra daireleri tarafından yerine getirilmektedir. İcra görevlileri bahsi geçen görevlerini yürütürken (daha özelde borçluya ait bilgileri araştırırken) icra görevlilerinin adil yargılanma hakkının bu unsurunu gözetmeleri gerekir. Fakat icra dairelerinin tarafsız, kanunun tanıdığı yetkiler bakımından bağımsız¹²⁵ ve müstakil olarak işlem yapmalarına rağmen bir yargılama faaliyetinde bulunmadıklarının da altı çizilmelidir.

Adil yargılanma hakkının ikinci unsuru makul sürede yargılanmadır. Bu unsurun cebri icra hukukundaki yansıması da takibin makul sürede sonuçlandırılması olarak değerlendirilebilir. Gerçekten de bazı hâllerde icra takibi uzun yıllar sürmekte ve takip alacaklısı hukukun kendisine tanıdığı menfaatten mahrum kalmaktadır. Takibin makul sürede tamamlanabilmesi için yeterli miktarda icra dairesinin kurulması ve icra müdür

¹²² Özekes, "Oyun Teorisi - Hukuk Uygulaması ve Adil Yargılanma Hakkı", 86.

¹²³ Hakan Pekcanitez, "Medeni Yargıda Adil Yargılanma," *İzmir Barosu Dergisi*, S. 2 (Nisan 1997), 38, 39; Süha Tanrıver, "Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı," *TBB Dergisi*, S. 53 (2004), 193.

¹²⁴ Pekcanitez, 39.

¹²⁵ Muhammet Özekes, "Türk İcra Hukukunun Sorunları ve Temel Haklar Bakımından Genel Değerlendirme," *Doçent Dr. Halûk Konuralp'in Anısına Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı - VII* (Eylül 2009), 268; Boran-Güneysu, 38: İcra daireleri bağımsız olmakla birlikte icra mahkemesi hâkiminin daimi gözetim ve denetimi altındadır (İİK m. 13).

ve memurlarının görevlendirilmesi de gereklilik arz eder¹²⁶. Kanun koyucunun öngörmüş olduğu hak düşürücü ve düzenleyici süreler de bir yönüyle takibin muhtelif aşamalarını belirli zaman kesitleriyle sınırlayarak takibin ilerleyebilmesi ve makul sürede tamamlanması amacını gerçekleştirmektedir¹²⁷.

Adil yargılanma hakkının bir diğer unsuru da aleni surette yargılanmadır¹²⁸. Bu unsurun cebri icra hukuku bakımından geçerli olmadığı, aksine icra takip işlemlerinin (dolayısıyla bilgiye erişimin) aleni olmayan surette yapılması gerektiği belirtilebilir¹²⁹. Zira cebri icra kişinin özel hayatına müdahaleyi içerdiğinden özellikle haciz işlemlerinin üçüncü kişiler nezdinde aleni olması takip borçlusunda manevi zararların doğmasına sebebiyet verir. Buna karşın, aciz vesikası sicilinin aleni olması gibi (İİK m. 143/1 ve İİK m. 94/2) bazı hâllerde aleniyet ilkesi cebri icra hukukunda da uygulanır¹³⁰. Yine avukat ve stajyerlerinin vekâletnameleri bulunmadan da dava ve takip dosyalarını inceleyebilmeleri (Avukatlık Kanunu m. 46) bu ilkenin cebri icradaki görünümünden biridir. Takip borçlusunun tarafı olduğu icra takibi dosyaları hakkında bilgi edinebilmek asıl icra takibinin ilerleyebilmesi için belirleyici olabilmektedir. Kanun ilgililerin icra tutanaklarını görebileceği ve bunların örneğinin alabileceğini düzenlemiştir (İİK m. 8/3). İlgilinin icra dosyasına bakmaktaki menfaatini yaklaşık olarak ispat etmesi yeterlidir¹³¹. Örneğin bir kimseyle alacak ve borç ilişkisine girmek

¹²⁶ Yargılama aşamasında aynı hususun mahkemeler ve hâkimler bakımından söz konusu olduğu hakkında bkz. Feyyaz Gölcüklü, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde "Adil Yargılama", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 49, S. 1 (1994), 201.

¹²⁷ Cebri icra hukukunun şekli bir hukuk dalı olması nedeniyle kanunda hem takibin tarafları hem de icra dairesi için süreler öngörülmüştür. İİK'da sürenin öngörüldüğü bazı hâller şunlardır: İİK m. 25, 16, 18, 24, 26, 29, 31/a, 32, 33.

¹²⁸ Aleniyet ilkesinin kaynağını Fransız İhtilalinden aldığı ve ilkenin bu ülkede hukukun genel ilkeleri arasında bulunduğu, ayrıca Türk hukukunda aleniyetin kamu düzeninden olması sebebiyle tarafların anlaşmaları hâlinde dahi şartları oluşmamışsa gizli duruşma yapılamayacağı hakkındaki görüş için bkz. Selçuk Öztekin, "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Aleniyet İlkesine İlişkin 28 inci Maddesi ile Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla veya Başka Yerde Duruşma İcrasına İlişkin 149 uncu maddesinde 7251 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Hakkında Bazı Düşünceler," *Adalet Dergisi*, S. 66, 644; Osmanlı Devleti Hukukunda şer'îye mahkemelerinde yargılamaya gözlemci sıfatıyla katılan kimseler olarak tanımlanan "şuhûdü'l hâl" in iki temel işlevinden birinin yargılamada aleniyeti sağlamak olduğu hakkındaki görüş için bkz. Ahmet Kılınç ve Betül Kayar, "Osmanlı Yargılama Hukukunda "Şuhûdü'l Hâl" in Fonksiyonunu Yeniden Değerlendirme Gerekliliği," *Adalet Dergisi*, S. 62-63 (2019/1-2), 37.

¹²⁹ Vildan Peksöz, "İcra Tutanaklarının İİK m. 8 Çerçevesinde Aleniyeti ve İspat Kuvveti," *Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan Cilt I*, ed. O. Gökhan Antalya ve Murat Topuz (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2016), 2385.

¹³⁰ A.g.e., 2385.

¹³¹ Baki Kuru, "İcra Tutanakları (Zabıtları)," *Ankara Barosu Dergisi*, S. 5 (1975), 650-651.

üzere olan kişi, karşı taraf aleyhine açılmış icra takipleri hakkında bilgi sahibi olmak istediğinde menfaatinin bulunduğu kabulü gerekir¹³². Doktrinde avukatların dava ve takip dosyalarını incelerken kişisel verilerin korunmasına riayet etmeleri ve meslek ilkelerini göz önünde tutmaları gerektiği ifade edilmiştir¹³³.

Bu hakkın son unsuru ise hakkaniyete uygun olarak yargılanmadır. Doktrinde, hakkaniyete uygun yargılanmanın, hukuki dinlenilme hakkının¹³⁴ eşitlik temeline dayalı olarak sağlanması anlamına geldiği belirtilmiştir¹³⁵. İcra takibinde de icra takip işlemlerinin özellikle icra müdürünün takdir yetkisini kullandığı durumlarda hakkaniyete uygun olarak yapılması önem arz eder. Aynı şekilde icra müdürünün alacaklının temsilcisi gibi davranmaması ve taraflara eşit mesafede bulunması gerekir.

2.3.5. Bilginin Geleceğini Belirleme Hakkı

Bilginin geleceğini belirleme hakkı¹³⁶, ilgilinin bilgi üzerinde denetiminin olmasının da ötesinde bilginin işleme usulünün düzenlenerek insan onuru ve bireysel özerkliğin korunmasını amaçlar¹³⁷. Bir başka ifadeyle bu hak resmî ve özel kuruluşların bilgiye ulaşmaları ile bireylerin kişilik haklarının korunması arasındaki menfaat

¹³² Kuru, 650.

¹³³ Özekes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 86; bkz. yuk. Başlık 2.3.1.

¹³⁴ Hukuki dinlenilme hakkıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. Başlık 2.3.6.

¹³⁵ Tanrıver, 204.

¹³⁶ Bir görüş bu hakkın ilk olarak Alman Anayasa Mahkemesi tarafından tanındığını ifade etmişlerdir (Angela Vivarelli, "The Crisis of the Right to Informational Self-Determination," *Italian Law Journal* 6, 1 (2020), Heinonline, e.t. 04.10.2021, 302; Antoinette Rouvroy ve Yves Pouillet, *Reinventing Data Protection?* (January 2009), 49). Fakat doktrinde bu kavramın bahsi geçen karardan önce de Alman doktrini tarafından kullanıldığı belirtilmiştir (Üçüncü, 52-53).

¹³⁷ Küzeci, 57: "... Alman Anayasa Mahkemesi, kişinin bilgilerinin geleceğini belirleme hakkını, özel yaşamın gizliliği, mülkiyet hakkı gibi değerlerden öte [...] insan onuru ve bireysel özerklik ile temellendirmiştir"; Vivarelli, 103; aynı yöndeki görüş ve söz konusu hak için kullanılan "enformasyonel özerklik" kavramı için bkz. Canan Akyüz Bilge, "Unutulma Hakkı ve Türk Hukuku'ndaki Görünümü" (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), 2019), 141, 148, kişinin kendisine ait bilgilerinin geleceğini belirleme hakkının unutulma hakkı olduğuna ilişkin olarak bkz. Akyüz Bilge, 32, 33, 241; bu hakkın unutulma hakkıyla ilişkisine dair daha geniş açıklamalar için bkz. Claudia Kodde, "Germany's 'Right to be forgotten' – between the freedom of expression and the right to informational self-determination," *International Review of Law, Computers & Technology* (2016), 1-15; Eberle, : "Kişisel veriyi kontrol etmek bir kişinin kaderine ilişkin bir eylemi kontrol etmek anlamına gelir. Bu da insan kişiliğinin ve son tahlilde insan onurunun ayrılmaz bir yönünü teşkil eder"; doktrinde bilginin geleceğini belirleme hakkı tanımlanırken kullanılan insan onuru ölçütü esasında tüm insan haklarını kapsar. Zira insan haklarının amacı insan onurunu korumak ve devleti sınırlandırmaktır (Özekes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 30, 113), insan hakları ve temel haklar arasındaki ilişki için bkz. a.g.e, s. 30 vd; Abdurrahman Saygılı, "Yaşam

dengesi ile ilişkilidir¹³⁸. “Gizlilik” kavramına ilişkin yapılan eski bir tanım esasen bilginin geleceğini belirleme hakkı ile oldukça örtüşmektedir. Bu tanıma göre söz konusu kavram, “*kişilerin, grupların ve kurumların, kendilerine ait olan bilgilerin ne zaman, nasıl ve hangi kapsamda başkalarıyla paylaşılabileceğinin kendileri tarafından belirlenmesine yönelik talepleri*”ni ifade eder¹³⁹. KVKK da verinin işlenmesi için verilen açık rızanın, ilgili kişi tarafından geri alınabilmesini bu hakla ilişkilendirmiştir¹⁴⁰. Fakat kişisel verilerin korunması hakkı ile bilginin geleceğini belirleme hakkı birbirinden farklıdır. İlk hakkın merkezinde veri varken bilginin geleceğini belirleme hakkının merkezinde birey bulunmaktadır¹⁴¹.

Devletin elektronik ortamda tuttuğu; TAKBİS (Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi), EGM/TNB (Araç bilgisi), MERNİS (Merkezî Nüfus İdare Sistemi), MERSİS (Merkezi Sicil Kayıt Sistemi) ve UAVT (Ulusal Adres Veri Tabanı) gibi veri tabanlarındaki kişisel verilerin yukarıda bahsedilen ilkeler gözetilerek işlenmesi bu hususta önem arz etmektedir¹⁴². Borçluya ait adres ve malvarlığına ilişkin bilgilerin elektronik ortamda ve tek bir merkezde tutulması sayesinde devletin sunmuş olduğu cebri icra hizmetleri ülke genelinde eşit bir standarda kavuşmakta, ayrıca daha hızlı, etkin ve şeffaf bir biçimde gerçekleştirilebilmektedir¹⁴³. Buna karşın; icra takip işlemleri gerçekleştirilirken, bilginin geleceğini belirleme hakkı gereğince, (kişisel verinin ilgilisi olan) borçlunun özellikle malvarlığı yahut adresi gibi bilgilerinin hangilerinin, nerede ve hangi amaçla tutulduğunu bilmesi gerekir. Bir başka deyişle, veriye kimlerin hangi amaçla ve ne kadar süreyle erişebileceği gibi sorular¹⁴⁴ veri sorumlusu (burada devlet veya dar anlamda veriyi işleyen bakanlık) tarafından cevaplanmalıdır.

Hakkı Üzerine Düşünceler," İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 10, S. 2 (2019), 540: “Devletin faaliyetlerini dizginlemenin adı; son yüzyılda, hukuksal belgelere insan hakları olarak kaydedilmiştir”.

¹³⁸ Küzeci, 59.

¹³⁹ Eva Fialova, "Data Portability and Informational Self-Determination," *Masaryk University Journal of Law and Technology* 8, S. 1 (2014), Heinonline, 47'den naklen: Alan Furman Westin, *Privacy and freedom* (London: The Bodley Head, 1967), 7.

¹⁴⁰ <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2037/Acik-Riza-Alirken-Dikkat-Edilecek-Hususlar>, e.t. 03.10.2021.

¹⁴¹ Üçüncü, 56.

¹⁴² Küzeci, 60.

¹⁴³ Serhat Baştan ve Ramazan Gökbunar, "Kamu Hizmetlerinin Sunumunda E-Devletle İlgili Yeni Gelişmeler: Tümüleşik E-Devlet Sistemine Doğru," *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 19, 1, S. 1 (2004), 72.

¹⁴⁴ Fialova, 47.

Sonuç itibarıyla, bilginin geleceğini belirleme hakkının devlete yüklediği yükümlülüğün, bireylerin kişisel verilerini insan onuru ve bireysel özerkliğini gerçekleştirmelerini sağlayacak şekilde korumak olduğu belirtilebilir. Yukarıdaki örnekte de Çevre ve Şehircilik Bakanlığının, kişilerin sahip oldukları taşınmazlara ilişkin verileri işledikleri için “*veri sorumlusu*” sıfatını haiz olduğu ve bu verilerin amacına uygun şekilde kullanıldığını denetlemesi gerektiğini ifade etmesi, açıkça zikredilmese de bilginin geleceğini belirleme hakkının yerine getirilmesine hizmet etmektedir.

2.3.6. Hukuki Dinlenilme Hakkı

Hukuki dinlenilme hakkı usul hukukunda olduğu kadar cebri icra hukukunda da gözetilmesi gereken bir haktır¹⁴⁵. Bu hakkın yerine getirilmesi ile yalnızca takip borçlusu korunmuş olmaz, aynı zamanda takibin doğru yönde ilerlemesi (ve borçlunun bilgilerine daha kolay erişilmesi) de sağlanmış olur¹⁴⁶. Zira icra takip işlemlerinden örneğin haczin yapılabilmesi için en doğru bilgi borçlu tarafından bilinmektedir.

Hâkimin kararını gerekçelendirmesi zorunluluğu da hukuki dinlenilme hakkı kapsamında değerlendirilebilir. Yargıtay birçok kararında mahkemelerin kararlarını somut ve açık bir şekilde gerekçelendirmeleri zorunluluğuna değinmiş ve “*eksik, şekli, ve görünüşte gerekçe*” yazılmasını bu hakkın ihlali olarak değerlendirmiştir¹⁴⁷.

İcra ve İflas Kanunu’na 02/07/2012 tarihli değişiklikle eklenen madde ile icra ve iflas dairelerince verilen kararların da gerekçeli olarak yazılması gerektiği düzenlenmiştir (İİK m. 8/2). Bu değişiklik ile takibin taraflarının hukuki dinlenilme haklarının daha iyi korunabilmesi de sağlanmıştır¹⁴⁸. Dolayısıyla icra müdürü, alacaklının borçluya ait bir bilginin araştırılması hakkındaki talebini de kabul veya reddederken kararını gerekçelendirmek zorundadır.

¹⁴⁵ Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 141.

¹⁴⁶ Benzer yöndeki görüş için bkz. Gérard Gaud ve Anne Oberson, “La faillite de la personne physique – Les abus de la procédure de faillite,” *Journal des Tribunaux* (2018 II), 40.

¹⁴⁷ Yargıtay 12. HD E. 2021/3034 K. 2021/4381 T. 26.04.2021, 12. HD E. 2020/7303 K. 2021/2589 T. 09.03.2021, 13. HD E. 2016/7136 K. 2019/4773 T. 10.04.2019, e.t. 14.10.2021 (Lexpera): Yargıtay bu kararlarında “...*adil yargılanma hakkının (hukuki dinlenilme hakkının)*...” ifadesini kullanarak bu iki hakkın birlikte ihlal edildiğine hükmetmiştir. Ayrıca bkz. Yargıtay 8. HD E. 2018/4025 K. 2018/10532 T. 03.04.2018, Kazancı, e.t. 14.02.2022, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2010/11-195 K. 238 T. 28.04.2010, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı 3/4-3 sayılı 07.06.1976 tarihli karar.

¹⁴⁸ Peksöz, 2384.

2.3.7. Ölçülülük İlkesi

Ölçülülük ilkesi başlı başına bir temel hak olmaktan ziyade Anayasa Hukuku anlamında temel hakların sınırlandırılmasında riayet edilmesi gereken bir ilke olarak kabul edilmektedir¹⁴⁹. Bu ilke Almanya’da önce idare hukuku alanında doğmuş, daha sonra anayasa hukuku ve diğer hukuk alanlarında uygulanmaya başlanmıştır¹⁵⁰. Bir diğer deyişle bu ilke kamu hukuku alanında (özellikle kolluk faaliyetleri ve idari işlemlerin denetlenmesinde¹⁵¹) doğmuş ve bazı hukuk sistemleri zamanla bu ilkeyi “*hukukun genel ilkeleri*” arasında görmüşlerdir¹⁵². Ölçülülük ilkesi gereğince hukuki ilişkiler adalet ve denge temelleri üzerine kurulur¹⁵³. İsviçre doktrininde belirtilen bir görüşe göre ölçülülük ilkesi yıllar içinde hukuk devletinin “*altın ilke*”si hâline dönüşmüştür¹⁵⁴.

Ölçülülük denetimi iki aşamada gerçekleştirilebilir. Öncelikle izlenen yolla ulaşmak istenen amacın meşru olması gerekir. Bu husus incelendikten sonra aracın sırasıyla elverişlilik, gereklilik ve orantılılık ilkelerine uyup uymadığı tespit edilir¹⁵⁵.

Devletin tüm organlarının (yasama, yürütme, yargı) fonksiyonlarını icra ederken uyması gerektiği şeklinde çok geniş bir uygulama alanı olduğu belirtilen¹⁵⁶ ölçülülük ilkesi cebri icra hukukunda da uygulanır¹⁵⁷. Zira borçluyu alacaklının borcu bizzat tahsil etmesini yasaklayarak (ihkak-ı hak) koruyan hukuk düzeninin cebri icra organları

¹⁴⁹ Ölçülülük ilkesi hemen hemen bütün temel hak ve özgürlükler ile doğrudan bağlantılıdır. Örneğin sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak; icra hukuku kuralları alacaklının menfaatinin borçlunun hak ve özgürlüklerine ölçüsüz bir şekilde müdahale etmemek kaydıyla korumalıdır (Çiftçi, 2010, 75).

¹⁵⁰ Yüksel Metin, "Temel Hakların Sınırlandırılması ve Ölçülülük: Ölçülülük İlkesi Evrensel Bir Anayasal İlke midir?," *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, 1, S. 1 (2017), 19.

¹⁵¹ A. Ziya Çalışkan, "Le Juge Administratif Français Et Le Principe De Proportionnalité," *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, 1-2, S. 1-2 (2004), 206.

¹⁵² Çalışkan, 203, 204.

¹⁵³ Metin, 5.

¹⁵⁴ Markus Müller, *Proportionnalité Le Rubik's Cube du droit* (Stämpfli Verlag AG, 2016), 43.

¹⁵⁵ Metin, 7.

¹⁵⁶ Müller, 47, yazarın aynı eserinde ölçülülük ilkesinin iki taraflı olduğu ve yalnızca kamu otoritelerini değil, gerçek kişileri de bağladığı yönündeki görüşü için bkz. 55.

¹⁵⁷ Ölçülülük ilkesinin devlet ve bireyler arasındaki ilişkide uygulanabileceğine, alacaklı ve borçlu arasında uygulanamayacağına ilişkin görüşlerin açıklamaları için bkz. Kudret Aslan, "Hacizde Sıra (Tertip)," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 54, S. 2 (2005), 277; Sungurtekin Özkan, 182: Cebri icra faaliyetin yürüten Devlet, borçluya karşı egemen konumdadır. Borçlu ve alacaklı arasındaki ilişki, alacaklı ve borçlu arasındaki özel hukuk ilişkisine halel getirmez, onunla yan yadır.

aracılığıyla alacağı tahsil ederken kendisinin birtakım ilke ve kurallarla sınırlandırılmaması geniş anlamda ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil eder¹⁵⁸. Bu ilkenin cebri icrada uygulanmasının somut bir örneği olarak icra takibinde mümkün olduğunca borçlunun işyeri değil ev adresinde tebligatların yapılmasının onun iş arkadaşları tarafından kınanmaması ve dışlanmaması için gözetilmesi gereken bir husus olması gösterilebilir¹⁵⁹.

Alacaklının icra takibi sırasında yeterli bilgiye erişiminin önemi karşısında hukuk düzeni borçluyu da menfaat dengesinin sağlanması için korumaktadır¹⁶⁰. Ölçülülük ilkesi uyarınca alacaklıya gerekli ve yeterli bilginin sağlanmasının yanı sıra elde edilecek bilginin kötü amaçlı şekilde kullanılması da engellenmelidir¹⁶¹. Erişilmek istenen bilgi yalnızca icra takibiyle ilgili olmalı ve takibin ilerlemesi için gerekli olmalıdır. Türk cebri icra hukukunda da borçluya tüm malvarlığını değil, borcuna yetecek

¹⁵⁸ Aslan, 270.

¹⁵⁹ Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 114, 115; İsviçre Federal Mahkemesi icra daire-sinin borçlunun ev ve işyeri adreslerinden herhangi birisinde ödeme emrini tebliğ etmek konusunda bir tercihte (Wahl/Choix) bulunabileceği kararını vermiştir ("Leitsätze von Gerichtsentscheidungen zum Zivilprozessrecht und zum SchKG / Sommaires d'arrêts relatifs à la procédure civile et à la loi sur la poursuite pour dettes et la faillite," *Schweizerische Zeitschrift für Zivilprozess- und Zwangsvollstreckungsrecht*, S. 47 (Juni – August 2019), 241: İFM 5A_87/2018, T. 21.09.2018, Swisslex).

¹⁶⁰ Cebri icrada menfaat dengesi ve ölçülülük ilkesinin birlikte değerlendirildiği Yargıtay kararının ilgili bölümü şu şekildedir: "İcra hukuku alacaklının hak arama özgürlüğü ve mülkiyet hakkı gibi temel hakları ile borçlunun kişilik ve malvarlığı değerlerinin çatıştığı bir alandır. Bu alanda alacaklı, borçlu ve bazen de üçüncü kişiler arası menfaat dengesinin gözetilmesi gerekir. Borçlunun uğrayacağı zarar ile alacaklıya sağlanacak yarar arasındaki fark ölçülü olmalıdır. Cebri icra kişilerin gerek kişilik gerekse malvarlığı haklarına doğrudan müdahaleyi gerektirdiği için belirli ve kesin olmalı, sınırları baştan belirlenebilmelidir. İcra hukukunda mülkiyet hakkı temel bir hak olarak alacaklı, borçlu ve üçüncü kişiler bakımından korunmaktadır. Alacaklı mülkiyet hakkına kavuşmalı, borçlu takip konusu borç dışında malvarlığına karşı haksız müdahalelere karşı korunmalı, üçüncü kişiler de malvarlıklarına yapılan haksız müdahaleleri ortadan kaldırma imkânına sahip olmalıdır. Örneğin borçluya ait olduğu sanılarak üçüncü kişilerin mallarına haciz konulması hâlinde üçüncü kişilerin mülkiyet hakkını kullanma ve korunmasına imkân sağlamak amacıyla istihkak prosedürü öngörülmüştür (İcra ve İflas Kanunu'nun 96 vd.). Nitekim İcra ve İflas Kanunu (İİK)'nin 82. maddesi ile borçlunun malvarlığının sınırsız şekilde haczedilerek satılması önlenmiştir", Yargıtay HGK E. 2017/347 K. 2019/837 T. 02.07.2019, Lexpera, e.t. 01.12.2021; Alıntılanan Yargıtay HGK kararında defaatle vurgulanan mülkiyet hakkına ilişkin olarak doktrinde bu hakkın koruma alanına yalnızca medeni hukukta kabul edildiği şekliyle eşyaların değil *cebri icradaki tüm malvarlıksal değerlere dair alacaklı taleplerinin* girdiği belirtilmiştir (Sungurtekin Özkan, 183).

¹⁶¹ M. Berglund, *Improved Transparency of the Debtor's Assets in Civil and Commercial Enforcement Matters having Cross-Border Implications in the EU*, ed. V. Rijavec ve T. Ivanc, Cross-Border Civil Proceedings in the Eu, (2012), 51.

miktarını beyan etmesi zorunluluğunun yüklenmesi (İİK m. 74) bu ilkenin bir yansıması olarak gösterilebilir¹⁶².

Borçlunun bilgilerine erişimde de ölçülülük ilkesinin uygulanması gerektiğinden yukarıda bahsedilen ölçülülük ilkesinin unsurları sırayla incelenmelidir. Alacaklının borçlunun bilgilerine ulaşmak istemesinin amacı alacağına kavuşmak olduğundan amacın meşruluğu konusunda bir şüphe bulunmamaktadır.

Elverişlilik unsuru, alacaklının bilgiye ulaşmak için başvurduğu hukuki yolun amaca ulaşmaya uygun olup olmadığını denetler¹⁶³. Kanunda veya yönetmelikte (İİKY) öngörülen yollar (ör. icra memurunun elektronik ortamda borçlunun taşınırılarını sorgulaması) kullanılarak bilgiye erişilmek istenmesi durumunda hukuk kurallarının mevcudiyeti elverişlilik denetimi açısından yeterli kabul edilmelidir¹⁶⁴. Dolayısıyla elverişlilik ölçütü (ve genel olarak ölçülülük ilkesi) bilgiye erişimde de olduğu gibi genellikle kamu otoritelerinin takdir yetkisinin bulunduğu hâllerde gündeme gelir. Fakat bunun hâricinde, alacaklı da kişisel çabalarıyla borçluya dair bilgileri araştırabilir. Alacaklının bu faaliyetinin de bilgiye erişime elverişli olması gerekir. Sonuç olarak ölçülülük ilkesinin yalnızca kamu gücünü kullanan icra organları bakımından değil alacaklı bakımından da uygulama alanı bulduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla alacaklı bakımından da bu elverişlilik denetimi somut olay özelinde yapılmalıdır.

Borçlunun malvarlığı unsurlarına erişim, haciz işlemlerinin yapılması ve takibin ilerlemesi için zaruridir. Dolayısıyla gereklilik unsuru da sağlanmış olacaktır. Fakat borçlunun borcunu karşılayacak miktarda malvarlığı beyanında bulunması yahut bu miktarda malının hâlihazırda haczedilmiş olması gibi hâllerde borçlunun bilgilerine erişim artık gerekli olmadığından ölçülülük ilkesine aykırı bir durum ortaya çıkabilir.

Ölçülülük ilkesine uygunluk denetiminin son basamağı ise araç ile amaç arasında ölçülü bir orantı bulunmasını ifade eden¹⁶⁵ dar anlamda ölçülülük olarak da belirtilen orantılılıktır. Bilgiye erişimin kapsamının genişliği ile erişimi haklı kılan sebebin (alacaklının alacak menfaatini tatmin etmesi) ağırlığının birbirine denk olması

¹⁶² Bkz. aşı. Başlık 3.1.1.1.

¹⁶³ Metin, 8.

¹⁶⁴ Metin, 10: “Yasal tedbirlerin elverişsiz olmasından dolayı anayasaya aykırılığı çok sık rastlanan bir durum değildir. Genellikle yasa koyucunun öngördüğü tedbirler, yasa koyucunun amacını en azından kısmen de olsa gerçekleştirir. Bu da elverişlilik ilkesine uygunluk bakımından yeterlidir. Bu nedenle elverişlilik ilkesinin pratikteki önemi oldukça sınırlıdır”.

¹⁶⁵ Metin, 13.

orantılılık ölçütü bakımından değerlendirilir. Bu değerlendirmenin de her somut olay bakımından özel olarak yapılması gerekir.

Sonuç itibarıyla bilgiye erişimde ölçülülük ilkesine uygunluk denetimi yapılırken kısıtlanması söz konusu olan hak ile ulaşılmak istenen amaç arasında bir karşılaştırma yapılmalı ve bunlara biçilen değere göre ihlal olup olmadığı incelenmelidir.

2.3.8. Takip Ekonomisi İlkesi

Takip ekonomisi ilkesi, usul ekonomisi ilkesinin cebri icra hukukundaki uzantısıdır¹⁶⁶. Bu ilke doğrultusunda icra takibi makul süre içerisinde, makul yargılama giderleriyle ve basit bir şekilde yapılabilmelidir¹⁶⁷. Borçlunun adres ve malvarlığı bilgilerine erişim imkânının kolaylaştırılması takip ekonomisi ilkesiyle doğrudan bağlantılıdır. Alacaklının, vekilin veya icra dairesinin borçluya ait birtakım bilgilere doğrudan erişiminin sağlanması durumunda haciz işlemi çok daha kısa sürede gerçekleşeceğinden alacaklının menfaatine kavuşması da hızlanır. Ayrıca bu şekilde, bilgiye erişimde (tebligat, alacaklının bizzat araştırması) yapılması gerekli masraflar da asgari düzeyde kalmış olur. Sonuç olarak bilgiye erişim imkânlarının genişletilmesinin icra takibini daha az meşakkatli hâle getireceğinde şüphe bulunmamaktadır.

2.4. Cebri İcranın Etkinliğine Yansımaları ve Uygulamadaki Güncel Gelişmeler

Mahkeme kararlarının etkili bir şekilde uygulanması “*mahkemeye erişim hakkı*”nın bir gereği olup mahkeme kararlarının bağlayıcılığının ve hızlı bir şekilde uygulanabilmesinin sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması hukuk devletinin gereklerindendir¹⁶⁸. Bu kapsamda cebri icrada borçluya ve malvarlığına dair bilgilere erişim konusu cebri icranın etkinliği ile de doğrudan bağlantılıdır. Etkin bir cebri icra sisteminde tarafların temel hak ve özgürlükleri en yüksek düzeyde korunmalı ve bunlar arasındaki çatışmada denge sağlanmalıdır. Bunun yanında borçlunun hukuki durumu aşırı ölçüde zarar görmeden alacaklının menfaatine en kısa yoldan ulaşması sağlanmalıdır.

¹⁶⁶ Mesut Köksoy, "Hukuki Güvenlik İlkesi Açısından Takip Ekonomisi," *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XX, 3, S. 3 (2016), 55.

¹⁶⁷ Köksoy, 54.

¹⁶⁸ AYM E. 2014/194 K. 2015/55 T. 17.06.2015, 3.

Cebri icranın etkinliğinin artırılması hususunda Adalet Bakanlığı İcra İşleri Daire Başkanlığı'nın yürüttüğü “Yeni İcra Modeli” ve “İcra Dairelerinin Etkinliğinin Arttırılması Devam Projesi (Faz II)” projeleri üzerinde de durulmalıdır. Yeni İcra Modeli'ne göre birden fazla icra dairesi tek bir yerde toplanacak ve icra takip işlemleri, takibin farklı aşamalarında görev alan uzmanlaşmış bürolar marifetiyle yapılacaktır. Bu yeni sistemde icra dairesi şu bürolardan oluşmaktadır: Danışma ve Kalite Yönetim Bürosu, Esas ve Aile Bürosu, Haciz Büro, Satış Bürosu, Mali İşlemler Bürosu, Dosya ve Arşiv Bürosu. Bunlar arasında, çalışmamızı ilgilendiren Haciz Bürosu; takibin kesinleşmesinden başlayarak “satış talebine kadar geçen sürede yapılması gereken tüm iş ve işlemler ile başka yer icra dairelerinden gelen haciz ile ilgili talimatların yerine getirilmesi” ile sorumludur¹⁶⁹.

Yukarıda sözü edilen sistem “Yeni Model Genel İcra Dairesi” olarak adlandırılmakta ve büyük ölçekli yerleşim yerlerinde bu icra dairesinin yanı sıra; gayrimenkul icra dairesi, banka alacakları icra dairesi ve MTS (Merkezi Takip Sistemi) Abonelik Sözleşmeleri İcra Dairelerinin kurulması öngörülmüştür¹⁷⁰. Bu şekilde, icra işlemlerinin etkinliği ve verimliliğini arttırmak, icra dairesine olan güveni arttırmak ve icra dairesine yönelik yapılan şikâyetleri azaltmak amaçlanmaktadır¹⁷¹.

Bu yeni icra modeli; doktrinde genel takip kurallarının, icra takibinin genel aşamalarının ve takibi yürüten organın tek olması gerektiği ve fakat farklı alanların özellik ve ihtiyaçlarının da göz önünde bulundurulması zarureti ifade eden görüşle¹⁷² de uyum içerisindedir. Zira doktrinde eleştirilen durumun özel hukuktan kaynaklı alacaklar, kamu alacakları (6183 s. K.), Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve bankaların alacakları için düzenlenmiş hükümler ile Türk Ticaret Kanunu'nda gemi hazine ilişkin

¹⁶⁹ <https://iidb.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/yeni-icra-modeli>, e.t. 11.09.2021.

¹⁷⁰ Uzmanlaşmanın takibin aşamaları ve takibin türüne ilişkin olarak sınıflandırılabilmesi göz önüne alınarak benzer bir öneri gemi hacizlerinde gündeme gelmiştir. Gemi hazine ilişkin hükümlerin uygulanmasındaki farklılıkların azaltılması da amaçlanarak İstanbul, İzmir ve Mersin gibi liman kentlerinde deniz icra hukuku alanındaki taleplerin değerlendirilmesine özgülenmiş icra dairelerinin görevlendirilmesinin isabetli olacağı belirtilmektedir (Cüneyt Süzel, "Deniz İcra Hukuku'nun Güncel Sorunları Sempozyumu Özeti" (Deniz İcra Hukuku'nun Güncel Sorunları, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2018), 282), gemi hazine bilgiye erişim için bkz. aşağı. Başlık 4.2.3.

¹⁷¹ <https://iidb.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/icra-dairelerinin-etkinliginin-arttirilmasi-devam-projesi-faz-ii>, e.t. 11.09.2021.

¹⁷² Özkes, "Türk İcra Hukukunun Sorunları ve Temel Haklar Bakımından Genel Değerlendirme," 270, 271.

düzenlemelerin (TTK m. 1350 vd.) uygulamada doğurduğu karışıklık ve eşitlik ilkesine aykırılık olduğu ifade edilebilir. Oysa yeni icra modeli ile icra takibinin aşamalara bölünerek daha hızlı ve etkili ilerleyebilmesi amaçlanmıştır.

Borçlunun adresi ve malvarlığı unsurları gibi bilgilere erişim faaliyetlerinin de haczin yapılabilmesi ve satış aşamasına geçilebilmesi için taşıdığı önem göz önüne alındığında ayrı bir haciz bürosu tesis edilmesinin bu hususlar üzerinde daha çok yoğunlaşabilmeyi sağlayacağı açıktır. Zira takip talebinin verilmesinden paranın alacaklı hesabına yatırılmasına kadar geçen süreçte tüm işlemlerin aynı icra müdürü (ya da memuru) tarafından yapılması, farklı aşamalar üzerinde yeterince araştırma ve inceleme yapabilmeyi engellemekte, bu durum uygulamada icra dairesinin yetkisi bulunan hususlarda hareketsiz kalması sonucunu doğurabilmektedir.

3. BORÇLUYA DAİR BİLGİLERE ERİŞİMİN KAPSAMI VE İÇERİĞİ

Takip borçlusuna ve onun malvarlığına ilişkin bilgilere erişim bu başlık altında konu, kişi ve zaman bakımından değerlendirilmiştir. Yer bakımından değerlendirme ise daha çok sınır aşırı takiplerde tartışma konusu olduğundan bu konu ayrı bir bölüm altında incelenmiştir¹⁷³. Ülke içindeki takiplerde bilgiye erişimde yer bakımından değinilmesi gereken noktalar da bu bölüm altındaki başlıkta ele alınmıştır.

3.1. Konu Bakımından

Haciz icra takibine dayanılarak alacaklının talebi ile borçlunun alacağı karşılayacak miktardaki haczi kabil mal, hak ve alacaklarına hukuken el konulmasıdır¹⁷⁴. Haczin konusunu borçlunun başkasına devredilebilen malvarlığı hakları oluşturur¹⁷⁵. Haczin yapılabilmesi için ise bu mal, hak ve alacakların nelerden oluştuğunun bilinmesi gerekir. Cebri icra hukuku şekli bir hukuk dalı olduğundan borçlunun bilgilerine erişimin de hukuk düzeni tarafından hangi şartlarda alacaklıya sağlanacağını belirlemesi gerekir¹⁷⁶. Alacaklının menfaati olan alacağına kavuşması için ayrıntılı düzenlemelerle bilgiye erişim yollarının öngörülmemesi durumunda alacaklı “*harici*”

¹⁷³ Bkz. aşa. Başlık 4.2.2.1.

¹⁷⁴ Bu tanım ve icra iflas hukuku doktrinindeki haczin diğer tanımları için bkz. Aziz Serkan Arslan, *İcra Takip İşlemleri Etkileri ve Hukuka Aykırılığın Sonuçları* (Yetkin, Aralık 2018), 71; Yargıtay 12. HD E. 2005/19618 K. 2005/23874 T. 02.12.2005, Kazancı, e.t. 14.02.2022: “*Haciz, cebri icra organı tarafından yapılan devlete ilişkin bir hakimiyet tasarrufu olup, icra takibinin konusu olan belli bir para alacağının ödenmesini sağlamak için, bu yolda istemde bulunan alacaklı lehine söz konusu alacağı karşılayacak miktar ve değerdeki borçluya ait mal ve haklara icra memuru tarafından hukuken el konulmasıdır*”.

¹⁷⁵ Murat Atalı, İbrahim Ermenek, ve Ersin Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku*, 5. Bası (Ankara: Yetkin, 2022), 181-182; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar-Ayvaz, ve Emel Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku*, 7. Bası (Ankara: Yetkin, 2021), 257; Merve Çağlak, *Sermaye Piyasası Araçlarının Haczi*, 1. Bası (Ankara: Seçkin, 2019), 95; Salim Bozok, “İcra Hukukunda Borçlu Adına Tescilli Talep veya Dava Etme Yetkisinin Alacaklıya Verilmesi,” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 26, S. 1 (Haziran 2020), 489; Yargıtay 12. HD E. 2017/3182 K. 2018/7026 T. 28.06.2018, Kazancı, e.t. 14.02.2022: “*...bir mal veya hakkın haczedilebilmesi için, tek başına ekonomik bir değer ifade etmesi ve bu değer hukuksal dayanağının bulunması zorunludur*”, kararda Yargıtay özel hastane ruhsatnamesinin bahsedilen özellikleri taşıdığından haczedilebileceğine hükmetmiştir; Yargıtay 12. HD E. 2013/2767 K. 2013/11005 T. 25.03.2013, Kazancı, e.t. 14.02.2022: “*Hangi malların kısmen veya tamamen haczedilemeyeceği, İcra ve İflas Kanununda tahdidi olarak sayılmış olup, bu sayılanların dışında olup da herhangi bir özel kanunla haczedilemeyeceğine ilişkin bir düzenleme bulunmayan borçluya ait bütün mal ve hakların haczi kabildir*”.

¹⁷⁶ Genel olarak kuralların önemi hakkında bkz. Kemal Gözler, “Yorum İlkeleri” (Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması, 29 Eylül 2012), 15-17.

yollara başvurabilmektedir. Kişisel veri niteliğindeki adres, kimlik numarası gibi bilgilerin hukuka aykırı şekilde elde edilerek bir veri tabanında toplanması ve takip alacaklılarına bunların satılması riski, bu bilgilerin cebri icra organlarının denetimi dâhilinde paylaşılması durumunda asgari düzeye iner. Bahsi geçen bu hukuka aykırı yollar alacaklıyı güç durumda bırakmasının yanında bunların hukuk düzeni tarafından denetimi yapılamayacağından borçlunun da temel haklarının ihlal edilmesi sonucunu doğurabilmektedir. Bu yüzden icra hukukundaki şeklîlik ilkesine riayet edilerek bilgiye erişimin sağlanması; keyfilîği engellemesi ve belirlilik ile öngörülebilirliği sağlaması yönleriyle hukuk devleti ilkesine, adil yargılanma (hakkaniyete uygun işlem, silahların eşitliği), hukuki dinlenilme ve eşitlik haklarına hizmet eder¹⁷⁷.

3.1.1. Borçlunun Bilgilerine Erişim Yolları

Cebri icranın ilerlemesi için alacaklının ulaşması gereken öncelikli bilgiler borçlunun malvarlığı ve adresleridir. Geçmiş dönemlerde kanun koyucular cebri icra kurallarını alacaklının borçluya dair bilgileri bildiği varsayımından hareket ederek düzenlemeler yapmaktaydı¹⁷⁸. Bu anlayışın temelinde toplumsal ve tarihî olguların yer aldığı düşünülebilir. Nitekim eski toplumlarda bireylerin çoğunlukla tekdüze ve hareketsiz bir hayat sürmeleri ile icra ettikleri ekonomik faaliyetlerin sınırlılığı tüm malvarlıklarının ve adreslerinin de bir nevi kendiliğinden aleni olmasını sağlamaktaydı. Günümüzde ise malvarlığı unsurlarının, borç çeşitlerinin ve takip türlerinin oldukça farklı ve karmaşık özelliklere sahip olması, bunların bir yerden başka bir yere aktarımının ise aynı ölçüde kolay olması ve kişilerin birçok yerde adresinin bulunabilmesi gibi hususlar göz önüne alındığında bazı durumlarda genel düzenlemelerle dahi bilgiye erişim yeterli olmamaktadır. Bilgiye erişime ilişkin uygulamadaki ihtiyacın oldukça

¹⁷⁷ Aziz Serkan Arslan, 136, 189; şeklîlik ilkesinin özellikle sınır aşırı takipler bakımından olması gerekenden fazla katı şekilde uygulanması ve karmaşık olması durumunda maddi hukukun tanıdığı hakka erişimi güçleştirilmesi hakkında bkz. aşağı. Başlık 4.2.2.2.

¹⁷⁸ Peter Gottwald, "Enforcement Against Movable Property in Germany," *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, ed. Masahisa Deguchi, *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice* (Springer, 2022), 1; Nitekim çalışmanın ilk bölümünde incelenen Roma ve Osmanlı Hukuklarında bilgiye erişim konusunda (sırasıyla bkz. yuk. Başlık 2.2.1. ve 2.2.2.) sınırlı sayıda husus tespit edilebilmiştir.

artmış olduğu ifade edilebilir. Buna rağmen hukuki düzenlemelerin bu gelişime tam olarak uyum sağladığını ifade etmek ise güçtür¹⁷⁹.

Borçlunun bilgilerine ulaşım en genel ayrıma göre genellikle iki yolla olabilir¹⁸⁰. Öncelikle borçlunun adresini ve malvarlığının bir kısmını veya tamamını beyan etmesi esası benimsenebilir. Bunun yanında gerek adres gerekse malvarlığı bilgilerine resmî ve özel siciller vasıtasıyla da ulaşılabilir.

3.1.1.1. Mal beyanında bulunulması

3.1.1.1.1. Genel olarak

Mal beyanında bulunulması borçlunun haczi kabil mallarının nelerden ibaret olduğunu öğrenmek için kullanılan en eski yöntemlerden biridir. Takip borçlusu kendisinde veya üçüncü kişide bulunan mal, alacak ve haklarının borcuna yetecek miktarını bildirmek zorundadır (İİK m. 74). Borçlunun yalnızca borca yetecek miktarda mal bildiriminde bulunması yeterli olmayıp ayrıca her türlü kazanç, gelir ve geçim kaynakları ile borcunu hangi şekilde ödeyeceğini de icra dairesine mal beyanında icra dairesine bildirmelidir¹⁸¹. Mal beyanında bulunmamanın yaptırımını ise hapis ile tazyik olarak düzenlenmiştir (İİK m. 76)¹⁸².

Takip borçlusu mal beyanını yazılı olarak yapabileceği gibi icra dairesinde sözlü olarak da mal beyanında bulunabilir. Bu durum da doktrinde haklı olarak eleştirilmiş

¹⁷⁹ Bu hususta göze çarpan bir örnek olarak TTK m. 395/2 hükmü gösterilebilir. Bu hüküm kısaca şirkete borçlanma yasağına aykırı hareket edenlere yönelik olarak şirket alacaklılarına bu kişileri takip etme imkânı tanımaktadır. Bu yolu tercih etmek isteyen alacaklının bu şekilde bir durumun söz konusu olup olmadığına ilişkin bilgiye nasıl ulaşacağı konusunda ise bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuya hakkında ayrıntılı bir çalışma için bkz. Ozan Can, "Şirkete Borçlanma Yasağının İhlâli, Şirket Alacaklılarına Anonim Şirketten Bilgi Alma Hakkı Bahşeder mi?," *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, S. 2 (2017), değerlendirmeler için bkz. aşağı. Başlık 3.1.2.3.4.

¹⁸⁰ *Exécution des décisions: la transparence du patrimoine des débiteurs, Livre vert du 6 mars 2008 sur l'exécution effective des décisions judiciaires dans l'Union européenne: la transparence du patrimoine des débiteurs COM(2008) 128 final*, son değişiklik tarihi: 23.05.2008.

¹⁸¹ Atalı, Ermenek, ve Erdoğan, 126; Özbek, 2448: Mal beyanına ilişkin hükümler hemen her hukuk sisteminde farklı şekillerde yer almaktadır. Mal beyanının haczi karşılayacak miktardaki malları mı yoksa malvarlığının tamamını mı kapsadığı ya da mal beyanının yemin gibi farklı şekilleri ihtiva etmesi bakımından düzenlemeler farklılıklar arz edebilmektedir; Mustafa Serdar Özbek, *Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda İlâmlı İcranın Etkinliği*, 4. Bası, vol. Cilt I (Ankara: Yetkin, 2018), 391 vd.: Örneğin Almanya'da borçlu yemin ederek tüm malvarlığını beyan eder. Hollanda'da borçlu sadece gelir kaynaklarını bildirir. İrlanda ve İngiltere'de borçlu çapraz sorguya alınabilir ve malvarlığını yazılı delille belgelemelidir.

¹⁸² Ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. Başlık 4.1.2.1.1.

ve şekil serbestisinin terk edilerek takip borçlusunun mal beyanını mahkeme veya icra organları önünde yemin ederek vermesinin daha isabetli olacağı savunulmuştur¹⁸³.

Mal beyanında bulunma süresi takibe itirazın iptali yahut itirazın kesin veya geçici kaldırılması kararının tefhim veya tebliği tarihinden itibaren üç gündür (İİK m. 75/2). Genel haciz yoluyla takipte ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde takibe itiraz edilmez ve borç da ödenmezse aynı süre içinde mal beyanında bulunulmalıdır (İİK m. 60/2). İlamlı icrada ise borcunu ödemeyen veya icranın geri bırakılmasına ilişkin bir karar getirmeyen borçlu icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde mal beyanında bulunmak zorundadır (İİK m. 32/1). Mal beyanında bulunma süresine ilişkin olarak İcra ve İflâs Kanunu'ndaki başkaca düzenlemeler de öngörülmüştür. İlk olarak tacirin ticareti terk etmesi üzerine tacir bu durumu, bütün aktif ve pasiflerini ve alacaklılarının isim ve adreslerini gösterecek şekilde mal beyanında bulunmak zorundadır (İİK m. 44). Yine taşınır rehninin paraya çevrilmesinde sırf rehin hakkına itiraz edilmesi üzerine alacaklı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipten vazgeçer ve takibin haciz yoluyla devamını isterse borçluya mal beyanında bulunması için yedi günlük süre verilir (İİK m. 147). Benzer şekilde kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takipte ödeme emrine itiraz edilmez ve borç da ödenmezse on günlük süre içerisinde (yahut itiraz edilir ve bu itiraz reddedilirse üç günlük sürede) mal beyanında bulunma yükümlülüğü öngörülmüştür (İİK m. 168/son). Son olarak kanun koyucu iflasa tabi bir borçlunun aciz hâlinde bulunduğunu bildirerek iflasını istemesi durumunda *“bütün aktif ve pasifi ile alacaklılarının isim ve adreslerini gösteren mal beyanını iflas talebine eklemek zorundadır”*. Borçlu mahkemeye bu mal beyanını ibraz etmedikçe iflasına karar verilemez (İİK m. 178).

Borçlunun malvarlığı bilgilerine ulaşmak için alacaklı kanunda öngörülen durumun gerçekleşmesine rağmen mal beyanında bulunmayan borçluya karşı *“tazyik hapsi”* talebinde bulunabilir (İİK m. 76)¹⁸⁴. Bu şekilde; talep hakkında hüküm verilebilmesi için icra mahkemesi borçlunun bahsi geçen bilgilerine erişecektir.

¹⁸³ Özbek, "İcra ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi," 2502: Bu öneri 10. Kalkınma Plânı Adalet Hizmetlerinde Etkinlik Özel İhtisas Komisyonu raporunda ifade edilmiştir.

¹⁸⁴ Esasında bir ceza olmayan tazyik hapsinin yaptırımlar başlığı altındaki değerlendirmesi için bkz. aşa. Başlık 4.1.2.1.1.

Mal beyanının şekil, kapsam ve süresine ilişkin olarak İcra ve İflâs Kanunu'ndaki hükümlerin dışında bir düzenleme bulunmamaktadır. İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği'nde de mal beyanına ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Bahsi geçen yönetmelikte kullanılması zorunlu olan basılı kağıtlar (örnek No. 1: takip talebi, örnek No. 18: itiraz belgesi gibi) düzenlenmiş ve burada mal beyanına ilişkin bir örnek form öngörülmemiştir. Bu yüzden İcra ve İflâs Hukuku mevzuatının dışında bulunan mal bildirimine ilişkin 3628 sayılı Kanun ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan *Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik*¹⁸⁵ İcra ve İflâs Hukuku mevzuatında hüküm bulunmayan hâllerde uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanabilmelidir. Bu kapsamda örneğin İcra ve İflâs Kanunu mal beyanının kapsamı konusunda geniş bir ifade kullandığından bahsi geçen yönetmelik ele alınmalıdır. Buna göre mal bildiriminin konusu; taşınmaz mallar, para ve para hükmündeki kıymetli kağıtlar, hisse senedi ve tahvilleri, altın ve mücevherat, kara, deniz ve hava taşıtları, ziraat makinaları, inşaat ve iş makinaları, hayvanlar, koleksiyon ve ev eşyaları ile diğer taşınır mallar, haklar, alacaklar, borçlar ve gelirler olarak sayılmıştır (m. 8). Yönetmeliğin sonundaki mal beyanı formunun açıklamalar bölümünde “*Banka ve Menkul Değerlere Ait Bilgiler*” kısmına ilişkin olarak “*Yurtiçindeki veya yurt dışındaki bankalar ile özet finans kuruluşlarında bulunan para veya menkul değerler yazılacaktır*” ifadesi bulunmaktadır. Dolayısıyla mal beyanında bulunan kişi yurtdışındaki banka hesaplarında mevcut olan para veya menkul değerlerini de bildirmek zorundadır. Diğer malvarlığı unsurlarına ilişkin (örneğin taşınmazlar) böyle bir açıklama bulunmamasının karşıt kavram kanıtından bunların yurt dışında bulunması hâlinde beyan edilmelerine gerek olmadığı gibi bir yorum yapılabilir¹⁸⁶.

Kanun, takip borçlusunun sadece borcu karşılayacak miktarda malvarlığını beyan etmesini yeterli görmüştür (İİK m. 74). Bu bakımdan alacaklının borçluya dair malvarlığı bilgisine erişiminde hukuken korunan menfaatinin sınırını alacağının karşılanması oluşturur. Borçluyu bunun ötesinde bir malvarlığı beyanında bulunmaya zorlamak menfaat dengesini onun aleyhine bozabilir. Buna karşın borçlunun beyan

¹⁸⁵ 15.11.1990 tarihli Resmî Gazete’te yayımlanmıştır.

¹⁸⁶ Sınır aşırı takiplerde bilgiye erişim için daha detaylı bilgi için bkz. aşağı. Başlık 4.2.2.

ettiği malların öncelikli olarak haczedilmesi gibi bir zorunluluk kural olarak bulunmamaktadır¹⁸⁷. Diğer bir anlatımla icra memuru her durumda alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesine göre takdir yetkisini kullanmalıdır. Benzer şekilde alacaklının haciz talep etmek için borçlunun mal beyanında bulunmasını beklemesine de gerek yoktur. Alacaklı dilerse UYAP üzerinden borçlunun mal, hak ve alacaklarını sorgulayarak bunlar üzerinde haciz uygulanmasını talep edebilir (İİK m. 8/a/6, 22 Ocak tarihli Yönetmelik m. 5)¹⁸⁸.

Borçlunun mal beyanında bulunmaması takibin ilerlemesine engel teşkil etmez. Alacaklının haciz talebi üzerine icra memuru borçlunun malvarlığına ulaşarak hacizde tertip ilkesine uymak kaydıyla bunlar üzerinde haciz işlemi tesis edebilir. Fakat borçlunun mal beyanında bulunması yalnızca alacaklının değil kendisinin de yararına olabilir. Zira mal beyanında bulunma imkânını tanıyarak kanun koyucu borçluya bilginin geleceğini belirleme hakkını vermiştir. Borçlu istediği malvarlığı unsurlarını beyan ederek haczin iradesi yönünde gerçekleşmesini sağlayabilir (İİK m. 74). Bahsi geçen hüküm borçlunun yalnızca alacağı karşılayacak malların bildirilmesini değil aynı zamanda borcun hangi şekilde ödeneceğinin icra dairesine belirtilmesi gerektiğini de düzenleyerek bu hususa dikkat çekmiştir. Buna karşın mal beyanında esas olanın haczi kolaylaştırmak olduğu kabul edilmeli ve kötüniyetli borçlunun aksi şekilde davranışının (örneğin takibin gerçekleştiği yerde taşınır ve taşınmazları bulunmasına rağmen mal beyanında başka yerdeki taşınmazlarını göstermesi) hukuk düzeni tarafından korunmaması gerekir¹⁸⁹.

Mal beyanına ilişkin olarak gerçek malikin (beneficial owner) durumu da incelenmelidir¹⁹⁰. Kayıtlı malikten farklı olarak gerçek malikin ilgili mamelekini mal beyanında bildirmesi gerekip gerekmediği hususu tartışmalıdır. Haczin konusunun borçlunun üzerinde tasarrufta bulunabileceği malvarlıkları olduğu göz önüne alındığında borçlunun gerçek maliki olduğu mal üzerinde tasarruf yetkisinin bulunması kaydıyla bunları mal beyanında bildirilmesi gerekir. Bu hususta bir diğer sorun da borçlunun bu

¹⁸⁷ Arslan ve diğerleri., 247.

¹⁸⁸ UYAP üzerinden elektronik ortamdaki sicillerin sorgulanması hakkında bkz. aşa. Başlık 3.1.1.2.

¹⁸⁹ Necmettin Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 2. Bası (İstanbul: Hamle Matbaası, 1969), 76.

¹⁹⁰ Gerçek malik kavramının tanımına ilişkin olarak bkz. aşa. Başlık 4.2.3.2.

tür malları bildirdiği varsayımında dahi bilginin doğruluğunun şüpheli olmasıdır. Örneğin ticaret şirketi hissesinin gerçek maliki, görünürdeki malikten farklı olduğundan gerçek malik şirket tarafından tanınmayabilir. Dolayısıyla gerçek malik olarak görülmeyen kişi pay hakkında şirket tarafından yeterince bilgilendirilmeyebilir¹⁹¹. Mal beyanının gerçeğe uygun olması için öncelikle borçlunun kendisinin doğru bilgiye sahip olması gerektiği göz önüne alındığında gerçek malikin verdiği bilgilere ihtiyatla yaklaşarak doğruluğunun özel olarak araştırılması isabetli olabilir.

3.1.1.1.2. Belediyeler için öngörülen özel düzenlemenin değerlendirilmesi

Kanun koyucu bir üst başlıkta belirtilen mal beyanının sunulmasına ilişkin genel kurallara belediyeler bakımından (sonradan AYM kararıyla iptal edilse de) bir istisna getirmiştir. Buna göre haciz kararı alınmadan önce belediyeden borca yeter miktarda mal bildiriminde bulunması istenir ve haciz işlemi yalnızca bu mallar üzerine tesis edilir. On gün içerisinde yeterli mal beyan edilmediği takdirde ise haciz işlemi alacak miktarını aşacak yahut kamu hizmetini aksatacak biçimde yapılamaz.¹⁹² Bu hükme göre Belediye'nin beyanında gösterdiği malların harici üzerinde haciz uygulanması yasaklanmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'na getirilen bu düzenlemenin ilk cümlesinde yer alan "...ve haciz işlemi sadece gösterilen bu mal üzerine uygulanır" ibaresi ile ikinci cümlesinde yer alan "...veya kamu hizmetlerini aksatacak ..." ¹⁹³ ibaresi AYM kararı ile iptal edilmiştir¹⁹⁴. Haczin yalnızca gösterilen mallar üzerinde yapılacağına ilişkin düzenlemenin iptal sebepleri olarak düzenlemenin hak arama özgürlüğünü, (alacak hakkının da bu kapsamda olması sebebiyle) mülkiyet hakkını ve mülkiyet hakkını ölçüsüzce sınırlandırdığı için hukuki güvenlik ilkesini zedelemesi gösterilmiştir. Düzenlemenin son hâline göre icra dairesi hacizden önce borçlu belediyeden

¹⁹¹ Rudy L. Vincenti, "Reaching the Beneficial Owner," *Investor Relations: The Company and its Owners*, ed. Jerome W. Blood (1963), Heinonline, e.t. 21.04.2022, 60, 61.

¹⁹² Bu düzenleme 6552 sayılı Kanun m. 121 ile 5393 sayılı Belediye Kanunu m. 15'e eklenmiştir. Yine 6552 sayılı Kanun'un 123. maddesiyle eklenen ve m. 15 ile birlikte AYM önünde iptali istenen Geçici Madde 8 şu şekildedir: "*15 inci maddenin son fıkrası hükümleri, devam eden her türlü icra takipleri hakkında da uygulanır. Bu maddenin yürürlük tarihinden önce yapılmış icra takipleri gereğince konulan tüm hacizler, söz konusu fıkra hükümleri dikkate alınarak kaldırılır*".

¹⁹³ Hükümdeki bu ibarenin iptal edilmesinde de aynı gerekçelerin yanı sıra hangi mallar üzerindeki hacizlerin kamu hizmetini aksatacağı belirli olmadığından *belirlilik* ilkesinin ihlal edildiği ifade edilmiştir.

¹⁹⁴ AYM E. 2014/194 K. 2015/55 T. 17.06.2015.

mal göstermesini istemekte ve on günlük sürenin sonunda yeterli mal beyan edilmediyse yapılacak haciz işleminin alacak miktarını aşmaması gerekmektedir¹⁹⁵. Asıl alacak, faiz ve masrafları karşılayacak miktarın üzerindeki haczin taraflar arasındaki menfaat dengesini (İİK m. 85/son) bozduğu her ne kadar İcra İflas Hukuku mevzuatında açıkça yer almasa da bu husus hâlihazırda doktrinde ve uygulamada aşkın haciz olarak nitelendirilmekte ve kabul edilmemektedir¹⁹⁶. Dolayısıyla düzenlemenin son kısmının gerekliliği tartışılabilir.

3.1.1.1.3. Avrupa Komisyonu çalışmasının değerlendirilmesi

Her ne kadar ülkemiz açısından bir bağlayıcılığı bulunmasa ve hazırlandığı yıl itibarıyla (2008) güncel olmasa da Avrupa Komisyonu'nun yargı kararlarının icrası için borçlunun malvarlığının şeffaflığı konulu *Yeşil Kitap*'ta¹⁹⁷ (bundan sonra: *Yeşil Kitap*) değinilen bazı noktalar konunun değerlendirilmesinde yararlı olabilir. Buna göre, mal beyanının şekline ilişkin olarak daha etkili olabilecek farklı yollar değerlendirilmelidir: cebri icra organları önünde borçlunun doğrudan sözlü beyanda bulunması ya da mal beyanının mahkeme huzurunda verilmesi¹⁹⁸ bu yollardan bazılarıdır. Özellikle borçlunun mal beyanını mahkeme huzurunda sözlü olarak vermesi yöntemi mahkemelerin iş yükünü arttırıyor gibi görülebilse de icra takibinin tamamı bir süreç olarak

¹⁹⁵ Yargıtay 8. HD E. 2016/15601 K. 2017/3192 T. 09.03.2017: "...icra takibinin 6552 sayılı Yasa'nın Yürürlük tarihi olan 11.09.2014 tarihinden sonra başlatılmış olması halinde; 5393 sayılı Kanun'un 15/son fıkrasına eklenen ve iptal edilmeyen "icra dairesince haciz kararı alınmadan önce belediyeden borca yeter miktarda haczedilebilecek mal gösterilmesi istenir" hükmü gereğince öncelikle icra dairesince bu işlemin yerine getirilmesi, 10 gün içinde mal beyanında bulunulmaması halinde ise diğer mallar üzerinde haciz uygulanması talebinin yerine getirileceğinin, icra takibinin 6552 sayılı Yasa'nın yürürlük tarihi olan 11.09.2014 tarihinden önce olması halinde ise 6552 sayılı Yasa ile 15/son maddesine eklenen yukarıdaki fıkra hükmünün uygulanmayacağı, icra müdürlüğünce borca yeter miktarda haczedilebilecek mal gösterilmesi yönünde işlem yapılması gerekliliğinin bulunmadığının kabulü gerekir".

¹⁹⁶ Aşkın haczin bazı ilkeler ve temel haklarla ilişkisi, aşkın haciz yasağının ihlali durumunda şikâyet yoluna başvurulabilmesi hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Nilüfer Boran-Güneysu, "İcra Hukukunda Aşkın Haciz," *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XX, S. 4 (2016).

¹⁹⁷ Opinion of the European Economic and Social Committee on the Green Paper — effective enforcement of judgments in the European Union: the transparency of debtors' assets / Avis du Comité économique et social européen sur le Livre vert — l'exécution effective des décisions judiciaires dans l'Union européenne: la transparence du patrimoine des débiteurs, 28.07.2009.

¹⁹⁸ https://www.illinoiscourts.gov/Resources/45fc5832-c095-4102-ac7e-e1940c1e8244/Citation_Discover_Assets_Debtor_Instructions.pdf, e.t. 28.04.2022: Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nin bir eyaletinde uygulanan yöntemde davayı kazanan taraf (alacaklı) mahkemeden karşı tarafın (borçlunun) mal beyanında bulunması için çağırılmasını istemektedir (Citation to Discover Assets to Debtor).

göz önüne alındığından takibi hızlandırıcı nitelikte olduğu ifade edilebilir. Zira borçlunun yazılı mal bildirimindeki eksik veya hatalı hususlar borçlunun mahkeme önünde beyanda bulunması hâlinde hissedeceği baskıdan ötürü bertaraf edilebilir. Bu yöntemin bir diğer faydası da borçlunun yazılı mal bildiriminde belirtmek istemediği yahut belirtmesi gerektiğini düşünmediği birtakım malvarlığı unsurlarının hâkim tarafından sorulduğunda öğrenilmesinin de daha kolay olmasıdır. Örneğin haczi kabil olduğu ifade edilebilen kripto varlıkların (ör. bitcoin) mal bildiriminde belirtilmemesi oldukça muhtemel olmakla birlikte mahkeme önünde mal bildirimi hâlinde bu bilginin borçludan öğrenilmesi oldukça kolaylaşır.

Bahsi geçen *Yeşil Kitap*'ta mal beyanının mülkilik ilkesinden uzaklaşarak borçlunun Avrupa yargı alanındaki tüm malvarlığını kapsaması gerektiği belirtilmiştir. Bu husus borçlunun malvarlığının büyük bir kısmını yaşamını sürdürdüğü, hukuki ve ticari faaliyetlerini gerçekleştirdiği ülkeden farklı bir ülkeye aktarması durumlarında önem kazanır¹⁹⁹. Bunun gibi, Türk icra hukuku sisteminde de borçlunun ülke dışındaki malvarlığını beyan etmesi zorunluluğunun açıkça öngörülmesi ve bu malvarlığı unsurları bilgilerine erişimin kolaylaştırılması gerekmektedir.

Son olarak ilgili metinde üye devletler arasında ortak bir mal bildirimi formunun öngörülerek bu form doldurularak mal bildiriminin gerçekleştirilmesi yolunun isabetli olmayacağı ifade edilmiştir. Zira hangi malların haczi kabil olup olmadığı her devletin iç hukukunda farklı olarak düzenlenmiştir. Bu yüzden ortak bir mal bildirimi yahut ortak bir sicil tutulması usulünün yerine devletler arasındaki iletişim ve bilgi aktarımının geliştirilmesinin daha uygun olacağı belirtilmiştir.

3.1.1.2. Sicillerden yararlanılması

Sicil kelimesi “*resmî belgelerin kaydedildiği kütük*”²⁰⁰ olarak tanımlanmıştır. “*Bir arada işlenen ve birbirleriyle ilgili olan kayıtların tümü*” şeklinde tanımlanan²⁰¹ “*kütük*” terimi de bu hususta göz önünde bulundurulabilir. Kanun resmî sicile kayıtlı

¹⁹⁹ Sınır aşırı takiplerde bilgiye erişim hakkında bkz. aşı. Başlık 4.2.2.

²⁰⁰ TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 09.09.2021.

²⁰¹ TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 24.11.2021.

malların haczinin takibin yapıldığı icra dairesince kaydına işletilmek suretiyle doğrudan yapılabileceğini düzenlemiştir (İİK m. 79). Haczin yapılabilmesi için geçerli olan bu düzenlemenin aksine borçlunun bilgilerine erişimde kullanılacak siciller resmî sicillerden ibaret olmayıp özel sicillerden²⁰² de faydalanılması mümkündür. Özel sicillerden anlaşılması gereken bazı ticari defterler, bazı meslek grupları tarafından tutulan siciller gibi belli bir güvenilirlik vasfını haiz sicillerdir. Buna karşın özellikle uygulamada karşılaşılan ve kişilere ait adres, malvarlığı bilgilerinin depolanarak icra takiplerinde kullanılması amacıyla üçüncü kişilere pazarlanması buradaki özel sicil kavramına dahil değildir. Bir diğer ifadeyle cebri icrada bilgiye erişimin hukuka uygun bir amaca sahip olması yeterli olmamakta ve bunun için kullanılan araçların da hukuka uygun olması gerekmektedir²⁰³. Bahsi geçen siciller yalnızca fiziki ortamda değil elektronik veri tabanlarında da tutulmaktadır²⁰⁴. *Yeşil Kitap*'ta da borçluya dair bilgiyi içeren sicillerin ve sicillerde bulunan bilgilerin artırılması ile bunlara erişim yollarının geliştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir²⁰⁵.

İcra takibinin ilerleyebilmesi için alacaklı vekilinin borçluya ait geçmiş tarihli icra takiplerini araştırması da bu bağlamda incelenmelidir. Uygulamada avukatlar

²⁰² Bkz. aşa. Başlık 3.1.2.1.2. ve 3.1.2.1.3.

²⁰³ Kişisel Verileri Koruma Kurulu 2021/1110 sayılı ve 02.11.2021 kararı, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7265/2021-1110>, e.t. 24.05.2022: “internet adresinde yer alan kişisel verilerin incelemenin başlatıldığı tarihte herkesin erişimine açık olan internet ortamında veri sorumlusu tarafından yayınlanmasının [...] herhangi bir veri işleme şartına dayanmadığı kanaatine varıldığından Kanun’un 12’nci maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli teknik ve idari tedbirleri almadığı değerlendirilen veri sorumlusu hakkında [...] ihbara konu internet sitesinde yayınlanmakta olan kişisel verilerin çokluğu ve önemi ile bu verilerin internet ortamında ifşa edilmesi dolayısıyla hukuka aykırı veri işleme faaliyetinin arz ettiği güvenlik riskinin yoğunluğu da dikkate alınarak 200.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir”.

²⁰⁴ Resmî sicillerin elektronik ortamda tutulmasının yanında ele alınması gereken diğer bir husus da resmî senetlerin elektronik ortamda düzenlenmesidir. Özellikle noterlik işlemlerini ilgilendiren bu mesele hakkındaki gelişmeleri inceleyen bir çalışma için bkz. Philippe Hajas, *Le droit face à la révolution 4.0* (Schulthess Editions romandes, 2019), 203-213: Yazara göre resmî senetlerin elektronik ortamda düzenlenmesinde e-imza ve blokzinciri teknolojilerine başvurulabilecektir.

²⁰⁵ Yeşil Kitap, Başlık 5.8: Borçlunun malvarlığının şeffaflığını artırmak için sicillere ilişkin olarak getirilen öneriler şunlardır: borçlunun her türdeki şirkette bulunan paylarının kayıt altına alındığı bir sicilin oluşturulması, borçlunun kullandığı konut ve tüketici kredilerine erişimin sağlanması, Avrupa genelinde ortak bir otomobil sicilinin oluşturulması, her üye devlet tarafından çevrimiçi görümlenebilecek şekilde devam etmekte olan tüm icra takipleri sicilinin oluşturulması, belli bir tutarın üstündeki borsa yatırımlarına ilişkin sicile erişim sağlanması, taşınmazın özelliklerini içeren tapu sicillerine erişimin sağlanması; Takip başlamadan önce borçlunun bilgilerine erişim hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. Başlık 3.3.1.1.

özellikle kesinleşen takiplerde haciz aşamasından önce “*icra tevzi bürosu*”ndan²⁰⁶ borçlunun (alacaklı ya da borçlu olarak) taraf olduğu icra takiplerinin üst bilgilerine ulaşmaktaydı. Daha sonra ise (varsa) bu icra takip dosyalarını inceleyerek borçlunun hangi malvarlığı unsurlarına haciz konulduğu, hangi icra takip dosyalarında ne tutarda alacaklarının bulunduğu ve bu takiplerin hangi aşamada bulunduğu gibi bilgiler araştırılmaktaydı. Adalet Bakanlığı’nın çıkarmış olduğu yönetmelik ile avukatların “*borçlunun alacaklı taraf olarak kayıtlı olduğu icra dosyası*” olup olmadığını UYAP sistemi üzerinden sorgulamasının mümkün olduğu düzenlenmiştir²⁰⁷. Bu sorgulama sonucunda “*icra dosyasının durumu, takip türü, takip yolu, takibin şekli, takip tarihi, dosyanın kapanış nedeni ve kapanış tarihi gibi [...] bilgiler*” gösterilmektedir (22 Ocak tarihli Yönetmelik m. 11/2). Avukatların bu işlemleri yapması; borçlunun malvarlığı durumunu değerlendirebilmek, alacaklı olduğu icra takipleri üzerinde haciz konulmasını talep etmek, hacze iştirak kurumuna başvurabilmek gibi birçok hususta önem arz etmektedir²⁰⁸.

Siciller çok farklı alanlarda (gemi sicili, motorlu taşıtlar sicili, adli siciller, ticaret sicili vs.) tutulmakla birlikte ülkemizde oldukça titiz bir şekilde tutulduğu kabul edilen tapu sicilleri daha “*taşınmazlar üzerindeki hakları göstermek üzere [...] tutulur*” (TMK m. 997/2)²⁰⁹. Tapu sicilleri yer ve zamana bağlı olarak çeşitli sistemler esas alınarak tutulabilmektedir. Bu hususta yapılan başlıca ayırım defter (kağıt) tapu sicil sistemi ile elektronik tapu sicil sistemidir²¹⁰. Teknolojideki gelişmelerle birlikte ilk

²⁰⁶ Tevzi bürosunun tanımı İİKY’de yer almamakta, buna karşın 03/04/2012 tarihli Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yönetmeliği’nde bulunmaktadır. Buna göre tevzi bürosu, “*dava ve işlerin mahkemelere gönderilmesi işleminin yapıldığı yeri*” ifade eder (m.4/1-m).

²⁰⁷ 22.01.2022 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Mal, Hak veya Alacağın Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi Üzerinden Sorgulanması Hakkında Yönetmelik m. 11/1, Yönetmelik’te düzenlenen sorgu türlerinden taşınır olanların detaylı değerlendirmesi için bkz. aşağı Başlık 3.1.2.1, taşınmazlar için bkz. aşağı Başlık 3.1.2.2.

²⁰⁸ Samsun BAM 1. HD E. 2020/1488 K. 2020/1799 T. 19.11.2020, Lexpera, e.t. 26.05.2022: Somut olayda alacağını tahsil etmesini sağlayacak bir malvarlığına ulaşamayan takip alacaklısı, takip borçlusunun muvazaa ile arkadaşına borçlandığını ve maaş haczinden bu muvazaalı borç için kesinti yapıldığını iddia etmiştir. İstinaf mahkemesi ise muvazaalı olduğu iddia edilen senedin geriye dönük olarak düzenlenmiş olduğunu belirterek davanın kabul edilmesi gerektiği yönünde hüküm kurmuştur. Sonuç itibarıyla alacağını maaş haczinde sıra esaslı sebebiyle (İİK m. 83/son) tahsil edemeyen ve başka bir malvarlığına erişemeyen alacaklı, borçlunun taraf olduğu diğer icra takiplerine ulaşması sayesinde hukuki durumunu daha elverişli kılabilmektedir.

²⁰⁹ A. Lâle Sirmen, *Eşya Hukuku*, 4. Bası (Ankara: Yetkin, 2016), 107: Tapu sicili sistemi ile aynı haklar açıklanmakta tescil ile üçüncü kişiler nezdinde aleniyet kazanmaktadır.

²¹⁰ Taşınmazların kayıt altına alınmasına ilişkin olarak kullanılan tekniklere konuyla bağlantısının zayıflığı nedeniyle değinilmemiştir. Bunlar arasında farklı hukuk sistemlerinde en fazla kullanılanlar

sistemden ikinci sisteme doğru bir geçiş gözlenmektedir²¹¹. Böylece yazı, yazılma gibi kavramlar yerini elektronik veri, işleme, kaydetme gibi kavramlara bırakmaktadır²¹².

Defter sicil sisteminde tutulan tapu kayıtlarının icra hukuku açısından en büyük dezavantajı bunların yönetimi ve arşivlenmesinin oldukça zor olmasıdır. Dolayısıyla elektronik sistemde taşınmaz kaydına erişim kolaylaşacağından hem tapu kayıtlarının aleniyeti güçlendirilmiş olur hem de kurumlar arasındaki veri paylaşımı daha hızlı ve güvenilir olur²¹³. Bu durumun icra hukukuna yansımaları bulunmaktadır. Defter sicil sisteminde birtakım bilgiler üzerinden (örneğin borçlunun kimlik numarası)²¹⁴ sorgulama yapılamayacağından takip borçlusunun sahip olduğu taşınmazlara erişimin uzun zaman alabileceği ve borçlunun sahip olduğu tüm taşınmazların bilgisine erişilmesi mümkün olmayabileceğinden etkin olmayan bir yöntem söz konusu olur. Nitekim eski tarihli bir Yargıtay kararında²¹⁵ “*borçlunun [...] başka icra dosyası nedeniyle verdiği mal beyanı dilekçesinde [...] başka taşınmazları olduğunu açıklaması...*” şeklindeki ibareden takip alacaklılarının tapu siciline kayıtlı bulunduğu taşınmazları tespit etmek

kayıt ve tespit sistemi (transcription), tasdik sistemi (homologation), torrens sistemi olarak belirtilebilir. “Tapu sicili sistemi” de kişilerin taşınmazlar üzerindeki aynı haklarını kayıt altına alan sistemlerden biridir. Bu sistemler hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Veysel Başpınar, “Elektronik Tapu Sicili Düzenlenirken, Tapu Sicilinin Aleniyeti ve Diğer Alanlarla İlgili Alınması Gereken Tedbirler,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 57, S. 3 (2008), 99; Camille Joye-Yerly, *Le registre foncier* (Schulthess Juristische Medien AG, 2018), Swisslex, e.t. 03.02.2022, 10; Yazara göre, her kantonda yukarıdaki farklı sistemlerin birinin uygulanmakta olduğu İsviçre’de *tapu sicili* sisteminin federal düzeyde uygulanmasına karar verilmesinin arkasında bu sistemin aleniyet ilkesini açıklık ve ayrıntılılık (hassaslık) yönleriyle gerçekleştirmesi ve ilgililerine taşınmaza ilişkin bilgilere hızlı ve çabuk bir şekilde ulaşma imkânı sağlaması yatmaktadır; M. Kemal Oğuzman, Özer Selici, ve Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 19. Bası (İstanbul: Filiz, 2016), 131: Bu sistem, taşınmazlar üzerindeki aynı hakların herkesçe bilinmesini sağladığı gibi sicile işlenecek bir kayıtla taşınmazın rehin alacaklısına teslim edilmeden rehne konu olması imkânını tanır.

²¹¹ Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Tapu Dairesi Başkanlığı’nın 23.06.2015 tarihli genelgesine 26.10.2018 tarihinde eklenen ifadeyle gelen tüm talep yazılarının elektronik ortamda saklanacağını, KEP (Kayıtlı Elektronik Posta) ve EBYS’den (Elektronik Belge Yönetim Sistemi) gelen talep yazılarının ise fiziki ortamda saklanmayacağını belirtilmesi bu değişime bir başka açıdan örnek teşkil etmektedir; Elektronik tapu sicilinin, klasik tapu sicilinin üstlenmiş olduğu tüm fonksiyonları (ör. aleniyeti sağlama) gerçekleştirmesi gerektiği hakkında bkz. Başpınar, 115, 116.

²¹² O. Gökhan Antalya, *Eşya Hukuku*, 3. Bası, vol. Cilt: IV/1 (Ankara: Seçkin, 2019), 509.

²¹³ Antalya, Cilt: IV/1, 514.

²¹⁴ Tapu Sicili Tüzüğü, “Tapu sicilinde yapılacak haciz dahil her türlü kayıt sorgulaması istemlerinde, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya taşınmazın ada ve parsel numarasının belirtilmesi zorunludur. Aksi hâlde istem reddedilir” düzenlemesini içermektedir (m. 16). Tapu ve Kadastro Verilerinin Paylaşımı Hakkında Yönetmelik’e göre gerçek kişilerde T.C. kimlik numarası, tüzel kişilerde ise vergi kimlik numarası ile sorgulama yapılması esastır (m. 12).

²¹⁵ Yargıtay 12. HD E. 1997/11883 K. 1997/12359 T. 06.11.1997, Kazancı, e.t. 01.02.2022.

amacıyla borçlunun taraf olduğu diğer icra takiplerinde sunmuş olduğu mal beyanlarını araştırmak durumunda kaldığı görülmektedir.

Türk hukukunda uygulanan sistem doktrinde bir görüşe göre “bilgisayar destekli defter (kağıt) sicil sistemi” olarak ifade edilmiştir²¹⁶. Zira verilerin elektronik ortama işlenmesi devam etmekte ve defter üzerinde kayıtlar tutulmaya devam edilmektedir. Yine aynı görüşe göre asıl olan defter üzerine kaydedilen (ana kütük) bilgilerdir ve elektronik ortama işlenen verilerin bunlarla çelişmesi durumunda ana kütükteki bilgiler esas alınır²¹⁷. Esasında TST m. 12’de “...TAKBİS’te saklanan ve güvenliği sağlanan taşınmaza ilişkin bilgiler, sicilde esas alınır [...] TAKBİS üzerindeki kayıtlar, sicillerin elektronik ortamda tutulmaya başlandığı tarihten sonraki bilgileri gösterir” düzenlemesiyle TAKBİS’teki kayıtların kural olarak esas alındığı, buna karşın önceki kayıtlar bakımından Tapu Müdürlüklerinde tutulan kayıtların dikkate alınacağı belirtilmiştir²¹⁸. Cebri icra hukuku açısından bir değerlendirme yapıldığında da ikinci görüşün ağırlık kazandığı ifade edilebilir²¹⁹. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Tapu Dairesi Başkanlığı’nın 23.06.2015 tarihinde yayınladığı 1766 sayılı genelgede (bundan sonra: 23.06.2015 tarihli genelge) tapu müdürlüğünce gerçekleştirilen şerh ve beyan işlemlerinin hem TAKBİS hem de tapu kütüğü üzerinden tescil kontrolünün yapılacağı belirtilmiştir. Aynı genelgede 21.05.2015 tarihinden itibaren tüm tapu müdürlüklerinde haciz şerhlerinin elektronik ortamda tutulması öngörülmüştür. Dolayısıyla taşınmaz üzerindeki haciz şerhlerinin en doğru ve güncel hâline elektronik ortamda tutulan sicilden erişilebileceğini ifade etmek yanlış olmaz.

Doktrinde bu kayıtların elektronik ortamda tutulmasına ilişkin düzenlemenin genelge ile değil Tapu Sicili Tüzüğü ve Türk Medeni Kanunu’nda olması gerektiği ifade edilmiştir²²⁰. Aynı yönde bir diğer görüş de haklı olarak bu düzenlemelerin tüzükle de

²¹⁶ Antalya, Cilt: IV/1, 519.

²¹⁷ Antalya, Cilt: IV/1, 513; Tapu Sicilinin elektronik ortamda tutulmasına ilişkin ayrıntılı bir çalışma için bkz. O. Gökhan Antalya, *Elektronik Tapu Sicili* (Ankara: Seçkin, 2019).

²¹⁸ Oğuzman, Seliçi, ve Oktay-Özdemir, 136.

²¹⁹ Ayrıntılı açıklama için bkz. aşağı. Başlık 3.1.2.2.

²²⁰ Antalya, *Eşya Hukuku*, Cilt: IV/1, 528; Genelgelerin bakanlıkların kendi personellerine hitaben birer iç düzen işlemi oldukları ve normlar hiyerarşisinde yer almadığından hukuk kuralı olmadıklarına ilişkin olarak bkz. Kemal Gözler, "Genelge Devleti: Hukukta Şeklin Önemi Üzerine," (Yayın Tarihi: 14 Mayıs 2021). www.anayasa.gen.tr/genelge-devleti.htm, e.t. 11.06.2022.

değil ve fakat kanunla ele alınması gerektiğini belirtmiştir²²¹. Zira bu düzenlemeler esasında anayasal bir hak olan mülkiyet hakkıyla bağlantılıdır (Anayasa m. 35). Taşınmaz üzerinde haciz işlemi gerçekleştirilmesinin bu hakka getirilen bir sınırlandırma olduğu konusunda ise şüphe bulunmamaktadır. Temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlandırılabilmesine ilişkin hüküm de dikkate alındığında (Anayasa m. 13) bu gereklilik daha da belirginleşmektedir²²².

3.1.1.3. Fiilî hacizde bilgiye erişim²²³

Takip borçlusunun alacağı karşılayacak miktarda haczi kabil malvarlığı unsurlarının tespit edilmesi ve haczedilmesi için borçlunun ev ve işyerinde yapılan fiilî hacze de başvurulabilir. Haciz, icra müdürü, yardımcısı ya da görevlendirilen icra memurlarından biri tarafından (İİK m. 80/1) haczedilecek taşınır yahut taşınmazın bulunduğu yere gidilerek (mahallinde) ve bir tutanak düzenlenerek (haciz tutanağı) gerçekleştirilir (İİK m. 102)²²⁴. İcra memuru tespit ettiği haczi kabil malları tutanağa geçirerek haczeder. Bu esnada borçlunun üzerinde para, altın, kıymetli evrak gibi malların bulunduğu anlaşılmaması ve borçlunun bunları vermekten kaçınması üzerine kuvvet kullanılması mümkündür (İİK m. 80/son). Borçlunun kilitli yer (kasa, dairenin veya

²²¹ Başpınar, 115, 116: “Tapu Sicil Tüzüğü’nde yer alan düzenlemenin Türk Hukukunda uygulanacak olan elektronik tapu sicilinin hukukî dayanağını oluşturmaktan oldukça uzaktır”; “*Türk hukukunda elektronik tapu siciline ilişkin yapılacak olan kanunî düzenlemelerde öncelikle Türk Medenî Kanununda konuya ilişkin değişiklikler yapılmalıdır. Türk Medenî Kanunu’nda yapılacak olan değişiklikte, tapu sicillerinin elektronik ortamda tutulmasına ilişkin maddeler eklenmeli ve konunun ayrıntıları da, Tapu Sicil Tüzüğüne bırakılmalıdır*; Türk hukukundan farklı olarak İMK m. 942’ye 19.12.2003 tarihinde eklenen üçüncü fıkra ile tapu sicilinin kağıt veya elektronik araçlar vasıtasıyla tutulabileceği açık olarak düzenlenmiştir.

²²² Temel hak ve hürriyetler sınırlandırılırken bunun kanunla yapılması gerekliliği şartının yanı sıra hakkın özüne dokunulmaması, genel ve ilgili hak bakımından Anayasa’da öngörülen özel sınırlama sebeplerine bağlı olunması da gerekir. Bu bakımdan anayasa koyucu mülkiyet hakkının ancak kamu yararıyla sınırlandırılabilmesini öngörmüştür. Haciz işleminin temel amacının ilam ve ilam niteliğindeki belgelerin hayata geçirilmesi ve ihkak-ı hakkın engellenmesi olduğu hususları kamu yararı kapsamında görülebilir. Ayrıca genel olarak kanunların kamu yararı amacıyla çıkarıldığı dikkate alınarak da haciz sebebiyle mülkiyet hakkına kanunla sınırlandırma getirilebilmesinin mümkün olduğu kabul edilebilir.

²²³ Fiilî haciz kavramı daha çok uygulamada kullanılmakla birlikte çalışmanın konusu bakımından ayrımların yapılmasında isabetli olduğu düşünüldüğünden tercih edilmiştir. Doktrinde haczin hukuken el koyma anlamına gelmesi nedeniyle fiilî haczin de fiilen el koymak olduğu belirtilmiştir (Timuçin Muşul, *Haciz ve Hacze İştirak*, 1. Bası (Ankara: Adalet, 2019), 321). Fiilen el koymayı *muhafaza altına almak* kavramının da karşılayabileceği düşünüldüğünden bu çalışmada fiilî haciz, icra memurunun mahcuz malı muhafaza altına alması da mahallinde bizzat gerçekleştirdiği haciz anlamında kullanılmıştır.

²²⁴ Muşul, 103.

bir odanın kapısı vs.) veya dolapları göstermemesi hâlinde de bunların zorla açtırılması mümkündür (İİK m. 80/3). Bu işlemler gerçekleştirilirken borçlunun temel hak ve özgürlükleri ihlal edilmemeli ve takibin tarafları arasındaki menfaat dengesi korunmalıdır²²⁵. İcra memuru malların haczi kabil olup olmadıklarını da takdir yetkisini kullanarak gözetmelidir (İİK m. 82 vd.).

İcra ve İflas Kanunu'nda açık bir şekilde düzenlenmeyen hacizde tertip, doktrinde önce çekişmesiz daha sonra çekişmeli malların haczedilmesi bunlar arasında da taşınmazlardan önce taşınırların haczedilmesini esas almaktadır²²⁶. Taşınırlar arasından da muhafaza ve satışı kolay olanlar ile borçluya yokluğu en az külfet yükleyenler öncelikli olarak haczedilmelidir²²⁷. Konut veya işyerinde haczinin son çare olarak yapılmasına ilişkin olarak Türk hukuk sisteminde bir düzenleme bulunmadığının altı çizilmelidir. Buna rağmen özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığının ihlali gibi temel haklara istisna teşkil eden konut ve işyeri haczinin ikincil olarak uygulanması ölçülülük ilkesine riayet edilmesi bakımından da isabetli olabilir²²⁸. Borçlunun örneğin bankada bulunan mevduatının bulunması gibi haczi daha kolay olan ve satış aşaması gerektirmemesi sebebiyle daha az masraflı malvarlığı unsurlarının bulunması (ve bunların alacağı karşılayacak miktarda olması) durumunda bunların haczi yoluna gidilmesi taraflar arasındaki menfaat dengesinin (İİK m. 85/son) korunmasına da hizmet eder ve hacizde tertip kapsamında değerlendirilebilir²²⁹.

Fiilî hacizde borçlunun malvarlığına ilişkin kıymet takdirinin (malın değerine ilişkin bilgiye erişimin) doğru yapılmasının öneminin altı çizilmelidir. Zira haczin yapılabilmesi için borçlunun malvarlığı bilgilerine erişimin önemi yalnızca bahsi geçen malvarlığı unsurunun cinsinin ne olduğu ile ilgili değildir. Bu malvarlığı unsurunun

²²⁵ Fiilî haciz esnasında borçlunun özel hayatının gizliliği hakkının korunması için alınabilecek birtakım önlemler için bkz. yuk. Başlık 2.3.3.

²²⁶ Necmettin Berkin, *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi* (İstanbul: Filiz), 229, 230; Arslan ve diğerleri., 256; Atalı, Ermenek, ve Erdoğan, 197.

²²⁷ Arslan ve diğerleri., 257.

²²⁸ Konunun bahsi geçen anayasal haklar bakımından kamu alacakları kapsamındaki değerlendirmesi için bkz. Barış Bahçeci, *Kamu Alacağını Takip Hukuku* (Ankara: Seçkin, 2019), 226-227; Bu hususun ölçülülük ilkesinin cebri icradaki bir yansıması olduğu ve İsviçre Federal Mahkemesi'nin takip borçlusuna tebligatların ev veya işyerine yapılması konusunda seçim hakkı verilmesi gerektiğine ilişkin kararı için bkz. yuk. Başlık 2.3.7.

²²⁹ Aslan, 281: "...Devlet, âdeta alacaklının bir kolu gibi davranamaz; sadece hukuku korur ve uygular. Cebri icraya alacaklının talebi ile başlanılmış olsa bile; alacaklının kollanması eşitlik ilkesine aykırı olur"

niteliğine ilişkin daha ayrıntılı bilgilerin edinilmesi de ayrıca önemlidir. Örneğin alacaklının borçluya ait antika bir vazonun çok yüksek bir değere sahip olduğu ve alacağı karşılamaya yeteceği bilgisinden mahrum olması icra takibini uzatır ve alacağın tatmin edilmesini güçleştirir. Bu noktada haczin hangi surette yapıldığının önemi artmaktadır. Haczin sicil üzerinden yahut fiilî olarak yapılması kıymet takdirinin de farklı usullerde yapılması sonucunu doğurur. Kıymet takdirinin isabetli yapılabilmesi, bir başka ifadeyle mahcuz malın değerine ilişkin doğru bilgiye erişilmesi ise sadece alacaklının menfaatini değil borçluyu ve borçlunun temel haklarını da doğrudan ilgilendirir. Her ne kadar yapılan kıymet takdirine itiraz edilmesi mümkün olsa da bu durum icra takibini daha da uzatacağından kıymet takdirinin ilk aşamada doğru bir şekilde yapılması önem arz eder.

Sicile kayıtlı mallarda kıymet takdiri haczin uygulanmasından sonra yapılmaktadır²³⁰. Haciz memuru sicile kayıtlı olan mallar haricindeki haczettiği malların kıymetini takdir eder ve gerekli gördüğü takdirde bilirkişiye başvurabilir (İİK m. 87). Dolayısıyla fiilî hacizde kıymet takdirini kural olarak bizzat icra memuru yaparken sicile kayıtlı malların kıymet takdiri bilirkişi vasıtasıyla yapılmaktadır. Uygulamada sıklıkla rastlanmasa da haczedilecek malların değerinin belirlenmesi için bilirkişinin haciz mahalline götürülmesi de mümkündür²³¹. Bilirkişinin icra memuruna nispeten daha isabetli bir kıymet takdiri yapabileceği ifade edilebilir. İcra memurunun malın gerçek değerinin çok altında bir kıymet takdiri yapması ve satış işlemlerinin de daha sonra bu bedel esas alınarak gerçekleştirilmesi mülkiyet hakkı başta olmak üzere borçlunun birçok temel hakkını ihlal edeceğinden kıymet takdirine itiraz usulünün işletilmesi önem taşır²³².

²³⁰ Aziz Serkan Arslan, 78.

²³¹ Muşul, 105: Bu durumda bilirkişinin de adı, soyadı ve imzasının haciz tutanağına geçirilmesi gerekir.

²³² Kanunun 111/a maddesiyle Türk icra hukuku sistemine 24.11.2021 tarihinde 7343 sayılı kanunla giren “*rızai satış*” yöntemi, kıymet takdirinin mümkün olduğunca malın gerçek değerinde yapılmasının önemini artırmaktadır. Zira takip borçlusuna satış yetkisinin verilmesini öngören bu usulde hacizli mal muhammen bedelinin en az yüzde doksanına karşılık gelen bir bedel ile satılabilmektedir.

3.1.2. Borçlunun Malvarlığına Dair Bilgilere Erişim

3.1.2.1. Borçlunun taşınır malvarlığına erişim

Taşınır eşya doktrinde niteliği itibarıyla cismani olup özünde bir değişiklik olmaksızın kendisinin gücü yahut haricî bir güç ile bir yerden başka bir yere taşınabilen eşya olarak tanımlanmıştır²³³. Bir diğer görüşe göre ise taşınır eşya taşınmaz mülkiyetinin konusuna girmeyen, üzerinde bulunduğu yerle sıkı bir bağ içinde olmayan yahut hukuken taşınır eşya olarak nitelendirilen eşyadır²³⁴. Bir eşyanın taşınır olması tespit edilirken kullanılan başlıca ölçüt onun bir yerden başka bir yere naklinin mümkün olup olmaması olsa da kanun koyucunun nitelendirmesi de belirleyici niteliktedir²³⁵. Örneğin gemiler maddi hukuk düzenlemelerinin aksine cebri icra hukukunda kural olarak taşınırlara ilişkin hükümlere tabidir (İİK m. 23/son)²³⁶.

Borçlunun haczi kabil malvarlıklarından taşınırlar icra takibinin nihayete ermesinde belirleyici olabilir. Yüksek değere sahip ve yeri kolay bir şekilde değiştirilebilen taşınırlar gerek haczin gerçekleştirilmesi gerekse de satış aşamalarında taşınmazlara nazaran icra takibinde daha elverişli kabul edilir. Takip alacaklısının (ya da icra dairesinin) borçluya ait taşınırlara erişimi bu bakımdan önem arz eder. Bir yargı kararında da belirtildiği üzere haczedilmek istenen taşınır mal yahut paranın eşya hukuku kurallarına uygun olarak mülkiyet hakkına konu olabilecek biçimde somut bir varlığa sahip olması gerekir²³⁷. Bu anlayışın bir uzantısı olarak da takip alacaklısının borçluya ait taşınıra erişiminde henüz mevcut olmayan alacaklar bakımından önceden haciz uygulanmasını talep edemeyeceği kabul edilmelidir²³⁸. Yukarıda bahsi geçen yargı kararında da bu husus borçlunun ileride bir otomobil alması ihtimaline dayanarak motorlu taşıtlar siciline bir şerh düşülmesini isteyemeyeceği şeklinde örneklendirilmiştir. Dolayısıyla borçluya ait taşınır malvarlığına erişimde takip alacaklısı devam edegelen bir zaman dilimi boyunca araştırma eylemini sürdürmeli ve tekrarlamalıdır.

²³³ Sirmen, 481.

²³⁴ Antalya, *Eşya Hukuku*, Cilt: IV/1, 84.

²³⁵ Antalya, *Eşya Hukuku*, Cilt: IV/1, 85.

²³⁶ Gemi haczinde bilgiye erişim için bkz. aşa. Başlık 4.2.3.

²³⁷ Yargıtay HGK E. 2011/397 K. 2011/480 T. 06.07.2011, Lexpera, e.t. 05.03.2022.

²³⁸ Konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. Başlık 3.1.2.3.3.

3.1.2.1.1. Fiilî haciz ve sicile kayıtlı taşınır lar arasındaki ayrım

Taşınır ların haczine ilişkin olarak doktrinde farklı ayrımlar yapılmaktadır. Bir görüş bunları İcra ve İflas Kanunu'ndaki düzenlemeye uygun şekilde para, altın, hamiline yazılı senet gibi mallar ve diğer taşınır lar olarak ayırmaktadır²³⁹. Buna göre ilk kategorideki eşyalar ancak icra dairesi tarafından muhafaza altına alınarak haczedilir (İİK m. 88/1). Diğer taşınır ların haczedilmesi için ise fiilen el koyma gerekli olmayıp bunlara hukuken el konulması yeterlidir (İİK m. 88/2)²⁴⁰. Bu ayrım haczin gerçekleştirilmesinin usulüne ilişkin olduğundan sicillere kayıtlı olan ve olmayan taşınır ların haczi şeklindeki diğer bir ayrımın incelenmesi taşınır lara erişim konusunun incelenmesinde daha isabetli olabilir²⁴¹. Buna göre bir taşınır ın haczedilmesi için kural olarak icra memuru tarafından yerinde görülmesi ve değeriyle birlikte haciz tutanağına yazılması gerekir²⁴². Bunun aksine resmî sicile kayıtlı taşınır lar tıpkı taşınmazlar gibi bulundukları sicile haciz kaydının işletilmesi yoluyla da haczedilebilirler (İİK m. 79/2)²⁴³. Taşınır ın özel sicile kayıtlı bulunması resmî sicillerde olduğu gibi kaydına işletilmek suretiyle haciz imkânı sağlamasa da taşınır a erişimi kolaylaştırdığı için önem ifade etmektedir.

İcra memurunun fiilî haciz esnasında borçluya ait taşınır malvarlığı unsurlarına ulaşması özellikle kolay taşınıp saklanabilen ve herhangi bir yerde kayıt altında bulunmayan taşınır lar bakımından sekteye uğrayabilir. Kanun koyucu bu durumun kısmen de olsa önüne geçebilmek amacıyla haczi gerçekleştiren memura birtakım yetkiler tanımıştır. Buna göre borçlunun kilitli yerleri ve dolapları açmaması üzerine bu yerler zorla açtırılabilir (İİK m. 80/3). Ayrıca borçlunun, üzerinde sakladığı para, kıymetli evrak altın gibi eşyaları vermekten kaçınması üzerine borçluya karşı kuvvet kullanılması mümkündür (İİK m. 80/son)²⁴⁴. Fiilî haciz genellikle borçlunun ev veya iş-

²³⁹ Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, ve Muhammet Özkes, *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 7. Bası (İstanbul: On İki Levha, 2020), 172.

²⁴⁰ Pekcanıtez ve diğerleri., *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 172.

²⁴¹ İfade edildiği üzere İcra ve İflas Kanunu ilk ayrımı esas almakta iken 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun'da her türlü taşınır mallar ve resmî sicile kayıtlı olan taşınır mallar şeklinde bir düzenleme mevcuttur (m. 77).

²⁴² Arslan ve diğerleri., 258; Atalı, Ermenek, ve Erdoğan, 212.

²⁴³ Arslan ve diğerleri., 259, 260; Atalı, Ermenek, ve Erdoğan, 212.

²⁴⁴ Borçluya karşı zor kullanma yetkisinin özel hayatın gizliliğinin korunması ilkesi ile olan ilişkisine dair değerlendirmeler için bkz. yuk. Başlık 2.3.3.

yerinde yapılmaktadır. Yargıtay, ev haczinde borçlunun haczedilen ev eşyalarının muhafazasının güç olduğunu, çoğu durumda satılamadığını, satılsa dahi satış bedelinin haciz ve muhafaza masraflarını karşılamadığını, bu yüzden de alacağın tahsilinden ziyade borçlu üzerinde bir baskı aracı olarak kullanıldığını ifade etmiş ve bunların haczedilememesi gerektiği kanaatine varılmıştır²⁴⁵. Bu durum borçlunun para, kıymetli evrak, altın gibi malvarlığı unsurlarına erişimin de önemini artırmaktadır²⁴⁶.

Kanunen taşınır hükmünde olan borçluya ait eşyalardan bir sicile kayıt altına alınmış olanlara erişimin daha kolay olduğu söylenebilir. Bu taşınırın araç, gemi gibi resmî sicillere kayıtlı olması hem taşınırın mevcudiyetinin tespitini hem de haczedilmesini kolaylaştırır²⁴⁷.

²⁴⁵ Yargıtay 12. HD E. 2015/1100 K. 2015/10128 T. 17.04.2015, Kazancı, e.t. 14.02.2022; Yargıtay 12. HD E. 2014/4289 K. 2014/6671 T. 10.03.2014, Kazancı, e.t. 14.02.2022: “Mütevazi bir hayat standardının sürdürülebilmesi ve içinde bulunulan sosyal statünün asgari koşullarının muhafazasını temine yarayan, borçlunun yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan her türlü eşya "para, kıymetli evrak, altın, gümüş, değerli taş, antika veya süs eşyası gibi kıymetli şeyler hariç" lüzumlu eşya olarak kabul edilmelidir”; Yargıtay’ın lüzumlu addedilen eşyaların haczedilemeyeceğine ilişkin benzer yöndeki kararları için bkz. Yargıtay 12. HD E. 2013/32782 K. 2013/39098 T. 09.12.2013, Yargıtay 12. HD E. 2013/25514 K. 2013/34469 T. 04.11.2013, Yargıtay 12. HD E. 2013/32652 K. 2013/39141 T. 09.12.2013, Kazancı, e.t. 14.02.2022.

²⁴⁶ Kuyumcu Altın Değerleme Sistemi (KAD-SİS) kişilerin fiziken ellerinde bulundurdıkları altınları kuyumcular aracılığıyla banka hesaplarına aktarmayı sağlayan bir sistemdir. Altınların bu şekilde kayıt altına alınması bunlara erişimi kolaylaştırdığından icra takiplerinde alacaklının alacağını tatmin etme ihtimalini güçlendirmektedir. Üçüncü kişilerdeki mal ve alacaklara erişim hakkında bkz. aşa. Başlık 3.1.2.3.

²⁴⁷ Bu tür siciller cebri icra yahut usul hukukunun farklı alanlarında (ör. ispat hukukunda) da kullanılabilir. Örneğin Yargıtay bir kararında İİK m. 96 vd. hükümlerince açılan üçüncü kişinin istihkak iddiasına ilişkin davada, dava konusu hayvanların kulak küpe numaralarını dikkate almıştır (17. HD E. 2013/20433 K. 2014/670 T. 21.01.2014, Lexpera, e.t. 13.02.2022). Belli türdeki hayvanlar sağlık bilgileri ile sahibinin kimliğinin de olduğu birtakım bilgilerle tanımlanmakta ve bir veri tabanına kaydedilmektedir. Bu işlemin ayrıntıları için bkz. 02.12.2011 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan Koyun ve Keçi Türü Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği. İlgili Yönetmelik “bilgi gizliliğinin ve korunmasının sağlanması şartıyla Bakanlık tarafından tanınan üretici ve tüketici örgütleri dahil tüm ilgili tarafların da bu bilgilere erişimleri için gerekli önlemleri alarak paydaşların uygun şartları taşımaları halinde izin verebilir” düzenlemesiyle açıkça olmasa da icra takibi esnasında burada bulunan bilgilere erişim mümkün kılınmıştır. Bu hususta kısa bir parantez açılarak her ne kadar hayvanların taşınır eşya olarak kabul edilmesi rahatsız edici görülebilse de bunların borçlunun paraya çevrilmesi mümkün olan malvarlığı unsurlarından olduğu hususunda şüphe bulunmadığından cebri icraya konu olmalarının önünde de bir engel bulunmadığına değinilebilir. Olması gereken hukuk bakımından ise kullanılan teknik kavram ve terminolojinin gözden geçirilmesi üzerinde düşünülebilir. Yukarıda bahsi geçen kararın ilgili kısmı ise şu şekildedir: “...mülkiyet karinesi [...] alacaklı lehine olup karine aksinin davacı 3.kişi tarafından kesin ve güçlü delillerle ispatlanması gereklidir [...] İlçe Tarım Müdürlüğünün gönderdiği hayvan hareketleri belgesinden dava konusu TR 0300009655751 [...] kulak küpe numaraları hayvanların borçlu K1 tarafından davacı 3.kişiye 17.2.2011 tarihinde satılan [...] küpe nolu hayvanın yavruları olduğu anlaşılmaktadır. Davacı 3.kişi ile borçlu arasındaki 17.2.2011 tarihli hayvan satışı, takip konusu borç, icra takibi ve 23.5.2011 tarihli hacizden sonra mal kaçırmak amacıyla yapıldığından dava konusu

3.1.2.1.2. Ticari defterlere ilişkin değerlendirme

Taşınırın birtakım özel sicillerde kayıt altına alınması haczedilmeleri usulünde bir değişiklik getirmese de bunlara ulaşım açısından fayda sağlamaktadır. Örneğin tacirlerin tutmakla yükümlü oldukları ticaret defterlerinden envanter defterini kanun, *“Her tacir, ticari işletmesinin açılışında, taşınmazlarını, alacaklarını, borçlarını, nakit parasının tutarını ve diğer varlıklarını eksiksiz ve doğru bir şekilde gösteren ve varlıkları ile borçlarının değerlerini teker teker belirten bir envanter çıkarır”* (TTK m. 66/1) hükmüyle düzenlemiştir. Envanter defterinde bulunan bilgilerin haczin gerçekleştirilmesinde faydalı olabileceği ifade edilebilir. Zira fiilî haczi öngören bir ticari işletmenin haczi kabil mallarını üçüncü kişiye devretmeye bile saklaması ihtimalinde icra memurunun ticari defterlere başvurarak bu eşyalara ulaşması sağlanmalıdır. Fakat kanunun, *“ticari uyuşmazlıklarda mahkeme [...] tarafların ticari defterlerinin ibrazına, resen veya taraflardan birinin istemi üzerine karar verebilir”* (TTK m. 83/1) ve *“Mahkeme, ticari davalarda tarafların ticari defterlerinin ibrazına kendiliğinden veya taraflardan birinin talebi üzerine karar verebilir”* (HMK m. 222/1) hükümleri ticari defter ibrazının yahut bunlara erişimin yalnızca mahkeme kararıyla mümkün olabileceği izlenimini yaratmaktadır. Dolayısıyla bu defterlere icra memuru tarafından haciz sırasında başvurulup başvurulamayacağı sorusunun cevabı belirsizdir. Uygulamada da cebri icra hukukunu ilgilendiren boyutuyla ticari defterlere çoğunlukla istihkak davalarında başvurulduğu görülmektedir²⁴⁸. Bu davalarda üçüncü kişinin mahcuz mal üzerindeki istihkak iddiası öncelikle mahkeme tarafından ticari defterlerin ibrazının emredilmesi daha sonra da bunların bilirkişi vasıtasıyla incelenmesi yoluyla değerlendirilmektedir. Kanaatimizce icra takibinin amacı ile kayıtlı olmak koşuluyla icra memurunun haczin yapılacağı işyerindeki ticari defterlere erişimi mümkün olmalıdır. Ticari defterlere erişimin hacze ilişkin genel hükümler kapsamında uygulamaya geçirilmesi sakıncalı olabilir. Zira kanun koyucunun yukarıda da ifade edilen hükümle (HMK m. 222) bu defterlerin mahkeme kararıyla ibraz edilmesine önem atfettiği belirtilebilir. Bu hususta tarafların arasındaki menfaat dengesinin alacaklı lehine bozulmaması ve borçlunun temel haklarının ihlal edilmemesini gözetmek amacıyla defterleri alacaklı

[...] kulak küpe numaraları üç hayvan yönünden davacı 3.kişinin davasının reddine karar verilmesi gerekirken [...] kabulü isabetli görülmemiştir”.

²⁴⁸ Yargıtay 21. HD E. 2007/15086 K. 2007/21847 T. 04.12.2007, Yargıtay 8. HD E. 2020/3543 K. 2020/6848 T. 05.11.2020, Lexpera, e.t. 15.02.2022.

yahut vekilinin değil yalnızca icra memurunun inceleyebilmesinin kabul edilmesini de içerecek şekilde düzenlemeler öngörülmesi isabetli olabilir.

3.1.2.1.3. Finansal kiralama sözleşmelerine ilişkin değerlendirme

Özel sicillerin taşınırlar bakımından cebri icrada sağladığı fayda ve taşıdığı öneme bir diğer örnek olarak finansal kiralama sözleşmeleri gösterilebilir. Finansal kiralama sözleşmeleri (*leasing*); kiraya verenin, kiracının talebi üzerine üçüncü kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı (ya da başka bir suretle temin ettiği) bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere bir kira bedeli karşılığında kiracıya bırakmasını öngören sözleşmedir (6361 s.K. m. 18)²⁴⁹. Bu sözleşmelerin konusu hem taşınmazlar hem de taşınırlar olabilir (6361 s.K. m. 19/1). Sözleşmenin bir taşınmaza ilişkin olması durumunda sözleşme tapu kütüğünün şerhler hanesine tescil edilir (6361 s.K. m. 22/1). Buna karşın sözleşmenin bir taşınıra ilişkin olması hâlinde taşınırın kayıtlı olduğu özel bir sicil olması durumunda sözleşme bu sicile şerhedilir²⁵⁰. Örneğin finansal kiralama sözleşmesinin konusu bir motorlu taşıt ise bunlar devlet tarafından kendisine mahsus resmî bir sicilde tutulduklarından sözleşme bu sicile tescil edilir. Taşınırın özel bir sicile kayıtlı olmaması durumunda ise sözleşme Finansal Kurumlar Birliği²⁵¹ tarafından aleniyet esasına göre tutulan (6361 s.K. m. 22/3) özel bir sicile tescil edilir (6361 s.K. m. 22/2). Finansal kiralama sözleşmesine konu taşınırın kiracısının iflası yahut onun aleyhine yürütülen bir icra takibi olması durumunda ilgili mal sırasıyla iflas bürosunun teşkilinden önce tefrik edilir ya da icra takibinin dışında tutulur (6361 s.K. m. 28). Kiralayanın iflası durumunda ise kiracı korunarak sözleşme devam ettiği sürece iflas masasına karşı geçerliliğini korur yahut kiralayanın icra takibine uğraması hâlinde hacze konu olamaz (6361 s.K. m. 29).

²⁴⁹ 21.12.2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu (6361 s.K.).

²⁵⁰ Sözleşmelerin taşınıra ait özel bir sicil bulunup bulunmadığına bakılmaksızın her hâlükârda Finansal Kurumlar Birliği nezdinde tutulan sicilde de tutulmasının sicilin aleniyetinin güçlenmesine fayda sağlayacağına ilişkin olarak bkz. Hikmet Koyuncuoğlu, *Finansal Kiralama Sözleşmesine İlişkin Uygulamadan Kaynaklanan Sorunların Değerlendirilmesi* (On İki Levha, 2015), 27.

²⁵¹ Birliğin görev ve yetkileri ile organ ve statüsüne ilişkin bilgiler için bkz. 6361 s.K. m. 40-43.

Fiilî haciz esnasında icra memurunun sözleşme konusu taşınırı kiracıda bulması taşınırlarda zilyetliğin mülkiyete karine teşkil etmesi (İİK m. 97/A/1) sebebiyle (özel-likle istihkak iddialarından kaynaklı) uyuşmazlıkların doğumuna sebebiyet verebilir. Böyle bir durumda istihkak davacısı malı hangi şekilde iktisap ettiğini ve malın borç-lunun elinde bulunmasını gerektire hukuki ve fiili sebepleri göstermek ve bunları ispat etmek zorundadır (İİK m. 97/a/2). Fakat yargı kararlarında bu hâllerde finansal kira-lama konusu malların doğrudan takip dışında bırakılmasını talep etme hakkının bulun-duğu ve dolayısıyla istihkak davasını açmakta hukuki yarar bulunmadığı tespiti yapılmıştır²⁵². Dolayısıyla icra memurunun ilgili işleminin kanuna aykırı olduğundan şikâyet yoluna götürülmesi gerekir²⁵³. Doktrinde de kanun hükmüne rağmen finansal kiralama sözleşmesine konu malın haczedilmesi durumunda izlenecek hukuki yolun ne olduğu konusunda farklı görüşler mevcuttur²⁵⁴. Her ihtimalde de taşınırlara ilişkin karinenin aksi finansal kiralama sözleşmelerine özel olarak tutulan sicil vasıtasıyla is-pat edilerek maddi gerçeğe kolay bir şekilde ulaşılabilir.

3.1.2.1.4. Ticari işlemlerde taşınır rehnine ilişkin değerlendirme

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun²⁵⁵ amacı *“teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırların kapsamının genişletilmesi, taşınır rehinde aleniyetin sağlanması ile rehnin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştı-rmak”* olarak ifade edilmiştir (m. 1/1). Kanun hukuki güvenliği sağlamak adına rehin hakkının kurulmasını rehin sözleşmesinin resmî bir sicil olan Rehinli Taşınır Siciline tescil edilmesine bağlamıştır (m. 4/1)²⁵⁶. Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliğinde, rehin

²⁵² Yargıtay 8. HD E. 2014/26334 K. 2015/18224 T. 13.10.2015, Lexpera, e.t. 16.02.2022: Bahsedilen gerekçeyle hüküm ilk derece yargılamasında kurulmuştur, Yargıtay kararı farklı bir gerekçeyle (is-tihkak iddiası kabul edildiğinden davanın konusuz kalması) bozmuştur.

²⁵³ Yargıtay 8. HD E. 2019/1657 K. 2020/1615 T. 20/02/2020, Lexpera, e.t. 17.02.2022: “...hukuki tavsif hakime ait olup [...] talep şikâyet başvurusu olarak nitelendirilerek [...] yargılama yapılması gerekir. Davacı; maktu harç yatırmış ve dava dilekçesinde açıkça İcra Müdürlüğü işleminin yasaya aykırı olduğu gerekçesiyle iptalini istemiş olması karşısında, davanın istihkak olarak nitelendiril-mesi suretiyle harç tamamlatılarak yargılama yapılması ve hüküm kurulması doğru olmamıştır...”.

²⁵⁴ Bu görüşlere konu ile ilgisinin zayıflığı nedeniyle değinilmemiştir, ayrıntılı bilgi için bkz. Koyuncuoğlu, 50-54.

²⁵⁵ 6750 sayılı ve 20.10.2016 tarihli Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (6750 s.K.).

²⁵⁶ Alper Uyumaz ve Mehmet Cemil Türk, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler," *Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı* (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

konusu taşınır varlığı tanımlayıcı bilgi ve belgelerin rehin sözleşmesinin sicile tescili talebi esnasında sunulması zorunluluğu düzenlenmiştir²⁵⁷. Rehne konu taşınırın bu şekilde somutlaştırılması olası bir uyuşmazlıkta doğru bilgiye erişim için önem arz etmektedir²⁵⁸. Taşınır Rehni Siciline kaydedilmiş olan verilere erişim cebri icra hukuku bakımından genellikle iki hususta faydalı olur. İlk olarak rehin alacaklısında bulunan rehinli malın başka bir icra takibi nedeniyle haczedilmesi üzerine rehin borçlusunun haciz konusu menkulün üzerinde rehin hakkının bulunduğu iddiası gündeme gelir. Rehin alacaklısı olduğunu iddia eden kişi bu durumda istihkak davası açmalıdır (İİK m. 96, 99)²⁵⁹. İkinci olarak da ticari işlemlerde taşınır rehnine özgü özel bir takip türü olan *rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin devri yoluyla takipteki* durum ele alınmalıdır. Bu takip türünde itiraz aşaması bulunmamaktadır. Söz konusu takibin aşamaları; takip talebi, sıra cetveli, sıra cetvel içeriğine itiraz ve şikâyet, ödeme emri, ödeme emrine itiraz ve icra emridir. Ödeme emrine itiraza ilişkin olarak *Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik*, İİK'nın *İpoteğin Paraya Çevrilmesine* ilişkin hükümlerinin (İİK m. 148 ilâ 150/d) uygulanacağını düzenlemiştir (m. 36/1)²⁶⁰. Bu hükümlerden rehin hakkının itiraz konusu yapılamayacağına dair olanının (İİK m. 150) taşınmazların aksine taşınırlarda isabetli olmayacağı ifade edilebileceğinden bahsi geçen yönetmelik, yalnızca rehin hakkına itiraz edilmesi ile itiraz sonuçlanıncaya kadar mülkiyetin alacaklıya devredilmeyeceğini ve bu aşamada rehin hakkına itiraz edilmediyse bundan sonra yapılacak itirazların dinlenmeyeceğini düzenlemiştir (m. 36/2). Rehin konusu taşınırın somutlaştırılmadığı ve

Hukuk Araştırmaları Dergisi, Aralık 2019): Yazarlara göre tescilin konusu taşınır varlık ya da sözleşme değil, taşınır üzerindeki ayni haktır. Dolayısıyla kanundaki rehin sözleşmesinin tescil edilmesinden bahsedilmesi isabetsizdir; Merve Ürem Çetinel, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Rehin Veren Rehin Konusu Üzerindeki Tasarrufları," *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, S. 2 (2019): Rehin hakkının kurulması bakımından tescil kurucu etkiye sahiptir (tescilin olumsuz hükmü).

²⁵⁷ 31.12.2016 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

²⁵⁸ Doktrinde bu hususa dikkat çekilmiştir: Ecrin Baydak, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni* (On İki Levha, 2018), 240: "*rehinli alacaklının istihkak iddiasında bulunduğu taşınır varlığın, herhangi bir ayırt edici özelliği kaydedilmemiş ise rehlin kapsamına dâhil olduğunun ispatında önemli sorunlarla karşılaşılabilir*"; Yargıtay 12. HD E. 2014/22460 K. 2015/275 T. 12.1.2015, Lexpera, e.t. 21.02.2022: Taşınır üzerinde ticari işletme rehni bulunduğu iddiasıyla şikâyet yoluna gidilmesi üzerine ilk derece mahkemesinin rehinli taşınırla sair mahcuz taşınırların aynı taşınırlar olup olmadığının belli olmaması nedeniyle ret kararı verdiğine değinilmiştir.

²⁵⁹ Leyla Akyol Aslan, "İcra ve İflas Kanunu Madde 89 Hükmüne Göre Birinci Haciz İhbarnamesine İtiraz," *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, S. 1-2 (Haziran-Temmuz 2011), 105; Talih Uyar, "Haczedilen Malın Üçüncü Kişi Elinde Bulunması Halinde Açılacak İstihkak Davası (İİK mad. 99)," *Ankara Barosu Dergisi* Yıl: 65, S. 1 (Kış 2007), 62, 63; Yargıtay 12. HD E. 2014/22460 K. 2015/275 T. 12.1.2015, Lexpera, e.t. 21.02.2022.

²⁶⁰ 31.12.2016 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

tam olarak belirlenebilir olmadığı hâllerde bu yöndeki bir itirazın kabul edilmesi isabetli görülebilir. Bu sebeplerle ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözülmesinde ise Rehinli Taşınır Sicilinde rehin konusu taşınırın açık bir şekilde belirginleştirilmesi önem arz etmektedir. Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği sicilde bulunan verilerin paylaşılmasına ilişkin olarak ilgisini ispat eden herkesin *rehin verenin bilgileri ya da rehin verenin bilgileri ile rehinli taşınır varlık türü* üzerinden sorgulama işlemi yapabileceğini düzenlemiştir (m. 30). Kanaatimizce taşınır rehninde aleniyeti sağlamayı da amaçlayan kanunun ilgiyi ispat kaydıyla bu şekilde bir düzenleme öngörmüş olması isabetlidir.

3.1.2.2. Borçlunun taşınmaz malvarlığına erişim

3.1.2.2.1. Taşınmaza erişimde menfaatin kapsamının belirlenmesi

Türkiye’de uygulanmakta olan tapu sicili sistemine göre taşınmazlar üzerindeki haklar tapu sicilinde tutulur (TMK m. 997/1). Taşınmazlara ilişkin bilgiler tapu sicili sistemine göre hem tapu kütüğünde fiziki olarak hem de elektronik ortamda muhafaza edilir. Kanuna göre tapu sicili; *tapu kütüğü ve kat mülkiyeti kütüğü ile bunları tamamlayan yevmiye defteri ve belgeler ile plânlardan oluşur* (TMK m. 997/2). Buna karşın tapu sicilinin unsurları Tapu Sicili Tüzüğünde (m. 7) daha ayrıntılı ve farklı bir biçimde düzenlemiştir. İlgili düzenlemeye göre tapu sicilinin ana sicilleri; tapu kütüğü, kat mülkiyeti kütüğü, yevmiye defteri, resmî belgeler (resmî senet, mahkeme kararı vs.) ve plândır. Yardımcı siciller ise aziller sicili, düzeltmeler sicili, kamu orta malları sicili ve tapu envanter defterinden oluşmaktadır. Görüldüğü üzere tapu sicili, kanunda (TMK) yardımcı sicilleri kapsamayacak şekilde düzenlenirken²⁶¹ Tapu Sicili Tüzüğünde ise durum bunun aksidir. Normlar hiyerarşisine de aykırılık teşkil eden bu çelişkili durum karşısında kanun hükmü gereği yardımcı sicillerin tapu sicilinden sayılmayacağı ifade edilebilir.

Takip alacaklısının tapu siciline erişiminin cebri icra hukuku açısından icra takibinin kapsamıyla ve dolayısıyla alacaklının menfaatiyle sınırlı olduğu konusunda şüphe bulunmamaktadır. Bunun yanında maddi hukuk bakımından da kanun koyucu tapu sicilinin aleniyeti ilkesine dikkat çekmiştir (TMK m. 1020/1: “*Tapu sicili herkese açıktır*”). Daha sonra yalnızca tapu kütüğünü zikrederek *ilgisini inanılır kılan herkesin*

²⁶¹ Mehaz İMK m. 942’de de tapu sicili ana sicilleri kapsayan bir biçimde tanımlanmıştır.

tapu kütüğündeki ilgili sayfanın ve belgelerin tapu memuru önünde kendisine gösterileceğini veya bunların bir nüshasının verilmesini isteyebileceğini düzenlemiştir (TMK m. 1020/2). Bu düzenlemede ele alınan aleniyet ilkesinin sınırları takip alacaklısının taşınmazın bilgisine erişiminin kapsamını da belirler. Bahsi geçen hüküm (TMK m. 1020) ile tapu sicilinin nelerden oluştuğunu düzenleyen hüküm (TMK m. 997/2) birlikte değerlendirildiğinde aleniyetin yardımcı sicilleri kapsamadığı belirtilebilir. Bununla birlikte aleniyetin tapu kütüğü dışında kalan (ve tapu sicilinin ana sicillerinden olan) kat mülkiyeti kütüğü, yevmiye defteri, belgeler ve plânları kapsayıp kapsamadığı sorusu gündeme gelebilir. Bir görüş ilgilinin aleniyet ilkesi gereği tapu siciline erişiminin tapu kütüğü ile sınırlı olmadığını ve yevmiye defteri ile ispatlayıcı belgeleri de (tamamlayıcı siciller) kapsadığını, buna karşın kural olarak yardımcı sicilleri kapsamadığını belirtmektedir²⁶². Mehaz İsviçre Medeni Kanun'u (m. 970) ve İsviçre Tapu Sicili Tüzüğü (m. 26-34) tapu sicilinin aleniyetini açık bir şekilde ortaya koymuştur²⁶³. Buna göre ilgili olduğunu ispatlayanlar tapu siciline (tapu kütüğü, tamamlayıcı ve yardımcı siciller) erişebilirler (İMK m. 970/1). Buna karşın ilgisi olup olmadığına bakılmaksızın herkes tapu kütüğündeki taşınmazın sahibinin ismi ve kimliği, sahip olunan ayni hakkın çeşidi ve edinim tarihi gibi birtakım bilgilere erişebilmektedir (İMK m. 970/2, İsviçre Tapu Sicili Tüzüğü m. 26/1). Türk hukuku doktrinde ise ilgisini inanılır kılmak genel bir şart olarak kabul edilmektedir²⁶⁴. Maddi hukuk düzenlemelerindeki eksiklik yahut belirsizlikler bir yana bırakılırsa cebri icra hukuku açısından icra takibinin amacına hizmet ettiği ölçüde takip alacaklısının tamamlayıcı sicillere de erişimi olması gereken hukuk bakımından mümkün olmalıdır. Örneğin tamamlayıcı sicillerden olan belgeler, tapu kütüğünde yapılan işlemlerin dayanağını teşkil eden ve bu işlemlerin yapılmasını sağlayan belgeleri ifade eder²⁶⁵. Bu belgeler sayesinde kat mülkiyetine tabi taşınmazın bağımsız bölümlerinin durumu ve kat mülkiyetinin kapsamı belirlenebilir²⁶⁶. Taşınmaza ilişkin bu bilgiler ise icra takibinin haciz ve kıymet

²⁶² Karsten Karau, "L'article 111m ORF et les réglementations cantonales concernant l'accès au registre foncier informatisé," *Revue suisse du notariat et du registre foncier* 82 (2001), 66; Antalya, *Eşya Hukuku*, Cilt: IV/1, 578.

²⁶³ İsviçre'deki bu mevzuat hakkında açıklamalar ve yapılan değişiklikler için bkz. Antalya, *Eşya Hukuku*, Cilt: IV/1, 544-549.

²⁶⁴ Antalya, *Eşya Hukuku*, Cilt: IV/1, 579.

²⁶⁵ Sirmen, 113.

²⁶⁶ Sirmen, 113, 114.

takdiri gibi aşamalarında faydalı olabilir. Buna karşın; aziller sicili, düzeltmeler sicili, kamu orta malları sicili, tapu envanter defteri ve idari sınırlar kayıt defterinden oluşan²⁶⁷ yardımcı sicillerin icra takibini ilerletici bilgiler içerdiğini ifade etmek zor olduğundan takip alacaklısının bu sicillere erişiminde menfaatinin bulunmadığı söylenebilir. Nitekim taşınmazın hukuki durumuna ilişkin bilgilerin yalnızca asli sicillerde bulunması sebebiyle aleniyet ilkesinin de sadece asli siciller için söz konusu olduğu ve dolayısıyla feri sicillerin aleniyet kapsamına girmediği doktrinde ifade edilmiştir²⁶⁸.

Sonuç itibarıyla kanun koyucu tapu sicilindeki aleniyet ilkesine tabi olan bilgilerden takip alacaklısının takibinin ilerlemesine yarayacak olanlarını sistem üzerinden erişime açmalı yahut tapu müdürlüğüne başvuru hâlinde bu bilgileri kendisine sunmalıdır²⁶⁹.

3.1.2.2.2. Erişimin tapu kütüğü yahut sistem üzerinden yapılabilmesi

Tapu sicilinin tutulduğu TAKBİS (Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi) olarak isimlendirilen veri tabanı icra memurunun da erişimine açıktır. Alacaklı veya vekilinin talebi üzerine borçluya ait taşınmazlara bu sistem üzerinden ulaşılabilir. Taşınmazlar kural olarak bulunduğu yerde tutanak tutularak taşınmazın türü, durumu, sınırları ve önemli özellikleri kayıt altına alınarak haczedilir (İİK m. 102/2).

Taşınırlarda olduğu gibi taşınmazlarda da resmî sicile (tapu sicili) kayıtlı taşınmazlar, takibin yapıldığı icra dairesi tarafından “*kaydına işletilmek suretiyle doğrudan*” yapılabilir (İİK m. 79/2). Bu şekilde yapılan haciz *kaydi haciz* olarak da nitelendirilmektedir²⁷⁰. Haciz elektronik ortam üzerinden icra memurunun tapu müdürlüğüne yazı yazarak hacze ilişkin şerhin tapu siciline işlenmesini sağlaması şeklinde yapılma-

²⁶⁷ Sirmen, 114, 115.

²⁶⁸ Mehmet Ünal, *Şekli Eşya Hukuku*, 2. Bası (Ankara: Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 1994), 228; Nüşin Ayiter, *Eşya Hukuku (Kısa Ders Kitabı)* (Ankara: Savaş, 1983), 49.

²⁶⁹ Başpınar, 124: Tapu sicili aleniyetinin kişi ve kurumların ilgisine göre erişime açılması gerekir. Örneğin belediyelere imar işlemleri için yalnızca kadastro haritaları, ipotek karşılığı kredi verecek olan bankalara yalnızca söz konusu taşınmazın tapu sicilinin erişimi sağlanmalıdır; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, ve Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı*, 4. Bası (İstanbul: Filiz, 2021), 103: Hukuken korunmaya layık ve tapu sicillerinin kullanım amacına uygun bir ilgisi bulunan kimse bu ilginin sınırı içinde kamuya açıklıktan yararlanabilir.

²⁷⁰ Bozok, 488.

maktadır. Bunun yerine haciz işlemi doğrudan icra memuru tarafından gerçekleştirilebilmektedir²⁷¹. 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin; "*Yargı mercileri ile yetkili kurum ve kuruluşların taleplerine istinaden tapu müdürlüklerince tescili sağlanan işlemler, ilgili mercilerce doğrudan elektronik ortamda tescil, terkin veya tadil edilerek gerçekleştirilebilir. Genel Müdürlük bu fıkra kapsamındaki işlemleri belirlemeye yetkilidir*" düzenlemesiyle (m. 488/5) bu husus açıklık kazanmaktadır²⁷². 7251 sayılı kanunla İcra ve İflas Kanunu'nun borçlunun malvarlığına ilişkin sorgulamanın yapılmasına ilişkin en önemli düzenleme olan İİK m. 78'de değişiklikler yapılmıştır. Buna göre kesinleşen takipler bakımından alacaklı UYAP sistemi üzerinden borçlunun malvarlığı sorgulanabilmekte, haciz talebinde bulunulabilmekte ve icra dairesi tespit edilen alacağı elektronik ortamda haczedebilmektedir (İİK m. 78/1). Sorgulama yapma yetkisi alacaklı taraf vekili olarak ilgili icra dosyasına kaydedilmiş avukatlar ve sistem altyapısı oluşturulduğu takdirde gerçek veya tüzel kişi alacaklılara tanınmıştır (22 Ocak tarihli Yönetmelik m. 6). Uygulamada alacaklı avukatı kesinleşen takipte borçlunun taşınmaz sorgusunu UYAP Avukat Portalı'na entegre edilmiş TAKBİS sistemi üzerinden yapabilmekte ve *hisse bilgisi* kısmından borçlunun taşınmaz üzerinde sahip olduğu hakka ilişkin (hisse oranı, mülkiyet türü vs.) bilgiye erişebilmektedir.

Elektronik ortamda icra memuru tarafından yapılan haciz işlemi yeterli olmakta ve tapu memurunun herhangi bir tescil ve terkin kontrolü yapması söz konusu olmamaktadır. Bir başka ifadeyle elektronik sistem üzerinden yapılan haciz tapu kütüğüne (deftere) işlenmemektedir. Dolayısıyla TAKBİS üzerinde haciz görünmekle birlikte tapu kütüğünde (defterde) haciz şerhi bulunmamaktadır. Bu durum taşınmaz üzerinde önceden konulmuş olan hacizler hakkında bilgi edinmek isteyen takip alacaklısını yanıltabilir. Fiziki olarak tutulan deftere haczin en iyi ihtimalle günlük olarak işlenebileceği, haczin kalkması durumunda da defterden silinmesi gerektiği gibi durumlar defterin güncel tutulmasını oldukça zorlaştırmaktadır. Kanun koyucunun yapacağı bir düzenlemeyle (muhtemel siber saldırılara karşı) gerekli güvenlik önlemleri alınarak tapu

²⁷¹ Haczin gerçekleştirilmesiyle birlikte borçlunun taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanır. Bir Yargıtay kararındaki ifade ile *takip konusu borç ile eşya arasında ilişki kurulmuş olur* (Yargıtay 14. HD E. 2009/12651 K. 2009/13931 T. 10.12.2009, Lexpera, e.t. 07.03.2022).

²⁷² Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün 23.06.2015 tarihli genelgesine 26.10.2018 tarihinde eklenen "Elektronik Haciz İşlemleri" başlıklı bölümde bahsi geçen Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine atıf yapılarak icra dairesi tarafından doğrudan tesis edilen haciz işleminde tapu memurunun bir dahlinin bulunmadığı ifade edilmiştir.

sicilinin tamamen elektronik sistemde tutulması olması gereken hukuk açısından isabetli olabilir²⁷³.

3.1.2.2.3. Kadastro yapılmayan yerlerde taşınmaza erişim

Kadastro, tapu sicilinin işlevinin doğru bir şekilde yerine getirebilmesi için arazinin birtakım usullerle yüz ölçümünün belirlenerek planının yapılmasını ifade eder²⁷⁴. Tapu sicili yalnızca kadastro yapılmış yerlerde tutulur. Tapu Sicili Tüzüğü'nde (geçici madde 1) kadastro yapılmayan yerlerde kütük yerine zabıt defteri yahut kat mülkiyeti zabıt defteri tutulacağı düzenlenmiştir. Bu defterde taşınmazın sınırları sınır komşuları yazılarak gösterilir ve varsa taşınmazın resmî haritası veya planı dosyasında saklanır²⁷⁵. Taşınmazın kadastrounun henüz yapılmaması ve dolayısıyla tapu sicilinde kaydının bulunmaması durumunda alacaklının bu taşınmazın mevcudiyetine ve özelliklerine ilişkin bilgiye ulaşması daha zordur. Alacaklı böyle bir malvarlığı unsurunun bilgisine borçlunun mal beyanı vasıtasıyla erişebilir. Böyle bir durumla karşılaşan alacaklı ayrıca taşınmazın bulunduğunu öngörebildiği yerdeki zabıt defterinden araştırılma yapılmasını talep edebilmelidir. Bunun yanında alacaklı kişisel imkânları ile yaptığı araştırma ile de bu taşınmazı tespit ederek haczedilmesini talep edebilir. Tapu siciline kaydedilmemiş bu taşınmaz elektronik ortamda haczedilemeyeceğinden icra dairesi haciz işlemi taşınmazın bulunduğu yerde fiilî olarak gerçekleştirebileceği gibi haczin zabıt defterine işlenmesi için yazı yazabilir. Buna karşın güncel uygulamada böyle bir durumla karşılaşılması ihtimali düşüktür. Zira ülkenin büyük bir bölümünün kadastro tamamlanmış durumdadır²⁷⁶.

²⁷³ Sicillerin elektronik ortamda tutulmasının bilgiye erişimi kolaylaştırması ve güncel tutulabilmesini sağlamasından başka faydaları da vardır. 01.01.2022 tarihinden itibaren Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nin kâğıt baskısı kaldırılmış ve artık sadece dijital ortamda tutulmaya başlanmıştır. Bu şekilde her yıl yüz ton kâğıt ve on sekiz milyon Türk lirası tasarrufu yapılacağı öngörülmüştür, <https://www.ticaret sicil.gov.tr/>, e.t. 11.03.2022.

²⁷⁴ Oğuzman, Seliçi, ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı*, 89.

²⁷⁵ Sirmen, 109: Zabıt defterleri temelini Osmanlı Devleti döneminde tutulan yoklama kayıtlarından almaktadır; Oğuzman, Seliçi, ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı*, 89: kadastro yapılması uzun zaman alacağından "...kadastro yapılmamış yerlerde, tapuda kayıtlı olmayıp da kişilerin tasarrufu altında bulunan taşınmazların hâkim kararı ile tapuya geçirileceğine ilişkin kanunlar çıkarılmıştır (5519 sayılı ek Kanun m. 1)", bu şekilde tapu siciline geçirilen taşınmazlara icra takibi sırasında erişilmesinde herhangi bir sorun doğmaz.

²⁷⁶ Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün 14 Mayıs 2020 tarihinde yayınladığı verilere göre Türkiye genelindeki 52.325 birimden 52.055'inin (%99,48) kadastro işlemi tamamlanmıştır, <https://www.tkgm.gov.tr/kadastro-db/turkiye%27nin-guncel-kadastro-durumu>, e.t. 04.02.2022.

3.1.2.2.4. Taşınmaza ait muhdesata erişim

Borçluya ait taşınmaza ilişkin bilginin doğruluğuna ilişkin olarak karşılaşılabilecek bir diğer sorun da taşınmaz üzerinde bulunması muhtemel muhdesattır. Arazi üzerinde bulunan bina gibi yapılar ve ağaç gibi bitkileri ifade eden muhdesat taşınmazın değerini etkiler. Kanuna göre bir taşınmazın haczi taşınmazın hasılat ve menfaatlerini de kapsar (İİK m. 92/1). Örneğin haczedilen arazi üzerinde bir konut bulunması durumunda o konut üzerinde veya o konuttan elde edilen kira üzerinde de haciz konulduğu kabul edilmelidir. Aynı doğrultuda icra dairesi, “*taşınmazda kiracı varsa bu kiracıya, işleyecek kiralari icra dairesine ödemesi*”ni emreder (İİK m. 92/3). Bazı durumlarda muhdesatın resmî sicile yansımaması icra takibinin, borçlunun alacağı karşılayacak miktarda malvarlığının haczedilmesi ve kıymet takdiri gibi aşamalarında yanlış bir yönde ilerlemesi sonucunu doğurabilir²⁷⁷. Haczedilmesi istenen taşınmaz üzerinde muhdesatın bulunduğu düşüncesinde olan alacaklının taşınmazın bulunduğu yerde fiilen haczedilmesini yahut kıymet takdirinin yapılmasını talep etmesi faydalı olabilir.

3.1.2.2.5. Tapu siciline erişimin kapsamı ve sınırlandırılması

Tapu sicillerine erişimde göz önünde bulundurulması gereken ölçütler hakkında fikir vermesi bakımından İsviçre hukukundaki uygulama kısaca değerlendirilmelidir. İsviçre’de tapu sicillerine erişimde biri kanun diğeri içtihatla olmak üzere iki ayrım yapılmaktadır. Kanun, tapu sicillerinde yer alan bilgilerin yalnızca bir kısmının ilgililerin (hukuki menfaati olanların)²⁷⁸ erişimine açık olduğunu düzenlemiştir (İMK m. 970/1). Buna karşın taşınmaz sahibinin adı ve kimliği, satın alma tarihi gibi kanunda sayılan bazı bilgilerin ise herhangi bir gerekçe gösterilmesine gerek olmaksızın herkesin erişimine açık olduğu öngörülmüştür (İMK m. 970/2)²⁷⁹. Herkese açık bu bilgiler

²⁷⁷ Özçelik, *İcra Müdürünün Takdir Yetkisi*, 275-276.

²⁷⁸ İFM 5A_279/2019, T. 30.07.2019, Swisslex, e.t. 15.08.2021, Başlık 3.3.1.: Menfaat hukuktan veya vakıadan (ekonomik, bilimsel, kişisel veya ailevi) kaynaklanabilir. Bu menfaat gerekli olduğu ölçüde tatmin edildiği takdirde taşınmaz sahibinin taşınmaz hakkındaki bilgilerin gizliliğine ilişkin menfaatine öncelenmelidir.

²⁷⁹ Taşınmaza erişimde menfaatin kapsamının belirlenmesi ve mehz İsviçre Medeni Kanunu ile Türk Medeni Kanunu arasındaki farka ilişkin olarak bkz. yuk. Başlık 3.1.2.2.1.

bakımından ise İsviçre Federal Mahkemesi, bilgisine erişilmek istenen taşınmazın belirli olması ve kişilerin yalnızca merakını gidermek için tapu siciline “*seri*” erişime sahip olmaması gerektiğine hükmetmiştir²⁸⁰. Bir başka ifadeyle elektronik ortamda yapılması gereken teknik düzenlemelerle bir kişi sicillerin tutulduğu veri tabanının tamamına ulaşamamalı, belirli ve ayrıntılı sorgulamalarla tek bir taşınmaz veya tek bir kişiye ait taşınmazlar hakkındaki bilgilere erişebilmelidir. Bu genel düzenlemenin yanında bazı meslek gruplarının her somut olay bakımından menfaatini kanıtlaması gerekmeden tapu sicillerine erişmesi mümkün kılınmıştır. Avukatlar ve bankalar bu kapsamdadır. Bu meslektekilere geniş kapsamlı olarak tapu sicillerine erişme yetkisinin verilmesinde göz önüne alınan başlıca ölçüt ise, ayrıntılı bir biçimde düzenlenen meslek kuralları kapsamında çeşitli denetim mekanizmalarının öngörülmüş olmasıdır²⁸¹.

Yukarıdaki anlayışa uygun olarak Türk hukuk sisteminde de tapu siciline erişim ve bilgi güvenliği çeşitli düzenlemelerle teminat altına alınmıştır. TAKBİS’te bulunan bilgilere erişimin kimlere hangi şartlarda tanınacağı Tapu Sicil Tüzüğü (TST)²⁸² m. 14’te düzenlenmiştir. Buna göre; mahkemeler, cumhuriyet başsavcılıkları, icra ve iflas müdürlükleri ile kamu kurum ve kuruluşlarının görevleriyle ilgili olarak taşınmaz verilerine erişimi protokol düzenlenerek sağlanabilir. Bu şekilde erişim hakkına sahip kuruluşlar, taşınmaz ile ilgili verileri TAKBİS üzerinden alırlar. Barolar gibi Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile taşınmaza ilişkin konularda faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişiler, kendi işleriyle sınırlı olmak üzere, düzenlenecek protokol kapsamında gerekli verilere erişebilirler. TAKBİS sistemi üzerinden sorgulama yapılabilmesi için Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından belirlenecek sözleşme imzalanır. Bu sözleşmede, erişimin türü ve şekli, erişim kontrolü, verilerin kullanım amacı, üçüncü kişilere kullandırılmasına ilişkin sınırlamalar ve amacı dışında kullanımın sonuçları yer alır. Taşınmaz malikleri ile taşınmaz üzerinde hak sahibi olanlar, düzenlenecek sözleşme şartları dahilinde verilere erişebilirler. Tapu sicilinde kayıtlı taşınmazın tanımlayıcı bilgileri herkes tarafından sözleşme şartları kapsamında sorgulanabilir. Verilere erişim hakkının kötüye kullanılması hâlinde, özel kanun hükümleri

²⁸⁰ İFM 5A_279/2019, Başlık 3.2.

²⁸¹ İFM 5A_279/2019, Başlık 4.4.

²⁸² 22.07.2013 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

saklı kalmak üzere, TAKBİS’e erişim derhâl durdurulur²⁸³...”. Yine benzer bir güvenlik yöntemi olarak TAKBİS üzerinden yapılan her türlü sorgulamalar ve sorgulayan kişi bilgisi kayıt altına alınacağı ve bu kayıtların iki yıllık süre ile saklanacağı düzenlenmiştir (TST m. 15/1). Ayrıca, TAKBİS üzerinden tapu görevlileri dışındaki kişilerin verileri ardı ardına sorgulama yapması ihtimaline karşı her türlü güvenlik önleminin alınacağı öngörülmüştür (TST m. 15/3).

Taşınmaz siciline erişimde Tapu ve Kadastro Verilerinin İşlenmesi ve Elektronik Ortamda Yapılacak İşlemler Hakkında Yönetmelik²⁸⁴, sistemde bulunan verilere erişimin kapsamının kurumlar arası yapılan protokol üzerine yalnızca alıcının veri kullanımı amacı ve yasal dayanağının dikkate alınarak belirleneceğini düzenlemiştir (m. 6/3-4). Bu yönetmelikte avukatların ilgisini ortaya koymak amacıyla dayanak belgeyi (senet, sözleşme, icra takibine ilişkin belge vs.) sisteme yüklemeleri sonucunda sadece taşınmazın mevcut olup olmadığına dair bilgiye erişim mümkün kılınmıştır. Taşınmaza ilişkin diğer bilgilere erişmek için ise vekâletname sunulmalı ve hangi malvarlığının hangi amaçla sorgulanmak istendiği bilgisi sisteme girilmelidir (m. 13). Bahsi geçen yönetmeliğin Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ile Türkiye Barolar Birliği arasında TAKPAS üzerinden veri paylaşımına ilişkin 17/04/2019 tarihli protokolü geçersiz kıldığına dair bir düzenlemesi mevcut değildir. Kanaatimizce protokole kıyasla oldukça ayrıntılı bilgiye erişim yolları ve tarafları koruyucu tedbirler öngören yönetmelik düzenlemeleri doğrultusunda uygulamanın şekillenmesi isabetli olur.

3.1.2.3. Borçlunun üçüncü kişilerdeki mal ve alacaklarına dair bilgilere erişim

3.1.2.3.1. Genel olarak

Borçlunun üçüncü kişide bulunan mal ve alacakları da paraya çevrilebilir malvarlığı içinde bulunduğundan haczin konusu olabilir (İİK m. 85). Kimi durumlarda borçlunun üçüncü kişideki alacakları arasında bankada bulunan malvarlığı değerleri

²⁸³ Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ile Türkiye Barolar Birliği arasındaki protokolü aykırı işlemlerin yapıldığı gerekçesiyle Genel Müdürlüğün TAKBİS kullanımını durdurmasına ilişkin süreç hakkında bkz. yuk. Başlık 2.3.1.

²⁸⁴ 08.06.2022 tarihli ve 31860 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

önemli bir yer tutar. Bu mal ve alacaklar; alacaklının bunların varlığını iddia etmesi (varsa haczini talep etmesi) ile haczedilir ve bu yüzden bazen alacaklı vekili, bazen de icra memuru tarafından bunların mevcudiyetinin tespiti gerekir²⁸⁵. Üçüncü kişide bulunan mal ve alacakların haciz usulüne göre bunlara ilişkin bilgiye erişim de farklılık arz eder. Üçüncü kişide bulunan alacaklardan maaş ve ücretler kanun tarafından özel olarak düzenlenmiştir (m. 355, 356)²⁸⁶. Diğer alacaklardan hamiline ait senet veya ciro su kabil bir kıymetli evraka dayananlar taşınırlar gibi haczedilirler²⁸⁷. Bu alacaklar üzerinde haczin gerçekleşmesi için bunları icra dairesinin fiilî haciz ile muhafaza altına alması gereklidir²⁸⁸. Herhangi bir kıymetli evraka bağlı olmayan alacaklar ise genel hükümlere göre (haciz müzekkeresi gönderilmesi veya mahallinde muhafaza altına alınması suretiyle) haczedilebilmelerinin yanı sıra kanunun (üçüncü kişilerde bulunan mal ve alacaklarının haczedilmesi için) özel olarak düzenlediği bir usul olan İİK m. 89 hükmüne göre de haczedilebilirler²⁸⁹. Bahsi geçen bu düzenlemeler kanunun *mahcuz malları muhafaza tedbirleri* (m. 88-91) başlığı altında düzenlendiğinden doktrinde bunların *haciz usulü* yahut *muhafaza tedbiri* olarak nitelendirilmesinde farklılıklar ortaya çıkmaktadır²⁹⁰. Fakat nihayetinde usul ve hükümleri farklılık arz etmekle birlikte hem haciz müzekkeresinin hem de haciz ihbarnamesi gönderilmesinin amacı borçlunun üçüncü kişide bulunan mal ve alacaklarına hukuken el koymaktır²⁹¹. Bu başlık

²⁸⁵ Baki Kuru, "İcra ve İflas Kanunu'nun 89. Maddesinde Yapılan Değişiklikler," *Bankacılar Dergisi*, 47, S. 47 (2003), 59; İsviçre

²⁸⁶ Maaş ve ücret alacaklarının haczinde bilgiye erişimi ilgilendiren husus özellikle borçlunun işyeri adresinin tespit edilmesi noktasında toplanmaktadır. Maaş ve ücret hacizlerinde bilgiye erişim sorunu pandemi döneminde nafaka alacakları haricindeki icra takiplerinin durdurulmasında ortaya çıkmıştır. Kendilerine maaş haczi müzekkeresi ulaşan kesinti yapacak kurumun takibin dayanağının nafaka borcuna ilişkin olup olmadığını bilemeyeceği belirtilmiştir. Adalet Bakanlığı İcra İşleri Dairesi Başkanlığı 02.04.2020 tarihli görüş yazısında (<https://iadb.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/iik-330-madde-geregince-maas-hacizleri-konulu-gorus-yazimiz02042020072207>, e.t. 28.02.2022) haciz müzekkeresi gereğince kesintilerin yapılması ve işlemin hukuka aykırılığı veya hadiseye uygun bulunmadığı iddiasının takip borçlusu tarafından şikâyet yoluyla ileri sürülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu husus borçluya ve borçlunun malvarlığına değil borcun dayanağına ilişkin olduğundan çalışma konusunun dışında tutulmuştur.

²⁸⁷ Pekcanitez ve diğerleri., *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 177.

²⁸⁸ Taşınır haczi daha önce incelendiği için burada tekrardan ayrıntıya girilmemiştir, ilgili kısım için bkz. yuk. Başlık 3.1.2.1.

²⁸⁹ Pekcanitez ve diğerleri., *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 178; Muşul, 314; Haciz ihbarnamesi ile haciz müzekkeresinin muhatabının gerçek veya tüzel kişiliğe sahip olup olmaması gerektiğine ilişkin olarak bkz. aşağı. Başlık 3.2.2.2.

²⁹⁰ Şükran Akgün, *Haczin Hukuki Niteliği* (İstanbul: Der Yayınları, 2020), 340.

²⁹¹ Yargıtay HGK E. 2017/369 K. 2019/130 T. 12.02.2019, Lexpera, e.t. 04.03.2022: "...borçlunun üçüncü kişilerdeki mal, alacak ve diğer haklarının haczi için kanun koyucu İİK'nun 89. maddesi hükmünü kabul etmiş; bu düzenleme ile üçüncü kişiye *haciz ihbarnamesi* tebliğ edilmek suretiyle

altında konu daha çok İİK m. 89 hükmünde öngörülen usul üzerinden ele alınmıştır²⁹². Alacaklı vekili haciz ihbarnamesini UYAP sistemi üzerinden de gönderebilir. Bahsi geçen hüküm uyarınca üçüncü kişiye haciz ihbarnamesi göndermek isteyen alacaklının üçüncü kişinin kimlik numarası gibi detaylı bilgilerini bilmesi gerekmez.

3.1.2.3.2. Haciz ihbarnamesine cevabın içerik ve kapsamı

Üçüncü kişinin zamansal bakımdan haciz ihbarnamesine cevabının kapsamının belirlenmesinin alacaklının bilgiye erişimi için izlemesi gereken yolu seçmesi bakımından gerekli olduğu belirtilebilir. Bir başka deyişle üçüncü kişinin haciz ihbarnamesinin olumsuz sonuçlarıyla karşılaşmamak için yalnızca mevcut durumu bildirmesinin yeterli mi olduğunun yoksa ilerleyen zamanda kendisinde borçlunun bir mal veya alacağının bulunduğunu bildirmesi yükümlülüğü altında olup olmadığının tespiti gerekir. Yargı içtihatlarında da ifade edildiği üzere üçüncü kişinin sorumluluğunun haciz ihbarnamesinin tebellüğü edildiği andaki mevcut durumun bildirilmesiyle sınırlı olması isabetli olur²⁹³. Zira kanunun haciz ihbarnamelerinin gönderilmesini bağlamış olduğu usulün işleyebilmesi için belirlenen sürelerin oluşturduğu bir süreç mevcuttur. Buradaki sürelere uygun olarak birinci veya ikinci haciz ihbarnamesine itiraz etmiş olan üçüncü kişinin daha sonra ortaya çıkan bir mal veya alacağı icra dairesine bildirmemiş olmasına hukukî sonuç bağlanması cebri icranın şeklilik ve hukuki güvenlik ilkelerini zedeleyebilir. Ayrıca icra takibinin ilerlemesinde yükümlülüğün büyük kısmının

söz konusu mal, alacak ve hakların haczine imkân tanınmış, üçüncü kişiye de tebliğ edilen *haciz ihbarnamelerine* itiraz yolu açık tutulmuştur”; Yargıtay HGK E. 2011/523 K. 2011/567 T. 28.09.2011, Lexpera, e.t. 26.02.2022: “*Haciz ihbarnamesi*, belli prosedürü olan ve sonucunda bazı mükellefiyetler getiren bir işlem iken, *haciz müzekkeresi* ise kısa yoldan yapılan bir *haciz* işlemidir. Sonuçları bakımından üçüncü kişi ve alacaklı açısından farklılıkları var ise de borçlu açısından her iki işlemin herhangi bir farkı yoktur. Alacaklı da her iki işlem sonucunda hak ve alacağın varlığı halinde, bu işlemler yoluyla borca yeter kısmını haczederek, daha çabuk veya biraz daha geç amacına ulaşacaktır”.

²⁹² İİK m. 89 hükmünde öngörülen usulün ayrıntıları bilgiye erişimle ilgisinin azlığı nedeniyle burada incelenmemiştir, bu hususta detaylı bilgi için bkz. Arslan ve diğerleri., 268-275; Ramazan Arslan, "Borçlunun Üçüncü Kişide Bulunan Alacağının Haczi, Haczin Üçüncü Kişiyne Bildirilmesi ve Sonuçları," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65, S. 4 (2016), 3220-3230.

²⁹³ Yargıtay 12. HD E. 2012/5507 K. 2012/22694 T. 27.06.2012, Muşul, 323 ve kararara.com, e.t. 13.03.2022: “*üçüncü şahsın sorumluluğu haciz müzekkeresinin kendisine ulaştığı tarihteki mevcut duruma (fili duruma) sınırlı olacağından ileride doğacak ya da doğması muhtemel bir hakkın bu aşamada 3.shahısca net olarak bilinmesi mümkün olmadığından, bu şekilde çıkarılan haciz ihbarnamesi veya haciz müzekkeresi yukarıda açıklanan nedenle muhtemel alacaklar açısından sonuç doğurmaz*”.

üçüncü kişiden ziyade alacaklıda olmasının ve üçüncü kişinin sorumluluğunun mümkün olduğunca sınırlı tutulmasının kabul edilmesi hakkaniyete de daha uygundur. Sonuç itibarıyla ileride doğması muhtemel alacaklar bakımından haciz ihbarnamesi gönderilmesi mümkün değildir. Üçüncü kişideki “*doğmuş ve doğacak...*” alacakların haczi şeklindeki bir ibare ile haciz ihbarnamesi gönderilmesi durumunda ise ihbarname icra mahkemesine şikâyet yoluyla götürülebilir. Bu durumda icra mahkemesi haciz ihbarnamesinin tamamını değil yalnızca “*doğacak ...*” alacakların haczi kısmını iptal etmelidir²⁹⁴.

Bu durumda alacaklının borçlunun üçüncü kişideki hak ve alacağına doğru bir şekilde erişimi için daha aktif bir konumda olması gerektiği ifade edilebilir. Alacaklı, haciz ihbarnamesine itiraz eden (yahut alacağı karşılamayacak düşük bir miktarda mal veya alacağı elinde bulundurduğunu beyan eden) üçüncü kişinin itirazındaki durumun değiştiğini tahmin ediyorsa daha sonra tekrardan haciz ihbarnamesi gönderilmesini talep etmelidir. Nitekim yargı içtihatları da bu duruma *makul bir süre* ölçütünü göz önüne alarak izin vermektedir²⁹⁵. Buna karşın kira ödemeleri gibi periyodik olarak ileride doğacağı görülen alacakların tek bir haciz ihbarnamesiyle haczedilmesi mümkündür. Sonuç itibarıyla gelecekte doğacak alacaklardan belli aralıklarla tekrarlananların üçüncü kişi tarafından icra dairesine ödenmesi gerekirken kendisinde haciz ihbarnamesinin gönderildiği anda öngörülmeleyen bir alacak doğan iyiniyetli üçüncü kişinin kendisine daha sonradan intikal eden bir malvarlığı unsurunu icra dairesine bildirmesi yükümlülüğü altında olmaması gerekir.

Üçüncü kişideki alacak, mal ve haklara erişmek için gönderilen haciz ihbarnamesine üçüncü kişinin itiraz etmesi durumunda artık kendisinden herhangi bir bilgi talep edilememelidir. Yapılan itirazın gerçeğe aykırı olduğunu düşünen alacaklı, üçüncü kişinin verdiği cevabın aksini icra mahkemesinde ispat ederek üçüncü kişinin

²⁹⁴ Yargıtay HGK E. 2017/369 K. 2019/130 T. 12.02.2019, Lexpera, e.t. 05.03.2022.

²⁹⁵ Yargıtay 12. HD E. 2010/9612 K. 2010/22172 T. 05.10.2010, Lexpera, e.t. 26.02.2022: “Borçlunun tebliğ tarihi itibarıyla 3.kişi nezdinde alacağının sonraki günlerde tahakkuk etmeyeceği anlamına gelmez. Bu nedenle ilk *haciz ihbarnamesinin gönderilmesinden* sonra alacaklı tarafça üçüncü kişiye yeniden *haciz ihbarnamesi gönderilmesinde* yasaya uymayan bir yön yoktur. Ayrıca somut olayda ilk gönderilen *haciz ihbarnamesi* 17.10.2008 tarihinden sonra tekrar 13.11.2009 tarihinde yeniden İİK.’nun 89/1 maddesi uyarınca birinci *haciz ihbarnamesi* gönderilmiş, aradan yaklaşık 1 yıllık süre geçmiş olup mahkemenin kabulünde olduğu üzere “makul süre”de geçmiştir”.

(İİK m. 338/1 uyarınca) cezalandırılmasını ve tazminata mahkûm edilmesini talep edebilir²⁹⁶. Bu hükmün alacaklı bakımından etkin bir işleve sahip olup olmadığı tartışılabilir. Alacaklının haciz ihbarnamesine itiraza karşı dava açabilmesi için en azından üçüncü kişinin itirazının gerçeğe aykırı olduğunu gösteren birtakım malumata sahip olması gerekir. Ayrıca kanun koyucu ispat yükünün de alacaklıda olduğunu açıkça düzenleyerek (İİK m. 89/4) üçüncü kişinin hukuki durumunu korumayı tercih etmiştir. Uygulamada da alacaklı genellikle kişisel bağlantılarıyla ulaştığı bilgilerden hareketle dava açma yoluna gitmektedir²⁹⁷. Kanaatimizce alacaklının, üçüncü kişide borçlunun alacaklısı olduğu bir hakkın bulunup bulunmadığı konusunda kesin bir bilgisinin olmadığı ve fakat bu hususta şüphelerinin bulunduğu durumda daha kolay bir usulle bu durumun araştırılmasını talep edebilmesini sağlayacak bir düzenlemenin öngörülmesi isabetli olabilir. Bu noktada İİK m. 78/1'in kısmen de olsa bu sorunun çözümüne fayda sağladığı ifade edilebilir. Alacaklı bu hüküm sayesinde yalnızca borçlunun mal ve haklarını değil, alacaklarını da sorgulayabilmektedir. Borçlunun UYAP sistemi üzerinden alacaklısı olduğu takip dosyalarının sorgulanabilmesi bu kapsamda görülmelidir. Bu yönüyle İİK m. 78/1 hükmünün İİK m. 89 hükmü uyarınca gönderilen haciz ihbarnamelerinin işlevini gördüğü ifade edilebilir.

3.1.2.3.3. Üçüncü kişideki henüz doğmamış alacağın haczedilmesi

Haciz ihbarnamesinin gönderilmesinden daha sonraki bir zamanda üçüncü kişide borçluya ait olarak bulunacak olan gelecekteki (müstakbel) alacakların haczedilip haczedilemeyeceği ve dolayısıyla bu alacaklara erişimin nasıl sağlanacağı sorusu önem arz etmektedir. Gerek doktrinde gerekse de yargı içtihatlarında borçlunun belli periyotlarla doğan alacaklarının haczinin mümkün olduğu ifade edilmektedir²⁹⁸. Bir

²⁹⁶ Yargıtay 12. HD E. 2016/9052 K. 2017/3135 T. 02.03.2017, Lexpera, 06.03.2022.

²⁹⁷ Yargıtay 4. HD E. 2016/15848 K. 2019/746 T. 18.02.2019, Lexpera, e.t. 06.03.2022: "...davalının haciz ihbarnamesine karşı verdiği cevapta dava dışı ... İnş. AŞ'nin doğmuş herhangi bir hak ve alacağı bulunmadığını beyan ettiğini, davalı şirketin gerçeğe aykırı bu beyanıyla müvekkilinin alacağını almasına engel olarak zarara uğramasına sebebiyet verdiğini, haciz ihbarnamesinin gönderildiği tarihte dava dışı dosya borçlusu ile davalı şirket arasında bir hukuki ilişki bulunduğunu, davalının haciz ihbarnamesinin tebliğinden sonra borçlu nam ve hesabına üçüncü kişilere ödemeler yaptığını belirterek, müvekkilinin uğradığı zararın giderilmesi isteminde bulunmuştur".

²⁹⁸ Muşul, 323; Yargıtay HGK E. 2011/397 K. 2011/480 T. 06.07.2011, Lexpera, e.t. 05.03.2011: "*Haciz ihbarnameleri ile borçlunun borçlusu konumundaki üçüncü kişinin elinde o anda bulunan mal, alacak ve diğer hakların haczedilmesi mümkün olduğu gibi, borcun tamamen ödenmesine kadar geçecek sürede (aylık kira bedeli, yüklenici lehine tahakkuk eden hak edişler vb. gibi) üçüncü kişi*

diğer ifadeyle de periyodik bir tekrarlanma olmasa da müstakbel alacağa dayanak hukukî ilişkinin belirli olması durumunda bu ilişkiden doğan alacağın haczinin mümkün olduğu ifade edilebilir²⁹⁹. Gerçekten de alacaklının, tespit etmiş olduğu borçluya ait kira alacağı üzerinde tek bir hacizle alacak tamamıyla karşılanana dek icra dairesine ödeme yapılmasını talep etmesinin mümkün olması gerekir.

Bu tür alacakların haricinde de henüz doğmamış ve periyodik olarak tekrarlanmayan bazı alacakların da haczi mümkün kabul edilmektedir. Özellikle borçlunun ortağı olduğu ticaret şirketlerine ilişkin hacizlerde kanun koyucu buna cevaz vermiştir³⁰⁰. Örneğin kollektif şirketlerde bir ortağın kişisel alacaklısı, borçlunun kişisel mallarından ve şirketteki kâr payından alacağını alamazsa, tasfiye sonunda borçlu ortağa düşecek paya haciz koydurmaya ve altı ay önce ihbarda bulunmak ve hesap yılı sonu için hüküm ifade etmek üzere, şirketin feshini istemeye yetkilidir (TTK m. 249). Dolayısıyla şartların sağlanması durumunda alacaklıya şirketin tasfiyesi sonucunda borçluya düşecek olan miktar üzerinde haciz koyma yetkisi tanınmıştır.

Benzer şekilde üçüncü kişi, henüz parasal bir değeri olmamasına rağmen borçlunun kendisinden talep edebileceği bir malı verme, bir malın mülkiyetinin kazanılmasını talep etme gibi şahsi haklar da icra dairesine bildirilmelidir. Yine takas yoluyla itfa edilebilecek olan, çekişmeli ve devredilemez bulunan haklar da üçüncü kişinin bildirim yükümlülüğü kapsamında kabul edilmelidir³⁰¹. Üçüncü kişinin banka olması ihtimalinde örneğin takip borçlusunun tahsil için bankaya vermiş olduğu kambiyo senedi bir müstakbel alacak niteliğinde olduğundan kendisine haciz ihbarnamesi gönderilen banka bu müstakbel alacağı icra dairesine vereceği cevapta bildirmelidir³⁰².

nezdinde oluşacak, müstakbel alacakların da haczi mümkün kılınmıştır"; Doktrinde Kuru müstakbel alacaktan söz edebilmek için işçinin ücret alacağında olduğu gibi "bir hukuki ilişkinin (temelin) mevcut olması" gerektiğini belirtmiştir (Baki Kuru, *Bankalardaki Mevduatın ve Diğer Alacakların Haczi* (Türkiye Bankalar Birliği, 2002), 127).

²⁹⁹ Atalı, Ermenek, ve Erdoğan, 228.

³⁰⁰ Ortakların ticaret şirketlerindeki paylarından doğan çeşitli alacakların nasıl haczedileceğine ilişkin usulleri inceleyen bir çalışma için bkz. Çağatay Serdar Şahin, "Ticaret Şirketlerinde Ortakların Kişisel Alacaklılarının Şirkete Yöneltebilecekleri Haciz Talepleri," *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 27, S. 1 (2019), hacizlerin nasıl gerçekleştirileceği konusuna çalışmayla bağlantısının zayıflığı nedeniyle girilmemiştir.

³⁰¹ Grégory Bovey, "L'obligation des tiers de renseigner l'office des poursuites et des faillites (art. 91 al. 4 et 222 al. 4 LP)," *Journal des Tribunaux* II (2009), 66.

³⁰² Kuru, 130.

3.1.2.3.4. Ticaret şirketlerinde bulunan bilgiye erişim

Borçlunun ticaret şirketlerinde bulunan payının haczedilebileceğinin kabulü bu paylara erişimin önemini arttırmaktadır. Öncelikle bu payların borçlunun mal beyanının kapsamında bulunduğu ifade edilebilir. Türk cebri icra hukukunda mal beyanının herhangi bir şekle tabi olmaması ve kanunun mal beyanını düzenleyen hükmünde genel ifadeler kullanması borçlunun mal beyanında bu hususları ihmal etmesi sonucunu doğurabilir. Bu yüzden mal beyanının örnek bir form üzerinden ve herhangi bir şirkette bulunan payın da beyan edilmesi gerektiğini belirten bir ibare ile düzenlenmesi faydalı olabilir³⁰³. Yine borçlunun ticaret şirketlerindeki paylarına erişim için resmî ve özel sicillerin kullanılması mümkündür. Bunlardan Ticaret Sicili Gazetesi resmî, Merkezi Kayıt Kuruluşu³⁰⁴ ise özel sicillere örnek olarak gösterilebilir³⁰⁵.

İncelenmesi gereken bir diğer konu da şirkete borçlanma yasağına aykırı hareket eden kişilere karşı doğrudan takip yapma imkânıdır. Anonim şirketlerde pay sahibi olmayan yönetim kurulu üyeleri ile yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olmayan yakınları şirkete nakit borçlanamaz. Yine bu kişiler için şirket kefalet, garanti ve teminat veremez, sorumluluk yüklenemez ve bunların borçlarını devralamaz. Bu yasağı aykırılık hâlinde şirkete borçlanılan tutar için şirket alacaklıları bu kişileri, şirketin yükümlülük altına girdiği tutarda şirket borçları için doğrudan takip edebilir (TTK m. 395/2). Bu hükümle kanun koyucu şirket alacaklılarına özel bir yol tanıyarak doğrudan bahsi geçen kişilere karşı takip yapma hakkı tanımıştır. Fakat şirket alacaklısının esasında şirketin iç işleyişine ilişkin olan bu husus hakkında bir bilgiye sahip olmaması kuvvetle muhtemeldir. Doktrinde *Can*, alacaklıya böyle bir takip açma imkânının tanınmış

³⁰³ Malvarlığına erişimde mal beyanında bulunulmasına ilişkin açıklamalar için bkz. yuk. Başlık 3.1.1.1.

³⁰⁴ Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun tescil fonksiyonundan kendi sitesinde şu şekilde bahsedilmiştir: "MKK bir taraftan Merkezi Saklama Kuruluşu iken diğer taraftan da hak sahibinin ihraççıya karşı durumunun tespitine yönelik bir fonksiyon yürütmektedir. Bu fonksiyon yurtdışı uygulamalarda "registry" (tescil) olarak tanımlanmaktadır. SPKn'nun ilgili hükümleri çerçevesinde MKK hem Merkezi Saklama Kuruluşu (CSD) hem de Registrar (Sicil) fonksiyonlarını bünyesinde birleştirerek bir ekonomi sağlamıştır", <https://www.mkk.com.tr/hakimizda/biz-kimiz>, e.t. 03.03.2022.

³⁰⁵ Şahin, 194: Sicilin resmî yahut özel olması haczin kaydına işletilmek suretiyle doğrudan yapıp yapılamaması (İİK m. 79) gibi usulî hususları etkilemektedir; Çağlak, 155,156: Cebri icrayı da ilgilendiren bilgileri barındıran bir diğer sistem Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'dur. Sistemin "doğru, anlaşılabilir, tam bilgiye, internet üzerinden eş anlı ve düşük maliyetle" erişimi sağladığı ifade edilmiştir (<https://www.kap.org.tr/tr/menu-icerik/KAP-Hakkinda/Genel-Bilgi>, e.t. 11.05.2022). Gerçekten de sistemde bulunan; şirketlerin adres ve sair iletişim yolları, özet ve detaylı finansal verileri cebri icrada kullanılmaya elverişlidir.

olmasının takibi başlatabilmesi için gerekli olan bilgileri de evleviyetle talep etme hakkını içerdiğini ifade etmiştir³⁰⁶. Aksi durumun ise bahsi geçen hükmü işlevsiz kılacağı ve uygulanamaz hâle getireceğini belirtmiştir³⁰⁷. Yazar bu görüşleri ticaret hukuku alanında kabul edilebilecek bir ilke olduğunu bildirerek şu şekilde özetlemiştir: *korunmaya değer menfaatin varlığında bilgi alma hakkının da varlığı kabul edilir*³⁰⁸. Kanatimizce bu ilkenin cebri icra hukuku bakımından da kabul görmesinde bir sakınca bulunmamaktadır. Fakat bu bilgi alma hakkının borçlunun hukuki durumunu, ölçülülüğü ihlal edecek şekilde zayıflatmasının da önüne geçilmelidir. Bilgi alma hakkının yalnızca icra takibinin amacıyla sınırlandırılması, kişi ayırımına gidilerek bazı bilgilerin yalnızca icra memurunun erişimine açık olması alınabilecek önlemlerden bazılarıdır.

3.1.2.3.5. Bankalarda bulunan bilgilere erişim

Takip borçlusunun bankalarda hesabının bulunup bulunmadığı ve bulunuyorsa bu hesapta hangi miktarda mevduatının olduğu hususları icra takibinin kısa sürede sonuçlanmasında belirleyici olabilmektedir. Haciz ihbarnamesi gönderilmesi ile üçüncü kişilerdeki alacakların haczine (İİK m. 89) en çok bankada bulunan mevduatların haczedilmesinde başvurulmaktadır³⁰⁹. Uygulamada önceden üçüncü kişi konumundaki tüm bankalara haciz ihbarnamesi gönderilmekte ve her bankadan takip borçlusunun hesabının bulunup bulunmadığı bilgisi elde edilmekteydi. Kanun koyucu 7251 sayılı kanunla İİK m. 78/1 hükmünde yaptığı değişiklikte, alacaklıya takip borçlusunun hangi bankalarda hesabının bulunduğuyla ilişkin sorgulamayı yapma imkânı tanımıştır. Haciz ihbarnamesi gönderilmesine alternatif olarak görülebilecek bu yolla avukat ve alacaklıların takip borçlusunun banka hesaplarına erişimi mümkün kılınmıştır. UYAP üzerinden borçlunun hesabının bulunduğu bankaların bilgisi elde edilerek yalnızca

³⁰⁶ Can, 483, 484.

³⁰⁷ A.g.e., 484.

³⁰⁸ A.g.e., 485.

³⁰⁹ Tülay Aydın-Ünver, *Müşterek Hesap* (On İki Levha, 2017), 187: Müşterek hesaplar üzerinde haciz tesis edilmesi üzerine haczin hesabın tamamını mı takip borçlusunun payını mı kapsadığı konusu doktrinde ve uygulamada iki şekilde ele alınmıştır. Bir görüş haczin konulması ile birlikte hesaba bloke konularak hiçbir hesap sahibine (takip borçlusu olmayanlar da dâhil olmak üzere) ödeme yapılmayacağını, diğer görüş ise sadece takip borçlusunun payı üzerinde haczin gerçekleşeceğini benimsemiştir. Görüldüğü üzere her iki ihtimalde de takip alacaklısına payların oranına erişmek gibi bir yükümlülük öngörülmemiştir. Alacaklı yalnızca bu hesap üzerinde haciz işlemi tesis edilmesini talep etmekle yetinebilmektedir. Dolayısıyla müşterek hesaplarda bilgiye erişim konusunda özellik arz eden bir durum bulunmamaktadır. Konuya ilişkin detaylı bilgi için bkz. a.g.e., 186-194.

bahsi geçen bankalara haciz yazısı gönderilmekte ve takibin etkinliği de arttırılmış olmaktadır.

Hesap hareketlerinin talep edilebilmesi

Gelişmiş tüm hukuk sistemlerinde olduğu gibi Türk cebri icra hukukunda da borçtan kişisel sorumluluk esası kabul edildiğinden borçlunun yakınlarına ait olduğu bilinen malvarlığı unsurları haczedilemez. Dolayısıyla haciz ihbarnamesi yalnızca borçlunun kişisel hesaplarına ilişkin olarak gönderilebilir. Fakat kötüniyetli bir borçlunun banka hesaplarındaki mevduatı örneğin eşinin hesabına aktarması durumunda alacaklının başvurabileceği bir yol bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu noktada bankanın haciz ihbarnamesine cevabının içeriği ve alacaklı tarafından borçlunun olağan dışı banka hesap hareketlerinin talep edilip edilemeyeceği hususları incelenmelidir. Böyle bir durumda bankanın (ilgili görevlinin) müşteriye ait bilgileri yetkisi olmayan kişilerle paylaşmaması gerektiğinin ve aksi durumun hukuki ve cezai sorumluluklar doğurabileceğinin altı çizilmelidir³¹⁰. Buna karşın kanaatimizce bankanın, icra dairesinin borçluya dair istediği hesap hareketleri bilgisini mesleki sır ve kişisel verilerin korunması gibi savlarla vermekten kaçınmaması gerektiği kabul edilmelidir³¹¹. Daha açık bir ifadeyle bankanın, müşterisine ait bilgileri yetkisi bulunmayan kişilerle paylaşmasının sorumluluğunu doğuracağı unutulmadan icra dairesi gibi yetkili mercilerin talebi hâlinde bahsi geçen bilgileri paylaşmaktan imtina etmemesi gerektiği kabul edilmelidir. Hesap hareketleri bilgisinin takip dosyasına bildirilmesi

³¹⁰ Bankalarda tutulan bilgileri icra dairelerinin talep etme yetkisine ilişkin olarak bkz. aşağı. Başlık 3.2.1.3., bilgiyi hukuka aykırı şekilde paylaşmanın yaptırımlarına ilişkin olarak bkz. aşağı. Başlık 4.1.2.2.1.

³¹¹ Yargıtay 12. HD E. 2021/497 K. 2021/4842 T. 17.05.2021: İİK m. 367’de düzenlenen icra dairesine bilgi verme yükümlülüğü karşısında müşteri sırrını düzenleyen Bankacılık Kanunu m. 73’ün cebri icrayı kapsamadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla borçluya ait hesap hareketlerinin icra dairesine bildirilmesi gerektiğine hükmedilmiştir. Her ne kadar Yargıtay’ın bu kararının sonucu itibarıyla isabetli olduğu kanaatinde olsak da kararın gerekçesinin aşağıda değinilen (bkz. aşağı. Başlık 3.1.3.1.) Yargıtay 12. HD E. 2020/2165 K. 2020/9453 T. 09.11.2020 künyeli ve birçok diğer kararıyla tamamen aynı olması (motamot alınması) eleştirilmelidir. Zira bahsi geçen kararda erişilmek istenen bilgiler farklıdır (Fahrettin Kayhan, "Özel Hukuk Uygulamasında Yargı İçtihatlarının ve İçtihadı Birleştirme Kararlarının Normatif Gücü," *TBB Dergisi*, S. 2 (1999), 359: İçtihat benzetme esasına dayanılarak uygulanır). Gerekçenin somut olaya uygun olarak daha detaylı bir şekilde ele alınması tarafların öncelikle hukuki dinlenilme hakkı olmak üzere birçok temel hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gereklidir. Yüksek Mahkeme’nin yoğun iş yükünün de bu durumu ortaya çıkardığı ifade edilebilir; Yargıtay’ın daha eski tarihli aksi yöndeki kararı için bkz. Yargıtay 12. HD 16144/28236 T. 16.11.2015, e-uyar, e.t. 12.03.2022; kanuni sır saklama yükümlülüğü bulunsada dahi bunun borçluya dair bilgiyi paylaşması gerektiğine ilişkin İFM’nin içtihadının bulunduğu ve kanun koyucunun da içtihat doğrultusunda düzenlemeler yaptığı hakkında bkz. Bovey, 76.

yükümlülüğünün borçlu lehine sınırlandırılması taraflar arasındaki menfaat dengesinin korunması için gereklidir. Bu hususta İsviçre Federal Mahkemesi, kanunda tasarrufun iptali davasını açmak için öngörülen süreyi *şüpheli periyot* olarak nitelendirmiş ve hesap hareketleri dökümünün bu süreye dönük olarak icra dairesine bildirilebileceğine hükmetmiştir³¹². Benzer bir uygulamayla Türk cebri icra hukukunda iptal davası hakkındaki süreler dikkate alınarak bankalardan hesap hareketleri bilgisi istenebilir³¹³. Kanun ivazsız tasarruflarda iki yıllık süre öngörmüştür (İİK m. 278/2)³¹⁴. Bunun yanında tahdidi olarak sayılan birtakım tasarruflar haczin gerçekleşmesinden (veya mal bulunmaması sebebiyle acizden) yahut iflasın açılmasından önceki bir sene içinde yapılmış olması hâlinde iptal davasına konu olabilir (İİK m. 279). Kanaatimizce tasarrufun sebebi ancak hesap hareketi icra dosyasına girdikten sonra incelenip anlaşılabileceğinden her hâlükârda iki yıllık sürenin uygulanarak banka tarafından bildirimin bu ölçüte göre yapılması isabetli olabilir.

AYM, İİK m. 278/3'te yer alan "*karı ve koca ile*" ibaresini iptal etmiştir (kararın yürürlüğe giriş tarihi 22/12/2022'dir). Söz konusu hükümde eşler arasındaki tasarruflar ivazlı olup olmamasına bakılmaksızın bağışlama olarak sayılmaktaydı. AYM, bu varsayımın aksinin ispatı hakkının tanınmaması, iddia ve savunmada bulunma, bu yönde delil, belge ve bilgi sunma imkânı olmaması sebepleriyle kamu yararı ve kişisel yarar arasındaki dengeyi bozarak mülkiyet hakkını ve hak arama özgürlüğünü ihlal ettiğini belirtmiştir. İcra dairesi tarafından borçlunun banka hesap hareketleri elde edildikten sonra değerlendirilirken de bu husus göz önünde bulundurulmalıdır. Yani borçlunun eşinin hesabına aktarmış olduğu meblağ doğrudan bağışlama olarak kabul edilmemelidir³¹⁵. Fakat kanaatimizce bu iptal kararı taraflar arasındaki menfaat dengesini borçlu lehine orantısız olarak bozmakta ve borçlunun bu derecedeki yakınlarının mal-

³¹² İFM 129 III 239 (Journal des Tribunaux 2003 II), Bovey, 73.

³¹³ Değerlendirilmesi gereken süreler dava açma süresi değil, borçlunun geriye dönük olarak hangi tarihe kadar olan tasarruflarının iptal edilebileceğine ilişkin sürelerdir.

³¹⁴ İdil Tuncer Kazancı, *Tasarrufun İptali Davalarında İspat* (Ankara: Yetkin, 2015), 127: Yazara göre tasarrufun iptali davalarında tasarrufun yapıldığı tarih bakımından bir sınırlandırma yapılmaması taraflar arasındaki menfaat dengesini bozar ve borçlunun malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisini süresiz biçimde kısıtladığı için mülkiyet hakkını ihlal eder. Aynı durum banka hesap hareketleri açısından da geçerlidir.

³¹⁵ AYM E. 2021/52 K. 2021/97 T. 16.12.2021.

varlığını kaçırmak için başvurulabilecek başlıca kişiler olması sebebiyle gerçekçi görülmeyebilir. Olması gereken hukuk bakımından ise borçluya aksini ispat edebilmesi imkânının tanınması kaydıyla bu şekilde bir tasarrufun bağışlama sayılacağı şeklinde bir karinenin öngörülmesi isabetli olabilir³¹⁶.

Kanaatimizce banka hesap hareketlerinin geriye dönük talebinde süre, alacaklısını zarara sokmak amacıyla mevcudunu eksilten borçlulara ilişkin öngörülen hüküm (İİK m. 331/1) esas alınarak da tayin edilebilir. Bahsi geçen hükme göre takip talebinden sonra veya bu talepten önceki iki yıl içinde takip borçlusu, alacaklısını zarara sokmak amacıyla mallarını malvarlığından çıkararak, yok ederek veya kıymetten düşürerek başkasının uhdesine geçirirse veya gerçek dışı borçlar ikrar ederek mevcudunu şeklen eksiltirse aleyhine altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Dolayısıyla ilgili hükümde düzenlendiği üzere icra dairesinin takip talebinden önceki iki yıllık süreyi kapsar şekilde hesap hareketlerini talep etmesi ve bankanın da buna göre bildirimde bulunması isabetli olabilir.

Konuya ilişkin olarak örnek olarak karşılaştırılabilmesi adına Fransa’da bulunan “*Banka Hesapları Dosyası (FICOPA)*” uygulaması ile Fransa’daki tüm banka hesapları; hesabın açıldığı bankanın ismi ve adresi, hesap sahibinin kimliği, hesabın belirleyici özellikleri (hesap numarası vs.), hesaba ilişkin beyan edilen işlemin tarihi ve niteliği (hesabın açılışı, kapanışı vs.) bilgileri içerecek şekilde tek bir veri tabanında toplanmaktadır. Buna karşın hesapta yapılan diğer işlemler ve hesap bakiyesi bilgilerine erişilememektedir. Bu bilgiler hesabın kapatılmasından sonraki on yıl boyunca muhafaza edilmekte ve hesap sahipleri bilgilerin bu veri tabanına işlenmesine karşı çıkamamaktadırlar. Bu “*dosya*”ya erişimi olanlar; hesap sahibinin kendisi, vasisi, mirasçısı ile vergi idaresi, adli kolluk ve icra memuru gibi kurum ve kurumlardır³¹⁷. Ülke kapsamında tüm banka hesaplarının tek bir yerde toplanması ile bilgiye erişim oldukça kolaylaşmakta ve icra takibi daha kısa sürede sonuçlanmaktadır. Ayrıca hem bilginin içeriğinin hem de bilgiye erişimi olanların sınırlandırılması ile de borçlu ve alacaklı

³¹⁶ Hükümün uygulandığı dönemde aralarında resmî nikâh olmadan karı koca gibi yaşayanların birbirlerinin ekonomik durumları ve mal kaçırma kastlarının bulunduğunu bilmeleri yahut bilmeleri gerektiği için bu madde uyarınca iptale tabi oldukları kabul edilmekteydi (Ali Güneren, *İcra ve İflâs Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları* (Ankara: Yetkin, 2012), 685).

³¹⁷ <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F2233>, e.t. 16.08.2021; <https://www.cnil.fr/fr/ficoba-fichier-national-des-comptes-bancaires-et-assimiles>, e.t. 16.08.2021.

arasındaki menfaat dengesi kurulmaya çalışılmaktadır. Takip borçlusunun hangi bankalarda hesabının bulunduğu bilgisine sahip olmak icra takibinin yönünü belirlemek adına oldukça faydalı olmaktadır. Benzer şekilde, bu hesapların içeriğinin gizli olması da borçlunun kişisel verilerinin ve özel hayatının gizliliğinin korunması haklarına hizmet eder.

İhbarnamenin ulaştığı tarihteki durumun esas alınması

Bankada haciz ihbarnamesinin gönderildiği tarihte mevcut olmayan ve fakat daha sonra hesaba yatırılan mevduatı bankanın haciz ihbarnamesi kapsamında icra dairesine bildirmesi gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır³¹⁸. Dolayısıyla bu durum haciz ihbarnamesinin gereğinin yerine getirilmediği gerekçesiyle bankanın herhangi bir sorumluluğunu doğurmaz. Bu hususta bankalar tarafından değerlendirilmesi gereken husus takip borçlusunun hesabına kira yahut maaş gibi periyodik olarak yatırılan bir meblağ olup olmadığıdır³¹⁹. Banka hesabında bu şekilde düzenli bir hareketin olması ve takip alacaklısının talebi üzerine haciz ihbarnamesinde *doğmuş ve periyodik olarak doğan* alacaklar ibaresinin bulunması hâlinde bunların kanun hükmü uyarınca (İİK m. 89/1) icra dairesine ödenmesi ve varsa periyodik ödemelerin bildirilmesi gerekir. Dolayısıyla bu aşamada kanaatimizce alacaklının haciz ihbarnamesinde banka hesabına düzenli olarak mevduat yatırılıp yatırılmadığının muhatap banka tarafından bildirilmesini talep etmesinin mümkün olması gerekir. Zira takip borçlusuna yapılan düzenli ödemeler mutlaka kira ve maaş ödemesi gibi bir hukuki ilişkiden değil örneğin adi yazılı bir sözleşmeden kaynaklanabilir ve dolayısıyla alacaklının başka yollardan ulaşabileceği bir kapsamda bulunmayabilir.

³¹⁸ Yargıtay HGK E. 2012/139 K. 2012/624 T. 26.09.2012, Lexpera, e.t. 05.03.2022: "...haciz ihbarnamesinin tebliğ tarihinde borçlunun davalı/üçüncü kişi banka nezdindeki mevduat hesabında bulunan miktar üzerine haciz uygulandığı, haciz ihbarnamesinde doğacak alacaklar üzerine de haciz konulmuş olduğu bildirilmiş olmasına rağmen takip borçlusu ile davalı/üçüncü kişi banka arasında, banka nezdinde müstakbel alacak doğuracak (kira, istihkak, maaş vb) bir hukuki ilişkinin olmadığı, borçlunun banka nezdinde mevduat hesabı bulunmakla birlikte anılan mevduat hesabına düzenli (periyodik) olarak para yatırılmasının da sözkonusu olmadığı açıktır. Bu durumda, davalı/üçüncü kişi banka tarafından sadece haciz ihbarnamesinin tebliğ tarihinde mevcut hesap bakiyesine haciz uygulanmasına ilişkin işlem hukuka uygun olup..."; Konuya ilişkin daha kapsamlı bir değerlendirme için bkz. yuk. Başlık 3.1.2.3.2.

³¹⁹ Cenk Akil, *Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal ve Alacaklarının Haczi* (Ankara: Yetkin, 2013), 352, 353: Sadece umut ve beklentiye dayalı alacakların (miras payı) haczi mümkün değilken mevcut bir hukuki ilişkiden ya da müstakbel alacağın ortaya çıkacağına dair hukuki bir temelin bulunması durumlarında (uzun zamandan beri aynı kişinin yükünü taşıyan kamyoncunun alacağı) müstakbel bir alacak bulunur ve bu alacak haczedilebilir.

Tebliğat masraflarının üçüncü kişiye bırakılmaması

Üçüncü kişi bankada bulunan mal, hak ve alacaklara erişimde ortaya çıkan bir diğer mesele de bankalara gönderilen haciz ihbarnamelerine cevap verebilmesi için tebligat giderlerinin karşılanması gerekliliği hakkındadır. Uygulamada bankalara fiziki posta yoluyla gönderilen haciz ihbarnamelerinin yanında cevabın verilebilmesi için posta pulu eklenmediği için üçüncü kişi bankanın cevabi yazının gönderilmesi masrafını üstlenmek zorunda kaldığı gözlenmektedir³²⁰. Adalet Bakanlığı bu konu hakkındaki görüş yazısında³²¹ bu masrafların alacaklı ya da borçlu üzerinde olması gerektiğini belirtmiştir. Haciz ihbarnamesine cevap verilebilmesi için tebligatı yapan icra dairesinin yetki alanı dışındaki üçüncü kişilere haciz ihbarnamesi ile birlikte cevap için posta pulu eklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Haciz ihbarnamesine cevapların elektronik imza ile elektronik ortam üzerinden yapılabilmesine imkân tanıyan bir düzenlemenin öngörülmesi durumunda bu tür sorunların önüne geçilebileceği ifade edilebilir. Buna karşın fizikî olarak posta ile cevap verilmesi durumunda üçüncü kişi bankanın borçluya ait hesapta mevduatı bulursa dahi cevap yazmama ihtimali söz konusu olabilir. Bu durum ise alacaklının borçluya ait malvarlığına erişiminin engellenmesi neticesini doğurur.

3.1.2.3.6. Vakıflara ilişkin değerlendirme

Vakıflar mal edinebilir ve malları üzerinde her türlü tasarrufta bulunabilirler (Vakıflar Kanunu m. 12³²²). Vakıfların tesis ettikleri hukuki işlemlerden doğan edimlerini ifa etmemeleri durumunda icra takibinde takip borçlusu olarak taraf olmaları da mümkündür. Vakıf malvarlığının hacze konu olmasına ilişkin olarak iki düzenleme

³²⁰ Esasında bu sorun yalnızca bankaları değil kendisine haciz ihbarnamesi gönderilen tüm üçüncü kişileri kapsar. Fakat uygulamada bu durumla en çok bankaların karşılaştığı ve bankaların Adalet Bakanlığı'na bu durumu ileten başvurularda bulunulması üzerine Bakanlığın görüş yazısı yayınladığı göz önüne alınarak konuya bu başlık altında değinilmiştir.

³²¹ Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü 07.03.2014 tarihli 82084579/1684/8112 sayılı Haciz İhbarnameleri hakkındaki yazı, <https://iidb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/211202013401819.pdf>, e.t. 28.02.2022.

³²² 20.02.2008 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan 5737 sayılı Vakıflar Kanunu, bu başlık altındaki atıf yapılan kanun hükümleri bu kanuna ilişkindir.

vardır. Öncelikle Vakıflar Genel Müdürlüğü ve mazbut vakıflara³²³ ait taşınmazlar Devlet malları gibi haczedilemezler (m. 77/1). İkinci kısıtlama ise tüm vakıflara ilişkin olup vakıfların hayrat taşınmazlarının haczedilemeyeceğini düzenlemiştir (m. 15). Vakıfların bu hükümler dışındaki malvarlıklarının haczedilip haczedilemeyeceğine ilişkin olarak Vakıflar Kanunu'nda bir hüküm bulunmamaktadır. Yargıtay eski tarihli bir kararında Medeni Kanun'un yürürlüğünden önce kurulmuş vakıfların mallarının haczedilmelerinin vakıf kavramına aykırı olduğunu ve fakat gelirlerinin haczedilebileceğine hükmetmiştir³²⁴. Dolayısıyla vakıf gelirlerinin haczedilebilmelerinin mümkün olduğu ifade edilebilir³²⁵.

Takip borçlusu vakfın haczi kabil gelirlerini haczi mümkün olmayan paralarıyla ayrı hesaplara yatırması gerekir. Tüm bunların tek bir hesapta toplanması durumunda ise hangi kısmın vakfın gelirlerine karşılık geldiğini tespit etme yükümlülüğü alacaklıya yüklenmemelidir. Takip borçlusu vakıf gerekli belgeleri de (ör. kira sözleşmesi) icra dairesine sunarak bu hususu açıklığa kavuşturmadığı takdirde Yargıtay bir kararında tüm paranın gelir olarak kabulünün gerektiğine hükmetmiştir³²⁶. Kanaatimizce de bahsi geçen içtihat haczin gerçekleşmesini bu yolla engellemek isteyen kötüniyetli borçlunun doğru bilgiyi paylaşmasını sağlamak adına isabetlidir.

Vakıflara ait taşınmazların yalnızca bir kısmı tapu siciline kaydedilmektedir. Bunlardan mazbut vakıfların tescil görmemiş hayrat taşınmazları, mazbut ve mülhak vakıflara ait akar taşınmazların satış ve taviz bedelleri ile satın alınacak, trampa ile

³²³ Mazbut vakıf, "Bu Kanun (Vakıflar Kanunu) uyarınca Genel Müdürlükçe (Vakıflar Genel Müdürlüğü) yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğüne yönetilen vakıfları ... ifade eder" (m. 3).

³²⁴ Yargıtay HGK E. 1935/78 K. 1935/6 T. 26.05.1935, Lexpera, e.t. 07.03.2022: "...borçtan dolayı vakıf malların hacz ve fûruhtu vakıf mevzu ve mefhumuna muhalif ve münafı olacağı cihetle caiz olmamasına ve her hangi bir vakıftan alacaklı olan bir kimsenin alacağını irat ve hasılatı vakıftan istifa edebileceğine binaen hasıl olan içtihat ihtilafının mali vakfın emvali devletten olmadığına kabulüyle beraber ayninin hacz ve fûruht edilemeyeceği ve yalnız varidat ve hasılatının haczi iktiza eyleyeceği suretinde tevhidine ekseriyle karar verildi".

³²⁵ Vakıf üniversitelerinin gelirlerinin haczedilebileceğine ilişkin olarak bkz. Yargıtay HGK E. 2003/12-116 K. 2003/111 T. 26.02.2003, kararara.com, e.t. 07.03.2022: "...bir kamu tüzel kişinin mal ve gelirlerinin haczedilmemesi için özel yasasında açık hükmün bulunması gerektiği, aslolanın her özel ve tüzel kişinin borcunu zamanında ödemesi olduğu, bunun gerek hukuk devleti ve hak arama özgürlüğünün gerekse de ekonomik ve sosyal hayatın bir sarsıntıya uğramadan devamının sağlanmasının gereği olduğu, bu nedenlerle davacı borçlu vakıf üniversitesinin, davaya konu P Thermal Resort Otelinin bankalardaki gelirlerinin ve Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesinin döner sermayesinin gelirlerinin haczedilebileceği...".

³²⁶ Yargıtay 12. HD E. 1982/4146 K. 1982/4262 T. 11.05.1982, Lexpera, e.t. 07.03.2022.

edinilecek veya yeniden yaptırılacak taşınmazlar tapuya tescil ettirilerek kayıtlara işlenir (m. 13). Görüldüğü üzere tapuya tescil edilecek vakıf taşınmazlarının kısıtlı olması ile birlikte tescil edilecek olanlar da tüm vakıfları kapsamamakta veya haczedilemeyecek olanlar arasında bulunmaktadır. Vakfa ait gelirlerin haczedilebilmeleri için bu gelirlerin nelerden oluştuğu tespit edilmelidir. Vakıf mallarının tamamının genel sicillerde bulunmaması ihtimaline binaen takip alacaklısı icra dairesinden Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne veya takip borçlusu vakfa yazı yazarak kendi bünyelerinde tutulan sicil ve defterlerden vakfın haczi caiz malvarlıkları ile gelir kaynaklarının araştırılmasını isteyebilir³²⁷. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce tutulan Vakıf Envanter Kütük Bilgi Sistemi'nde (VAKBİS) vakfa ait taşınmaza dair oldukça ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler taşınmaza ilişkin her türlü bilgi, belge ve dokümanla birlikte ilgili taşınmazın fotoğrafları, tapu kütük sayfası, arsa emlak değeri, rayiç bedeli, imar ve kadastral durumu, vakıf şerhi, eski eser niteliği, meşhur ismi, edinme-kapanma sebebi, türü (cami, çeşme, arsa vb.) ve niteliğini (mazbut, mülhak, akar, hayrat vb.) içermektedir³²⁸. Bu bilgiler tapu sicilinde tutulan taşınmazlara ilişkin bilgilerin de ötesinde taşınmaza ilişkin önemli bilgiler içermektedir. Kanaatimizce icra takibinin amacı kapsamında bu bilgilerin de takip dosyasıyla paylaşılmasında bir sakınca görülmemelidir.

3.1.3. Borçlunun Malvarlığı Dışındaki Bilgilerine Erişim

Tebliğatların yapılabilmesi için borçlunun adresinin tespiti gerekir³²⁹. Kanun bazı gerçek ve tüzel kişilere tebligatın elektronik yolla yapılmasını zorunlu kılmıştır (Teb. K. m. 7/a). Dolayısıyla bu kişilerin elektronik tebligat adresi bulunduğundan bunlara tebligat yapabilmek için adres araştırması yapmak gerekmez. Yine tebligat borçlunun bilinen en son adresine yapılacağından (Teb. K. m. 10) icra takibinin bir ilam yahut ilam niteliğinde belgeye dayanması durumunda da tebligat burada belirtilen

³²⁷ Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Yatırım ve Emlak Daire Başkanlığı mazbut, mülhak ve cemaat vakıflarına ait taşınmaz malların envanterini çıkararak *kütük kayıtlarını* tutmaktadır (Vakıflar Genel Müdürlüğü 2019 Performans Programı, 14, https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_218_260519/vgm2019performans-program.pdf, e.t. 08.03.2022).

³²⁸ A.g.e., 31.

³²⁹ Alper Tunga Küçük, "İcra ve İflas Hukukunda Tebligata İlişkin Düzenlemeler," *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 74, S. 1 (2016), 305: Tebligat, pek çok işlemin hukuki sonucu doğurabilmesi bakımından önem taşır.

adrese yapılır. Borçlu adresine erişimi tebligat bakımından kolaylaştıran bir diğer husus işin vekil vasıtasıyla takip edildiği durumlarda tebligatın da vekile yapılmasıdır (Teb. K. m. 11). Avukatın, adresini değiştirmesi hâlinde yenisini bir hafta içinde baroya bildirmesi zorunluluğu (Avukatlık Kanunu m. 43/son)³³⁰ tebligatın yapılacağı adres olan avukatın adresine baro kayıtlarından güncel biçimde ulaşılabilmesini mümkün kılmaktadır. Cebri icra hukuku bakımından borçlunun adresine gerek tebligat yapılabilmesi için gerekse de fiilî haczin yapılması gibi takibin başka aşamalarında ihtiyaç duyulabilir. Bu adrese ulaşmak için ise başvurabilecek çeşitli kaynaklar mevcuttur.

İlanen tebligat yoluna ise hiçbir şekilde muhataba ulaşılabilmesi durumunda son çare olarak başvurulabilmektedir. İlanen tebligatın yapılabilmesi için muhatabın ikametgâhı, meskeni ya da iş yerinin bilinmemesi gerekir (Teb. K. m. 28/1). Bir diğer ifadeyle kanuna göre adres bu üç yerden birinin mevcut olması durumunda meçhul sayılmaz³³¹. Cebri icra bakımından durum değerlendirildiğinde borçlunun adresine ulaşamadığı gerekçesiyle icra takip işlemlerinin gerçekleştirilememesi neticesinde alacaklının hak arama özgürlüğünü kullanamayacak hâle gelmesini engellemek amacıyla ilanen tebligat yolunun gündeme geleceği ifade edilebilir.

İlanen tebligatın yapılabilmesi için adres araştırılması yapılması zorunludur. Kanun koyucu bu hususu tebligatı çıkaran merciin takdirine bırakmamış ve kapsamlı bir adres araştırması gerçekleştirilmeden ilanen tebligat yapılmasını kabul etmemiştir. Adres tespitinde genellikle resmî ve özel kurumların ya da kolluğun sahip olduğu bilgiye başvurulur³³². Yargıtay da adres araştırmasının resmî ve özel mercilerden (PTT'den, belediyeden, nüfustan, seçim kurulundan, bankalardan, tapudan, vergi dairesinden, askerlik şubesinden) gereği gibi yapılmaması ve kolluk araştırması ile yetinilerek ilânen tebligat yoluna gidilmesi durumunda yapılan ilânen tebligatın geçersiz olduğunu kabul etmiştir³³³.

³³⁰ Adres değişikliğini bildirme zorunluluğuna ilişkin ayrıntılı değerlendirme için bkz. Vildan Peksöz, "Adres Değişikliği Halinde Tebligat," *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 74, S. 1 (2016), 359-360.

³³¹ Peksöz, 350.

³³² Murat Atalı, İbrahim Ermenek, ve S. Hilal Üçüncü, *Tebligat Hukuku*, 4. Bası (Ankara: Seçkin, 2021), 53.

³³³ Yargıtay 20. HD E. 2014/10010 K. 2015/4176 T. 14.05.2015, Kazancı, (yuk. a.g.e., s. 53'ten alınmıştır): "Savunma hakkı ile sıkı sıkıya ilişkili olan adres araştırmasının sınırlı tutulmasının hakkın kısıtlanmasına yol açacağı kuşkusuz olduğundan ...".

3.1.3.1. Gerçek kişi borçlunun adresine erişim

Takip talebinin unsurları arasında borçlunun adres bilgisi de yer almaktadır (İİK m. 58/2). Fakat borçlunun adresini bilmeyen takip alacaklısının bu hususu takip talebinde belirtmesi ve icra dairesinin adres araştırması yapması gerekir³³⁴. Borçlunun adresinin hiçbir şekilde tespit edilememesi üzerine ise ilanen tebligat yapılır (Teb. K. m. 28)³³⁵.

Borçlunun adresini tespit için başvurulabilecek birden fazla elektronik veri tabanı bulunmaktadır. Öncelikle takip borçlusunun Merkezî Nüfus İdare Sistemi'nde (MERNİS) bulunan adresine erişilebilmesi mümkündür. MERNİS adresine erişim için ilgili kişinin takip dosyasında borçlu olarak kayıtlı olması gerekir. MERNİS sisteminde adres bulunmaması yahut buradaki adresin tebliğe elverişsiz olması mümkündür. UYAP sistemi üzerinden borçlunun MERNİS sorgulamasının yapılması borçlunun tebliğe yarar adres bilgisini aşar şekilde icra takibiyle ilgisi bulunmayan sair bilgilere de erişim imkânı tanımaktadır. Borçlunun yerleşim yeri, doğum tarihi, anne baba adı, nüfusa kayıtlı olduğu yer, doğum yeri gibi bilgilerin yanında borçlunun dini gibi hassas kişisel veri niteliğinde bulunan verilerin alacaklıya sunulması taraflar arasındaki menfaat dengesini bozmasının yanı sıra borçlunun temel haklarını da ihlal etmektedir.

Alacaklının borçlunun adresinin bulunduğunu düşündüğü yerlere icra dairesi kanalıyla yazı yazılarak elde edilmesini talep etmesinin mümkün olduğu konusunda şüphe bulunmamaktadır. Bunun yanında borçlunun adresine ulaşmak isteyen alacaklı vekili UYAP Avukat Portalı üzerinden borçlunun MERNİS adresinin yanı sıra su idaresi³³⁶, Gelir İdaresi Başkanlığı, GSM operatörleri ve dışişlerinde (kayıtlı yurtdışı adresi varsa) bulunan adreslerine erişebilmektedir. Bahsi geçen bilgileri elinde tutan kurumlara bunları takip dosyası ile paylaşmaları için icra dairesi aracılığıyla da başvurulması mümkündür.

³³⁴ Arslan ve diğerleri., 147, 148.

³³⁵ Konu hakkında bkz. Sümeyra Coşkun, "İcra Hukukunda Takip Talebi" (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), 2016), 63.

³³⁶ Borçlunun su idaresinde kayıtlı bulunan adresine erişim için sistem üzerinden yapılabilecek sorgulama işlemi yalnızca İstanbul'u kapsamaktadır. Bir diğer ifadeyle UYAP sistemi ile entegre olan tek veritabanı İstanbul Su ve Kanalizasyon idaresidir. Diğer şehirlerin su idarelerinden yazıyla adres bilgisinin istenebileceğinden şüphe bulunmamaktadır. Fakat sistem üzerinden yalnızca İstanbul ilinin su idaresinde bulunan verilerin sorgulanabilmesi, diğer şehirlerdeki alacaklıların hukuki durumunu daha dezavantajlı kılarak eşitlik ilkesine aykırılık sorunlarını gündeme getirebilmektedir.

GSM operatörlerinde bulunan adres bilgilerine erişimin borçlunun ad soyadı ve telefon numarasıyla gerçekleştirileceği ifade edilebilir. Telefon numarasının tek bir kişi adına kayıtlı olması sebebiyle borçlu adresine ilişkin olarak her zaman güncel olmasa da güvenilir bilgiye erişim mümkün olmaktadır. Bu yöntemle adres bilgisine erişimde ortaya çıkabilecek bir tartışma borçlunun adresine borçluyla aynı adreste yaşayan bir yakını aracılığıyla ulaşılmasının mümkün olup olmadığı hakkındadır. Bir başka ifadeyle aynı adreste yaşadıkları bilinen borçlu dışındaki kişinin telefon numarası ile GSM operatörlerinden adres talebinin mümkün olup olmadığı değerlendirilmelidir. Borç bilgilerinin borçlu dışındaki kişilerin telefonlarına kısa mesaj olarak gönderilmesinin hukuka aykırı olduğuna ilişkin KVKK kararı³³⁷ daha önce incelenmişti³³⁸. Bahsi geçen karardan farklı olarak burada yalnızca borçluyla aynı adreste yaşadığı bilgisinden hareketle üçüncü kişinin telefon numarası bilgisi kullanılmaktadır. İlgili kararda ihlalin üçüncü kişilerin telefon numaralarının işlenmesinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Ayrıca *avukatın başka bir vesile ile* elde ettiği kişisel verileri kullanarak sorgulama yapmasını hukuka aykırı kabul etmiştir. Kanaatimizce somut durumda kişisel verilerin korunması hakkının ihlal edilmediği kabul edilmelidir. Zira hukuk düzeninin kendisine tanımış olduğu bir hakkı alacaklıya rızaen ifa etmeyen borçlunun karşısında alacağını cebri icra organları vasıtasıyla elde etmek isteyen alacaklının menfaati ön planda tutulmalıdır. Somut durumda da üçüncü kişinin adresi aynı zamanda borçlunun da adresi olduğu için hukuka uygun bir şekilde elde edilen üçüncü kişinin telefon numarası kullanılarak borçlunun adresinin elde edilmesi de hukuka uygun kabul edilmelidir. Bu hususta dikkat çekilmesi gereken nokta adres araştırmasının bizzat alacaklı yahut alacaklı vekili tarafından değil cebri icra organları tarafından yapılmasıdır. Bir başka ifadeyle alacaklı veya vekilinin bahsi geçen araştırmayı yapması ihkak-ı hak tartışmalarını doğurabileceğinden cebri icra yetkisiyle görevlendirilmiş icra dairesinin harekete geçmesi isabetli olur. İcra dairesi bu doğrultuda önce borçluyla aynı adreste yaşayan kişileri daha sonra bu kişilerin telefon numarasını ve en sonunda borçlunun adresini tespit edebilir.

³³⁷ Bahsi geçen karar Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 2020/429 sayılı ve 28.05.2020 tarihli karardır.

³³⁸ Bkz. yuk. Başlık 2.3.1.

Bankaların icra daireleri tarafından kendilerine borçluya ait tüm bilgileri bildirilmesi için gönderilen yazıya bankacılık sırrı gerekçesiyle ret cevabı verememesi gerekir. Bir Yargıtay kararında kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla icra takibinde borçlunun bankada bulunan tüm adreslerinin, telefon numaralarının, kayıtlı olduğu vergi dairesi ve sicil numarasının, nüfus kayıtlarının ve imza sirkülerinin icra dairesi tarafından talep edilip edilemeyeceği değerlendirilmiştir³³⁹. Kararda icra dairelerinin borçlunun mevcuduna dair isteyeceği bütün malumatı herkesin derhal verme mecburiyetine ilişkin hükme (İİK m. 367³⁴⁰) değinilmiş ve ayrıca banka müşterilerine ait sırların korunmasına ilişkin hükmün (5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 73), sırların ihtiyari ve keyfi olarak açıklanmasına engel olduğu ve cebri icrayı kapsamadığı (ve dolayısıyla bankanın bilgiyi icra dairesine bildirmesi gerektiği) isabetli olarak ifade edilmiştir³⁴¹. Dolayısıyla bankalar yalnızca borçlunun kendilerinde bir hesabı ve bu hesapta mevduatının bulunup bulunmadığını değil borçluya dair adres, nüfus kayıtları gibi cebri icranın ilerlemesi için gerekli sair bilgileri de yetkili icra dairesiyle paylaşmalıdır. Fakat örneğin cüzi miktardaki bir alacak için borçluya dair bankada bulunan tüm bilgilerin elde edilmesi borçlu aleyhine menfaat dengesini bozabilir. Bu yüzden icra dairesi alacaklının talep ettikleri arasından hangi bilgilerin takip için gerekli olup olmadığını takdir etmelidir.

Bu sayılanların yanında kanunda (İİK m. 91) esasen taşınmazlar hakkındaki muhafaza tedbirlerini düzenleyen hüküm uyarınca tapu siciline kaydedilen adres bilgilerine erişimin mümkün olması hâlinde borçlunun oldukça güncel sayılabilecek adres bilgisi elde edilebilir. Takip borçlusunun tasarruf yetkisi taşınmazın haczedilmesiyle birlikte kısıtlanır; sicile kaydedilmek üzere haciz keyfiyeti, ne miktar meblağ için yapıldığı ve alacaklının adı ile tebliğe yarar adresi icra dairesi tarafından tapu siciline”

³³⁹ Yargıtay 12. HD E. 2020/2165 K. 2020/9453 T. 09.11.2020, Lexpera, e.t. 12.03.2022: İlgili dosyada ilk derece mahkemesi icra dairesine yalnızca adres bilgisi verilebileceğine hükmederken istinaf yargılaması sonucunda karar kaldırılarak icra dairesince gönderilen yazının iptaline karar verilmiştir, benzer yöndeki karar için bkz. Yargıtay 12. HD E. 2018/9226 K. 2019/11509 T. 01.07.2019, Lexpera ve e-uyar, 12.03.2022; Eski tarihli bir Yargıtay kararında da kişiye ait adres bilgisinin sır sayılamayacağı ve icra müdürlüğünün bu konudaki yazısına muhatap bankanın cevap vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir (Yargıtay 12. HD 15766/16778 T. 17.12.1999, e-uyar, e.t. 12.03.2022).

³⁴⁰ Maddenin değerlendirmesi için bkz. aşağı. Başlık 3.2.3.1.

³⁴¹ Kuru, 32; Bovey, 67; İsviçre doktrininde de bu husus, cebri icranın gerekleri bankacılık sırlarının korunmasından üstün gelir şeklinde ifade edilmiştir. Bu görüşün gerekçesi olarak İFM de bir kararda (125 III 391) takip borçlusunun hâlihazırda icra dairesine banka hesapları hakkında bilgi verme yükümlülüğü altında olduğu, dolayısıyla bu bilginin borçlu yerine üçüncü kişi banka tarafından verilmesinin bankacılık sırrı kapsamında olmadığı değerlendirilmiştir; Bankada bulunan bilgilere erişime ilişkin olarak daha ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. Başlık 3.1.2.3.5.

bildirilir. Ayrıca adresi değişen alacaklı yeni adresinin tapuya bildirilmesini icra dairesinden istemeye mecburdur. Burada bulunan adres bilgisi taşınmazın haczi aşamasına ulaşmış bir takipten ziyade henüz açılmak istenen başka bir icra takibi bakımından faydalı olur. Zira haciz aşaması tamamlanmış bir icra takibinde borçlunun adresine erişim sorununun aşılmış olduğu ifade edilebilir.

Alacaklının tebliğe elverişli adresinin neden tapu siciline işlendiği konusu eleştirilebilir. Ayrıca bu şekilde bir düzenlemenin kanunun “*mahcuz malları muhafaza tedbirleri*” başlığı altında düzenlenmesi de dikkat çekicidir. Borçlunun adres bilgilerine ilişkin düzenlemenin bahsi geçen başlık altındaki tedbirlerden taşınırlar, alacaklar ve üçüncü şahıs elinde haczedilen mallar ve diğer mallar hakkındaki düzenlemeleri de kapsayacak şekilde ele alınması daha isabetli olabilirdi. Bunun da ötesinde borçlunun adres bilgisinin icra takibinin sadece belli bir aşamasında değil tamamında gerekli olduğunu göz önünde bulunduracak şekilde düzenlemenin yapılması ve kanunun daha uygun bir başlığı altına yerleştirilmesi düşünülebilirdi. Mevcut durumda ise borçlunun tebliğe elverişli adres bilgisini elde etmek isteyen alacaklı tapu sicilinden bu bilgiyi talep ettiğinde olumsuz cevapla karşılaşabilmekte, yargı mercileri alacaklının tapu sicilinde bulunan adres bilgisini elde etmesine izin vermeyebilmektedir.

Adrese erişimde borçlu her zaman pasif bir konumda değildir. Tebliğe elverişli adresini değiştiren borçlu yeni adresini daha önce tebliği yapan *kaza mercii*ne bildirir ve bundan sonra tebliğler bu adrese yapılır (Teb. K. m. 35). Doktrinde haklı olarak kaza mercii kavramının icra dairelerini de kapsayıp kapsamadığı hususundaki muğlaklığın kanun koyucu tarafından giderilmesi gerektiği ifade edilmiştir³⁴².

3.1.3.2. Gerçek kişi borçlunun kimlik numarasına erişim

Borçlunun yalnızca isim ve soy isminin bilinmesi takipte doğru kişinin borçlu olarak belirlenmesi ve takibin o kişiye yöneltilerek icra takip işlemlerinin yapılması için yeterli değildir. Her ne kadar kanun koyucu takip talebinde borçlunun T.C. kimlik numarasının belirtilmesini geçerlilik koşulları arasında saymıyor olsa da özellikle takibin kesinleşmesi üzerine UYAP sistemi üzerinden borçluya dair kayıtlara ulaşılması için bu bilgiye erişilmesi gereklilik arz etmektedir.

³⁴² Küçük, 312; Talih Uyar, "İcra Tebliğleri (İİK. 21)," *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4 (2013), 167: İcra daireleri de geniş anlamda kaza mercilerine dâhildir.

Uygulamada borçlunun T.C. kimlik numarasına ulaşmak için izlenen ilk yol, daha önce de belirtildiği üzere³⁴³ icra dairesinden bu yönde bir talepte bulunmak suretiyle gerçekleşmektedir. Borçlunun nüfusa kayıtlı olduğu yer ile aile fertlerinden biri veya birkaçının isminin bilinmesi durumunda icra dairesinin ilgili nüfus müdürlüğüne yazı yazması yoluyla borçlunun kimlik numarası bilgisine ulaşılabilir. Söz konusu yazı, özellikle borçlunun bir aile ferdine ilişkin bilgilerinin bilinmemesi durumunda, adresinin bulunduğu ya da tebligatın yapıldığı yer muhtarlığına yahut emniyet müdürlüğüne de yazılabilir. Fakat bu yol; takibin tarafı olmayan üçüncü kişilerin de haklarına sirayet ettiği için (özel hayatın gizliliği ilkesi de göz önüne alınarak) icra daireleri tarafından temkinle karşılanabilmektedir.

Borçlunun adresine erişimde değinilen GSM operatörlerinde bulunan bilgilere borçlunun T.C. kimlik numarası hakkında da başvurulabilir. Adres araştırmasında dikkate alınması gereken güncellik sorununun kimlik numarasında bulunmaması da bu hususta olumlu bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Kimlik numarasına bu yolla erişilmek istenmesi hâlinde de icra dairesince istenilen bilgiyi paylaşması için GSM operatörlerine yazı yazılmalıdır.

3.1.3.3. Tüzel kişi borçlunun adresine erişim

Tüzel kişilerden ticaret şirketleri için Ticaret Sicili Gazetesi, dernekler için dernekler kütüğü ve vakıflar için de vakıflar sicilinde kayıt altına alınmış adresler icra takibinde başvurulabilecek sicillerdir³⁴⁴. Cebri icrada borçlu taraf genellikle ticaret şirketleri olduğundan konu daha çok bu açıdan ele alınmıştır.

Tüzel kişilerde adres bilgisi Merkezi Sicil Kayıt Sistemi'nden (MERSİS) öğrenilebilmektedir. Bu sistem ticari şirket ve işletmelere ilişkin kayıt ve değişiklik gibi işlemlerin elektronik ortamda güncel bir şekilde tutulması fonksiyonunun yanında bilgilerin tek bir merkezde tutulması sayesinde icra dairelerinin de içinde bulunduğu ilgili kurumların bilgiye kolay bir şekilde ulaşmasını sağlamaktadır³⁴⁵.

³⁴³ Bkz. yuk. Başlık 2.3.3.

³⁴⁴ Peksöz, 357-358.

³⁴⁵ <https://mersis.gtb.gov.tr/>, e.t. 10.03.2022.

Elektronik ortamda tutulan bu sicile başvururken bilgiye erişimi engelleyebilecek yazılımsal hataların en aza indirmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Nitekim ticaret unvanı, MERSİS numarası yahut kimlik numarası ile yapılan sorgulama sonuçlarında ulaşılan bilgilerin birbiriyle çelişmesine rastlanmaktadır³⁴⁶. Alacaklının sorgulama talebinde bulunurken bu hususlara dikkat etmesi gerekir.

Tüzel kişi borçlunun adresine erişim için alacaklı Ticaret Sicili Gazetesi'nden de yararlanabilir. Tamamen elektronik ortamda tutulan ve herkese aleni olan bu sicilde ticari şirketin açık adresi de yer almaktadır. Sorgulama yapılabilmesi için şirketin kayıtlı bulunduğu ticaret sicili müdürlüğü ile birlikte ticaret sicil numarası veya ticaret unvanı³⁴⁷ bilgileri yeterlidir.

Bahsi geçen sicile erişimin bu ölçüde kolay olması burada bulunan bilgilerin kişisel verilerin ihlaline sebebiyet verip vermeyeceği hususunda tartışma doğurmuştur. Ticari sicillere ilişkin bir KVKK kararında bu sicillerin kişisel veriler içerdiği ve bunların işlendiği, kanunda ticaret sicilinin aleni olmasının 6698 s.K. hükümlerinden muafiyet anlamına gelmeyeceği, bilgi aktarımının aleniyetin sınırlarıyla bağlı ve ölçülü olması gerektiği ifade edilmiştir³⁴⁸. Kanaatimizce ticaret şirketlerinin adresi bakımından aleniyetin *ilgisi bulunmak* sınırlamasına tabi olmaması daha isabetli olur.

3.2. Kişi Bakımından

3.2.1. Bilgiyi Talep Edebilecek Olanlar

3.2.1.1. Takip alacaklısı

İcra takibinin ilerlemesi için erişilmesi gereken bilginin araştırılmasını talep edecek olanların başında takip alacaklısı gelir. Zira takibin ilerlemesinde alacağına kavuşması için alacaklının menfaati bulunmaktadır. Alacaklı, borçluya ait gerek malvarlığı

³⁴⁶ Kamu İhale Kurulu Kararı (KİK), K. 2021/UY.I-747 T. 07.04.2021; benzer yönde KİK K. 2022/UH.II-172 T. 26.01.2022, Lexpera, e.t. 10.03.2022.

³⁴⁷ Ticaret unvanının tam olarak bilinmesi gerekmekte, ilk beş karakterin bilgisi sorgulama için kabul edilmektedir.

³⁴⁸ KVKK K. 2020/307 T. 22.4.2020, Lexpera, e.t. 11.03.2022.

gerekse de adres bilgilerini menfaati ve yasal sınırlamalar kapsamında talep edebilme-
lidir³⁴⁹. Nitekim takip alacaklısı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden bu sis-
teme entegre bilişim sistemleri vasıtasıyla dosya safahat bilgileri ile borçlunun mal,
hak veya alacağını sorgulayabilmektedir (İİK m. 8/a/6). Buradaki *alacaklı* kavramın-
dan yalnızca alacaklının vekilinin değil kendisinin de anlaşılması gerekir. 22 Ocak ta-
rihli Yönetmelik'te de sorgulama işleminin UYAP ortamında alacaklı taraf vekili ola-
rak ilgili icra dosyasına kaydedilmiş avukatlar ile sistem altyapısı oluşturulduğu tak-
dirde gerçek veya tüzel kişi alacaklılar tarafından yapılabileceği açıkça düzenlenmiştir
(m. 6). 13.11.2018 tarihli Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına
İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun teklifi gerekçesinde hükmün ha-
zırlanmasında alacaklı ve borçlunun menfaatlerinin dengelenmesi ve borçlunun kişisel
verilerinin korunmasına özen gösterildiği belirtilmiştir. Bu kapsamda, kesinleşmeyen
takiplerde sorgulama yapılamamasının ve sorgulama sonuçlarının detaylı olmaması-
nın altı çizilmiştir. Bu anlayışa uygun olarak 22 Ocak tarihli Yönetmelik "*sorgulama
sonucunda oluşturulacak raporda; Borçlunun adı ve soyadının ilk iki harfi ile Türkiye
Cumhuriyeti kimlik numarasının ilk ve sondaki iki rakamı, doğum yılı, baba ve anne
adının sadece baş harfleri*"nin gösterileceği şeklinde bir düzenleme öngörmüştür.
Doktrinde bir görüş e-imzaya gerek olmaksızın girilen UYAP Vatandaş Portal'ı ile
kişilerin sınırlı bir bilgiye erişimlerinin olmasının güvenlik açısından isabetli oldu-
ğunu, e-imza sahibi olanların ise dilekçe göndermek gibi daha detaylı işlemleri bu sis-
tem üzerinden yapabilecekleri belirtilmiştir³⁵⁰. 22 Ocak tarihli Yönetmelik daha yakın
tarihli olduğundan artık gerçek kişilerin de sorgulama yapabilmesinin mümkün ol-
duğu, yönetmelik düzenlemelerinde alınan ve yukarıda bahsedilen önlemlerin de bahsi
geçen görüşte ifade edilen sakıncaları bertaraf edecek yeterlilikte olduğu düşünülebi-
lir. Fakat alacaklıya böyle bir yetki tanınması icra takibinin tarafları arasındaki men-
faat dengesini bozmakta ve kişisel verilerin korunması hakkı başta olmak üzere borç-
lunun birçok temel hakkını zedelemektedir. Zira (avukatın aksine) veri sorumlusu ol-
mayan ve mesleki sır saklama yükümlülüğü bulunmayan takip alacaklısı, borçlunun

³⁴⁹ Takip alacaklısının borçluya ait taşınmazların kayıtlı olduğu sicile erişim hakkının (menfaatinin) sınırlarına ilişkin olarak bkz. yuk. Başlık 3.1.2.2.1.

³⁵⁰ Ayşe Karakimseli, "İcra Takiplerinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) Kullanımı," *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XIII, S. 1 (2018), 324.

tüm malvarlığı bilgisine alacak tutarıyla da sınırlandırılmamış olarak erişebilmektedir³⁵¹. Ayrıca bu düzenlemelerin yönetmelikle yapılmasının (22 Ocak tarihli Yönetmelik) temel hakların ancak kanunla sınırlandırılabileceğine ilişkin Anayasa hükmünü (m. 13) ihlal ettiği de ifade edilebilir³⁵².

3.2.1.2. Takip alacaklısının avukatı

Müvekkilleri adına icra takiplerini yürüten avukatların takip borçlusuna ilişkin bilgilere her zaman erişimi olmayabilir. Örneğin, her ne kadar borçlu adına kayıtlı araçlar ve banka hesapları gibi bilgilerin tutulduğu sistemleri sorgulama yetkisini haiz olsalar da avukatlar icra takibinde kimi durumlarda sicili tutan kurumlardan bilgi talep etmek durumunda olabilirler. Yargı organları, emniyet makamları ve sair kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra bankalar, noterler ve vakıfların avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadır. Bu kurumlar kural olarak avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgeleri incelemesi için kendisine sunmakla yükümlüdür. Bu belgelerden örnek alınması ise vekaletname ibrazına bağlıdır (Avukatlık Kanunu m. 2/3). Avukatın alacaklı vekili olduğu icra takibi dosyası kapsamında çeşitli kurumlardan talep ettiği bilgiler de kanunun açık hükmü gereğince avukatla paylaşılmalıdır.

Avukatın bilgiye erişimi kanun koyucu tarafından sınırlandırılabilir veya yargı içtihatlarıyla şekillendirilebilir. Kurum ve kuruluşların avukatlara görevleri yerine getirirken gerek duydukları *bilgi ve belgelerin incelemeye sunulması* bir yargı kararında “*ilgili kurum ve kuruluş bünyesinde, gerektiğinde bir görevli eşliğinde uygun bir yerde gerçekleştirilmesi gereken bir işlev* olarak ifade edilmiştir. Bu yükümlülüğün belgeyi başka bir yere göndermeyi içermediği, bilginin avukatın göreviyle sınırlı olarak sunulacağı ve incelenen belgelerden bir örnek alınması için vekâletname ibraz edilmesi gerektiği belirtilmiştir³⁵³.

³⁵¹ S. Hilal Üçüncü, "İcra İflas Kanunu m. 78/1 Hükmünün Alacaklı ile Borçlu Arasındaki Menfaat Dengesine Yansımaları," *Ceren Damar Şenel II. Genç Bilim İnsanları Sempozyumu* (4-5 Kasım 2021), 734-736.

³⁵² Üçüncü, 736-738.

³⁵³ Danıştay 1. Daire E. 2002/26 K. 2002/52 T. 10.04.2002, Kazancı, e.t. 14.04.2022.

3.2.1.2.1. Avukatların nüfus siciline erişimi

Sicil kayıtlarını tutan kamu kurumunun avukatın talebini reddetmesi bir idari işlem niteliğinde olduğundan bu işleme karşı açılacak dava idari yargıda iptal davası olarak görülmektedir. Nitekim bir Danıştay kararında karşı tarafın adres bilgisini öğrenmek isteyen avukatın talebini reddeden Nüfus Müdürlüğüne karşı açılan dava ele alınmıştır³⁵⁴. Avukatların adreslerin tutulduğu sicile icra takiplerinde doğrudan erişebilirken yargılama aşamasında erişememesi durumunun ortaya çıkardığı uyumsuzluğu göz önüne sermesi bakımından bu karar kısaca incelenmelidir. Söz konusu olayda Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda (5490 sayılı Kanun m. 44/1-g) nüfus kayıt örneğini almaya yetkili olan kişiler arasında menfaatini göstermek şartıyla da olsa avukatların yer alması ve ancak vekâletnamenin ibrazı üzerine nüfus kayıt örneğinin alınabileceği hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle mahkeme somut norm denetimi yoluna başvurarak dosyayı Anayasa Mahkemesi'ne göndermiştir³⁵⁵. Anayasa Mahkemesi'nin bahsi geçen hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığı yönündeki kararı³⁵⁶ üzerine

³⁵⁴ Danıştay 10. Dairesi E. 2014/6559 K. 2015/874 T. 09.03.2015, Lexpera, e.t. 19.12.2021.

³⁵⁵ İptali istenen bent ve fıkraların (1-g, 3, 4) bulunduğu kanun hükmü şu şekildedir: “(1) Nüfus kayıt örneklerini; a) Bakanlık, b) Dış temsilcilikler, [...] g) Kaydın sahipleri veya bunların eşleri ile vasi, vasi, alt ve üst soyları ya da bu kişilere ait vekâletnameyi ibraz edenler, nüfus müdürlüklerinden doğrudan almaya yetkilidirler.

(2) Birinci fıkra dışındaki sayılanlar dışında kalan kurumlar ve tüzel kişiler, yazılı olarak başvurmak ve istem nedenini açıkça belirtmek suretiyle Bakanlık veya mülki idare amirinin emri ile nüfus kayıt örneğini alabilirler. Bakanlık bu madde hükümlerini işletmek üzere Kimlik Paylaşımı Sistemi kurar.

(3) Yerleşim yeri adresi ve diğer adres bilgilerinin verilmesi kişinin rızasına bağlıdır.

(4) Birinci fıkranın (g) bendinde sayılan kişiler dışında kalan üçüncü şahıslar medenî hal bilgisi dışında bir kişinin nüfus kaydına ilişkin örnek veya bilgi alamazlar...”.

³⁵⁶ AYM E. 2014/76 K. 2014/142 K. 11.09.2014: Anayasa Mahkemesi isabetli olarak nüfus kayıtlarının kimlere verileceği ile ilgili hüküm (Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 44/1-g) ile davada eksikliğinin tamamlanmaması hâlinde davanın açılmamış sayılacağına ilişkin hüküm (HMK m. 119/2) arasında bağlantı bulunmadığını ifade etmiştir. Ret kararının diğer bir gerekçesi olarak ise adrese ulaşmak için farklı yolların bulunduğu belirtilmiştir: “davacı, davalının yerleşim yeri adresini bulamadığı ya da bilemediği takdirde mahkeme aracılığıyla resmi kurumlardan adres araştırması yapılmasını isteyebileceği gibi ilan tebligat başta olmak üzere Tebligat Kanunu'nun ilgili hükümlerinden de faydalanabilecektir. Bir başka ifadeyle, böyle bir durumda, davacının davalının yerleşim yeri adresini itiraz konusu kurallarda öngörülen yol dışında elde edebileceği başka yollar bulunduğu, davanın sırf bu nedenle reddedilmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Dolayısıyla, itiraz konusu kurallardaki düzenlemenin hak arama özgürlüğünü ve adil yargılanma hakkını daraltan ya da ortadan kaldıran bir niteliği bulunmamaktadır”; AYM'nin ret gerekçelerinden birincisi olan, iptali istenen hüküm ile olaya konu hüküm arasında bağlantı bulunmaması hususu esasında somut norm denetiminde AYM'nin eksik düzenleme nedeniyle iptal kararı verebilip veremeyeceği ile ilgilidir. Zira iptali istenen kanun hükmünde avukatların vekâletnamesiz nüfus kaydı örneği alamayacağı değil kimlerin nüfus kaydı örneğini alabileceği düzenlenmiş ve bunlar arasında avukatlar sayılmamıştır. Bu konu hakkında bkz. Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, 3. Bası (Ekin, 2019), 253-257: Bu kısımda değinilen ve yazarın da isabetli bulunduğu AYM'nin 18/01/1989 tarihli ve K. 1989/4 sayılı kararında geçen “yasanın isterse getirebileceği bir kuralı getirmemesi eksikliği, iptal nedeni olamaz” ifadesi AYM'nin eksik bir düzenleme hakkında hüküm verme yetkisini kendisinde görmediği anlamına gelmektedir.

dava reddedilmiştir. Buna karşın Danıştay, davacı avukatın adres bilgilerini öğrenmek için yapmış olduğu başvurunun reddi kararını bozmuştur. Gerekçe olarak ise davalı adresinin mahkemece verilen kesin süre içerisinde gösterilememesi üzerine davanın reddedileceği ihtimali karşısında adres bilgisine erişimin hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkının gereği olduğu ifade edilmiştir.

Kanaatimizce Danıştay'ın kararı sonucu itibarıyla isabetli olmakla birlikte bazı açılardan eleştirilebilir. Öncelikle Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda nüfus kayıtlarının kimlere verileceğine ilişkin hüküm kamu kurumlarının avukatlara gerek duydukları bilgileri sunmakla yükümlü kılan Avukatlık Kanunu m. 2'deki hüküm ile bir çelişki içermemektedir. Dolayısıyla avukat vekâletname ibraz etmeden de nüfus kayıtlarına erişebilir ve burada bulunan adres bilgisini not alabilir. Avukatın bu hususta mutlaka nüfus kaydının bir suretini almasına ihtiyaç yoktur. İkinci olarak, kanunun açık hükmü karşısında Danıştay'ın işlemi iptal ederek nüfus kaydı örneğinin avukata verilmesine hükmetmesi de eleştirilebilir. Zira kanun (Nüfus Hizmetleri Kanunu) hak arama ve adil yargılanma haklarını sınırlandırmıştır. AYM'nin de Anayasa'ya uygun bulunduğu bu sınırlandırma karşısında Danıştay'ın doğrudan anayasa hükmüne aykırılığı gerekçe göstermesi sadece kanun koyucunun yapmış olduğu sınırlandırmaya riayet edilmemesi yönüyle değil ayrıca Anayasa'nın, AYM kararlarının *“yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar”* şeklindeki hükmüyle çelişmesi yönüyle de eleştirilebilir. Bu son hususla bağlantılı olarak değinilebilecek bir nokta da AYM'nin olumsuz tespitler içeren esaslan ret kararlarının hukuki niteliği hakkındadır. Somut olayda AYM, adrese ulaşmak için başka yolların da var olması gibi bazı gerekçelerle (mahkeme aracılığıyla devlet kurumlarıyla yazışma yapılması yahut adresi bulunamayan davalıya ilan tebligat yapılması) birlikte başvuruyu esaslan reddetmiştir. Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz (Anayasa m. 152/son). Anayasa Hukuku doktrinde esaslan verilen kararların yalnızca hüküm fıkrasının mı

yahut gerekçe kısmının da mı bağlayıcı olup olmadığı hususu tartışmalı olmakla birlikte³⁵⁷ somut olay bakımından gerekçelerin de bağlayıcı kabul edilmesi isabetli görülebilir. Yukarıda bahsi geçen Anayasa hükmü uyarınca kanaatimizce bu on yıllık süre boyunca AYM'nin esastan ret kararında belirttiği ve yukarıda bahsedilen gerekçelerin maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmesi ve Yüksek Mahkeme'nin yapmış olduğu tespitlerin diğer yargı organlarını bağlaması isabetli olabilir.

Olması gereken hukuk açısından ise kanaatimizce Danıştay'ın da hüküm altına aldığı gibi avukatların nüfus sicillerine ilişkin kayıtların bir suretini alabilmelerinin mümkün olması gerekir. Bu husus mevcut hâliyle Avukatlık Kanunu m. 2'ye uygun olmasına karşın hâlihazırda avukatların takip hukukunda bu sicile erişimi bulunduğundan mevzuat içerisinde uyumun sağlanması hususuna da katkı sağlar.

3.2.1.2.2. Stajyer avukat ve avukat katiplerinin durumu

İcra takiplerine ilişkin evrak işlerinin yürütülmesi uygulamada genellikle stajyer avukatlar ve avukat kâtipleri tarafından yürütülmektedir. Avukat veya stajyer, vekâletname olmaksızın dava ve takip dosyalarını inceleyebilir. Bu inceleme talebi ilgililerce yerine getirilmek zorundadır. Dosyadaki kağıt veya belgelerin örneği vekâletname ibrazına bağlıdır (Avukatlık Kanunu m. 46). Dolayısıyla stajyer avukatların tüm icra dosyalarını yanlarında çalıştıkları avukatların vekâletnamesi olmasa da inceleyebilecekleri hususunda şüphe bulunmamaktadır. Buna karşın avukatların yanında cebri icra hukuku alanındaki işlemleri takip etmek üzere istihdam edilen ve barolar tarafından kendilerine “*avukat kâtiplik belgesi*” verilen kişilere icra dairelerinde dosya inceleme yetkilerinin bulunup bulunmadığı hususu tartışma konusu olmuştur. Adalet Bakanlığı bir görüş yazısında yukarıda alıntılanan mevzuat hükmü ile aynı içerikteki HMK Yönetmeliği düzenlemesini (m. 42/2) göz önüne alarak *dosya inceleme yetkisi* nin münhasıran avukat ve stajyer avukatlara tanındığını, avukat kâtiplerinin icra dosyası inceleme yetkilerinin bulunmadığını bildirmiştir³⁵⁸. Burada dosya inceleme yetkisi olarak belirtilen ifadenin vekâletname olmaksızın dosya inceleme yetkisi olarak

³⁵⁷ Konuya ilişkin görüşler ve açıklamaları için bkz. İbrahim Şahbaz, "Anayasa Mahkemesi Kararının Gerekçesinin Bağlayıcılığı Sorunu," *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19, S. 2 (Aralık 2020).

³⁵⁸ Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü 28.11.2014 tarihli 82084579/7454/41042 sayılı ve *Avukat katiplerinin dosya inceleme yetkisi* konulu görüş yazısı.

anlaşılması durumunda kanaatimizce de bu görüş isabetli kabul edilebilir. Zira vekâletnamesiz dosya inceleme yetkisinin kapsamının bu ölçüde genişletilmesi bireylerin kişisel verilerinin korunması ve özel hayatın gizliliği gibi haklarının ölçüsüz bir şekilde kısıtlanması anlamına gelir. Buna karşın avukat kâtiplerinin yanlarında çalıştıkları avukatların vekâletnamelerinin bulunduğu icra dairelerindeki takip dosyalarına doğrudan erişimlerinin mümkün olması gerekir. Zira bu bilgilerin avukat veya avukat stajyerleri tarafından elde edilmesi üzerine işlemi devam ettirecek olan avukat kâtipleri de dolaylı yoldan bu bilgilere vâkıf olmaktadır. Dolayısıyla avukat kâtiplerinin vekâletname bulunan dosyalara doğrudan erişimlerinin engellenmesi takibi uzatarak takip ekonomisi ilkesini ihlal etme sonucunu doğurabilir.

3.2.1.3. İcra dairesi

Kendisine yargı kararlarını kamu gücünü kullanarak yerine getirme yetkisi verilen icra dairelerinin borçluya dair bilgilere erişime ilişkin en geniş hukuki yetkiye sahip olması tabiidir. İcra daireleri uygulamada birçok kamu kurumunun veri tabanlarıyla entegre şekilde borçluya dair bilgilere doğrudan erişebilmekte ve burada bulunan malvarlığı unsurlarına haciz işlemi uygulayabilmektedir³⁵⁹. İcra dairesi doğrudan ulaşmadığı bilgilere ise bilginin bulunduğu kişi veya kuruma yazı (müzekkere) yazmak yoluyla ulaşmaktadır. Her gerçek veya tüzel kişi icra dairesinin talep ettiği bilgiyi derhal vermek mecburiyetindedir (İİK m. 367)³⁶⁰.

3.2.1.4. Üçüncü kişi

İcra takibinde borçlunun malvarlığına ilişkin bilgilere erişimde yalnızca takip alacaklısının menfaati yoktur. Bazı durumlarda takibin başında üçüncü kişi konumunda bulunanların da malvarlığı bilgisine ulaşması gerekebilir. Örnek olarak, taşınır bir eşya üzerinde haciz işlemi tesis edilmiş olduğunu bilmeden bunun üzerinde mülkiyet yahut sınırlı bir ayni hak iktisap etmek isteyen kişinin bu iktisabı, takip alacaklısının kendisine karşı ileri sürebileceği icra işlemlerini göze alarak bunları kabul etmesi şartıyla geçerlidir. Bir başka ifadeyle eşya, üzerindeki hacizle birlikte el değiştirebilir.

³⁵⁹ EGM/TNB, TAKBİS, SGK, GİB bu sicillerden bazılarıdır.

³⁶⁰ Bahsi geçen maddenin değerlendirmesi için bkz. aşağı. Başlık 3.2.3.1.

Kanun koyucu borçlunun hacizli mal üzerindeki bu tasarruf yetkisini alacaklının muvafakati ve icra memurunun onayını arayarak sınırlandırılmıştır (İİK m.86/1). Kanun, hacizli malı iktisap eden kişinin durumunu iyiniyetine göre bir ayırım yaparak düzenlemiştir. Buna göre, üçüncü kişinin hacizli taşınır mal üzerinde zilyetlik hükümlerine dayanarak iyiniyetle iktisap ettiği hakları saklıdır (İİK m. 86/2). Buna karşın, iyiniyet kurallarına aykırı olarak iktisap edilen haklar, yalnızca hacizle birlikte alacaklının sahip olduğu haklarını ihlal etmediği ölçüde korunur (İİK m. 86/3). Yargıtay iyiniyeti tespit ederken üçüncü kişinin takip borçlusuyla olan kişisel ilişkilerini yahut somut olaydaki detayları dikkate almaktadır. Örneğin Yargıtay bir kararında takip borçlusunun hacizli aracı uygun bir bedelle sattığı, aracı devralanın aynı zamanda borçlu şirketin de ortağı olduğu ve takip borçlusuyla akrabalık ilişkisinin bulunduğu noktaları üzerinde durmuştur. Sonuç olarak da aracı satın alan üçüncü kişinin iyiniyetinden söz edilemeyeceğine hükümlenmiştir³⁶¹. Bahsi geçen karardaki gibi kötüniyetli üçüncü kişinin söz konusu olduğu hâllerde eksik bilgiden bahsedilemez. Buna karşın iyiniyetli üçüncü kişi çoğu zaman hacizli mal hakkındaki eksik bilgisi sebebiyle sorun yaşayabilmektedir. Üçüncü kişinin kendi imkanlarıyla eşya hakkında bilgiye ulaşamayacağı hâllerde hukuk düzeninin devreye girerek resen bilgi sağlaması önem arz eder. Örneğin, araç satış ve devri esnasında aracın üzerinde herhangi bir vergi borcu yahut idari para cezasının bulunup bulunmadığının yanı sıra devri kısıtlayıcı herhangi bir tedbir veya kayıt bulunup bulunmadığı da noter aracılığıyla sorgulanmaktadır (Karayolları Trafik Kanunu m. 20/2/d). Kanunda geçen “*herhangi bir tedbir veya kayıt*” ibaresinin araç üzerindeki haciz veya rehinleri de kapsadığı ifade edilebilir.

Kanun yolu yargılamasında Bölge Adliye Mahkemesi vakıa denetimi de yaptığından ilgili yerlere yazı göndererek bilginin dava dosyasına gönderilmesini isteyebilir. Buna karşın temyiz yargılaması esnasında yalnızca hukukilik denetimi yapılacağından borçluya ilişkin elde edilmesi gereken bilginin eksikliği hâlinde kararın bozulması veya geri çevrilmesine hükmedilir. Yüksek Mahkeme’nin oldukça yüksek iş

³⁶¹ Yargıtay 17. HD E. 2011/1866 K. 2011/4001 T. 28.04.2011, Kazancı, e.t. 14.12.2021.

yükü³⁶² göz önünde bulundurulduğunda bilgiye erişimin kolaylaştırılması ve mevzuattaki eksikliklerin tamamlanmasının önemi ortaya çıkarmaktadır.

3.2.2. Kendisinden Bilgi Talep Edilebilecek Olanlar

3.2.2.1. Takip borçlusu

Hukuk sistemimizde borcu ödemeyen borçlunun mal beyanı ile borca yeter miktarda malvarlığını beyan etmesi zorunluluğu düzenlenmiştir (İİK m. 72). Farklı hukuk düzenleri mal beyanının mevcudiyeti ile kapsamı bakımından değişik yaklaşımlar benimsemişlerdir. Örneğin Fransız hukukunda borçlu; ödeme emrini takip eden 8 gün içerisinde icra memuruna işverenin ismi ve adresi ile banka hesapları bilgisini yahut bu ikisinden herhangi birine dair bilgiyi vermesi gerektiği öngörülmüştür (FİK R. 221-3).

Mal beyanına ilişkin olarak Türk cebri icra hukukundaki bir diğer düzenleme de kanunun ilamsız takip babında ticareti terk edenlerin de bütün aktif ve pasifleri ile alacaklılarını içeren bir mal beyanında bulunması gerektiğine ilişkindir (İİK m. 44/1). Bahsi geçen hükümde ticareti terk eden tacir hakkında bir yıl içinde iflas yolu ile takip yapılabileceği öngörülmüştür. Yargıtay ise düzenlemede geçen mal beyanında bulunma yükümlülüğünün yalnızca gerçek kişi tacirleri kapsadığı, ticaret şirketlerinin ise böyle bir yükümlülük altında bulunmadıklarını ifade etmiştir³⁶³. Bu durumun gerekçesi olarak da ticareti terk etmenin ticaret şirketleri bakımından ticaret sicili kayıtlarından silinmesi anlamına geldiği, kaydın silinmesinden önce ise şirketin tasfiye sürecini zaten tamamlamış olduğu (aktif ve pasiflerin belirlenmesi, var olan malvarlığı de-

³⁶² <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1613039646.pdf>, e.t. 15.08.2021: Yargıtay Ceza ve Hukuk Daireleri ile Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2020 Yılına Ait İş Durumunu Gösterir Çizelge'ye göre Hukuk Daireleri'ne önceki yıldan devrolunan (130.363) ve yıl içinde gelen (133.638) toplam dosya sayısı 264.001'dir. Bunların 173.389'u çıkmış, 90.612 dosya ise gelecek yıla devredilmiştir. Sonraki yıla devredilen dosya sayısının önceki yıldan devrolunan dosya sayısından az olması olumlu bir gelişmedir. Fakat, karşılaştırabilmek adına, örneğin İsviçre Federal Mahkemesi'nin yıllık karara çıkardığı dosya sayısının sadece 8.000 olması (Meyer ve Paris, 377) Yargıtay'ın iş yükünün ağırlığını ortaya koymaktadır. Yargıtay karara çıkan dosyaları ortalama olarak 459 günde karara bağlamaktadır.

³⁶³ Yargıtay 12. HD E. 2021/6630 K. 2021/8408 T. 05.10.2021, Kazancı, e.t. 31.03.2022: "...ticaret unvanı ticaret sicilinden silinen bir sermaye şirketi [...] tasfiye sürecini tamamladığından, artık bundan sonra aktif ve pasifini gösteren bir mal beyanını vermesi fiilen mümkün olamayacağı, bu halde mal beyanında bulunmadığından bahisle mahkûmiyetine karar verilemeyeceği...".

ğerlerinin saptanması, borçların ödenmesi vs.) belirtilmiş ve bu yüzden de ticaret şirketinin mal beyanında bulunmasının fiilen mümkün olmadığı ifade edilmiştir. İflas yoluyla takipte borçlunun mevcuduna ilişkin olarak yapılacak inceleme ancak iflas davasının açılması ile tutulan defter sayesinde mümkün olur. Dolayısıyla ticaretin terki ile iflas davasının açılması arasındaki sürede borçlunun haczi kabil malvarlığının elden çıkarılması gibi hâlleri engellemek adına İİK m. 44 düzenlemesi işlevsel olabilir. Fakat Yargıtay kararında da belirtildiği üzere ticaret şirketleri açısından bu inceleme maddi hukuk kurallarına göre gerçekleştirildiğinden mal beyanında bulunulması gündeme gelmemektedir.

Borçlunun bilgi verme yükümlülüğü mal beyanında bulunulması dışındaki bazı durumlarda da söz konusudur. Fiilî haciz esnasında kilitli yerlerin ve dolapların açılması ve sair eşyaların yerinin gösterilmesi, aynı şekilde üzerinde bulunan haczi kabil para, altın gibi eşyaların icra memuruna verilmesi borçlunun bahsi geçen yükümlülükleri arasında sayılabilir (İİK m. 80/3-4).

Dolayısıyla bilgiye erişim, bilginin sahibi konumunda bulunan borçludan doğrudan elde edilmekle bilgiye erişim süreci oldukça hızlı bir şekilde tamamlanabilmektedir.

3.2.2.2. Üçüncü kişi

Cebri icrada takibin tarafı olmayan üçüncü kişilerin de aktif ya da pasif yükümlülükleri bulunabilir. Buna göre; girişilen takip işlemini engelleyen veya güçleştiren eylemlerden kaçınma ödevi, üçüncü kişinin pasif yükümlülüğü iken takibin ilerlemesi için kendisinden talep edilen bilgileri paylaşması onun aktif yükümlülüğünü karşılar³⁶⁴.

Türk cebri icra hukukunda, takibin ilerlemesi için faydalı veya gerekli olabilecek bir bilginin paylaşılması zorunluluğunu düzenleyen genel bir hüküm olarak İİK m. 367 gösterilebilir. Bu hükme göre gerçek veya tüzel kişiler, icra dairelerinin borçlunun malvarlığına dair isteyeceği bütün bilgileri derhal vermeye ve talep halinde bunları

³⁶⁴ Couchez, 31.

teslime mecburdur. Hüküm üçüncü kişileri icra dairesine borçlunun malvarlığına ilişkin bilgileri vermekle yükümlü kılmaktadır³⁶⁵. Buna karşın hükmün kapsamının genişletilmesi daha isabetli olabilirdi. Zira gerekli bilgi yalnızca borçlunun malvarlığı değil adresi, kimlik numarası gibi kendisine ilişkin de olabilir³⁶⁶. Hukuk sistemimizde de Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda tarafların ve üçüncü kişilerin belgeleri ibraz zorunluluğunu düzenleyen hükümlerine (HMK m. 219, 221) benzer şekilde bilgiyi paylaşma yükümlülüğü öngörülmesi isabetli olabilir.

Bu konuyla ilişkili olarak takibin bir tarafı olmayan icra memurlarının özel olarak sahip oldukları bilgilerin icra takibi esnasında kullanılıp kullanılmayacağı hususu ele alınmalıdır. Doktrinde böyle bir durum için, icra memurunun tamamen özel şekilde sahip olduğu bilgilerin icra takibinde kullanılmaması gerekirken bunun dışındaki bilgilerin değerlendirilebilir olduğu belirtilmektedir³⁶⁷. Örneğin, icra memurunun takip borçlusunun komşusu olması dolayısıyla borçluya ait bazı taşınırın yerini biliyor olması mümkündür. Yahut icra memurunun mesleki bilgi ve tecrübesi gereği somut takipten bağımsız olarak borçluya ait bir taşınır malvarlığı unsurunun saklı tutulduğu yeri tahmin etmesi olasıdır. Bu görüşe göre ilk örnek bakımından icra memurunun kişisel bilgisini kullanması icra takibinin tarafları arasındaki tarafsız konumunu zedeleyebilir. Buna karşın ikinci ihtimalde icra memuru kişisel bilgisini kullanabilmelidir. Kanaatimizce icra memurunun ilk örnekte de hukuka uygun şekilde öğrendiği kişisel bilgisini kullanabilmesinde bir sakınca görülmemelidir.

Üçüncü kişinin elinde bulunan bilgiye erişimi sınırlayıcı bir diğer husus da üçüncü kişinin gerçek veya tüzel kişiliğe sahip olup olmaması hususundadır. Yargıtay kendisine haciz ihbarnamesi (İİK m. 89) gönderilecek kişinin gerçek veya tüzel kişiliğe sahip olması gerektiğini belirtirken haczin müzekkere gönderilmesi (İİK m. 85) suretiyle gerçekleştirilmesinde böyle bir şartın bulunmadığına hükmetmiştir³⁶⁸. Zira özel bir haciz yolu olan İİK m. 89 hükmü uygulanırken kanunda haciz ihbarnamesine

³⁶⁵ Bu hususa ilişkin değerlendirmeler için bkz. a.ş. Başlık 3.2.3.1.

³⁶⁶ Örneğin Fransız hukukunda, bir alacağın korunması veya ifa edilmesini temin edecek önlemlerin alınmasına imkân sağlayan bir belgeyi elinde bulunduran herkesin, bu belgenin aslını veya fotokopisini paylaşması gerektiği hükmü öngörülmüştür, FİK m. L. 141-3; Couchez, 55, 56.

³⁶⁷ Özekes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 76.

³⁶⁸ Yargıtay HGK E. 2011/523 K. 2011/567 T. 28.09.2011, Lexpera, e.t. 04.03.2022

gerçeğe aykırı şekilde itiraz edilmesine bağlanan yaptırımların (İİK m. 338/1) uygulanabilmesi için üçüncü kişinin gerçek veya tüzel kişiliğe sahip olması gerektiği ifade edilmiştir³⁶⁹. Buna karşın İİK m. 85 uyarınca haciz müzekkeresi gönderilmesi muhatabına yalnızca elindeki borçluya ait alacak üzerine haciz koyma anlamına geleceğinden muhatabın kişiliğe sahip olmasına gerek olmadığı belirtilmiştir.

3.2.3. İcra Dairesinin ve Görevlilerinin Konumu

3.2.3.1. Genel olarak

İcra memuru icra takibinin (ör. haciz) birçok aşamasında takdir yetkisini haizdir. Yargıtay'ın aksi yönde kararları mevcut olsa da doktrinde icra memurunun haciz esnasında tarafların talepleriyle bağlı olmadan taraf menfaatlerine en uygun çözümü bulma yükümlülüğü altında oldukları ifade edilmektedir³⁷⁰. İcra memurları yaptıkları işlemlerden dolayı her daire ve makam ile doğrudan doğruya yazışma yetkisini haizlerdir (İİK m. 359)³⁷¹.

Daha önce de ifade edildiği üzere³⁷² kanunun, “*İcra veya İflas dairelerinin borçlunun mevcuduna dair istiyeceği bütün malûmatı hakiki ve hükmi her şahıs derhal vermeğe ve talep halinde mevcudu bu dairelere teslim mecburdur*” (İİK m. 367) hükmü ile üçüncü kişiler icra dairesine bilgi vermekle yükümlü kılınmıştır. Kanun metninde geçen *borçlunun mevcuduna* ibaresinden ne anlaşılması gerektiği tartışılmalıdır. Bu kavram yalnızca borçluya ait malvarlığı unsurlarını kapsar şekilde ele alınırsa borçlunun adresi başta olmak üzere takibin ilerlemesine yarayacak bilgiler ilgili hükme dayanılarak talep edilemez. Nitekim Yargıtay da bir kararında kendilerine haciz ihbarnamesi gönderilen kişilerin “*cevap vermeye ve borçlunun mevcudunu (parasını, ücretini, malını) İcra Dairesine teslim*” mecbur olduklarını ifade etmiş ve dolayısıyla

³⁶⁹ Bilgi verme yükümlülüğüne aykırı davranma üzerine gündeme gelebilecek yaptırımlar hakkında bkz. aşağı. Başlık 4.1.2.

³⁷⁰ Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 75.

³⁷¹ Kimi durumlarda icra memurları bu hüküm uyarınca yazışma yaparken gözetilmesi gereken esaslar hususunda tereddüde düşebilmektedir. İcra müdürlüğü muhatap makamın sıfatına göre *arz* veya *rica* bildirimi ile yazıları yazmalıdır (Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik m. 16/12-a).

³⁷² Bkz. yuk. Başlık 3.2.2.2.

mevcut kavramı yukarıdaki şekilde anlaşılmıştır³⁷³. Gerçekten de kanun koyucunun borçlunun mevcudu ifadesinden hem borçluya ait malvarlığını hem de kendisine dair bilgileri kast etmek istediğini belirtmek zordur. Hükmün devamında mevcudun icra dairesine teslim edilmesi zorunluluğundan bahsedilmesi de bu düşüncüyü güçlendirmektedir. Fakat kanaatimizce icra takibinin amacıyla sınırlı olmak kaydıyla borçlunun mevcudu ifadesinden yalnızca borçlunun malvarlığı değil borçluya ait diğer bilgiler de anlaşılmalıdır. Zira borçluya dair bilgilerin icra dairesince talebi icra takibinin ilerlemesi için gerekli olabilmekte ve kimi durumlarda borçlunun malvarlığına ulaşmak için borçluya dair bilgiye ulaşmak gerekebilmektedir. Dolayısıyla olması gereken hukuk bakımından kanun koyucunun bu hususta açık bir düzenleme öngörmesi gerektiği düşünülebilir.

Uygulamada karşılaşılabilecek durumların çeşitliliği yukarıda bahsi geçen kanun hükümlerini aşarak icra memurunun yetkisinin sınırlarının yargı içtihatlarıyla şekillenmesi sonucunu doğurmuştur. Yetkinin sorumluluğu da beraberinde getirdiği göz önüne alındığında icra memurunun, alacaklının hukuka uygun ve takibi ilerletici taleplerini reddetmesi için bir sebep bulunmamaktadır³⁷⁴. İcra müdürünün yukarıda belirtilen hususlara aykırı olarak hareket etmesi alacaklının hak arama özgürlüğünün ihlali anlamına gelebilir. Zira bu hak özellikle iddia ve savunma hakkıyla boyut kazanmakta ve talep karşısında bir cevap verme yükümlülüğü doğmaktadır³⁷⁵. Örneğin; kötüniyetli bir borçlunun terekeden kendisine borcu karşılayacak bir pay düşmesi durumunda miras ortaklığının giderilmesini engellemesi mümkündür. Böyle bir durumda alacaklının alacağına kavuşması olanaksız hâle gelebilir ve takibin tarafları arasındaki menfaat dengesi de alacaklı aleyhine bozulmuş olur. Borçlunun bu eyleminin savunma

³⁷³ Yargıtay 12. HD E. 2016/9052 K. 2017/3135 T. 02.03.2017, Kazancı, e.t. 12.03.2022: Olayda icra dairesi üçüncü kişi bankadan borçlunun hapsedilen hesaplar üzerinde bulunan rehinlerin sebeplerini, diğer haciz ve takyidatlara dair ilgili kurum ve icra dosyaları bilgilerini, borç miktarları ve haciz tarihlerini bildirmesini talep etmiştir. Yargıtay bu bilgilerin İİK m. 367'de ifade edilen borçlunun mevcuduna ait bilgileri aşar bilgilerin istenilmiş olduğunu, bu bilgilerin banka sırrına giren hususların bildirilmesi anlamına geldiğini ve takip yönünden işin sonuçlanması için gerekli ve zorunlu olmadığını belirtmiştir.

³⁷⁴ Kanun koyucu, icra müdürü veya memurunun yetkisi dâhilinde bulunmasına rağmen işlem yapmaması nedeniyle doğan zarardan hukuki sorumluluğunun da gündeme gelebileceğini düzenlemiştir (İİK m. 5), bu konu hakkında bkz. Talih Uyar, "İcra ve İflas Dairelerinin İşlem ve Eylemlerinden Dolayı Devletin Hukuki Sorumluluğu (İİK m. 5)," *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2 (2015/2).

³⁷⁵ Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 41.

hakkının kötüye kullanılması niteliğinde olduğu da belirtilebilir³⁷⁶. Kanun koyucu bu durumu engellemek adına alacaklıya borçlu yerine geçerek onun adına tescil talep etme yetkisi tanımıştır (İİK m. 94/2)³⁷⁷.

Bu durumun yanı sıra yargı kararlarının icra müdürünün alacaklının talebiyle bağlı olduğu ve borçluyla ilgisinin bulunmadığının açıkça anlaşıldığı kişilere karşı dahi haciz işlemi yapması gerektiğine ilişkin değerlendirmeleri³⁷⁸ eleştirir konusuna olabilir. Yine benzer şekilde Yargıtay'ın, icra memurunun alacaklı vekilinin gösterdiği yerde haciz yapmak zorunda olduğu, o yerde borçlunun oturmaması nedeniyle haciz yapmayan icra memurunun *görevi savsama* suçunu işlediğinin kabul edildiği yönündeki kararının isabetliliği de tartışılabilir. Sonuç itibarıyla icra müdürü ve memurlarının icra takibinin her aşamasında tarafların menfaat dengesini gözeterek takdir yetkilerini kanun ve olaya uygun davranma yükümlülüğü içinde kullanmaları gerekir³⁷⁹.

³⁷⁶ Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 51.

³⁷⁷ Tapu kaydında borçlu adına tescil edilmemiş taşınmazların haczi mümkün değildir. İlgili hükme göre; "borçlunun reddetmediği miras [...] ve diğer aynı hakların borçlu namına tescili alacaklı tarafından istenebilir. Bu talep üzerine icra dairesi alacaklının bu muameleyi takip edebileceğini tapu veya gemi sicili dairesine ve icabında mahkemeye bildirir." Takip borçlusunun mirasın tescilinden kaçınması üzerine takip alacaklısı icra dairesinin vereceği yetki ile mirasçılık belgesi alarak tapu müdürlüğünde gerekli değişikliklerin yapılmasını talep eder. Fakat bunun da öncesinde takip borçlusunun herhangi bir terekeden mirasçı olup olmadığı konusunda bilgi edinilmesi gerekir. Bunun için de nüfus müdürlüğü sicillerine başvurulması gerekmektedir. Takip alacaklısı vekili doğrudan nüfus müdürlüğünden borçlunun nüfus sicillerini talep edebileceği gibi icra dairesinden de nüfus müdürlüğüne yazı yazmasını talep edebilir. Nüfus kayıtlarının üçüncü kişilerin kişisel durumlarına ve özel hayatlarına ilişkin bilgiler de içermesi kaçınılmazdır. Bu durumda olumsuz bir cevap vermesi gereken nüfus müdürlüğünün tüm nüfus kayıtlarını takip dosyasına sunmak yerine takip borçlusunun mirasçısı olabileceği herhangi bir terekenin bulunmadığına ilişkin bir yazı yazması mümkün olmalıdır. Benzer şekilde, olumlu bir cevap vereceğinde ise yalnızca murise ilişkin bilgilerin (isim, soy isim, T.C. kimlik numarası vs.) verilmesi yeterli olmalıdır. Dolayısıyla alacaklının icra dairesine nüfus müdürlüğünden borçlunun mirasçısı olduğu bir tereke olup olmadığını, tapu müdürlüğünden ise ortaklığın giderilip giderilmediğinin tespiti için talepte bulunmasının mümkün olması ve icra dairesinin geçerli bir neden olmaksızın bu talebi reddetmemesi gerektiği savunulabilir.

³⁷⁸ Yargıtay HGK E. 2017/12-347 K. 2019/837 T. 02.07.2019, Lexpera, e.t. 01.12.2021: "...haciz yapılmasına ilişkin alacaklı vekilinin isteminin yerine getirilmesi konusunda *icra memurunun* bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. *İcra memurunun* takdir yetkisi İİK'nın 82. maddesi kapsamında malın haczi kabil olup olmadığı ile sınırlı olup, *icra memurunun* bunun dışında, haczi istenen menkullerin üçüncü kişiye ait olduğu gerekçesiyle haciz talebini reddetme yetkisi yoktur. *İcra memurunun* yetkisini aşarak haciz işlemi yapmaması bir hakkın sebepsiz yere *sürüncemede* bırakılması niteliğinde olup süresiz şikâyet tabidir. *İcra* memurluğunca yapılması gereken iş haciz işlemi yaparak, üçüncü kişinin istihkak iddiasının tutanağa geçirilip İİK'nın 97 ve 99. maddeleri uyarınca istihkak prosedürünü işletmektir..."; benzer yönde bkz. Yargıtay HGK E. 2013/12-223 K. 2013/469 T. 10.04.2013, Yargıtay 12. HD E. 2015/539 K. 2015/2800 T. 16.02.2015, Yargıtay 12 HD E. 2013/5621 K. 2013/14186 T. 15.04.2013

³⁷⁹ Muhammet Özkes, "İcra ve İflâs Kanunu'nda Yer Alan Kredi Kurumlarıyla İlgili İcra Hükümlerinin Eleştirisi," *Banka Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu* (08.06.2017), 101.

3.2.3.2. Bilgi araştırmasına ilişkin talep üzerine icra memuru işleminin şikâyeteye konu olabilmesi

3.2.3.2.1. İcra dairesinin hareketsizliği hâli

İcra memurunun yetkisi kapsamındaki bir talebi reddetmesinde olduğu gibi bir talep üzerine hareketsiz kalması üzerine şikâyet yoluna başvurulabilip başvurulamayacağı sorusu gündeme gelebilir. Şikâyet yolu, icra memurunun takip hukukuna ilişkin görevlerini yanlış yapması veya hiç yapmaması hallerde söz konusu olur³⁸⁰. Doktrinde bir görüş icra memurunun yapmadığı işlemlerinin, bir diğer ifadeyle olumsuz eylemlerinin takibi ilerletici bir nitelik taşımadıklarından icra takip işlemi sayılmayacağını ve bu yüzden de şikâyeteye konu olamayacağını ifade etmektedir³⁸¹. Dolayısıyla icra memurunun bu tür olumsuz eylemleri şikâyeteye konu olamayacağından ancak memurun sorumluluğu (İİK m. 5) yoluna başvurulabilir³⁸². Kanaatimizce bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira kanunda sayılan şikâyet sebepleri (İİK m. 16; kanuna aykırılık, hadiseye uygun olmama, bir hakkın yerine getirilmemesi veya sebepsiz sürüncemede bırakılması) kimi durumlarda icra dairesinin hareketsizliği durumunda da gerçekleşebilir ve bu gibi hâllerde de bir icra takip işleminin varlığından bahsedilebilmelidir. Kanun icra takip işlemlerinin mutlaka olumlu olması gerektiği yönünde bir hüküm içermemektedir. Şikâyetin konusu yalnızca icra takip işlemleri değil ve fakat daha genel bir kavram olan icra işlemleridir³⁸³. Dolayısıyla, borçlunun malvarlığının sorgulanması işlemi bir icra takip işlemi olmayıp icra işlemi olarak kabul edilse dahi bu durum şikâyeteye konu olmasına engel değildir³⁸⁴. Bunun yanında alacaklının, eylemsizliğe karşı yalnızca icra memurunun sorumluluğu yoluna gidebileceğinin kabul edilmesi alacaklıyı Asliye Hukuk Mahkemesinde görülecek olan bir tazminat davası ile

³⁸⁰ Talih Uyar, "İcra ve İflas Hukukunda Şikâyet Sebepleri," *TBB Dergisi*, S. 50 (2004), 97.

³⁸¹ Aziz Serkan Arslan, 198.

³⁸² Aziz Serkan Arslan, 199.

³⁸³ Arslan ve diğerleri., 75, 76.

³⁸⁴ Yargıtay 12. HD E. 2019/13326 K. 2019/16907 T. 25.11.2019, Lexpera, e.t. 12.02.2022: "...Şikâyetin konusu, *icra* ve iflas dairelerinin yapmış oldukları işlemlerdir. *İcra* dairesinin işleminden maksat, somut olay karşısında *icra* dairesinin davranış biçimidir. İşlemin, şikâyeteye konu olabilmesi için mutlaka memurun olumlu bir davranışının olması gerekmez. *İcra memurunun* yapması gereken bir işlemi yapmaması veya ihmal etmesi, sürüncemede bırakması durumunda da bu olumsuz davranış şikâyet konusu olabilir. Bir muamelenin şikâyet konusu olabilmesi için, şikâyet edenin mutlaka zarar görmesi gerekmediği gibi, *icra* organının kusurlu olması da gerekmez..."

karşı karşıya bırakır. Bu tazminat davası sonucunda Asliye Hukuk Mahkemesinin icra dairesine eylemsiz kaldığı işlemi yapması yönünde bir emir veremeyeceği ve davanın icra takibi bakımından bekletici sorun olarak değerlendirilmesi gibi bir durumun da söz konusu olmadığı göz önüne alındığında alacaklının menfaatine ulaşması oldukça güç hâle gelebilir. Sonuç itibarıyla borçlunun malvarlığına ilişkin bir bilginin araştırılmasına yönelik olarak alacaklının icra dairesine yöneltmiş olduğu bir talep, icra dairesinin haksız bir gerekçeyle bu talebi reddetmesi yahut gerektiği şekilde yeterli bir araştırmayı yapmaması durumlarında şikâyet yoluna konu olabilmelidir³⁸⁵.

3.2.3.2.2. İcra dairesinin tasarrufun iptali davasına konu olabilecek pasif malvarlığı sorgulaması yapması

Takip alacaklısının alacağına ulaşması başlatmış olduğu icra takibi kanalıyla her durumda mümkün olmayabilir. Kötüniyetli borçlunun mallarını kaçırmak amacıyla bunlar üzerinde tasarrufta bulunması durumunda alacaklıya tasarrufun iptali davası (iptal davası) açma imkânı tanınmıştır (İİK m. 277 vd.)³⁸⁶. Bu dava daha çok taşınmazlar bakımından gündeme gelmektedir. Davanın açılması için alacaklının, borçlunun üzerinde tasarrufta bulunmuş olduğu malvarlığı unsurlarına erişmesi gerekmektedir. Kesinleşmiş bir icra takibinde icra memurunun yahut avukatın UYAP sistemi üzerinden yapmış oldukları sorgulama borçlunun yalnızca mevcut malvarlıklarını göstermekteydi. Daha önceden borçlu adına kayıtlı olan malvarlığı unsurlarının sorgulanması uygulamada pasif sorgulama olarak ifade edilmekte ve bu kayıtlar TAKPAS sistemiyle kendisiyle veri paylaşılmış olan kurumlarca görülememekteydi. Bu bilgiye yalnızca tapu müdürlüğünce erişilebilmekteydi. 08.06.2022 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanan Tapu ve Kadastro Verilerinin İşlenmesi ve Elektronik Ortamda Yapılacak İşlemler Hakkında Yönetmelik TAKPAS üzerinden avukatların yapacağı sorguda pasif kayıt bilgisinin de bulunacağını düzenlemiştir (m. 13). Fakat henüz uygulanmasına başlanmadığı için devam etmekte olan bir icra takibi sırasında icra dairesi kanalıyla tapu müdürlüğüne yazı yazılarak bu sorgulamanın yapılıp yapılamayacağı sorusu gündeme gelebilir. Yargı uygulaması görülmekte olan icra takibini ilgilendirmeyen ve ileride açılması muhtemel olan tasarrufun iptali davası için icra dairesinin

³⁸⁵ Bu hususun icra takip işlemleri kapsamında farklı bir açıdan değerlendirmesi için bkz. aşağı. Başlık 3.3.1.2.

³⁸⁶ Arslan ve diğerleri., 562.

*malzeme toplama yükümlülüğünün olmadığı yönündedir. Dolayısıyla tapu sicillerinin aleni olduğu ilkesi gereğince doğrudan tapu müdürlüğünden ilgisini inanılır kılan alacaklının bu bilgiyi talep edebileceği, icra dairesinin alacaklının bu yöndeki talebini reddetmesinin bir şikâyet sebebi olarak kabul görmeyeceği değerlendirilmektedir*³⁸⁷. İcra takibini yürüten avukat bakımından da pasif sorgulama işlemi için icra dairesi aracılığıyla yazı yazılmasına gerek bulunmadığı ifade edilebilir (Avukatlık Kanunu m. 2/3). Avukatların doğrudan tapu müdürlüğüne başvurarak alacaklısı olduğu takibin karşı tarafının pasif malvarlığı sorgulamasının yapılmasını istemesi mümkün görülmelidir. Ayrıca *Tapu ve Kadastro Verilerinin İşlenmesi ve Elektronik Ortamda Yapılacak İşlemler Hakkında Yönetmelik* UYAP üzerinden doğrudan pasif taşınmaz sorgusu yapma imkânı da getirmiştir (m. 13).

3.2.3.3. İcra memurunun bilgiye erişiminde kişisel verilerin korunmasına ilişkin uygulamanın incelemesi

Konuyla bağlantılı olarak 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun yürürlüğe girdiği ve fakat Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun henüz göreve başlamadığı dönemde verilen bir yargı kararına³⁸⁸ göre, nüfus kayıtlarının kişisel veri niteliğinde olduğundan şüphe bulunmaması sebebiyle bunların işlenmesinde kural olarak

³⁸⁷ Gaziantep BAM 12. HD E. 2019/1299 K. 2020/788 T. 11.06.2020, Lexpera, e.t. 08.02.2022: "İlk derece mahkemesince, İİK'nun 277. maddesi uyarınca açılacak iptal davasına esas olacak şekilde *İcra Müdürlüğü'nün görev yetkileri* 2004 sayılı İİK'da ayrıntılı olarak düzenlendiği, *icra müdürlüğünün görev ve yetkileri* arasında İİK'nun 277. ve devamı maddeleri gereğince açılacak olan iptal davasında delil oluşturacak olan pasif mal varlığını araştırmak, açılacak olan davalarda delilleri toplamak gibi bir yükümlülüğünün bulunmadığı, bu konuda Yargıtay 12. HD'nin 2013/29514 E, 2013/37842 K. sayılı ilamının bulunduğu gerekçesiyle şikayetçi davacının şikayetine reddine karar verilmiştir", burada bahsi geçen Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin kararına içtihat veri tabanlarından erişilememiş, Yargıtay karar arama sayfasından ulaşılan kararın ise yargı kararlarında kalıplaşmış olarak kullanılan yalnızca ilk ve son kısımlarının belirtilmiş olduğu, dosya içeriğine ilişkin olan kısmın kesildiği görülmüştür. Mahkeme kararlarının yayınlanmasına ilişkin olarak detaylı bir çalışma için bkz. Gözler, "Mahkeme Kararlarının Yayınlanması Sorunu," anayasa.gen.tr, e.t. 08.02.2022; Umar, 50-56.

³⁸⁸ İzmir BAM 12. HD E. 2016/59 K. 2016/68 T. 13.10.2016, <https://www.gsghukuk.com/tr/yayinlar/duyurular/hukuk-duyurulari/gsg-hukuk-icra-dairesi-kisisel-veriler-2017.pdf>, e.t. 22.10.2021, BAM hükmü Yargıtay 12. HD E. 2016/32416 K. 2018/1370 T. 15.02.2018, Lexpera, e.t. 22.10.2021 kararıyla onanmıştır.

ilgili kişinin açık rızası gerekir. Ayrıca icra müdürlüğü işlemleri, açık rızanın gerekmesi kuralının istisnası olarak sınırlı sayıda bulunan durumlar arasında değildir³⁸⁹. Sonuç itibarıyla, borçlunun anne babasını da gösteren aile nüfus kaydının açık rıza bulunmadan sorgulanması ve borçlunun henüz paylaşılmamış bir terekeden mirasçı olup olmadığının tespit edilmesine yönelik talebin reddi gerektiği belirtilmiştir. Bu karar, icra müdürlüğünün borçlu hakkında elde ettiği tüm verilerin kişisel veri niteliğinde olması ve takibin devam edebilmesi için bu bilgilere erişimin zaruret arz etmesi nedenleriyle tartışılabilir³⁹⁰. Nitekim icra memurunun erişimine açık bulunan siciller (TAKBİS, EGM/TNB vs...) de takip borçlusuna ait kişisel verilerden oluşmaktadır. İcra memurunun bu sicillere erişim yetkisinin her durumda kanunla verildiğini ifade etmek mümkün değildir. Bir diğer ifadeyle icra memuru kanunda öngörülen hâller ve sair sınırlama sebepleri kapsamında olmadan bu bilgilere erişmektedir. Söz konusu bu sicillere erişim için durum böyleyken takip alacaklısının borçlunun mirasçısı olduğu bir tereke bulunup bulunmadığının sorgulanması talebinin reddedilmesi gerektiğini belirten kararın isabetli olmadığı ifade edilebilir³⁹¹.

³⁸⁹ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na göre (m. 5/2) şu hâllerde ilgili kişinin açık rızası bulunmaksızın kişisel verilerin işlenmesi mümkündür: “*Kanunlarda açıkça öngörülmesi, fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması, bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması, veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması, bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması, ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması*”.

³⁹⁰ Kişisel verilerin korunması hakkının bilgiye erişim kapsamında daha ayrıntılı değerlendirmesi için bkz. yuk. Başlık 2.3.1.

³⁹¹ Danıştay bir kararında avukatın genel vekâletname ile müvekkile ait tedavi evrakının bir suretinin alınamayacağına hükmetmiştir (Danıştay 8. Dairesi E. 2017/7307 K. 2020/3063 T. 02.07.2020, Lexpera, e.t. 31.12.2021). Zira kişinin sağlığı ile ilgili verileri özel nitelikli kişisel verileri arasındadır. Sağlığa ilişkin verilerin kişinin açık rızası olmaksızın; kamu sağlığının korunması, tıbbi teşhis gibi kanunda tahdidi olarak sayılan hâllerde ve ancak sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişi ve kurumlarca işlenebilir (6698 s.k. m. 6/3). Dolayısıyla kişinin sağlığı ile ilgili bilgiler sadece özel nitelikli kişisel veriler değildir. Bu özel nitelikli veriler arasından da işlenmesi daha sıkı şartlara tutulmuş veriler olarak farklı hükümlere tabiidir. Kanunun sağlığa ilişkin veriler hakkındaki açık hükmü nedeniyle somut olayda Danıştay'ın kararı isabetli kabul edilebilir. Nüfus sicillerine ilişkin veriler ise bu kapsamda görülemeyeceğinden avukatın genel vekâletname ile bu sicillere erişim talebi kişisel veri sebebiyle reddedilmemelidir.

3.3. Zaman Bakımından

3.3.1. Bilginin Ne Zaman Talep Edilebileceği

3.3.1.1. Borç ilişkisi doğmadan önce bilginin talep edilebilmesi

Borçlunun adresi ve malvarlığı bilgilerine erişme ihtiyacı alacaklı bakımından özellikle borcun itfa edilmemesi üzerine başlatılan icra takibinin haciz aşamasında ortaya çıkar. Fakat alacaklının; borçlunun bilgilerine erişimini kesin olarak bu zaman kesitiyle sınırlamak, birçok durumda sorunların doğmasını engelleme imkânını ortadan kaldırır. Daha açık bir deyişle, borçlunun bilhassa malvarlığı bilgilerinin birtakım kısıtlayıcı ölçütlerle de olsa alacaklıya sunulması, olması gereken hukuk bakımından savunulabilir. Buna göre, örneğin dava aşamasında ve hatta hukuki ilişkinin kurulması öncesinde ve sırasında dahi borçluya ilişkin bazı bilgilere erişim önem kazanır. Dolayısıyla bu husus icra edilebilir belgenin alınmış ve fakat henüz icra edilmemiş olduğu andan çok daha öncesini de inceleme alanında tutmaktadır³⁹². Örneğin, bir borç ilişkisi kurulmadan önce alacaklının; borçlunun ödeme gücünün zayıf olduğu veya geçmiş borç ilişkilerinden doğan edimlerini ifa etmediği gibi bilgilere vâkıf olması, onu bu ilişkiye girme teşebbüsünden vazgeçirebilir. Bir diğer deyişle tarafların sözleşme öncesinde borçluya ilişkin öngörmesi ve alması gereken tedbirlerdeki eksiklikler, gerekli bilgilere sahip olunması durumunda asgari düzeye iner³⁹³. Bu şekilde taraflar, sözleşmeyi akdetmeleri ihtimalinde alacakları riskin oranını görürler ve gerçek iradelerini ön plana çıkararak karar verirler. Borç ilişkisine girilmemesi yolu tercih edildiği takdirde ise borcun ödenmemesi durumu ortaya çıkmaz ve cebri icra hukuku gündeme gelmez. Bu hususta; maddi hukuk ilişkisinin henüz kurulmasından önce borçlunun bilgilerine erişimin onun kişisel veri ve sair temel haklarının ihlal etmemesi önem arz etmektedir. Örneğin, ABD’de herkesin erişimine açık bir veri tabanında sadece isim

³⁹² "Résolution du Parlement européen du 22 avril 2009 sur l'exécution effective des décisions judiciaires dans l'Union européenne: la transparence du patrimoine des débiteurs (2008/2233(INI)), par. Q.

³⁹³ Avrupa Parlamentosu’nun benzer yöndeki kararı için bkz. Résolution du Parlement européen du 22 avril 2009 sur l'exécution effective des décisions judiciaires dans l'Union européenne: la transparence du patrimoine des débiteurs (2008/2233(INI)), par. H.

ve soy isim bilgileri girilerek kişilerin muaccel olmuş ve ödenmemiş borçları görülebilmektedir³⁹⁴. Bu derecede aleni olan bir sistemde takip borçlularının kişisel verilerinin korunması haklarının ihlal edildiğinde şüphe bulunmamaktadır³⁹⁵. Bunun yanında ortada henüz bir borç ilişkisi dahi bulunmadan kişilerin geçmişte bir borcu ödeyememiş oldukları hususunun erişime açık olması insan onurunun korunması bakımından da tartışılabilir³⁹⁶. Bu ihlallerin önüne geçmek amacıyla hukuki ilişki doğmadan önce bilgiye erişimin ilgili kişinin açık rızasına bağlanması zorunluluğunun getirilmesi kabul edilebilir³⁹⁷.

Borçluların yukarıda bahsedilen amaçla resmî şekilde sicillerinin tutulduğu Alman Medeni Usul Kanunu'nda düzenlenen *Schuldnerverzeichnis* kurumuna göre (§ 882h ZPO) resmî mercilerin tuttuğu bir anlamda kara liste, ödeme gücü bulunmayan kişilerin kayıt altına alınarak bu kişilerle borç ilişkisine girebilecek kişilerin (potansiyel takip alacaklılarının) korunmasını ve bilgilendirilmesini sağlamaktadır. Ayrıca listeye erişim için meşru bir menfaatin mevcut olması gerekir³⁹⁸.

Borçlu bir finansman sağlamak amacıyla bankaya başvurduğunda, açık rızasının bulunduğu durumlarda borçlunun tüm bankalardaki mevduatına erişilmesi de mümkün olmalıdır. Zira banka; borçlunun malvarlığı, ödeme ahlakı ve ödeme gücü gibi hususları dikkate alarak borçluyla bir hukuki ilişkiye girer ve ona kredi verir³⁹⁹. Kredi sağlayıcısı olan bankanın, borçlunun mali durumuna ilişkin bilgilerinin güncel hâline erişimi⁴⁰⁰ ve dolayısıyla borçlunun ödeme gücünü tespit etmesi, birçok icra takibini

³⁹⁴ Sistem ABD'nin Virginia eyaletinde uygulanmaktadır. İlgili veri tabanı için bkz. <https://eapps.courts.state.va.us/gdcourts/captchaVerification.do?landing=landing>. Veri tabanına girişte, bilgilerin kesin, güncel, güvenilir olup olmadığı ile ilgili hiçbir teminat verilmediği ve sorumluluğun kullanıcılar arasında olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla burada sunulan verilerin bilgi amaçlı olarak yalnızca ilgili kişi hakkında bir kanaat oluşturmakta yardımcı olması hedeflenmiştir.

³⁹⁵ Bu şekilde kapsamlı bir bilgiye erişim, Amerikan hukukunda kişisel verilerin korunması hakkının, ekonomik bir hak olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu konu hakkında bkz. Ata Umur Kalender, "Parçalı Bulutlar: Cloud Act ve Etkileri," *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 2, S. 2 (2020).

³⁹⁶ Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 116, 117.

³⁹⁷ Türkiye'de bankaların buna ilişkin uygulaması için bkz. yuk. Başlık 4.1.2.2.1.

³⁹⁸ Gunnar Groh, "Schuldnerverzeichnis," in *Weber kompakt, Rechtswörterbuch*, ed. Klaus Weber (München, 2021), Beckonline, e.t. 12.06.2022; Herbert Schimansky, Hermann-Josef Bunte, ve Hans-Jürgen Lwowski, *Bankrechts-Handbuch*, 5. Auflage (München, 2017), § 41 par. 3, Beckonline, e.t. 12.06.2022.

³⁹⁹ Özbek, "İcra ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi," 2447.

⁴⁰⁰ Matejkovic ve Rucinski, 488 vd.

maddi hukuk ilişkisinin doğmasını baştan engellemesi sebebiyle engelleyebilir. Bu husus yalnızca bankalar bakımından değil bireyleri borçlandırıcı herhangi bir hukuki ilişkinin kurulması aşaması öncesinde göz önünde bulundurulduğunda birçok sorunun doğumu engellenebilir⁴⁰¹.

3.3.1.2. Kesinleşen takiplerde bilginin talep edilmesi

Kesinleşmiş bir icra takibinde borçluya ait adres bilgilerine daha önceden ulaşılmış olduğu varsayılabilir. Bu aşamada özellikle borçlunun malvarlığına ilişkin bilgilere erişim önem kazanmaktadır. İcra takibinin kesinleşmesi ile bu zamansal noktadan sonra artık borçlunun borcu karşılayacak miktardaki haczi kabil malvarlığının tamamının haczedilmesi mümkündür. Henüz kesinleşmemiş bir icra takibi bakımından da borçlunun malvarlığı bilgilerine erişimde kimi durumlarda alacaklının menfaati bulunmaktadır⁴⁰². Dolayısıyla borçlunun malvarlığına erişim her durumda haczi gerektirmez. Bir diğer ifadeyle bilgisine erişilen eşyaların kesin haczi için icra takibinin kesinleşmesi gerektiği ifade edilebilir⁴⁰³.

Tatil ve talik hâllerinde kural olarak icra takip işlemlerinin yapılamaması (İİK m. 51/2) sebebiyle bu zaman kesitlerinde borçlunun malvarlığının elektronik ortamda tutulan siciller üzerinden sorgulanması işlemlerinin yapılıp yapılamayacağı sorusu gündeme gelebilir. Alacaklının veya vekilinin takibin kesinleşmesinden itibaren yaptıkları sorgulama işlemlerinin taraf takip işlemi sayılacağından bir engelle karşılaşmayacaklarında şüphe bulunmamaktadır. Buna karşın icra memurunun borçlunun malvarlığı hakkında yaptığı sorgulama işleminin hukuki niteliğinin tespit edilmesi ve an-

⁴⁰¹ Muhammet Özkes, "Abonelik Sözleşmelerinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Yeni Takip Yolu (7155 sayılı Kanun'un Düzenlemesi)," *İzmir Barosu Dergisi* (Eylül 2018), 236: "...sorunun temelinde, herhangi bir teminat alınmadan, muhatabının ekonomik gücü değerlendirilmeden bir hukuki ilişkinin kurulması, abonelik tesis edilmesi, kredi kartı vs. verilmesi üzerine sistem kurulması yatmaktadır.

⁴⁰² Bkz. yuk. Başlık 3.3.1.1.

⁴⁰³ Yargıtay 12. HD E. 2020/5833 K. 2021/2421 T. 03.03.2021, Kazancı, e.t. 13.02.2022: "...henüz haciz isteme hakkı doğmadan borçlunun malvarlığına yönelik olarak gerçekleştirilen hacizlerin yasal dayanağı kalmadığından, takibin kesinleşmesinden önce uygulanan hacizlerin kaldırılmasına ilişkin icra memurluğu kararı yerindedir"; Yargıtay 12. HD E. 2016/12191 K. 2017/3629 T. 09.03.2017, Kazancı, e.t. 14.02.2022: "ödeme emrindeki müddet geçmeden (takip kesinleşmeden) haciz yönünde alınan kararlar yok hükmünde olacağından...".

cak bunun bir icra takip işlemi olarak görülmesi hâlinde tatil ve tâlik hâllerinde yapılamayacağının kabul edilmesi gerekir. Bir başka ifadeyle taraf takip işlemleri⁴⁰⁴ ile icra dairesinin icra takip işlemi niteliğinde sayılmayan işlemlerinin tatil ve talik hâllerinde yapılması mümkündür⁴⁰⁵.

Bu noktada icra işlemleri ile icra takip işlemleri arasında ayırım yapılmalıdır. İcra işlemleri bir üst kavram olarak kabul edildiğinde takibe yön ve şekil veren, taraflarca veya icra organlarınca yapılan işlemlerdir⁴⁰⁶. Doktrinde diğer bir görüşe göre ise icra işlemleri icra dairesinin kamu gücünü kullanarak bir kamu hizmetini yerine getirmeyi amaçlayan idari işlemleridir⁴⁰⁷. Buna karşın icra takip işlemlerinin zamanaşımını kesmek gibi özel hukuka temas eden yönü sebebiyle adli ve idari nitelikte olduğu belirtilmiştir⁴⁰⁸. İcra takip işlemlerini alelade icra işlemlerinden ayıran unsurları doktrinde icra organları tarafından yapılması, muhatabının yalnızca borçlu olması ve mutlak surette takibi ilerletici nitelikte bulunması olarak ifade edilmektedir⁴⁰⁹. Bu ayrıma göre takip talebinin kabulü muhatabı alacaklı olduğundan bir icra işlemi, ödeme emrinin gönderilmesi ise muhatabının borçlu olması ve takibi ilerletici bir nitelik taşıması sebebiyle icra takip işlemi olarak kabul edilmiştir⁴¹⁰.

Borçlunun malvarlığının icra dairesi tarafından özellikle elektronik ortamda tutulan siciller üzerinden sorgulanması işleminin hukuki niteliği tespit edilirken de icra takip işleminin unsurları göz önünde bulundurulmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre icra

⁴⁰⁴ Boran-Güneysu, "İcra Takip İşlemleri,"35: Taraf takip işlemleri haciz ve satış talebi gibi taraflarca yapılan ve takibe yön ve şekil veren işlemlerdir.

⁴⁰⁵ Aziz Serkan Arslan, 151, 152.

⁴⁰⁶ Arslan ve diğerleri., 112.

⁴⁰⁷ Ozan Tok, "İcra İşleminin Yapısı ve Hukuki Rejimi," *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, S. 1 (Temmuz 2021), 81.

⁴⁰⁸ Tok, 62, 81; Boran-Güneysu, "İcra Takip İşlemleri,"43: Genel mahkemelerin vermiş olduğu kararlar da icra takip işlemidir ve zamanaşımını keser. Fakat bu kararlar icra takip işlemi olarak kabul edilmese dahi TBK'nın bu konudaki özel hükümleri sebebiyle zamanaşımını keser.

⁴⁰⁹ Arslan ve diğerleri., 112, 113; Tok, 58, 59; Boran-Güneysu, "İcra Takip İşlemleri,"36, 37; Aziz Serkan Arslan, 23-24: "İcra takip işlemleri icra organları tarafından borçluya karşı yapılan, borçlunun hukuki durumuna zarar vermeye elverişli olan, zamanaşımını kesme ve tatil tâlik hallerinde yapılamama gibi etkileri bulunan, cebri icranın alacaklı yararına ilerlemesi amacına yönelik işlemlerdir"; Umar, 183: Yazar icra takip işlemini devletin (yahut icra organlarının) takip işlemi olarak nitelendirmekte ve icra takip işleminin unsurlarını icra organlarınca yapılmış olmak ile takibe yön ve şekil vermek olarak ifade etmiştir.

⁴¹⁰ Tok, 60.

dairesinin her türlü bilgi edinme başvurusu takibe yön ve şekil verme unsuru bakımından eksik olduğu için icra takip işlemi değildir⁴¹¹. Bu işlemin bir icra takip işlemi olmadığı görüşünün bir diğer gerekçesi olarak işlemin muhatabının borçlu değil alacaklı olarak değerlendirilebileceği de belirtilebilir⁴¹². Zira borçlunun malvarlığına ilişkin bilgilerin öğrenilmesi alacaklıyı ilgilendirmekte ve bu bilgi alacaklıya sunularak alacaklının haciz talep edebilmesi sağlanmaktadır. Bu işlemin takibi ilerletici bir özellik taşıdığı belirtilebilse de icra takip işleminin unsurlarının kümülatif olarak var olması gerektiğinden borçlunun malvarlığının sorgulanmasının bir icra takip işlemi olmadığı ifade edilebilir. Ayrıca takip alacaklısı vekilinin UYAP sistemi üzerinden sorgulama işlemlerini her zaman yapabilmesinin yanında icra dairesinin de bu işlemleri yapabilmesi isabetli görülebilir.

Fakat kanaatimizce icra dairesi tarafından borçlunun malvarlığının sorgulanması işlemi bir muhafaza tedbiri olarak ve bir icra takip işlemi olarak değerlendirilebilir. Bu işlemin alelade icra işlemi olarak kabul edilmesi ise farklı hukuki sonuçlar doğurur. Bu başlık altında daha önce de belirtildiği üzere icra takip işlemlerinin maddi hukuk bakımından sonuçları arasında zamanaşımının kesilmesi yer almaktadır. Bir başka ifadeyle haciz talebinde bulunmadan önce elektronik ortamdaki sicillerden yapılan sorgulama işlemlerinin zamanaşımını kesip kesmediği hususu bu aşamada incelenmelidir. Zamanaşımı alacaklının takip talebini icra dairesine vermesi ile birlikte kesilerek yeniden işlemeye başlar (TBK m. 154/2). Alacağın takibine ilişkin her işlem zamanaşımını tekrardan keser (TBK m. 157/2). Alacaklının elektronik ortamdan yaptığı sorgulama sonucunda ulaştığı borçluya ait malvarlığı unsuru hakkında haciz talebinde bulunması hâlinin (taraf takip işlemlerinin) zamanaşımını kesip kesmediği konusu doktrinde tartışmalıdır⁴¹³. Bir görüşe göre kanunda geçen *işlem* ifadesi icra takip işlemlerini karşıladığı, zira kanunun yargılamaya ilişkin olarak taraf işlemleri ve mah-

⁴¹¹ Umar, 183: Buna karşın bir mercii ya da makama karşı yapılan bilgi edinme başvurusu bir takip işleminin muteberlik şartı ise bilgi edinme işlemi de bir takip işlemidir.

⁴¹² Umar, 183: Yazar icra takip işlemlerinin unsurlarını icra organlarıncı yapılmış olmak ve takibe yön ve şekil vermek olarak belirttiğinden bu açıdan inceleme yapılmamıştır.

⁴¹³ Farklı görüşler için bkz. Boran-Güneysu, "İcra Takip İşlemleri," 53, 54.

keme kararlarını ayrı ayrı düzenlediği (TBK m. 157/1), icra takibinde ise taraf işlemlerinden bahsetmediği ifade edilmiştir⁴¹⁴. Doktrinde diğer bir görüş taraf takip işlemlerinin zamanaşımını kestiğini kabul etmekte ve bu kabulü de geniş yorumlayarak alacaklının sorgulama sonucunda herhangi bir malvarlığına ulaşamaması durumunda da zamanaşımının kesilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁴¹⁵. Bu görüşe göre takip alacaklısı malvarlığı sorgusu yaparak üzerine düşeni yapmıştır ve zamanaşımının bu sebeple kesilmemiş sayılması isabetli olmaz. Dolayısıyla bu görüş kabul edildiğinde malvarlığının yalnızca sorgulanması borçlu tarafından yapıldığında bir taraf takip işlemi olarak, icra dairesi tarafından yapıldığında ise bir icra takip işlemi olarak zamanaşımını kesmektedir.

Kanaatimizce de alacaklının taraf takip işlemlerinin zamanaşımını kestiği kabul edilirse yapılmış olan sorgulamanın da bir icra takip işlemi olduğu ve sorgulama sonucunda borçlunun malvarlığı bulunmadığı gerekçesiyle zamanaşımının kesilmemiş sayılmasının isabetsiz olacağı ifade edilebilir. Zira bu durumda zamanaşımının kesilmesini alacaklının aktif bir fiili değil borçlunun hukuki durumu belirlemiş olmaktadır. Fakat alacaklının sorgulama işlemini yalnızca zamanaşımını kesmek amacıyla yapmasının önüne geçilmesi gerekir⁴¹⁶. Bunun için bir yargı kararında borçluya tekrardan

⁴¹⁴ Arslan ve diğerleri., 113: Yazarlar TBK m. 157/2’de geçen; “zamanaşımı, icra takibiyle kesilmişse, alacağın takibine ilişkin her işlemten sonra yeniden işlemeye başlar” hükmünde geçen işlem kavramının icra takip işlemi anlamına geldiğini belirtmektedirler. Bu görüşe göre alacaklı takip talebiyle birlikte zamanaşımını kesmiş ve bundan sonra zamanaşımı icra organları tarafından yapılan işlemlerle kesilecektir; benzer yöndeki görüş için bkz. Tok, 62, 63.

⁴¹⁵ Aziz Serkan Arslan, 150.

⁴¹⁶ Benzer bir sorun uygulamada üzerine haciz konulmuş malvarlığı hakkında yaşanmaktaydı. Esasında satış yapılması iradesini taşımayan alacaklı, mahcuz üzerindeki sırasını muhafaza etmek gayesiyle icra dairesine oldukça cüzi bir bedel yatırarak satış istemekteydi. 7343 sayılı kanunla yapılan İİK m. 106’daki değişiklik ile birlikte bu sorun ortadan kalkmıştır. Hükmün ilgili hükümleri şu şekildedir: “...Satış talebiyle birlikte kıymet takdiri ve satış giderlerinin tamamının peşin olarak yatırılması zorunludur. Sicile kayıtlı motorlu kara araçları bakımından muhafaza, kıymet takdiri ve satış talebinin birlikte yapılması ve bunlara ilişkin giderlerin tamamının birlikte ve peşin olarak yatırılması zorunludur. Kıymet takdiri ve satış giderlerinin, sicile kayıtlı motorlu kara araçları bakımından ilaveten muhafaza giderinin tamamı, satış talebiyle birlikte peşin olarak yatırılmazsa satış talebi vaki olmamış sayılır. Yukarıdaki fıkralar uyarınca satış talebiyle birlikte peşin olarak yatırılan miktarın satış işlemleri sırasında yetersiz kaldığı anlaşılırsa icra müdürü tarafından satış isteyen on beş günlük süre verilir ve bu sürede eksik miktar tamamlanmazsa satış talebi vaki olmamış sayılır. Bu maddede belirtilen giderler Adalet Bakanlığınca her yıl yürürlüğe konulan tarifiede belirlenir”.

haciz ihbarnamesi gönderilmesinde esas aldığı *makul süre* ölçütü somut olay bakımından dikkate alınabilir⁴¹⁷. Buna göre makul süre aralıklarıyla gerçekten borçlunun malvarlığını öğrenmek ve haciz talebiyle takibi devam ettirmek isteyen alacaklının bu işlemi sonucu zamanaşımı kesilmelidir⁴¹⁸.

İcra dairesi tarafından takip borçlusunun malvarlığının sorgulanması işleminin bir icra takip işlemi olarak değerlendirilmemesinin bir diğer sakıncası olarak şikâyet kurumuna başvurulabilmesi hususu akla gelebilir. Talep üzerine icra dairesinin gerekçesiz bir şekilde talebi reddetmesi yahut sürüncemede bırakması üzerine takip alacaklının başvurabileceği icra hukukuna özgü bir yol olan şikâyet yolunun konusu yalnızca icra takip işlemleri değildir. Şikâyetin konusu, icra dairesinin bir talep veya sorun karşısındaki davranış biçimini ifade eden işlemlerdir⁴¹⁹. Malvarlığı sorgulamasının icra takip işlemi olmadığını kabul etmek doktrinde de belirtilen bir görüşe göre olumsuz bir davranış olduğundan borçluya karşı takibi ilerletici nitelik taşımaz ve icra takip işlemlerine uygulanacak müeyyideler arasında nitelendirilemez⁴²⁰. İcra takip işlemlerinin hukuka aykırılığı hâlinde uygulanacak müeyyideler olarak hükümsüzlük (yokluk), iptal edilebilirlik (butlan), geri alma ve erteleyici etki sayılmıştır⁴²¹. Şikâyet yolu ise bu kapsamda değildir. Malvarlığının sorgulanmasına ilişkin talebin sebepsiz bir şekilde yerine getirilmemesi veya sürüncemede bırakılması durumu da bu kapsamda hükümsüzlük ve iptal edilebilirlik gibi yaptırımlarla karşılaşamaz. Buna karşın, malvarlığının sorgulanması işlemi bir muhafaza tedbiri şeklinde görülebilir ve icra takip işlemi olarak kabul edilip edilmediğine bakılmaksızın “*bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından dolayı her zaman şikâyet*” yoluna başvurulabilir hükmü (İİK m. 16/2) uyarınca şikâyete konu olabilmelidir. Bu işlem bakımından şikâyet yoluna başvurulamayacağının kabulü durumunda tek yol Asliye Hukuk Mahkemesi’nde görülen hukuki sorumluluk davası olmaktadır. Asliye Hukuk

⁴¹⁷ Bahsi geçen karara ilişkin kısım için bkz. yuk. Başlık 3.1.2.3.2.

⁴¹⁸ Ramazan Arslan, 3226

⁴¹⁹ Arslan ve diğerleri., 75, 76, 111.

⁴²⁰ Aziz Serkan Arslan, 207; Boran-Güneysu, "İcra Takip İşlemleri," 41: Benzer şekilde itirazın iptali davasının kabulü bir icra takip işlemi olarak değerlendirilirken bu davanın reddinin alacaklıyı alacağına kavuşturmaya yaklaştırmasının aksine takibin iptali sonucunu doğurduğundan (Arslan ve diğerleri., 184) icra takip işlemi olmadığı ifade edilmiştir.

⁴²¹ Aziz Serkan Arslan, 207; Esasen İdare Hukuku’na özgü olan yokluk ve iptal edilebilirlik yaptırımlarının icra işlemleri bakımından da geçerli olduğu hakkında bkz. Tok, 80.

Mahkemesi'nin ise kanunun; “*memurun sebepsiz yapmadığı veya geciktirdiği işlerin icrası emrolunur*” hükmü uyarınca sorumluluk davası sonucunda icra dairesine sorgulama işleminin yapılmasına ilişkin bir emir vermesi mümkün değildir⁴²². Bu durumda kanun hükmünün işlevsiz hâle gelmesinin yanında alacaklının hak arama hürriyeti de zarar görmüş olur.

3.3.2. Bilginin Paylaşımına İlişkin Süreler

Türk hukuk sisteminde süreler birçok ayrıma tabi tutulmaktadır. Zamanaşımı ve hak düşürücü süreler, kanun tarafından belirlenen ve hâkim tarafından tayin edilen süreler, (cebri icra bakımından) icra dairesi veya taraflar için öngörülmüş süreler bunlardan bazılarıdır. Sürelerin takip hukukunun şekliliğini korumasının yanı sıra icra takibini bir sonraki aşamaya geçirmesi gibi önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Uygulamada birçok icra takibinin gerek borçluya gerekse de borçlunun malvarlığına dair bilgileri elinde bulunduranlardan gelecek cevabın beklenmesi sebebiyle sonuçlanamadığı görülmektedir. Dolayısıyla bilgiyi paylaşması gereken kişilerin kendilerine (kanun veya icra dairesi tarafından) verilecek sürede icra dairesine cevap vermesi önem arz eder.

İcra memurunun veya alacaklı vekilinin sistem üzerinden sorgulama yaparak bilgiye ulaşabilmesinin mümkün olduğu durumlarda bu sorunlar ortadan kalkmaktadır.

⁴²² İcra dairesinin işlemlerine karşı başvurulabilecek yol şikâyet yolu olup şikâyeti inceleyen İcra Mahkemesi memurun sebepsiz yapmadığı veya geciktirdiği işlerin icrasını emreder (İİK m. 17/2). Bir an için Asliye Hukuk Mahkemesi'nin icra dairesine bu yönde bir talimat verdiği düşünüldüğünde bu durumun hukuki nitelendirmesinin ne olduğu tartışılabilir. İcra dairesinin tesis ettiği işlemlerin idari işlem olduğu kabul edildiği takdirde fonksiyon gaspından söz edilebilir. Söz konusu işlemlerin adli işlem olduğu kabul edilirse (Yargıtay HGK E. 2013/12-223 K. 2013/469 T. 10.04.2013, Kazancı, e.t. 14.02.2022: “*İcra müdürleri birer adli memur olup, yaptıkları işlemler de “adli işlem”dir ve icra müdürlüklerince tutulan tutanaklar aleni olup resmi belge niteliğindedir*”) asliye hukuk mahkemesinin görevi dışındaki bir hususta karar verdiği göz önüne alınarak bu durum yargılamanın her aşamasında resen gözetilmelidir. İcra işlemlerinin hukuki niteliğine ilişkin doktrindeki farklı görüşler için bkz. Tok, 65 vd: Yazara göre alelde icra işlemleri idari işlem iken icra takip işlemleri zamanaşımı kurumu ile olan bağlantısı sebebiyle adli-idari nitelikte olup karma nitelikte işlemlerdir; Boran-Güneysu, “İcra Takip İşlemleri,”41: Yazara göre genel mahkemeler yardımcı icra organı sıfatını haiz olduklarından icra hukukuna ilişkin kararları (diğer şartların da sağlanması durumunda) icra takip işlemi olarak kabul edilmelidir. Örnek olarak itirazın iptali davasının kabulü gösterilebilir. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülen sorumluluk davası ise bu kapsamda görülemez. Zira bu davanın muhatabı borçlu değil idaredir (asıl sorumlu icra dairesi görevlisidir). Ayrıca bu dava bir tazminat davası olarak takibin ilerlemesine yönelik değildir.

Zira sorgulamanın yapılması ve cevabın alınması bu hâllerde neredeyse eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir.

Bilgiye erişimde uyulması gereken sürelerin başında borçlunun mal beyanında bulunması gelmektedir. Borçlu ödeme emrinin kendisine tebliğinden itibaren (borcu ödemez veya itirazda bulunmazsa) yedi gün içinde mal beyanında bulunmalıdır. Borçlunun itiraz etmesi üzerine ise alacaklının açacağı itirazın iptali davasının kabulü yahut başvuracağı itirazın kesin veya geçici kaldırılması ile birlikte borçlu (tebliğ veya tefhimden itibaren) üç gün içinde mal beyanında bulunmak zorundadır⁴²³.

Üçüncü kişiler icra takibinin tarafı olmadıklarından bilgi verme yükümlülükleri de kendilerine (İİK m. 89'a göre) haciz ihbarnamesi gönderilmesi ile doğar. Üçüncü kişi takip borçlusuna borcu bulunmadığı, borcu ödediği, malın elinde bulunmadığı gibi itirazlarını yedi gün içerisinde icra dairesine bildirmek mecburiyetindedir (İİK m. 89/2). Kanun koyucu itirazda bulunmayan üçüncü kişiye ikinci defa haciz ihbarnamesi gönderileceğini ve yine borçlunun yedi gün içinde itirazda bulunabileceğini düzenlemiştir. Birinci haciz ihbarnamesinde üçüncü kişiye borcunu takip borçlusuna değil icra dairesine ödemesi gerektiği bildirilirken ikinci haciz ihbarnamesinde buna ek olarak borç zimmetinde sayılacağından borcu icra dairesine ödemesi istenir (İİK m. 89/3). Dolayısıyla üçüncü kişiye bilgi verme yükümlülüğü esasında birinci haciz ihbarnamesinde yüklenmişken ikinci haciz ihbarnamesinde kendisinden borcu ödemesi talep edilmektedir. İkinci haciz ihbarnamesi ile farklılaşan durum üçüncü haciz ihbarnamesinde borçluya yalnızca borcun ödenmesi yahut menfi tespit davası açılması imkânının tanınması ile belirginleşmektedir. Bunun için borçluya tanınan sürenin yedi değil on beş olması da artık borçludan bir bilgi talep edilmediğini göstermektedir. Bir başka ifadeyle borçluya daha uzun bir süre tanınarak borcu icra dairesine ödemesi veya malı teslim etmesi istenmektedir⁴²⁴.

Klasik usulde yapılan hacizlerde, icra memurunun haciz talebini kabul etmesi ile haciz yazısının haczi işleyecek kişi veya kuruma ulaşması arasındaki zaman dilimi

⁴²³ Mal beyanında bulunmamanın yaptırımına ilişkin olarak bkz. aşağı. Başlık 4.1.2.1.1.

⁴²⁴ Üçüncü kişinin bilgiyi paylaşmamasının yaptırımına ilişkin olarak bkz. aşağı. Başlık 4.1.2.2.

arasında aynı borçlunun bir diğ er alacaklısının haciz kararı alarak bunu daha önce iř-
letmesi karışıklıklara yol açabilmektedir. Zira bu durumda haciz tarihi ile haczin iř-
lenme tarihi çelişmektedir.

4. BİLGİYE ERİŞİMİN ETKİNLİĞİNİ ARTTIRMAYA YÖNELİK ARAÇLAR ve BİLGİYE ERİŞİME DAİR ÖZEL DURUMLAR

4.1. Bilgiye Erişimin Etkinliğini Arttırmaya Yönelik Araçlar

4.1.1. Borçlunun ve Üçüncü Kişinin İş Birliği

Borçluya veya malvarlığına dair bilgilere alacaklının kişisel araştırmaları sonucunda ulaşması ve bu bilgiler vasıtasıyla takibin ilerlemesini sağlaması hiç şüphesiz mümkündür⁴²⁵. Fakat borçluya dair bu bilgilere ulaşmak alacaklıdan ziyade yetkisi dâhilinde olduğu müddetçe icra dairesinin görevidir. Zira hukuk düzeni cebri icra işlemlerini devletin egemenlik unsurunun bir görünümü olarak ve kendi tekeline kabul etmiş⁴²⁶ ve bu işlemlerin ancak icra dairesince yapılabileceğini öngörmüştür. Dolayısıyla icra takibinde borçluya ait malvarlığı gibi bilgileri elinde bulunduran üçüncü kişiler de bu bilgileri icra organlarıyla paylaşmakla yükümlüdürler. Ancak uygulamada icra dairesinin borçluya veya üçüncü kişiye takip hakkında gönderdiği müzekkereye binaen bilginin paylaşılması gerekçesi olarak genellikle mesleki sır⁴²⁷ veya bilgi aktarımını engellediği belirtilen (kurum içi işleyişi düzenleyen) birtakım metinler gösterilmektedir.

Banka müşterileri hakkındaki bilgilerin mesleki sır niteliklerinin cebri icrayı kapsamadığı daha önce ifade edilmişti⁴²⁸. Bir başka ifadeyle kural olarak bankalar ve diğer üçüncü kişiler cebri icranın sonuçlanabilmesi için ellerinde bulunan gerekli bil-

⁴²⁵ Couchez, 61.

⁴²⁶ Çiftçi, 2010, 49; Mert Namlı, *İcra Hukukunda Taşınmaz Malların Haczi ve Paraya Çevrilmesi* (İstanbul: On İki Levha, 2019), 112; Bozok, 488.

⁴²⁷ Mesleki sır özellikle bankalar, avukatlar ve sağlık çalışanlarını akla getirmektedir. Buna karşın özellikle kanon hukukunun (kilise hukuku) pozitif hukuk açısından olmasa da etkili olduğu toplumlarda din adamlarının kendilerine verilen ve kimi durumlarda suç konusu oluşturabilen bilgiler bakımından mesleki sır gereğince hareket edip etmeyecekleri tartışma konusu olmuştur. Örneğin İsviçre hukukunda bu meslek grubundakilerin mesleki sırı tabi olmadan belirli mercilere bu durumu bildirebilecekleri kabul edilmiştir. Fakat din adamlarının, kendilerine verilen bilgileri yetkili merciler ile paylaşıp paylaşmamak konusunda kesin bir takdir yetkisine sahip olması eleştirilmiştir. Bu konu hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Samuel Lüthi, "La levée du secret professionnel d'un ecclésiastique," *Fribourg Law Review QFLR* 1, S. 19 (2019), Swisslex, e.t. 28.12.2021.

⁴²⁸ Bkz. yuk. Başlık 3.1.2.3.5.

giyi paylaşmak zorundadırlar. Bilgiyi talep edenin icra dairesi değil de alacaklının avukatı olması durumunda da bilgi Avukatlık Kanunu'nun avukatlara tanımış olduğu yetki sebebiyle paylaşılmalıdır (Avukatlık Kanunu m. 2/3)⁴²⁹.

Bunun yanında avukatların da yalnızca bilgi talep eden tarafta değil bilgi paylaşması gereken tarafta da olabileceğinin altı çizilmelidir⁴³⁰. Avukatın alacaklı vekili olması durumunda borçluya dair bilgileri müvekkiliyle paylaşmasını müvekkile bilgi verme yükümlülüğü kapsamında kabul etmemek gerekir. Buna karşın avukatların kendi aralarında bir bilgi paylaşma yükümlülüğünün bulunup bulunmadığını da tartışılmalıdır. Avukatın müvekkilin sırlarını koruması zorunluluğu ile cebri icranın ilerleyebilmesi için gerekli olan bilginin hukuken meşru bir amaca yönelik olduğu hususları birlikte değerlendirilmeli ve somut olayın özelliklerine göre bilginin paylaşılıp paylaşılmamasına dair karar verilmelidir. Bu hususta Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda sır nedeniyle tanıklıktan çekinmeye ilişkin hüküm (HMK m. 249) ile cebri icrada müvekkilin bilgilerinin paylaşılması durumu karşılaştırılabilir. İlgili hüküm, sır sahibinin sırrın açıklanmasına izin vermesi durumunda dahi avukata tanıklıktan çekinme imkânı tanımıştır. Tanıklık bir takdiri delil olarak hâkim tarafından değerlendirilir. Bir başka ifadeyle avukatın müvekkili hakkındaki bir bilgiye ilişkin tanıklıkta bulunması mutlaka müvekkilin aleyhine bir hukuki durum yaratmayabilir. Bunun aksine avukatın müvekkilin malvarlığına dair sahip olduğu bilgi doğrudan icra takibini ilerletici bir nitelik taşır. Dolayısıyla her ne kadar Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükmü ve İcra ve İflas Kanunu arasında bu hususta bir atıf bulunmuyor olsa da aynı hukuk sisteminde avukata mesleki sır nedeniyle tanıklıktan çekinme imkânının tanınması ve fakat (daha ağır sonuçları bulunan) cebri icrada bilgi verme zorunluluğu bulunduğu kabul edilmesi bir çelişki olarak görülebilir. Buna karşın müvekkilin (takip borçlusunun) kendisi ve malvarlığına dair bilgileri yetkili mercilere verme yükümlülüğü (ör. mal bildirimini ile) saklıdır.

⁴²⁹ İstanbul 2. İdare Mahkemesi E. 2015/1764 K. 2015/2149 T. 23.11.2015, hukukihaber.net, e.t. 30.05.2022: "...buradaki başvuru Avukatlık Kanunu'nun verdiği yetki uyarınca yapılan bir mesleki hakkın kullanılması, meslek icrasının asgari gereğidir".

⁴³⁰ Avrupa Birliği'nin Avukatlığa ilişkin mevzuatında (Charte des Principes Essentiels de l'Avocat Européen) avukatın müvekkiline ilişkin gizli tutulması gereken bilgilere sahip olmasının avukatlık mesleğinin gereği olduğu, bir süreye tabi olmayan sır saklama yükümlülüğünün avukatın yanında çalışanları da kapsadığı ve bu yükümlülüğün avukat ile müvekkili arasındaki güveni temin ettiği düzenlenmiştir (m. 2.3.). Fransız Avukatlık Kanunu (Loi sur l'Avocat) da avukatın sır saklama yükümlülüğünün kamu düzeninden olduğunu, kanundaki istisnalar dışında genel, mutlak ve zamansal olarak sınırsız olduğunu düzenlemiştir (m. 2.1.).

4.1.2. Bilginin Paylaşımına İlişkin Yaptırımlar

Bilginin paylaşılmamasının ilgili kişi bakımından üç yönlü bir yaptırımı söz konusu olabilir. Öncelikle hak düşürücü sürelerin söz konusu olduğu durumlarda bilginin bildirilmesi için kendisine verilen süre içerisinde harekete geçmeyen kişi daha sonra bilgiyi verse dahi süreyi geçirmesinin hukuki sonuçlarından kaçınmaz. Örneğin birinci haciz ihbarnamesine itiraz etmemenin ilk yaptırımı üçüncü kişinin artık bu ihbarnameye itiraz hakkının ortadan kalkmasıdır, bu andan itibaren üçüncü kişinin artık birinci haciz ihbarnamesine cevap verme hakkı yoktur⁴³¹. İkinci olarak; önemli olan bilginin elde edilmesi olduğundan süre geçmiş olsa dahi ilgili kişiyi bilgiyi vermeye zorlayacak yaptırımlar söz konusu olabilir (ör. mal beyanında bulunmayan borçlunun taziyik hapsi yaptırımıyla karşılaşması). Son olarak da kanun koyucunun düzenlediği kimi durumlarda bilginin verilmemesi yahut eksik ya da hatalı paylaşılması cezai yaptırımlara bağlanmıştır (ör. İİK m. 338). Bu başlık altında bu yaptırımlardan ikinci ve üçüncü türde bulunanlar incelenecektir.

4.1.2.1. Borçlu açısından

4.1.2.1.1. Mal beyanında bulunmamanın yaptırımı

Borçlunun mal beyanında bulunma yükümlülüğüne ilişkin açıklamalar daha önce yapılmıştı⁴³². Mal beyanında bulunulmamasının yaptırımı Türk hukuk sisteminde beyanda bulununcaya kadar üç ayı geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere hapisle tazyik olarak düzenlenmiştir (İİK m. 76)⁴³³. Hapisle tazyik kararını icra mahkemesi hâkimi alacaklının talebi üzerine verir. Tazyik hapsi bir ceza olmayıp yalnızca borçluyu mal beyanında bulunmaya zorlamayı amaçlar⁴³⁴. Dolayısıyla borçlu tazyik

⁴³¹ Bu durum hukuk yargılamasında kesin süre içinde yapılmaması hâlinde tarafın, o işlemi yapma hakkının ortadan kalkmasıyla benzerdir (Ejder Yılmaz, "Hukuk Muhakemeleri Kanununda Süreler," *Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan Cilt III* (Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, 2013), 3184-3185).

⁴³² Bkz. yuk. Başlık 3.1.1.1.

⁴³³ Mal beyanında bulunmamanın yaptırımı olarak hapisle tazyik düzenlemesinin öngörülmesinin ölçülülük ilkesi kapsamında değerlendirilerek bu ilkeye aykırı olmadığı sonucuna ulaşılması hususunda bkz. Sungurtekin Özkan, 189.

⁴³⁴ Özbek, "İcra ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi," 2453.

habsindeyken mal beyanında bulunması veya borcu ödemesi durumunda derhal serbest bırakılır (İİK 354).

Bu hükmün yanında, mazereti olmaksızın yasal süresi içerisinde mal beyanında bulunmayan borçlu için alacaklının şikâyeti üzerine on günlük disiplin hapsi cezası öngörülmekteydi (İİK m. 337/1). Anayasa Mahkemesi, bu düzenlemeyi tazyik hapsiyle birlikte uygulanması sebebiyle aynı fiilden ötürü birden fazla cezalandırma olarak görmüş ve iptal etmiştir⁴³⁵. AYM'nin bu kararı doktrinde eleştiri konusu olmuştur⁴³⁶.

Mal beyanında bulunulmamasına ilişkin bir diğer yaptırım da ticareti terk edenlere ilişkindir (İİK m. 337/a). İcra ve İflas Kanunu ticareti terk eden tacirin durumu ticaret siciline bildirmeye ve *"bütün aktif ve pasifi ile alacaklılarının isim ve adreslerini gösteren bir mal beyanında bulunmaya"* mecbur olduğunu düzenlemiştir (İİK m. 44). Mal beyanı bildiriminden itibaren ticareti terk eden kişi iki ay süreyle haczi kabil malları üzerinde tasarrufta bulunamaz (İİK m. 44/3). Bu yükümlülüğü yerine getirmeyerek mal beyanında bulunmayan, beyanında mevcudunu eksik gösteren, aktifinde yer almış malı veya yerine kaim olan değerini haciz sırasında göstermeyen yahut beyandan sonra bu malları üzerinde tasarruf eden borçlu alacaklının şikâyeti üzerine üç aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır (İİK m. 337/a/1)⁴³⁷. Alacaklının bu fiilden zarar görmediğinin ispat edilmesi durumunda ceza verilmez (İİK m. 337/a/2). Borçlunun iflası hâlinde bu durum taksirathı iflas hâli sayılmaktadır (İİK m. 337/a/3).

Borçlunun malvarlığını bildirmesine ilişkin yükümlülüğü beyanın iletilmesi ile son bulmaz. Mal bildiriminden sonra ortaya çıkan mal ve kazançtaki artışın da bildirilmesi gerekir. Borçlunun bu artışları haklı bir gerekçe olmaksızın yedi gün içerisinde bildirmemesi durumunda on gün, bildirilmeyen bu kazancın geçerli olmayan bir sebeple elden çıkarılması hâlinde ise bir aya kadar disiplin cezası öngörülmüştür (İİK m. 339/1).

⁴³⁵ AYM E. 2006/71 K. 2008/69 K. 28.02.2008, Lexpera, e.t. 08.04.2022.

⁴³⁶ Özbek, "İcra ve İflas Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi," 2484 vd.

⁴³⁷ Yargıtay'ın bu hüküm nedeniyle ancak gerçek kişi tacirlerin cezalandırılacağı, ticaret şirketlerinin cezalandırılmayacağına ilişkin hükmünün değerlendirmesi için bkz. yuk. Başlık 3.2.2.1.

4.1.2.1.2. Borçlu için öngörülen diğer yaptırımlar

Haciz yolu ile takip talebinden sonra veya bu talepten önceki iki yıl içinde borçlu, alacaklısını zarara sokmak amacıyla mallarını mülkünden çıkararak, telef ederek veya kıymetten düşürerek gerçek surette yahut gizleyerek muvazaa yoluyla başkasının uhdesine geçirerek mevcudunu eksiltirse altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır (İİK m. 331)⁴³⁸. Burada öngörülen ceza doğrudan bilginin paylaşımına ilişkin değildir. Fakat cezayı gündeme getirecek olan fiilin tespit edilmesi konuyla dolaylı olarak bağlantılıdır. Borçlunun mallarını kanunda ifade edildiği şekilde mülkünden çıkarması, telef etmesi veya muvazaa ile devretmesi fiilleri önceki bölümde açıklanan yollarla ortaya çıkarılabilir⁴³⁹. Borçlunun mevcudunu eksilterek alacaklısına zarar vermesi sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi sebebiyle özgürlükten alıkonulamama yasağına (Anayasa m. 38/8) aykırılık teşkil etmez. AYM de bu hususu düzenlemede belirtilen hürriyeti kısıtlayıcı cezanın borçlu ile alacaklı arasındaki sözleşmeden değil kanunda belirtilen şartların yerine getirilmemesinden doğmakta olduğunu ifade ederek hükme bağlamıştır⁴⁴⁰.

4.1.2.2. Üçüncü kişiler açısından

Üçüncü kişinin borçluya dair bilgiyi paylaşmaması çoğunlukla haciz ihbarnamesine cevap vermemesi şeklinde ortaya çıkar. Haciz ihbarnamelerine süresi içinde cevap vermemesi sonucunda borç üçüncü kişinin zimmetinde sayılır (İİK m. 89/3). Bu hukuki sonuç esasında başlı başına takip borçlusuna borçlu olmayan üçüncü kişi bakımından bir yaptırım olarak görülebilir. Zira bu şekilde hareketsiz kalan borçlu, hukuk düzeninin kendisine yüklediği yükümlülüğü yerine getirmemesi üzerine hukuki durumunu olumsuz yönde etkileyen bir sonuçla karşılaşmaktadır.

Borçlunun kendisinden bir alacağı olmadığı yönünde bir itirazda bulunan üçüncü kişinin haciz ihbarnamesine verdiği cevabın gerçeği yansıtmadığını düşünen alacaklı üçüncü kişinin cezalandırılmasını ve tazminata mahkûm edilmesini talep ede-

⁴³⁸ Maddenin devamında bu fiillerin iflas ve konkordato yollarında işlenmesi ile taşınmaz rehninde eklentinin dışarıya çıkarılması hâlinde de cezai sorumluluk öngörülmüştür.

⁴³⁹ Bkz. yuk. Başlık 3.1.2.1.2, 3.1.2.1.3., 3.1.2.1.4; Aynı durum İİK m. 332’de düzenlenen *acizine kendi fiiliyle sebebiyet veren veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştıran borçlunun* cezasına ilişkin hükümde de geçerlidir.

⁴⁴⁰ AYM E. 2001/415 K. 2002/166 K. 21.11.2002, Kazancı, e.t. 09.04.2022.

bilir (İİK m. 89/4). Bu durumda gerçeğe aykırı beyanda bulunmaya ilişkin hüküm uygulanır (İİK m. 338). Ayrıca haciz ihbarnamesine hakikate aykırı cevap verilmesinin cezalandırılmasına ilişkin hüküm sadece bankalar gibi özel hukuk kişilerini değil aynı zamanda memurlar hakkında da uygulanır (İİK m. 89/9). Doktrinde İİK m. 89/4'te öngörülen tazminat davasında ispat yükü üzerinde olan davacının iddiasını yalnızca İİK m. 68'de sayılan belgelerle sınırlı olarak değil tanıkla da ispatlayabilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁴⁴¹. Zira üçüncü kişinin eylemi haksız fiil niteliğinde olup davanın tazminata ilişkin kısmında genel hükümlerin uygulanacağı kanunla belirtilmiştir⁴⁴². Bahsi geçen hüküm üçüncü kişinin takip borçlusunun kendisinde bir alacağı bulunmasına rağmen gerçeğe aykırı bir beyanda bulunması üzerine uğradığı zarardan dolayı açacağı tazminat davasının icra mahkemesince genel hükümlere göre görüleceğini düzenlemiştir (İİK m. 89/4).

Bankaların haciz ihbarnamesine karşı aldıkları tutum özel mevzuatlarının da öngördüğü hükümler sebebiyle hassasiyet taşımaktadır. Bir başka ifadeyle bankaların müşterilerine ait bilgileri hem paylaşımları hem de paylaşmamaları somut olayın özelliklerine göre sorumluluklarını doğurabilir. Kanun, bankacılık sırrının kanunun açıkça yetkili kıldığı merciler dışındakilere açıklanmasını yasaklamıştır (Bankacılık Kanunu m. 73/3)⁴⁴³. İcra dairelerinin de bu kapsamda olduğu kabul edilebilir. Bir diğer ifadeyle cebri icra nedeniyle bankadan talep edilen bilgilerin banka ve müşteri sırrı kapsamında olmadığı ve bilginin paylaşılması zorunluluğunun bulunduğu kabul edilirken kanunun açıkça bilgi talep etme yetkisi vermediği hâllerde aynı bilgilerin paylaşılması müşteri

⁴⁴¹ Akyol Aslan, 113; aksi yöndeki yargı kararı için bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 221/264 sayılı ve 28.05.1979 tarihli kararı.

⁴⁴² Ramazan Arslan, 3231, 3232.

⁴⁴³ Ünal Tekinalp, *Ünal Tekinalp'in Banka Hukukunun Esasları*, 2. Bası (İstanbul: Vedat, 2009), 416: Yetkili merci yazara göre üç unsurun bir arada bulunmasına bağlıdır. Buna göre bir *merci* bulunmalı, bu merci resmî bir nitelik taşımali ve banka sırrı niteliğindeki bilgilerin paylaşılması için kanunda açık yetki tanınmalıdır. Bahsi geçen eserde merci kavramı ise “*belirli konularda kamu erki kullan, Devlet örgütü içinde yer alan birimler...*” olarak ifade edilmiştir. Bu görüşün kabulü durumunda icra daireleri bahsi geçen yetkili merciler arasında sayılabilecekken avukatların bu kapsamda (merci kavramının içinde) olduğunu ifade etmek güçtür. Fakat uygulamada avukatların takip borçlusunun bir bankada hesabı olup olmadığını doğrudan UYAP sistemi üzerinden sorgulayabilmesi bu görüşle çelişmektedir. Kanaatimizce halihazırdaki durum avukatlara yalnızca sınırlı bir bilgi verilmesi, avukatların kamu görevi ifa eden ve kanunda her türlü kurumdan bilgi alma yetkisi bulunan bir meslek grubu oluşturmaları nedeniyle Bankacılık Kanunu'ndaki sırrın korunmasına yönelik düzenlemeye bir aykırılık teşkil etmemektedir.

sırrının korunması ilkesini ihlal eder. Doktrinde müşterinin kendisi ve yakınları hakkında iradi veya gayri iradi olarak edinilen her türlü bilgiyi ifade eden müşteri sırrının bankaların “*makul sınırlar içinde birbirlerine müşterileri hakkında istihbarat vermeleri*”nin sır saklama yükümlülüğünün ihlali durumu teşkil etmediği ifade edilmiştir⁴⁴⁴. Bu anlayış cebri icrada bilgiye erişim bakımından da oldukça önem arz eder. Bankaların muhtemel müşterileri ile akdedecekleri sözleşme öncesinde müşterinin özellikle ödeme ahlakı hakkında diğer bankalar tarafından bilgi alabilmesi gerekir. Bu şekilde bir bilgi, bankanın kişiye kredi vermekten sakınması ve dolayısıyla ödenmeyeceği öngörülebilir borç sebebiyle başlatılacak icra takiplerini gündemden kaldırması sebebiyle icra dairelerinin iş yükünü azaltma işlevi de görülür⁴⁴⁵.

Müşteri ve banka arasındaki güven ilişkisini zedeleyen sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranış; zarar bulunması hâlinde maddi tazminat davası, sözleşmeden doğan sorumluluk⁴⁴⁶, kişilik haklarını zedeliyorsa bu hakkın korunmasına yönelik davalar (TMK m. 23, 24, 25) ve ceza davasının (Bankacılık Kanunu m. 159)⁴⁴⁷ konusu olabilir.

Diğer bankalardan farklı olarak banknot ihracı imtiyazına münhasıran sahip olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası mensupları sıfat ve görevleri dolayısıyla bankaya veya banka ile ilişkisi olan kişi ve kurumlara dair bildikleri sırların gizliliğine riayet etmek ve bu sırları kanunen yetkili kılınan mercilerden dışındakilere herhangi bir surette açıklamamakla yükümlüdürler. Bu yükümlülük bankadan ayrılmalari hâlinde de devam eder. Banka mensupları, görevleri ile ilgili olarak bankaya verdikleri zararlardan ötürü TBK’nın haksız fiil hükümlerine tabidirler (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu m. 35). Bu hükme aykırı hareket eden banka mensuplarının

⁴⁴⁴ Ahmet Battal, *Güven Kurumu Nitelendirmesi Işığında Bankaların Hukukî Sorumluluğu* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2001), 212; Tekinalp, 358, 409, 415: “*Bankalar, müşterileri, potansiyel müşterileri ve tüm önemli piyasa oyuncularını hakkında istihbarat yapar, elde ettikleri sonuçları kendileri kullandıkları gibi diğer bankalar ve bazen de müşterileriyle paylaşırlar. Meselâ bir tacire vade ile mal verecek bir işletme, karşı tarafı bankasından sorabilir...*”.

⁴⁴⁵ Bu hususun zaman bakımından bilgiye erişim bağlamındaki değerlendirmesi ve Alman hukukundaki Schuldnerverzeichnis kurumu hakkında bkz. yuk. Başlık 3.3.1.1.

⁴⁴⁶ Battal, 210: Yazar sır saklama yükümlülüğünün ihlalinden doğan sorumluluğun haksız fiil sorumluluğundan sözleşmeden doğan sorumluluğa doğru kaydığını belirtmiştir.

⁴⁴⁷ Banka sırrının açıklanması suçunun, suçun konusu, faili, unsurları ve yargılama usulü bakımından değerlendirmesi için bkz. Kemal Doruk Tekin, *Banka Sırrı Kavramı Yönünden Bankalarda Sır Saklama Yükümlülüğü* (Ankara: Adalet, 2010), 116-133.

bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yüz günden az olmamak üzere adli para cezasına hükmolunur (m. 68/II-a)⁴⁴⁸. Yargıtay bir kararında yetkisiz kişilere müşteri hesap ve bakiye bilgilerinin verilmesiyle haciz ihbarnamesi gönderildiği ve hesaptaki mevduatın icra dairesi hesabına aktarılacak üçüncü kişinin zarara uğradığına hükmetmiş ve bu zararın banka tarafından tazmin edilmesine karar vermiştir⁴⁴⁹.

4.1.2.3. Herkes bakımından öngörülen cezalar

Bilgiye erişime ilişkin öngörülen cezalar kimi durumlarda yalnızca borçlu yahut üçüncü kişi değil herkes bakımından söz konusu olabilir. Kanunun *yükümlülüklerin yerine getirilmemesi* başlığı altındaki düzenlemesi (İİK m. 337) iki fıkradan oluşmakta iken mal beyanında bulunulmamasına ilişkin olan ilk fıkrası daha önce belirttiğimiz AYM kararı uyarınca iptal edilmiştir⁴⁵⁰. İkinci fıkra ise iflasa ilişkin defterlerin tutulmaması ve müflisin iflas idaresinin emirlerine uygun davranma yükümlülüğüne aykırılık durumu için kanun koyucu ceza öngörmüştür. Dolayısıyla maddenin başlığı (*yükümlülüklerin yerine getirilmesi*) ile içeriği (*iflasa ilişkin kimi durumlarda yükümlülüklerin ihlali*) arasında bir uyum bulunduğunu ifade etmek güçtür. Bu yüzden madde içeriğine kanunda taraflar için öngörülen yükümlülüklerin ihlali hâlinde bahsi geçen cezanın öngörüldüğünün eklenmesi ya da madde başlığının madde metnine uygun olarak düzenlenmesi düşünülebilir. Kanaatimizce ikinci seçenek daha isabetli görünmektedir. Çünkü kanundan doğan yükümlülüklerin ihlali şeklinde genel bir düzenlemeyle ceza öngörülmesi İcra ve İflas Kanunu'nun genel sistemiyle uyumsuzluk arz edebilir ve hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini zedeleyebilir⁴⁵¹. Bilgiyi paylaşım dair yükümlülüklerin yerine getirilmemesinin bu hükümde düzenlenmemesi ise bir sakınca oluşturmamaktadır. Zira *hakikate muhalif beyanda bulunanların cezası* başlıklı İİK m. 338 bu husustaki düzenlemesi “*Bu Kanuna göre istenen beyanı, hakikate aykırı surette yapan kimse, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası*

⁴⁴⁸ Bankacılık sırlarının cebri icrayı kapsamadığına ilişkin Yargıtay kararlarının değerlendirmesi için bkz. yuk. Başlık 3.1.3.1.

⁴⁴⁹ Yargıtay 11. HD E. 2018/4071 K. 2019/5448 T. 16.09.2019, Lexpera, e.t. 06.03.2022: Tazminat davasından önce açılan ceza davasında ilgili banka görevlisi TCMBK m. 68/2-a uyarınca cezalandırılmıştır.

⁴⁵⁰ Bkz. yuk. Başlık 4.1.2.1.1.

⁴⁵¹ AYM E. 2013/39 K. 2013/65 T. 22.05.2013, Lexpera, e.t. 28.03.2022: “...hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını [...] gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını [...] ifade etmektedir”.

ile cezalandırılır” şeklindedir. Kanun koyucu İcra ve İflas Kanunu’na göre istenen beyanın gerçeğe aykırı olarak verilmesi durumunu isabetli olarak yalnızca borçluyu değil üçüncü kişileri de kapsayacak şekilde ifade etmiştir. Buna karşın hiç beyanda bulunulmamasının düzenleme dışında bırakılması bir eksiklik olarak görülebilir.

Bilgiye erişim çoğunlukla kendisinden bilgi istenen kişinin beyanda bulunması suretiyle mümkün olur. Fakat örneğin borçlunun haciz sırasında icra memuruna yardımcı olması, kilitli yerleri ve dolapları açması, eşyaları göstermesi gibi mecburiyetleri (İİK m. 80) bilgiye erişim hakkında borçlunun beyan dışında da yükümlülükleri bulunduğunu göstermektedir. Fakat İcra ve İflas Kanunu bu tür durumlar için *Cezai Hükümler* babında bir düzenleme içermemektedir⁴⁵². Dolayısıyla borçlunun bu yükümlülüklerine aykırı eylemleri İcra ve İflas Kanunu’nda düzenlenen yaptırımlar yerine TCK’da düzenlenen *görevi yaptırmamak için direnme* suçuna konu olmaktadır⁴⁵³. Bahsi geçen hüküm “*kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*” şeklindedir (TCK m. 265/1). Suçun yargı görevi yapan kişilere karşı işlenmesi ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir (TCK m. 265/2). Yargıtay alacaklı vekili avukata yönelik tehditle direnme eyleminin avukatın haciz sırasındaki görevinin *yargı faaliyeti*ne ilişkin olmadığı gerekçesiyle bu ağırlaştırıcı nedenin uygulanmayacağına hükmetmiştir⁴⁵⁴.

Bu eyleme ilişkin cezanın İcra ve İflas Kanunu’nda düzenlenmesi daha isabetli olabilirdi. Zira haciz memuruna (yahut alacaklı vekiline) karşı direnme eyleminin cebri icra hukukuna ilişkin niteliği ceza hukukuna kıyasla daha ağır basmaktadır. Bir diğer açıdan ise kamu görevlisine görevini yapmaması için direnme eyleminin haciz memuruna direnme eylemine göre çok geniş kapsamlı olması nedeniyle bu konuda özel bir düzenleme bulunmasının daha uygun olabileceği söylenebilir. Bir başka ifadeyle icra memuruna karşı direnme eylemi uygulamada sıklıkla karşılaşılan özel bir durum olarak ortaya çıkmakta ve (fail) takip borçlusunu bu eylemi gerçekleştirmeye

⁴⁵² Kanun koyucu kilitli yerlerin zorla açılması ve borçlunun şahsına zor kullanılmasını düzenlemesinin amaca ulaşmada yeterli olabileceğini öngörmüş olabilir.

⁴⁵³ Yargıtay 4. Ceza Dairesi (CD) E. 2020/19649 K. 2021/20023 T. 21.06.2021, Yargıtay 5. CD E. 2012/11006 K. 2013/8997 T. 19.09.2013, Kazancı, e.t. 01.04.2022.

⁴⁵⁴ Yargıtay 4. CD E. 2009/3133 K. 2011/3082 T. 14.03.2011, Kazancı, e.t. 02.04.2022.

yönelten saik boyutuyla kamu görevlisine görevini yapmaması için direnme eylemin-den farklılıklar arz etmektedir. Bu düzenlemenin İcra ve İflas Kanunu'nda yer alması sonucunda davanın ceza mahkemeleri yerine icra mahkemelerinde görülecek olması⁴⁵⁵ da benzer nedenlerden ötürü daha uygun olabilir⁴⁵⁶.

4.1.3. Borçlunun Bilgilerine Erişimde Hızlılık

İcra takibinin başarılı bir şekilde sonuçlanması hem taraf takip işlemlerinin hem de icra takip işlemlerinin hızlı bir şekilde yapılabilmesini gerektirir. Haczin gerçekleşme anının icra memurunun buna ilişkin iradesinin beyanı anı olduğu⁴⁵⁷ hususu göz önüne alındığında (geçici hukuki himaye tedbirleri bir kenara bırakılırsa) bilgiye erişimin hızlı olması borçlunun dürüstlük kuralına aykırı olabilecek muhtemel eylemlerini önleyebilmek ya da haciz iradesinin ortaya çıkması ile bunun ilgili kuruma ulaşması arasındaki zaman diliminde gündeme gelecek diğer haciz işlemlerinin doğuracağı karışıklığı bertaraf etmek açısından önem taşır. İcra işlemlerinin ihmal ve dikkatsizlikle geciktirilmesi, netice itibarıyla alacağın tahsil edilememesine ya da hakka daha geç ulaşılmamasından ötürü takip ekonomisi ve adil yargılanma başta olmak üzere alacaklının birçok temel hakkının ihlaline sebebiyet verebilir.

Taraf takip işlemlerinden haciz talebinde bulunulmaması, yapılan hacizlere katılmama gibi takibi yavaşlatan fiiller alacaklı tarafın hak kaybı ve mağduriyetine yol açabileceğinden taraf vekilinin de sorumluluğunu doğurabilir⁴⁵⁸.

⁴⁵⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2015/9-185 K. 2018/332 T. 03.07.2018, Yargıtay 4. CD E. 1978/6389 K. 1978/6399 T. 21.12.1978, Kazancı, e.t. 08.04.2022: Yargıtay bu kararlarında İİK'da düzenlenen *icra dairesince teslim edilen taşınmaz veya gemiye tekrar girilmesine* ilişkin suçun İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmiş olması dolayısıyla dosyanın icra mahkemesinin görevi içinde olması gerektiğine hükmetmiştir. Zira İİK m. 346/1 hükmü açıkça İİK hükümlerine göre verilecek disiplin ve tazyik hapislerine icra mahkemesinin karar vereceğini düzenlemiştir.

⁴⁵⁶ Alacağın tahsil edilmesi için borçluyu zorlayıcı bir önlem olarak Fransız hukukunda kabul edilen *astreinte* kurumuna da kısaca dikkat çekilebilir. Bu kurum, bir zararın tazmininden farklı olarak borçlunun borcunu ifa etmesi için üzerinde finansal bir baskı uygulamayı esas almaktadır. Her hâkim ilamın icrasını temin almak adına *astreinte* kararı verebilir. Esasında tazyik hapsine benzeyen bu kurum, tazyik hapsinin *insani nedenler* gerekçe gösterilerek kaldırılması üzerine ortaya çıkmıştır. Daha çok bir şeyi verme veya yapma borçları bakımından verilen *astreinte* kararı genellikle hâkimin belirlediği günden itibaren borçlunun borcu ifada geciktiği her gün için belli bir tutarda para cezası ödemek zorunda kalmasını şeklinde ortaya çıkar (<https://www.dictionnaire-juridique.com/definition/astreinte.php>, dalloz.fr, e.t. 29.05.2022).

⁴⁵⁷ Aziz Serkan Arslan, 73; Bozok, 488; Namli, 235.

⁴⁵⁸ Yargıtay 4. CD E. 2009/22934 K. 2009/19054 T. 18.11.2009, Lexpera, e.t. 30.11.2021: "...şüpheli avukatın, alacaklı [...] vekili sıfatıyla [...] yürüttüğü bonoya dayalı *icra* takiplerini *sürüncemede*

Benzer şekilde icra takip işlemlerinin süratli bir şekilde gerçekleştirilmesi de aynı nedenlerle önemlidir⁴⁵⁹. İcra memurlarının geçerli bir sebep olmaksızın kanunun düzenleyici sürelerine uymaksızın işlem yapmaması “*takibin sürüncemede bırakılması*” sebebine dayanılarak şikâyet yoluna konu olabilir (İİK m. 16). İcra mahkemesi tarafından icra memuruna sebepsiz bir şekilde geciktirilen işlemi icra etmesi emrolunur (İİK m. 17). Ayrıca icra memurlarının bu kusurlu eylemlerinden doğan zararın daha sonra rücu edilmek üzere idare aleyhine açılacak tazminat davaları ile giderilmesi yolu gündeme gelebilir (İİK m. 5). Bu hususta, icra takip işlemlerinin normal seyrinde gerçekleştirilmesine rağmen yeterince hızlı olamaması sorunu da değerlendirilmelidir. İcra takibinin etkinliğini artırmanın ölçütlerinden biri olan hızlılığı sağlayan en önemli araçlardan birini ise icra organlarının borçluya ilişkin bilgilere doğrudan erişiminin olup olmaması hususu teşkil eder. Dolaylı erişimin çoğu zaman takibin sonuçlanmasını geciktirmesi hatta kimi durumlarda imkânsız hâle getirmesi de söz konusu olabilmektedir. Bu kapsamda ortaya çıkan “*dosyanın tazeliği*” kavramı; dosyanın yargı mercilerinden icra mercilerine hızlı bir şekilde aktarılmasını ifade eder ve bununla davalı ya da borçluya ait bilgilerin güncelliğinin korunması amaçlanır⁴⁶⁰. Bilgiye doğrudan ulaşımın mümkün olmadığı hâllerde dosya yahut dosyada bulunan bir belgenin en azından fiziken değil de UYAP sistemi üzerinden gönderilmesi⁴⁶¹ hızlılığı⁴⁶² sağla-

bırakıp yapılan hacizlere katılmadığı ve [...] haricen tahsil ettiği 140 TL’sını müvekkiline vermediği iddiasıyla hakkında son soruşturmanın açılmasına karar verilmesinin istendiği görülmektedir. ...görevi savsama (Y. 257/2 mad.) ve güveni kötüye kullanma (Y. 155/2 mad.) suçlarının işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturduğu açıktır. Şüpheli avukata yükletilen *icra* takiplerini *sürüncemede* bırakıp yapılan hacizlere katılmama eyleminin, bireylerin mağduriyetine veya kişilerin haksız kazanç sağlamasına yol açıp açmadığının ve borçludan haricen tahsil edilen parayı alacaklı müvekkile vermeme eyleminin ise kendisine meslek ve hizmet ilişkisi nedeniyle tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında güveni kötüye kullanma suçunu oluşturup oluşturmadığının mahkemece, [...] tüm kanıtlar birlikte tartışılıp değerlendirilerek belirlenmesi gerekmektedir”.

⁴⁵⁹ Maria Giannattasio, *Le statut des bateaux, en particulier dans l'exécution forcée, et la procédure de limitation de la responsabilité moyennant constitution d'un fonds de limitation* (Editions Schulthess, 2009), 127: Alacaklının hızlı, karışık olmayan ve getirisi yüksek (*fructueux*) bir icra takibine muhatap olmasında menfaati vardır.

⁴⁶⁰ Julien Lhuillier, Daria Lhuillier-Solenik, Géraldine Carmela Nucera, ve Jacqueline Passalacqua, *L'exécution des décisions de justice en Europe* (CEPEJ), 17.

⁴⁶¹ Aziz Serkan Arslan, 138, 139; Bilgi ve belgelerin taraflar ve avukatlarıyla elektronik ortam üzerinden aktarılmasının, yargı organlarının dosyaya ilişkin işlemlerinin elektronikleştirilmesinin gerekliliğinin COVID-19 pandemisi ile birlikte daha da belirginleştiği hakkında bkz.: *Numérisation de la justice au sein de l'Union Européen - Une panoplie de possibilités*, (Bruxelles: Commission Européenne, 02.12.2020), Başlık 1.

⁴⁶² *Numérisation de la justice au sein de l'Union Européen*, Başlık 2: Belgenin fiziken nakli sadece hızlilik değil, güvenilirlik, takip edilebilirlik ve masraflı olması yönünden de olumsuz niteliktedir.

mada faydalı olabilir. Gerçekten de borçluya ait bilgilere doğrudan erişimi bulunmayan icra memurunun yazışma yoluyla bilgiye erişmesi sürecinin uzaması, borçlunun bu süre zarfında harekete geçerek (örneğin banka hesabındaki parayı çekerek) haczi sonuçsuz kılmasına yol açabilir. İcra organlarının bilgiye doğrudan erişime sahip olması yukarıda belirtilen sebeplerle önem arz etmekte ve fakat icra organının takibe hâkim olan temel hak ve ilkeler ile menfaat dengesine riayet etme yükümlülüğü⁴⁶³ saklı kalmaktadır.

İcra takibinin hızlılığı ile borçlunun bilgilerine erişim arasındaki bağlantı noktalarından birisi de bilgiye erişimin kim tarafından gerçekleştirileceğine ilişkindir. Bir başka ifadeyle takip alacaklısının borçlunun malvarlığına dair bir bilgiye ulaşması kamu gücünü kullanan icra dairesine nazaran çok daha uzun sürer. Bu sebeple alacaklının yalnızca takibe devam etmeyi yahut haciz işlemi tesis edilmesini istediğini beyan etmesinin icra dairesinin gerekli sorgulamaları yapması için yeterli olup olmadığının üzerinde durulması gerekir. Doktrinde bir görüş alacaklının bu şekilde bir beyanının geçerli bir haciz talebi olduğunu ifade etmektedir⁴⁶⁴. Diğer bir görüşe göre ise alacaklı haczedilecek malların bulunduğu yerleri belirtmelidir, meğerki borçlu mal beyanında bulunmuş yahut icra memuru malların nerede bulunduğunu biliyor olsun⁴⁶⁵. Bu görüşe yakın bir diğer görüş ise haczin gerçekleştirilmesi için gerekli masrafların tespit edilmesinin haczin konusunun belirli olmasına bağlı olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında alacaklının hangi malların haczini istediğini açıklamasının tasarruf ilkesinin bir gereği olduğu belirtilmiştir⁴⁶⁶. Kanaatimizce bu görüş alacaklıya, borçlunun malvarlığına dair bilgilere ulaşması yükümlülüğünü yüklemeyecek şekilde değerlendirilmelidir. Malvarlığı unsurlarının bilinmesi üzerine icra müdürü alacaklıya masrafı yatırması için bir süre verebilir. Yine bu bilgileri haiz olan alacaklıdan hangi malvarlığı unsurları üzerinde haciz işlemi tesis edilmesini talep ettiğini belirtmesi istenebilir. Fakat kamu gücünü kullanma ve tüm kurumlarla doğrudan yazışma yetkisi bulunan (İİK m. 359) icra dairesinin borçluya dair bilgileri elde etmesi ve bu yükümlülüğü alacaklıya bırakmamasının kabulü isabetli olur. Zira bahsedilen yetkilere sahip olması sebebiyle icra dairesi ilgili bilgilere alacaklıya nazaran çok daha kısa sürede vakıf olacaktır.

⁴⁶³ Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 79.

⁴⁶⁴ Arslan ve diğerleri., 246.

⁴⁶⁵ Mustafa Reşit Belgesay, *İcra ve İflas Kanunu Şerhi* (İstanbul, 1948), 195.

⁴⁶⁶ Akgün, 174.

Bilgiye erişimde hızlılığa dair ortaya çıkan önemli bir diğer sorun da elektronik tebligatlardan doğmaktadır. Kanun koyucu birtakım gerçek ve tüzel kişilere elektronik tebligat yapılmasını zorunlu tutmuştur. Ayrıca kanunda sayılanların dışında kalan gerçek ve tüzel kişilere de talepleri hâlinde elektronik tebligat adresi verileceği ve bunlara da tebligatın elektronik yolla yapılmasının zorunlu olduğunu düzenlemiştir (Teb. K. m. 7/a). Aynı hükümde elektronik tebligatın muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı öngörülmüştür. Kendisine elektronik tebligatla ödeme emri gönderilen takip borçlusu tebligatı ilk gün açmış olsa dahi tebligat beşinci günün sonunda yapılmış sayılır. Arada geçen süre takip borçlusunun haczi kabil malvarlığını gizlemesi (ör. bankada bulunan mevduatını çekmesi) için yeterli olabilir. Beşinci günün sonunda başlayan yedi günlük ödeme emrine itiraz süresinde ise borçlu borca itiraz edebileceği gibi borcu ödemeyerek güncelleştirmiş olduğu şekliyle mal bildiriminde bulunabilir. Uygulamada bu sakıncalı durumun önüne geçmek oldukça zor görünmektedir. Borçlunun bu durumu, kendisine takip başlatıldığı bilgisine sahip olan ve fakat elektronik olmayan yolla kendisine gönderilen ödeme emrini henüz tebellüğ etmeyen kişiyle benzeşmektedir. Her durumda da gerek sürelerin başlaması gerekse de birtakım önlemleri alma imkânı sağlaması bakımlarından borçlu avantajlı bir konuma ulaşmaktadır. Elektronik tebligat adresine sahip olanların hukuki durumlarının kanun koyucu tarafından dolaylı olarak da olsa bu denli güçlü kılınması, kendilerine elektronik olmayan yolla tebligat yapılanlara kıyasla eşitlik ilkesine aykırılık tartışmalarını doğurabileceği gibi ihtiyari elektronik tebligat adresi edinilmesinin teşvik edilmesi olarak da görülebilir.

4.1.4. Küçük Tutarlı İcra Takiplerinde Bilgiye Erişim

Türk cebri icra hukukunda küçük tutarlı alacaklar bakımından özel bir takip yolu öngörülmemiştir. Bu tür bir ayrımın yapılması bilgiye erişim bakımından önem taşır⁴⁶⁷. Zira değeri fark etmeksizin tüm alacaklar hakkındaki icra takiplerinde aynı prosedürün uygulanması alacaklıya borçlunun malvarlığına dair tüm bilgilere aynı oranda erişim sağladığından adaletsiz bir durum ortaya çıkarabilmektedir.

⁴⁶⁷ Alacağın *küçük alacak* olarak nitelendirilmesi kanun koyucunun takdirinde olmakla birlikte bu husus dava aşamasında dava konusu tutar için öngörülen avukatlık ücreti, yargılama harç ve giderleri,

Yukarıda belirtildiği üzere her ne kadar Türk cebri hukukunda küçük tutarlı alacaklar için özel bir takip yolu öngörülmemiş olsa da abonelik sözleşmelerinden kaynaklanan alacaklar için (7155 sayılı kanunla) yapılan düzenleme esasında küçük meblağlı alacakları kapsamaktadır. Merkezî Takip Sistemi (MTS) olarak isimlendirilen bu takip türü abonelik sözleşmelerinden kaynaklanan alacaklarda sözleşmenin mal veya hizmet sunan tarafının başvuracağı özel bir ilâmsız takip yoludur⁴⁶⁸.

Bu takip türünde takibin kesinleşmesine kadarki aşamalar farklılık arz etmekte, daha sonraki aşamalar hakkında ise İİK'nın genel hükümleri uygulanmaktadır. Takibin kesinleşmesi sonrasında borçlunun malvarlığına ilişkin bilgilere erişim hakkında “...alacaklı avukatı dilerse haciz talebinde bulunmaksızın UYAP üzerinden, bu sisteme entegre bilişim sistemleri vasıtasıyla borçlunun mal, hak veya alacağı olup olmadığı sorgulayabilir” hükmü öngörülmüştür. Bu hüküm, genel hükümlere nazaran bir değişiklik içermemektedir. Hükmün devamında bulunan “sorgulama sonunda sistem mal, hak veya alacağın mahiyeti ve detayı hakkında bilgi veremez; sadece mal, hak veya alacağın genel olarak olup olmadığı konusunda bilgi verebilir” düzenlemesi 7251 sayılı kanunla ilga edilmiştir. Doktrinde bu değişiklik ile abonelik sözleşmelerine mahsus takip ile İİK'daki genel düzenlemelerin uyumlaştırılmasının amaçlandığı ifade edilmiştir⁴⁶⁹. İcra ve İflas Kanunu'nun bahsi geçen genel düzenlemesi (İİK m. 78/1) ise UYAP sistemi üzerinden borçlunun mal, hak veya alacağının sorgulanabileceğini, sistemin varsa borçlunun mal, hak veya alacağının mahiyeti ve detayı hakkında bilgi vereceğini, sistem üzerinden de haciz talebi ve haciz işleminin mümkün olduğunu düzenlemiştir. Sorgulama sonunda edinilen bilgilerin hukuka aykırı olarak paylaşılamayacağı da hükümde belirtilmiştir. Kanaatimizce 7155 sayılı Kanun ile getirilen ve daha

notere yapılacak olan ödemeler ve posta giderleri gibi kalemlerin oluşturduğu dava maliyetinin alacak tutarıyla karşılaştırılması yoluyla tayin edilebilir (Hülya Yavuzcan Çolak, "Küçük Alacaklar İçin Şüpheli Alacak Karşılığı Ayrılmasının Usul ve Esasları," *Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi* (Eylül 2014): Her ne kadar yazar bu ölçütleri Vergi Usul Kanunu m. 323/2 kapsamında önermiş olsa da hukuk yargılamasında da bunlar göz önünde bulundurulabilir). Küçük alacaklar için öngörülecek cebri icra yolunda üst sınırın tespiti de benzer bir şekilde gerçekleştirilebilir.

⁴⁶⁸ Pekcanitez ve diğerleri., *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 243.

⁴⁶⁹ Nesibe Kurt-Konca, *Güven Veren ve Erişilebilir Adalet Vizyonunda Üçüncü Yargı Paketi*, SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) (İstanbul, 2020), 69.

sonra ilga edilen düzenleme kanun koyucunun küçük meblağlı alacaklarda bilgiye erişimin sınırlı olmasına yönelik bir yaklaşımına işaret edebilir⁴⁷⁰. Nitekim *Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Yönetmelik*⁴⁷¹ de sorgulama sonunda sistemin mal, hak veya alacağın mahiyeti ve detayı hakkında bilgi vermeyeceğini; sadece mal, hak veya alacağın mevcut olup olmadığı konusunda bilgi verebileceğini, bu mevcudiyetin tespiti hâlinde UYAP üzerinden de haciz talep edilebileceğini düzenlemiştir. Kanunun Genel Gerekçesi de takibin haciz aşamasına kadar olan bölümünün MTS üzerinden yapılacağını belirtmiştir. Bir başka ifadeyle abonelik sözleşmelerinden kaynaklanan alacaklara ilişkin takip yolunda haciz aşamasından önceki kısım genel hükümlere nazaran farklılık arz eder. Borçlu bilgilerine erişimin de haciz aşamasından hemen önce olduğu kabul edilirse bu şekilde bir iradede bahsedilebilir. Fakat 7155 sayılı kanunun abonelik sözleşmelerine özgü takip yolunda borçlunun bilgilerine erişim konusuna ilişkin açıkça farklı bir uygulama benimsediğini ifade etmek güçtür.

Sonuç itibarıyla abonelik sözleşmeleri gibi küçük meblağlı alacaklar bakımından özel bir takip yolu düzenlenerek bunun İİK hükümlerine göre yapılan genel takip yollarından farklılaştırılması gerekliliği ifade edilebilir. Bu ayrım kanaatimizce yalnızca takip yolunun hızlılığı ve basitliğini sağlamayı⁴⁷² değil borçlunun bilgilerine erişim bakımından da farklı sınırlar çizilmesini amaçlamalıdır⁴⁷³. Bir diğer ifadeyle küçük meblağlı alacaklarda borçlunun tüm malvarlığının alacaklının erişimine açılması taraflar arasındaki menfaat dengesini borçlu aleyhine bozabileceği ifade edilebilir. Yukarıda bahsi geçen Yönetmelik hükmü esasen yukarıda bahsi geçen sınırlamayı

⁴⁷⁰ Bu aşamada İİK m. 78/1'in, 7155 sayılı kanun değişikliğinden sonra ve 7251 sayılı kanun değişikliğinden önceki dönemde gerek ölçülülük ilkesinin gereklilik ve orantılılık unsurları gerekse de kişisel verilerin korunması hakkına riayet edilmesi bakımlarından daha isabetli olduğu ifade edilebilir. Konu hakkında oldukça ayrıntılı bir çalışma için bkz. Üçüncü, S. Hilal. "İcra İflas Kanunu M. 78/1 Hükümünün Alacaklı İle Borçlu Arasındaki Menfaat Dengesine Yansımaları." Ceren Damar Şenel II. Genç Bilim İnsanları Sempozyumu (4-5 Kasım 2021).

⁴⁷¹ 29.05.2019 tarihli ve 30788 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan yönetmelik.

⁴⁷² Abonelik sözleşmelerinden kaynaklı yeni bir takip yolunun öngörülmesinin öncelikli amacının 7155 sayılı Kanun'un *Genel Gerekçe*'sinde ifade edildiği üzere icra dairelerinin iş yükünü azaltmak olduğu söylenebilir.

⁴⁷³ Borçlunun bilgilerine erişim için alacak miktarı bakımından bir kısıtlama Alman Medeni Usul Kanunu'nda bulunmaktaydı (AMUK § 802I). 26.11.2016 tarihinde bu hüküm değiştirilmiştir, bu konuda bkz. Wolfgang Lücke, "Some Comments on the Proposals of the Study Group from a German Perspective," *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, ed. Masahisa Deguchi, Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice (Springer, 2022), 112.

yapmamakta ve kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında yalnızca borçlunun malvarlığı bilgilerinin ayrıntısına erişimi engellemektedir⁴⁷⁴.

4.2. Bilgiye Erişime Dair Özel Durumlar

4.2.1. Genel Haciz Yoluyla Takipte Bilgiye Erişebilme

Genel haciz yolu ile takipte borçluya dair bilgilere erişim hususunda gündeme gelebilecek sakıncalar bulunmaktadır. Genel haciz yolu ile takip (İİK m. 42 vd.) Türk cebri icra hukukunda alacaklının herhangi bir senede bağlı olmayan alacakları ile imzası ikrar veya noterlikçe tasdik edilen borç ikrarını içeren bir senede yahut resmî dairelerin veya yetkili makamların verdikleri bir belgeye dayanan alacaklar (İİK m. 68/1) için söz konusu olabilir⁴⁷⁵. Bu takip yolu Türk cebri icra hukuku sistemine 04.09.1929 tarihinde İsviçre'den iktibas edilen ilk İcra ve İflâs Kanunu ile girmiştir⁴⁷⁶. Bir mahkeme kararı olmaksızın icra takibi yapılabilmesi ve takip borçlusunun itiraz etmemesi üzerine takip kesinleşmekte ve borçlunun haczi kabil tüm malvarlığı unsurlarının bilgisine erişim mümkün hâle gelebilmektedir. Bu durum doktrinde eleştiri konusu olmuştur⁴⁷⁷. Zira gerçekte alacaklı olmayan bir kişi başlattığı genel haciz yoluyla takibe yedi günlük sürede itiraz edilmemesi üzerine borçluya dair tüm malvarlığı bilgisine erişebilmektedir. Bu durum da borçlunun kişisel verilerini alacaklının erişimine açmakta ve taraflar arasındaki menfaat dengesini borçlu aleyhine bozabilmektedir. Bu yüzden doktrinde bir görüş tarafından alacaklının elinde hiçbir belge bulunmaması hâlinde icra takibi başlatamaması, elinde İİK m. 68'de sayılan belgelerden biri bulunan alacaklının ise takipten önce icra mahkemesinden takip yapabileceğine ilişkin bir izin alması gerektiği şeklinde kanunun düzenlenmesi gerektiği belirtilmektedir⁴⁷⁸. Cebri icra hukukunun temelini ilamlı icraya dayanması (mahkeme ilamının icrası) ve ilamsız icranın esasında icra hukukunun genel teorisine bir istisna teşkil ettiği görüşü de

⁴⁷⁴ Kurt-Konca, 70.

⁴⁷⁵ Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar-Ayvaz, ve Emel Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku*, 4. Bası (Ankara: Yetkin, 2018), 131: Buna karşın Yargıtay'ın 10.07.2017 tarihli ve 02/03 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı gereğince bir ilama bağlı olan alacaklar için ilamlı icra yolu tercih edilmelidir.

⁴⁷⁶ Çiftçi, 2010, 31, 253.

⁴⁷⁷ Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, 14, 15; Özkes, "Kredi Kurumları," 98, 99.

⁴⁷⁸ Özkes, "Kredi Kurumları," 107.

bu kapsamda göz önüne alınabilir⁴⁷⁹. Fakat diğer bir görüşe göre de ilamsız takip yolu esasında bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir⁴⁸⁰. Zira borçlunun ödeme emrini tebellüğ etmemesi nedeniyle itiraz edememesi tebligata ilişkin genel bir sorundur ve ayrıca borçlunun dava açma hakkının bulunuyor olmasının da dikkate alınması gerekir.

Takip borçlusunun gerek ödeme emrine itiraz hakkının bulunması gerekse de menfi tespit veya istirdat davası açabilmesi, borçlunun hak arama hürriyetinin korunması bakımından yeterli görülebilir. Fakat bu gibi hukuki yollar borçlunun malvarlığı ve sair kişisel bilgilerinin takip alacaklısının erişimine açılmasına engel olmamaktadır. Bir diğer ifadeyle alacaklının hiçbir belgeye dayanmadan genel haciz yoluyla takip başlatarak borçluya dair bilgilere ulaşması mümkündür. Bu sakıncanın giderilmesi amacıyla kanun koyucu genel haciz yoluyla takip yolunu da muhafaza ederek farklı tedbirler alınabilir. İlk olarak takip alacaklısının hiçbir belge sunmadan takip başlatması durumunda takip kesinleşse dahi icra dairesi veya icra mahkemesinin kararı olmaksızın borçlunun malvarlığı ve kişisel bilgilerine erişememesi öngörülebilir. Yahut takibin kesinleşmesi üzerine alacaklının bu bilgilerin yalnızca sınırlı bir kısmına ulaşabilmesine yönelik bir sınırlandırma yapılabilir.

4.2.2. Sınır Aşırı Takipler Bakımından Bilgiye Erişim

4.2.2.1. Genel olarak yer bakımından bilgiye erişim

Hem sınır aşırı hem de ülke içindeki takipler bakımından takibin görüleceği yetkili icra dairesinin hangi yerdeki icra dairesi olduğu hususu özellikle özel hukuk tüzel kişilerine karşı başlatılan takiplerde bilgiye erişim bakımından önem taşır. HMK'nın yetkiye ilişkin hükümlerinin icra dairelerinin yetkisi hakkında da kıyasen uygulanacağına dair hüküm (İİK m. 50/1: "*Para veya teminat borcu için takip hususunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yetkiye dair hükümleri kıyas yolu ile tatbik olunur*")

⁴⁷⁹ Koç, 236, 239: Yazar ayrıca ilamsız icra takibinin, cebri icra hukukunu medeni hukuk yargılamasına nazaran müstakil kıldığını ifade etmektedir; Nitekim birçok yabancı hukuk sisteminde cebri icraya başvurabilmek için icra edilebilir bir belgeye sahip olmak şartı öngörülmüştür. Örneğin; Fransız hukukunda söz konusu belgelerin taşınması gereken özellikler de belirtilerek ismen bir borçluyu işaret etmesi gerektiği kabul edilmiş ve bu durum "*icra edilebilir belgenin kişiselleştirilmesi*" kavramıyla ifade edilmiştir ("Conditions des poursuites (Procédures civiles d'exécution)," Dalloz.).

⁴⁸⁰ Koç, 253.

gereğince para ve teminat borçları için başlatılacak icra takiplerinde genel yetkili icra dairesi borçlunun takibin açıldığı tarihteki yerleşim yerindeki icra dairesidir (HMK m. 6)⁴⁸¹. Özel hukuk tüzel kişilerinin yerleşim yeri ise kural olarak işlerinin yönetildiği yerdir (TMK m. 51). Dolayısıyla borçlunun örneğin bir anonim şirket olması durumunda icra takibi şirketin işlerinin yönetildiği yerdeki icra dairesinde açılır. Bir şubeye karşı başlatılacak icra takiplerinde ise şubenin bulunduğu yer icra dairesi de yetkilidir (HMK m. 14/1). Yetkili icra dairesinin belirlenmesinde başvuru *işlerin yönetildiği yer* ölçütü doktrinde eleştiriye konu olmuştur⁴⁸². Zira bazı hâllerde işlerin yönetildiği yerde tüzel kişiye ait hiçbir malvarlığı bulunmayabilir. Yargılama bakımından özellikle dava malzemelerinin toplanması gereken yer olması sebebiyle bu ölçüt isabetli olabilir. Buna karşın icra takibinde borçlunun aktiflerinin çoğunluğunun bulunduğu yer icra dairesinin (de) yetkili olması cebri icranın etkinliğinin sağlanması açısından daha isabetli kabul edilebilir.

4.2.2.2. Genel olarak sınır aşırı takiplerde bilgiye erişim

Yabancı bir ülkeden alınmış bir ilâmı yahut başka bir icra edilebilir belgeyi cebri icraya konu ederken alacaklının karşılaşılabileceği sorunların başında borçlunun adres ve malvarlığı bilgilerine erişim gelmektedir. Alacaklı; cebri icra işlemlerini yabancı bir ülkede yürütmek zorunda olacağını bilir ve borçluya ait bilgilere ulaşamayacağını öngörürse harcayacağı emek ve zamanın menfaatini karşılamayacağını düşünerek hakkını talep etmekten vazgeçebilir⁴⁸³. Her ne kadar şeklin keyfiliğe engel olduğu yönündeki deyiş⁴⁸⁴ burada da geçerli olsa da gereğinden fazla katı şekil kurallarına sahip bir sınır aşırı takip sisteminde şekil, maddi hukukun tanımış olduğu menfaatin önüne geçebilir ve bu nedenle hakkın elde edilememesi sonucu ortaya çıkabilir⁴⁸⁵.

⁴⁸¹ Arslan ve diğerleri., 130.

⁴⁸² Marchand, 95: Yazar konuyu tröst hukuku bakımından incelemiştir. Eserde Trust'a karşı yapılacak takiplerde *yönetim yeri* kuralının doktrinde büyük ölçüde *gerçek karar alma* yeri olarak kabul edildiği belirtilmiştir. Buna karşın bu kavramın Trust'ın aktiflerinin çoğunluğunun bulunduğu yer olarak anlaşılması gerektiği ifade edilmiş ve yukarıda bahsedilen açıklamalar yapılmıştır.

⁴⁸³ Berglund, 49.

⁴⁸⁴ Rudolf von Jhering: "Die Form ist die geschworene Feindin der Willkür, die Zwillingschwester der Freiheit": Şekil keyfiliğin can düşmanı, özgürlüğün ikiz kardeşidir.

⁴⁸⁵ Aziz Serkan Arslan, 137; konu hakkında ayrıntılı bir çalışma için bkz. İbrahim Ermenek, "Medeni Usul Hukukunda Şekilcilik," *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, S. 2 (2000).

İlamların veya diğer icra edilebilir belgelerin verildikleri yahut düzenlendikleri devletin dışında cebri icraya konu olabilmeleri için kural olarak tanıma ve tenfiz işlemlerinden geçmeleri gerekir. Bu işlemlerden geçmesini takiben belgelerin cebri icrası aşamasında uygulanacak usul çoğunlukla icra edilmek istenen ülkenin icra hukuku sistemine göre belirlenir⁴⁸⁶. Çalışmanın bu bölümünde tüm sınır aşırı takiplerde bilgiye erişimi incelemenin olanaksız olduğu gözetilerek bu alanda gelişmiş bir mevzuatı bünyesinde barındıran Avrupa Birliği hukukundaki gelişmeler ele alınacaktır.

4.2.2.3. Avrupa birliği hukukunda

4.2.2.3.1. Genel olarak

Yargılama hukukunun (ve cebri icra hukukunun) birleştirilmesi tarihin her döneminde üzerinde çalışılan ve devletlerin arzu ettikleri bir husus olmuştur. Zira etkili bir yargılama usulü sisteminin⁴⁸⁷ farklı coğrafi yerlerde aynı veya benzer olması buralarda yaşayan bireylerin hukuki öngörülebilirlik standartlarını arttırır. Bireyler bu şekilde, kendilerini bekleyen süreci tasavvur edebilir ve bu da toplum içindeki hukuka olan güveni sağlamlaştırır. Yargılama hukukun birleştirilmesi devletler arasında olabileceği gibi aynı devletin içinde de (ör. İsviçre) söz konusu olabilir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere ilamların başka ülkelerde cebri icraya konu olması için icranın gerçekleşeceği ülkenin Milletlerarası Özel Hukuk mevzuatı uyarınca tanıma ve tenfiz işlemlerinden geçmesi gerekir. Buna karşın Avrupa Birliği ülkelerinin uzun bir zamandan beri bu işlemleri kendi aralarında kolaylaştırmak için çalışma ve reformlar yaptıkları bilinmektedir⁴⁸⁸.

⁴⁸⁶ Payan, par. 171.

⁴⁸⁷ *Numérisation de la justice au sein de l'Union Européen*, Başlık 1.: Etkili yargılama usulü sistemi doğru işleyen bir iç pazar için önemli ve ekonomik gelişim için vazgeçilmezdir. Cebri icra hukukunun etkinliği için daha ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. Başlık 2.4.

⁴⁸⁸ Miklós Kengyel, "Transparency of Assets and Enforcement," *Uniform Law Review* 19, S. 2 (2014), 308; AB 1215/2012 nolu tüzük de bu hususta *kararların serbest dolaşımının daha çok kolaylaştırılması* ifadesini kullanmaktadır (giriş par. 1). Benzer şekilde geniş vadede tanıma ve tenfiz prosedürünün tamamen kaldırılmasının amaçlandığı ifade edilmiştir (giriş par. 2): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215>, e.t. 19.05.2022.

Başka bir üye devlet mahkemesinden alınan ilamın cebri icrasında borçlunun bilgilerine erişim 1994 tarihli *Storme raporunda* ele alınmıştır. Bu raporda takip borçlusuna, malvarlığının tamamının nelerden oluştuğu ve nerede bulunduğunu beyan etmesi zorunluluğunun öneminden bahsedilmiştir (art. 12/4). Bunun yanında sadece borçluya değil üçüncü kişilere de borçluya ait olan ve ellerinde bulunan malvarlığı unsurları hakkında yetkili icra organlarına bilgi verme yükümlülüğünün getirilmesi gerektiği belirtilmiştir⁴⁸⁹. Bu başlık altında Avrupa Birliği'nin tanıma ve tenfiz usulüne ilişkin işleyişe değinilmeden borçlunun bilgilerine erişimle bağlantısı bulunan düzenlemeleri ele alınacaktır.

4.2.2.3.2. Küçük tutarlı alacaklar usulü

Küçük tutarlı takipler için ayrı bir cebri icra yolu öngörülmesi özellikle hızlılığı ve basit usulleri benimsemesi yönleriyle birçok fayda sağlar⁴⁹⁰. Avrupa Birliği hukukunda küçük tutarlı davalar sonucunda elde edilen ilamların icrasının diğer üye devletlerde herhangi bir tanıma ve tenfiz işlemine tabi olmadan icra edilebilmeleri öngörülmüştür (861/2007 nolu Tüzük)⁴⁹¹. Buna göre söz konusu kararlar herhangi bir icra edilebilirliğini tespit eden herhangi bir beyan gerekmeksizin başka bir üye devlette tanınır ve icra edilirler. Bu şekilde bir tanımaya itiraz ise mümkün değildir (art. 20). Tüzükte cebri icra usulünün ise ilamın icra edileceği ülkenin hukukuna göre yapılacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla borçlunun bilgilerine erişim de bu ülke hukuku kurallarına göre gerçekleşir (art. 20).

⁴⁸⁹ Kengyel, 308, 309.

⁴⁹⁰ Bu konu hakkındaki değerlendirme için bkz. aşağı. Başlık 4.2.1.

⁴⁹¹ Regulation (EC) No 861/2007 Of The European Parliament And Of The Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure.

4.2.2.3.3. Avrupa Ödeme Emri düzenlemesi

Küçük tutarlı alacaklar için takip yolunun haricinde herhangi bir üst sınırın ön-görülmediği⁴⁹² “Avrupa Ödeme Emri”, üye devletler arasında yargı kararlarından do-ğan para alacaklarının icrası için kolaylaştırılmış bir usul öngörmektedir⁴⁹³. Bu usule uygun şekilde elde edilen belgenin icrası da cebri icranın gerçekleştirileceği ülkenin hukukuna tabidir (art. 21). Bahsi geçen üye ülkenin kabul ettiği dil veya dillerden bi-rine çevrilen belge ülkenin kendi yargı organları tarafından verilen ilamlara nazaran her türlü ayrımcılığa karşı korunarak icra edilmektedir⁴⁹⁴. Avrupa Ödeme Emri’ne da-yanarak gerçekleştirilmesi istenen cebri icrayı kolaylaştıran *e-codex* sistemine de de-ğirmek gerekir. Bu sistem Avrupa Ödeme emrine göre takip başvurusunda bulunmayı ve takibi elektronik ortamda sürdürmeyi sağlamaktadır. Bu sistem sayesinde icra edi-lecek kararın içeriği, taraf ve alacak bilgilerine erişimin sağlanmasının yanı sıra üye devletlerin yargı mercileri arasında bağlantı kurulmaktadır⁴⁹⁵.

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi’nin üye devletler arasındaki sınır aşırı takip-lerin kolaylaştırılmasına ilişkin öngörmüş olduğu ve yukarıda kısaca açıklanan yolla-rın⁴⁹⁶ etkin bir biçimde uygulanabilmesinin önemli noktalarından birisi borçlunun mal-varlığının cebri icranın gerçekleşeceği devlet nezdinde şeffaflık kazanabilmesidir⁴⁹⁷.

⁴⁹² Payan, par. 31.

⁴⁹³ Regulation (EC) No 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure; https://e-justice.europa.eu/content_order_for_payment_procedures-41-fr.do#:~:text=L'injonction%20de%20payer%20europ%C3%A9enne,l'utilisation%20de%20formulaire%20types.,e.t.07.05.2022.

⁴⁹⁴ Payan, par. 179; Tüzük art. 21/3, Avrupa Ödeme Emri’ne göre farklı bir üye devlette icra edilmek istenen alacağın herhangi bir isim altında harç, avans gibi ücretlere bağlanamayacağını düzenlemektedir.

⁴⁹⁵ Payan, par. 55; <https://www.europeanlawinstitute.eu/projects-publications/other-initiatives/e-codex/>, e.t. 12.05.2022.

⁴⁹⁶ Burada açıklanan ve sair hukuki yollara başvuruyu kolaylaştırmak, bu sayede yeknesaklık sağlamak amacıyla oluşturulan ve kullanılan formlar için bkz. https://e-justice.europa.eu/155/FR/online_forms, e.t. 17.05.2022; Ortak form kullanımı, bahsi geçen tüzüklerin esas amacı olan ortak bir usul uygulanmasının (Stéphane Piedelièvre, "Saisies et mesures conservatoires," (juin 2021), par. 255) daha küçük ölçekteki yansıması olarak görülebilir.

⁴⁹⁷ Payan, 172; Avrupa Konseyi’nin 1896/2006 numaralı tüzüğün uygulanmasına ilişkin raporunda Avrupa Ödeme Emri’nin cebri icrasında karşılaşılan engelin, borçlunun aktiflerinin şeffaf olmaması olduğuna ve fakat bu sorunun sadece Avrupa Ödeme Emri’ne değil tüm sınır aşırı takiplere ilişkin olduğuna değinmiştir, <https://cdre.eu/69-documentation-en-ligne/police/documents/1167-rapport-de-la-commission-au-parlement-europeen-au-conseil-et-au-comite-economique-et-social-europeen-sur-l-application-du-reglement-ce-n-1896-2006-du-parlement-europeen-et-du-conseil-institu>, e.t. 12.05.2022.

Devletlerin iç işleyişlerinde borçlunun malvarlığına erişim sorununa getirdikleri çözümlerin kayda değer şekilde farklı olması ise bu sorunun sınır aşırı takiplerde çözümünü güçleştirmektedir⁴⁹⁸. Doktrinde, Avrupa Hukuku mevzuatında sınır aşırı takiplerde borçluya dair malvarlığı bilgilerine erişime ilişkin bir düzenleme bulunmadığı ifade edilmiştir⁴⁹⁹. Kanaatimizce cebri icranın uygulanacağı üye devletin cebri icra organlarının borçluya dair adres ve malvarlığı bilgilerinden aleni olanlarına doğrudan erişimini kolay bir şekilde sağlayan düzenlemelerin öngörülmesi isabetli olabilir. Bu niteliği haiz olmayan bilgiler için ise yukarıda bahsi geçen *e-codex* sistemi üzerinden icrası istenen belgeyi veren devletin görevli mercileriyle iletişime geçilerek borçluya dair bilgiler talep edilebilmelidir.

4.2.2.3.4. Başka bir üye devletteki banka hesaplarına erişim için öngörülen usul

Satış aşamasını gerektirmediği için alacağın karşılanmasının en kolay yollarından birisi borçlunun banka hesaplarındaki mevduatın haczedilmesidir. Banka, aslında borçlunun borçlusunu konumunda bulunduğundan erişmek istenen bilgi doğrudan borçlunun malvarlığı değildir⁵⁰⁰. Avrupa Birliği mevzuatında öngörülen düzenlemeye geçmeden önce İngiliz hukukunda kabul edilen *Mareva Injunction*⁵⁰¹ (*Worldwide Freezing Injunction*) kurumunun sınır aşırı takipler bakımından özellik arz eden hususları

⁴⁹⁸ Payan, 173: Yazara göre devletlerin alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesini (özellikle alacaklının hukuken korunan menfaatine ulaşması ve borçlunun özel hayatının gizliliği kapsamında) nasıl kurduklarına ilişkin tercih bu farklılığı tayin etmektedir. Kanaatimizce bu sorunu ortaya çıkaran bir diğer neden cebri icra organlarının yapısının ve bu organlar nezdinde görev ifa edenlerin erişimine sahip oldukları bilgilerin farklılık arz etmesidir.

⁴⁹⁹ Payan, 175; aşağıda incelenecek olan başka ülkedeki banka hesaplarına ilişkin bilgilerin elde edilmesi diğer malvarlığı unsurlarını kapsamadığından özel bir düzenlemedir.

⁵⁰⁰ Vesna Rijavec, "Cross-border Effects of Provisional Measures in Civil and Commercial Matters," *Cross-border Civil Proceedings in the EU (Conference Papers) (November 17, 2011 - November 18, 2011)*, ed. Vesna Rijavec ve Tjaša Ivanc (2011), 82: Yazar, "uluslararası icrada" borçlunun yurtdışındaki malvarlığına tedbir konulurken üçüncü kişilere sirayetin, bir başka ifadeyle tedbirin borçlunun borçlularına tesir etmesinin mümkün olup olmadığı sorusunun gündeme geldiğini, bu sorunun cevabının ilk zamanlarda olumlu olduğunu belirtmiştir. Fakat son zamanlardaki anlayışın üçüncü kişinin ülkesince tanınmadığı müddetçe üçüncü kişilerin bundan etkilenmeyecekleri yönünde olduğunu ifade etmiştir.

⁵⁰¹ Bu tedbir türü ismini *Mareva Compania Naviera S.A. vs International Bulk Carriers S.A.* olayından almıştır, karar metni için bkz. <https://www.uniset.ca/other/cs4/19801AER213.html>, e.t. 21.05.2022; bu tedbirin yargı yetkisinin dışındaki etkisi, tedbiri tebellüğ eden üçüncü kişinin nasıl hareket etmesi gerektiği gibi özellikle uygulamaya ilişkin bilgiler için bkz. <https://www.shlegal.com/news/worldwide-freezing-orders-and-third-parties-practical-steps-for-claimants-and-third-parties>, e.t. 25.05.2022.

mevcuttur. Zira borçluya ait malvarlığına ilişkin bilgi, hızlı bir şekilde harekete geçilmemesi durumunda malların yerinin değiştirilmesi sebebiyle faydasız olabilir. Dolayısıyla malvarlığına ilişkin bilgiye erişim kadar bunların yerlerinin değiştirilmesinin ve bunlara borçlunun erişiminin kısıtlanması da önemlidir. Bu durumu önlemek adına yukarıda ismi geçen *Mareva* tedbiri, borçlunun alacaklıyı zarara uğratabilecek tasarruflarda bulunma yetkisini kısıtlamayı amaçlamakta ve öne çıkan özelliği bu tedbir kararının malvarlığına (*in rem*) değil borçluya (*in personam*) yönelmiş olmasıdır⁵⁰². Bu şekilde, kararın ülke dışında da etkili kılınabilmesi sağlanmaktadır⁵⁰³.

İngiltere hukukunda kabul gören bu tedbir türü yukarıda da ifade edildiği üzere borçlunun kendi malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaktadır. Bunun yanında Avrupa Birliği'nin alacaklının borçluya ait malvarlığına erişimini ele alan düzenlemeleri mevcuttur. Bankanın durumu diğer üçüncü kişilere nazaran özellik arz ettiğinden banka hesaplarında bulunan mevduatın haczi de özel olarak düzenlenmiştir. Avrupa Birliği mevzuatında farklı bir üye devlette bulunan bu malvarlığı unsurları için özel bir ihtiyati haciz yolu öngörülmüştür (Regulation EU No 655/2014)⁵⁰⁴. Buna göre alacaklı borçluya ait farklı üye devletlerdeki banka hesapları bilgisini hem esasa ilişkin icra edilebilir bir belge almadan önce hem de daha sonra talep edebilir (art. 5)⁵⁰⁵. Bahsi geçen tüzükte esasında başka üye devletteki banka hesabı üzerine ihtiyati haciz konulması usulü ele alınmıştır. Fakat alacaklının, hesap bilgilerine sahip olmasa dahi gerekli araştırmaların yapılmasına yönelik olarak talepte bulunabileceği de "*hesaba ilişkin bilgileri elde etmeyi amaçlayan talep*" başlığı altında ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir (art. 14). Bir diğer ifadeyle alacaklı, borçlunun başka bir üye devlette bulunan banka hesap bilgilerine erişilmesini talep edebilmektedir. Buna göre borçlunun belirli

⁵⁰² Rijavec, 82; Süheyla Balkar Bozkurt, "Milletlerarası Tahkime Konu Uyuşmazlıklarda Hakemlerin Geçici Koruma Tedbirlerine Hükmedebilme Yetkisi ve Imperium Kavramı," *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2017, S. 2, 285: "*Burada, kişinin mala ulaşmasını ve mal üzerinde tasarruf etmesini önleyen bu tür tedbir kararlarından malı elinde bulunduran üçüncü şahıs haberdar edilmekte ve bu üçüncü şahsa, hakkında tedbir kararı alınan kişiye malı teslim etmemesi veya örneğin bu bir banka ise, paranın ödenmemesi (injunction) emredilmektedir*".

⁵⁰³ Bu hususta özellikle ülke dışındaki üçüncü kişinin (ör. banka) yaptırıma tabi olmaması yahut bahsi geçen kişilerin herhangi bir itiraz haklarının bulunmaması gibi önemli sorunlar gündeme gelmekle birlikte konudan uzaklaşılması adına bu tartışmalar değerlendirilmemiştir, bkz. Filip Saranovic, "Jurisdiction and Freezing Injunctions: A Reassessment," *International & Comparative Law Quarterly* 68 (July 2019), 644.

⁵⁰⁴ Regulation (EU) No 655/2014 of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 establishing a European Account Preservation Order procedure to facilitate cross-border debt recovery in civil and commercial matters.

⁵⁰⁵ Piedelièvre, par. 264.

bir üye ülkede bulunan banka(lar)daki hesap ya da hesaplarının olduğunu alacaklının düşünmesine sevk edici nedenlerin bulunması hâlinde alacaklı ihtiyati haczin yöneldiği yargı merciinden bilginin elde edilmesine yönelik bir yazı yazmasını talep edebilir. Alacaklı, talebinde gerekçelerinin yanı sıra bilgiye erişimde faydalı olabilecek bilgileri de mahkemeye sunar (art. 14/2). Söz konusu yargı merci, cebri icranın gerçekleştirildiği yerdeki bilgiyi talep edebilecek diğer mercilerden bu bilginin araştırılmasını ister (art. 14/1). Tüzük, bilgiyi elde edecek olan merciin bu devletin iç hukukunda geçerli olan aşağıdaki yöntemlerden birini kullanacağını belirtmiştir (art. 14/5): bankaların yetkili merciin istemesi hâlinde beyanda bulunması (bilgiyi paylaşması) mecburiyeti, bilgi alma merciinin (ör. icra dairesi) kamu kurumları, siciller vs. yerlerde bulunan bilgilere erişim yetkisinin bulunması, yargı mercilerinin borçluyu ülkede bulunan bankalardaki hesaplarını göstermeye zorunlu kılabilmeleri ve son olarak da zaman ve fiyat bağlamında ölçüsüz olmaması kaydıyla bilginin elde edilmesinde etkili ve etkin diğer tüm yöntemler. Bu düzenleme esasında bilgiye erişimde başvurulacak yollara en genel hatlarıyla işaret etmektedir. Yine aynı maddede hangi yöntem belirlenirse belirlensin bilginin elde edilmesine katılan tüm otoritelerin hızlı bir şekilde hareket etmeleri gerektiği ifade edilmiştir⁵⁰⁶. Bununla bağlantılı olarak da bilgiye erişim kararının alınabilmesi için alacaklı, bu bilgiye erişimin gerekliliğini ve aciliyetini Türk hukukundaki *yaklaşık ispata* benzer bir seviyede mahkemede kanaat oluşturmalıdır.

4.2.3. Gemi Haczinde Bilgiye Erişim

4.2.3.1. Geminin sicile kayıtlı olup olmaması

Gemiler hakkında bayrak ve sicile kayıtlı olduğuna bakılmaksızın İcra ve İflas Kanunu'nun taşınırlara ilişkin hükümleri uygulanır (İİK m. 23/son). Fakat gemi üzerindeki mülkiyet ve diğer sınırlı ayni hakların şerhi bakımından (İİK m. 23 hükmünün atfıyla) TTK uygulanır. Buna göre cebri icra, ihtiyati haciz ve iflas idaresi tarafından yapılması da dâhil olmak üzere gemi üzerindeki şerhten sonra yapılan tasarruflar, şerh

⁵⁰⁶ Aktarımı, el değiştirmesi ve çekilmesi oldukça kolay olması sebebiyle banka hesaplarında bulunan mevduata erişimin süratli olması ayrıca önem arz etmektedir. Nitekim Tüzük de bilginin banka tarafından ilgili mercilerle paylaşılmasını, *ihtiyati haczin etkisine hâlel getirmemesi için kişisel bilgi niteliğindeki bilginin açıklanmasının (ifşasının) borçluya tebliği otuz günlük süreyle ertelenir* düzenlemesini içermektedir (art. 14/8). Bilgiye erişimde hızlilik için daha detaylı bilgi için bkz. yuk. Başlık 4.1.3.

ile teminat altına alınan hakkı ihlal ettiği ölçüde geçersizdir (TTK m. 977/2). Sicile kayıtlı olmayan gemilerde ise mülkiyet ve sınırlı ayni haklara TMK'nın taşınırlara ilişkin hükümleri uygulanır (TTK m. 997/1). Dolayısıyla bu tür gemilerin mülkiyetinin devri için zilyetliğin devri gerekli ve yeterli kabul edilir (TMK m. 763/1). Fakat sicile kayıtlı olmayan gemilerin satışı yahut payının devrinde taraflar giderini karşılamak şartıyla kendilerine devre ilişkin resmî veya imzası noterce onaylı bir senet verilmesini isteyebilir (TTK m. 997/2).

Gemi haczindeki ihtiyati haciz kurumu cebri icra hukukundakinden farklı olarak yalnızca deniz alacaklarını ilgilendirmesi ve geminin seferden menedilerek muhafaza altına alınmasını (TTK m. 1366) da kapsayacak şekilde birtakım farklılıklar arz etmektedir⁵⁰⁷. Nitekim gemilere ilişkin ihtiyati hacizde talepte bulunulduğu sırada borçlunun mülkiyetinde bulunmayan gemiler için ihtiyati haciz kararı verilemez⁵⁰⁸. Dolayısıyla geminin bahsi geçen borçluya ait olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bir başka ifadeyle gemi haczine ilişkin yukarıda bahsi geçen hükümler de dikkate alındığında bilgiye erişim bakımından konunun borçlunun gemi üzerindeki ayni hakkının tespit edilmesi hususunda toplandığı ifade edilebilir.

Sicile kayıtlı gemiler bakımından gemi mülkiyetinin tespiti güç değildir. İcra dairesi tarafından gemi sicillerine yazı yazılarak bu husus anlaşılabilir. Sicile kayıtlı olmayan gemilerin devri zilyetliğin devri ile gerçekleştiğinden bu tür gemilerin mevcudiyetinin tespiti daha zordur. Devre ilişkin olarak tarafların noter tarafından onaylanmış bir belgeye sahip olup olmadıklarının araştırılması bu hususta faydalı olabilir. Noterlik Kanunu⁵⁰⁹ noter ve katiplerinin görevleri dolayısıyla öğrenmiş oldukları bilgilerin kanunların emrettiği hâller dışında meslek sırrı nedeniyle açıklanamayacağını düzenlemiştir (m. 54). Aynı kanun noterlik evrak ve defterlerinin mahkeme veya resmî daireler gibi merciler tarafından *konusu da belirtilmek suretiyle* yetkili kimselerce incelenebileceğini, bu evrak ve defterlerin noterlik dairesi dışına çıkarılması için ise mahkeme kararının gerekli olduğunu öngörmüştür (m. 55). Sonuç itibarıyla icra memurunun her ne kadar noterlikten ilgili evrakı takip dosyasına göndermesini istemesi

⁵⁰⁷ Mehmet Ali Aksoy, "Gemilerin İhtiyati Haczi," *TBB Dergisi*, 123 (2016), 261, bu başlık altında da ihtiyati haciz kavramı gemi haczindeki anlamıyla kullanılmıştır.

⁵⁰⁸ Aksoy, 282.

⁵⁰⁹ 18/01/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu.

mümkün olmasa da bizzat noterlik dairesine giderek yerinde inceleme yapmasının mümkün olması gerektiği kabul edilebilir⁵¹⁰. Olması gereken hukuk bakımından ise bahsi geçen yöntemin uygulamada gerçekleştirilmesi güç olduğundan icra müdürünün gerekirse belgenin taraflarca görülmesini önleyici tedbirleri alarak noterlikten doğrudan isteyebilmesine ilişkin özel bir düzenleme yapılması isabetli olabilir.

Gemi hacizlerinde karşılaşılan bir diğer sorun da ekonomik değeri yüksek kabul edilebilecek olan yatların gemi siciline kayıtlı olmamasıdır. Alacağı karşılayacak değere sahip olmasına rağmen mevcudiyeti bilgisine erişimin zor olması yatların haczini ve muhafaza altına alınmasını güçleştirmektedir.

4.2.3.2. Gemi mülkiyetinin tespitinde “gerçek malik” sorunu

Gemi malikinin bir tüzel kişi olarak görüldüğü ve fakat gerçek sahibinin farklı bir gerçek veya tüzel kişi olması hâline rastlanabilmektedir. Bu duruma ticaret şirketlerindeki gibi farklı alanlarda rastlansa da uygulamada gemi hacizlerinde sıklıkla karşılaşılan bir durum olması sebebiyle konu bu başlık altında incelenmiştir. Gerçek malik, bir görüşe göre malikin kendisi dışındaki bir isim adına mamelekini tescil etmesi (beneficial owner) durumunu ifade etmektedir⁵¹¹. Cebri icra hukuku bakımından da dikkate alınabilecek bir diğer tanıma göre ise gerçek malik, (gemi) kullanma ve tasarrufta bulunma hakkı olan ve sözleşme yahut kanunla bunu bir başka kişiye devretmesinin engellenmediği maliktir⁵¹². Bu hâllerde takip alacaklısının gerçek malike ulaşması ve bunu gerçekleştirse dahi gemiyi haczedememesi tartışma konusu olmuştur⁵¹³. Gemi üzerindeki gerçek malikin de borçları nedeniyle gemisinin cebri icraya konu olmasına ilişkin bir düzenleme yapılması isabetli olabilir.

Gemi hacizlerinde gerçek malik sorununa benzer bir diğer husus da finansal kiralama şirketleri tarafından işletilen gemilerin haczine ilişkindir. Bir şirketin birden fazla gemisi aralarında *kardeş gemi* olarak kabul edilerek bir gemiden doğan deniz

⁵¹⁰ Bilgiyi paylaşması gerekenlere ilişkin olarak bkz. yuk. Başlık 3.2.2.

⁵¹¹ Vincenti, 58; Bu kavram OECD'nin “Gelir ve Servetler Üzerinden Alınan Vergilere İlişkin Model Anlaşma”sında da ele alınmış ve modelin çevirisinde *gerçek lehtar* olarak ifade edilmiştir.

⁵¹² Richard Collier, "Beneficial Owner Proposals: Not So Beneficial," *International Tax Review* 24, S. 1 (February 2013), 10, 11; Tanım OECD'nin

⁵¹³ Nilgün Yamaner ve Kerim Atamer, (Deniz İcra Hukuku'nun Güncel Sorunları Sempozyumu, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2018), 53, 59.

alacağı sebebiyle başka bir kardeş gemi ihtiyati hacze konu olabilmektedir (TTK m. 1369)⁵¹⁴.

4.2.3.3. Geminin ihtiyati haczinde geminin tutulmasına ilişkin diğer hususlar

İhtiyati haciz kararı verilirken icra dairesinin ihtiyati haciz tutanağında geminin adıyla belirtilmesi yeterlidir, değerinin bilinmesi gerekmemektedir. Geminin değeri taraflardan birinin talebi üzerine icra mahkemesince tespit edilir (TTK m. 1366/2). Bu hükümle geminin ayırt edici unsurlarına ilişkin bilginin ihtiyati haciz için yeterli olması alacaklının menfaatlerinin korunması bakımından önemlidir.

İcra müdürü ihtiyati haciz kararını derhâl *geminin bulunduğu bölgeden sorumlu sahil güvenlik komutanlığına veya emniyet teşkilatına, liman başkanlığına ve gümrük idaresine* bildirir (TTK m. 1366/3). Yine ihtiyati haciz kararının, kararın uygulanmasını izleyen ilk iş gününde geminin kayıtlı olduğu sicile ve yabancı bayraklı gemilerde geminin bayrağını taşıdığı devletin en yakın konsolosluğuna bildirilmesi gerektiği düzenlenmiştir (TTK m. 1366/4). Bu düzenleme de üçüncü kişilerin geminin durumuna ilişkin bilgiye ulaşarak zarara uğramalarını önlemesini sağlamaktadır.

Yukarıda yatların gemi siciline kayıtlı olmamasının doğurduğu soruna değinilmişti⁵¹⁵. Bu malvarlığı unsurları hakkındaki bir diğer sorun da hızlı hareket etmeleri sebebiyle muhafaza altına alınmasının güç olmasıdır. Özellikle yabancı bayraklı gemiler hakkındaki ihtiyati haciz kararlarının ancak Türk karasuları içerisinde uygulanabileceği hususu göz önüne alındığında yatların kolaylıkla bu sınırı geçmesi mümkün olduğundan muhafaza altına alınmalarının güç olduğu ifade edilebilir.

⁵¹⁴ İstanbul BAM 14. HD E. 2021/2175 K. 2021/1668 T. 23.12.2021: “Kural olarak geminin ihtiyati haczi, sadece haczedilecek geminin faaliyetlerinden doğan alacaklar için mümkündür (TTK m.1369 f.1). Ancak TTK'nın 1369. maddenin 2. fıkrasında a ve b bentlerinde aranan koşulların mevcudiyeti halinde, diğer gemilerin de (*kardeş gemi*- sister ship) ihtiyaten haczi mümkündür. İhtiyati haciz talep eden tarafça sunulan charter partiler ve diğer belgelere göre, aleyhine ihtiyati haciz talep edilenin kiracısı/ işleteni olduğu gemilerle yapılan taşımalarda eksik yük tesliminden dolayı alacak talep edilmektedir. Ayrıca, aleyhine ihtiyati haciz talep edilen şirket, ihtiyati haciz kararına konu geminin maliki ve işleteni, yani donatandır. Bu durumda, TTK'nın 1369/2. maddesindeki *kardeş gemi* haczinin koşulları mevcut olduğundan, borçlu vekilinin aksi yöndeki istinaf nedenleri yerinde görülmemiştir”; İstanbul BAM 13. HD E. 2019/1297 K. 2019/975 T. 10.07.2019, İstanbul 17. Asliye Ticaret Mahkemesi E. 2016/225 K. 2019/90 T. 26.02.2019, Lexpera, e.t. 24.04.2022.

⁵¹⁵ Bkz. yuk. Başlık 4.2.3.1.

4.2.4. Kripto Varlıklara İlişkin Bilgiye Erişim⁵¹⁶

Kripto varlıkların hukuki nitelendirmesini yapmak oldukça zordur. Doktrinde bir görüş bunların taşınır olduğunu ifade etmektedir⁵¹⁷. Bu varlıkların taşınır olarak kabul edilmesinin bunların çıkarılması, kaydı ve transferi bakımından doğurduğu önemli sonuçlar olsa da burada cebri icra hukuku açısından durum ele alınacaktır. Buna ilişkin olarak da kripto varlıklar hakkında cebri icrada ilamsız takibe konu olması, kripto varlık alacağının ilamlı icraya konu olması, bu hâlde hangi tür ilamlı icranın söz konusu olacağı gibi önemli sorunlar bulunmakla birlikte bilgiye erişimle bağlantılı olmaması sebebiyle bu hususlar değerlendirilmeyecektir.

Takip borçlusunun taşınır malvarlığı unsurlarına nasıl erişileceği daha önce incelenmişti⁵¹⁸. Buna göre kripto varlığın bulunduğu yerde haczedilmesi, belli durumlarda (örneğin üçüncü kişide bulunması hâlinde bu kişinin yediemin olmayı kabul etmemesi) muhafaza altına alınması gibi kurumlar gündeme gelmektedir. Bu hâller esasında somut bir varlık kazanmamış bu malvarlığı unsurlarının niteliğine uymamaktadır.

Borçlunun kripto varlıkları bulunduğuna ilişkin tespit öncelikle mal beyanı ile mümkün görülebilir (İİK m. 74). Kanundaki “...borçlunun [...] mal ve alacak ve hakları [...] her türlü kazanç ve gelirleri”nin icra dairesine bildirilmesini öngören düzenlemenin kripto varlıkları da kapsadığı konusunda tereddüt etmemek gerekir. Doktrinde borçlunun yalnızca bu türden bir malvarlığı olduğunu bildirmesinin yeterli olmadığı ve ayrıca özel anahtarın da paylaşılması gerektiği ifade edilmiştir⁵¹⁹. Zira dijital cüzdana girilmesi ve işlem gerçekleştirilmesi (ör. transfer) özel anahtar olmadan mümkün değildir. Bunun yanında doktrinde kripto varlıkların alım ve satımına aracılık eden

⁵¹⁶ Başlıkta kullanılan tabir, 16.04.2021 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” dikkate alınarak tercih edilmiştir. Bu yönetmelikte kripto varlık kavramı, “...dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydı para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıkları” ifade eder.

⁵¹⁷ Osman Gazi Güçlütürk ve Sinan H. Yüksel, "Kripto Varlıkların İlk Arzı (ICO) ve Türk Hukukunda İlgili Düzenlemelerin Tespiti," *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I - Blokzincir ve Hukuk*, ed. Eylem Aksoy Retornaz ve Osman Gazi Güçlütürk (On İki Levha, 2020), 213.

⁵¹⁸ Bkz. yuk. Başlık 3.1.2.1.

⁵¹⁹ Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi ve Borçlunun Bitcoininin Haczedilmesi," *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 23, 3 (2019), 115: “... Aksi hâlde, İİK m. 76’ya göre işlem yapılmalıdır”.

anonim şirketlerin İİK m. 89 hükmü uyarınca üçüncü kişi oldukları ve dolayısıyla bu madde hükmü uyarınca haczin gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir⁵²⁰.

Kripto varlığın mevcudiyetinin fiilî haciz esnasında tespit edilmesi de diğer mal ve alacaklara göre farklılaşmaktadır. Bu varlıkların transferi *özel anahtar* bilen *cüzdan* sahibinin ihtiyarında olduğundan⁵²¹ hesabın mevcudiyetinin yanı sıra cüzdan ve özel anahtarın da bulunması gerekir. Özel anahtar; çoğunlukla kâğıt cüzdan, donanım cüzdanı veya yazılım cüzdanı yöntemleriyle saklanır.

Özel anahtar; öncelikle *kâğıt cüzdan* olarak isimlendirilen ve QR kod ile yazdırılmış belge (fiziki kâğıt) ile saklanabilir⁵²². Borçlunun ev veya işyerinde gerçekleştirilen haciz uygulamasında bu belgenin elde edilmesi ile borçlunun (mal beyanında bunu bildirmese dahi) kripto varlık hesabının bulunduğu tespit edilebilir. Borçlunun bu şekilde bir hesabının olduğu biliniyor ise haciz esnasında bu belgenin bulunması muhtemel kilitli yerler ve dolaplar açtırılabilir. Benzer şekilde bunun borçlunun üzerinde bulunduğu anlaşılır ve borçlu bu belgeyi vermekten kaçınırsa borçlunun şahsına karşı güç kullanılabilir (İİK m. 80)⁵²³.

Özel anahtarın saklanması kullanılan donanım yazılımı yöntemi ise bunların akıllı kart ve USB kartı gibi veri depolama cihazlarında saklanmasıdır. Bu hâlde de ilgili cihaz haczedilerek borçlunun dijital cüzdanına erişim sağlanabilir. Son olarak özel anahtarların saklanması için tasarlanmış yazılım cüzdanları da kullanılmaktadır. Bu cüzdanla işlem gerçekleştirilmek için kullanılan bilgisayar yahut telefonun haczedilmesi ile cüzdana erişim sağlanabilmektedir.

Özel anahtar ve cüzdanın yukarıda ifade edilen şekillerde saklanması hâlinde bunların somut bir niteliğe bürünmesi kripto varlık haczini taşınır hazineye yaklaştırmaktadır (İİK m. 88). Buna karşın özel anahtarın yalnızca borçlunun zihninde olması

⁵²⁰ Atalı, Ermenek, ve Erdoğan, 228.

⁵²¹ Yardımcı, 111.

⁵²² Bu durumda hesapta gerçekleştirilecek transfer gibi işlemler ilgili QR kodun taranması ile gerçekleştirilmektedir.

⁵²³ Özel anahtar borçlunun özel hayatının gizliliği kapsamında değilken bu kapsamdaki diğer bilgilerin korunmasına ve amaçla sınırlı bir araştırma yapılmasına dikkat edilmelidir (Yardımcı, 119). Bununla birlikte kişisel verilerin korunması yalnızca özel hayatın gizliliği hakkıyla açıklanamaz. Bir diğer ifadeyle kişinin kamuya açık hayatındaki bazı verileri de kişisel veri olarak kabul edilerek korunmalıdır (Üçüncü, 44).

sadece borçlunun bilebileceği şifreleme yöntemleriyle korunması gibi hâllerde yukarıda değinilen yöntemler etkisiz olur. Bu durumda bilgiye erişimde başvurulabilecek yol borçluyu hapisle tazyik etmektir (İİK m. 76)⁵²⁴.

Buraya kadarki değerlendirmeler takip borçlusunun bir kripto varlık hesabının bulunduğu varsayımı ile bu hesaba girebilmek için gerekli olan özel anahtara erişimin nasıl olacağı ile ilgiliydi. Fakat borçlunun bu şekilde bir hesabının mevcut olup olmadığının tespit edilmesi de önem arz eder. Bu hususa ilişkin olarak Mali Suçları Araştırma Kurulu’nun (MASAK) 04.05.2021 tarihli “*Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılar Rehberi*”ne⁵²⁵ değinilmelidir. Rehberde göre müşterinin tanınması yükümlülüğü kapsamında yükümlüler (Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları) “*kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde işlem yapılmadan önce, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etmek*” zorundadır. Kimlik tespiti gerçek kişilerde ilgilinin

“adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, uyruğu, kimlik belgesinin türü ve numarası, adresi ve imza örneği, iş ve mesleğine ilişkin bilgiler, varsa telefon numarası, faks numarası, elektronik posta adresi ile Türk vatandaşları için bu bilgilere ilave olarak anne, baba adı ve T.C. kimlik numarası”

ndan oluşmaktadır⁵²⁶. Görüldüğü üzere kripto varlık hizmet sağlayıcılarının MASAK’a müşterileri hakkında bildirmekle yükümlü oldukları bilgi oldukça geniş bir yelpazededir. Bu noktada takip borçlusunun kripto varlık hesabının bulunup bulunmadığının tespiti için alacaklının icra dairesi aracılığıyla MASAK’tan bilgi talep edebilmesinin mümkün olup olmadığı sorusu gündeme gelmektedir. Kanaatimizce yalnızca

⁵²⁴ Yardımcı, 117; a.g.e., 119, 120: Kripto varlığın yalnızca haczedilmesi borçlunun bunu transfer etmesini engellemez. Bu yüzden icra dairesinin de bir kripto varlık hesabı bulunmalı ve haciz üzerine bu hesaba aktarım gerçekleştirilmelidir. Kripto varlığın donanım cüzdanında bulunması durumunda ilgili eşyanın (bilgisayar, telefon) muhafaza altına alınması borçlunun hesaba erişimini engelleyeceğinden transfer uygulamasına gerek kalmaz. Kanaatimizce de borçlunun hesaplarına erişim yalnızca malvarlığına erişimin aracı olduğundan bu tür önlemlerin alınmaması cebri icrayı sekteye uğratacağından önemlidir.

⁵²⁵ <https://masak.hmb.gov.tr/duyuru/kripto-varlik-hizmet-saglayicilar-rehberi-yayinlandi>, e.t. 26.05.2022.

⁵²⁶ Kimlik tespiti “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre yapılmaktadır (m. 6). Tüzel kişilerde kimlik tespiti de aynı yönetmelikte şu şekilde düzenlenmiştir (m. 7): “*Ticaret siciline kayıtlı tüzel kişilerin kimlik tespitinde; tüzel kişinin unvanı, ticaret sicil numarası, vergi kimlik numarası, faaliyet konusu, açık adresi, telefon numarası, varsa faks numarası ve elektronik posta adresi ile tüzel kişiliği temsile yetkili kişinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, uyruğu, kimlik belgesinin türü ve numarasına ilişkin bilgiler ve imza örneği ile Türk vatandaşları için bu bilgilere ilave olarak anne, baba adı ve T.C. kimlik numarası alınır*”.

hesabın mevcudiyeti ve mümkünse borçlunun hangi tür cüzdan kullandığı bilgileriyle sınırlandırılmak kaydıyla icra dairesiyle bilgi paylaşılmasında bir sakınca görülmemelidir.

Sonuç itibarıyla paraya çevrilmesi durumunda alacağın tatmin edilmesinde etkili olması kuvvetle muhtemel olabilecek kripto varlıkların haczinin mümkün olması gerektiğinde şüphe bulunmamakla birlikte⁵²⁷ bunların mevcut olup olmadığı ve mevcutsa içeriğinin nelerden oluştuğunun tespit edilmesi klasik kavram ve kurumlarla ele alınması güç bir konu olduğundan daha etkili özel düzenlemelerin öngörülmesi isabetli olabilir. Diğer yandan da verinin depolayıcı içerisinde gizli olması ihtimali ve bu haczin konusunun diğer malvarlığı unsurlarına nazaran olağan dışı olması sebebiyle farklı aşamalarda teknik uzmandan yardım alınabilmesinin mümkün kılınması gerekir⁵²⁸.

⁵²⁷ Yardımcı, 114, 115.

⁵²⁸ Donanım yazılımı olmamakla birlikte sıradan bir USB bellek veya CD içerisinde özel anahtarın bulunduğu bir dosya da söz konusu olabilir. Bu durumda haczedilecek olan veri depolayıcı yalnızca özel anahtar değil borçlunun özel hayatına dair olan ve cebri icra ile ilgili bulunmayan bilgileri de içerebilir. Bu yüzden bu türden veri depolayıcılar haczedilirken borçlunun temel haklarının ihlal edilmemesine de özen gösterilmelidir. Bu amaca yönelik olarak ilgili materyalin incelemesini yalnızca icra müdürünün yapması gibi önlemler gündeme gelebilir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada cebri icrada borçlunun malvarlığı ve malvarlığı dışındaki bilgilerine erişim konusu farklı boyutlarıyla ele alınmaya çalışılmıştır. Üç ana bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde konunun tarihî gelişimi, temel hak ve ilkelerle ilişkisi ve bazı güncel gelişmeler değerlendirilmiştir.

Roma hukukunda borçlu bilgilerine erişim cebri icranın gösterdiği gelişimlerle benzerlik göstermiştir. Bu hukuk düzeninde borçlunun yemin eda ederek mal beyanında bulunması ve mirasçısı olduğu bir terekenin bulunup bulunmadığının araştırıldığı görülmüştür.

Osmanlı hukukunda da cebri icra organları bulunmadan önce yerine getirilmeyen mahkeme kararları için tekrardan (icra edilmesine yönelik) karar verilmekteydi. Bu hukuk sisteminde de borçlunun mahkeme önünde mal bildirimde bulunduğu tespit edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde kabul edilen Mecelle uyarınca hâkim, ödeme gücü bulunmasına rağmen borcu ödemekten kaçınan borçlunun kısıtlanmasına karar verebilmekteydi. Mecelle'nin esas aldığı Hanefî fıkıhına göre ise malvarlığına ilişkin bilgi bulunmayan borçlu hapsedilmekte, borçlu malvarlığı bulunmadığını ispat ederse hapisten çıkarılmakta ve alacaklılar hapisten çıkan borçluyu (malvarlığının tespiti için) takip edebilmekteydi.

Konu kapsamında incelenen ilk temel hak olan kişisel verilerin korunması hakkı borçlu bilgilerinin ticari işlemlere konu olması sebebiyle ihlal edildiği belirtilebilir. Benzer şekilde avukatların takibin tarafı olmayan kişilere (ör. borçlunun kardeşine) takip ile ilgili kısa mesaj gönderilmesi hakkın ihlali olarak görülmektedir. Bilgi edinme hakkı da kişisel verilerin korunması hakkı ile birlikte değerlendirildiğinde verinin hassas nitelikte olup olmamasına göre bir ayırım yapılmalıdır. Özel nitelikte olanlar ilgilinin açık rızası alınarak, özel nitelikte olmayanlar ise kişisel verilerin gizlenmesi mümkünse bu şekilde, değilse gizlenmeden paylaşılmalıdır. Cebri icra bakımından kişisel verilerin gizlenmesi amaca uygun olmayacağından bilgiye erişim hakkı öncelik kazananak verilerin ilgili mercilere paylaşılması gerekir.

Özel hayatın gizliliği ve bununla bağlantılı konut dokunulmazlığı hakkı gereğince borçlunun konut ve işyerinde gerçekleştirilen haciz olması gereken hukuk bakımından son çare olarak uygulanmalıdır ve hâkim kararına bağlı olmalıdır. Borçlunun

adresinde gerçekleştirilen hacizde borçlunun hacizle ilgisi bulunmadığı açık olan yerler ve eşyalar incelenmemeli bu konunun belirsiz olduğu eşyalar ise icra memuru tarafından tek başına incelenmelidir.

Bilginin geleceğini belirleme hakkı, bilginin üzerinde denetimin ötesine geçerek ilgilinin, bilginin işleme usulünün insan onuru ve bireysel özerkliğin korunarak düzenlenmesini amaçlar. Borçlunun malvarlığına erişim hem alacaklının hakkına kavuşmasını sağlamalı hem de yukarıda bahsedilen amaçları gerçekleştirmelidir. Borçlunun malvarlığı bilgisinin bulunduğu TAKBİS, MERNİS gibi sistemlere getirilen kişi ve içerik sınırlandırmaları bu hakkın bir yansıması olarak görülebilir.

Hukuki dinlenilme hakkının uzantısı olan gerekçeli karar verme zorunluluğu kapsamında icra müdürü borçlunun malvarlığına erişim için alacaklının talebini değerlendirirken kararını gerekçelendirmelidir. Ölçülülük ilkesi uyarınca borçluya dair bilgilere elverişli yollardan erişim sağlanırken bilgiye erişimin takibin ilerlemesi için gerekli olduğu belirtilebilir. Bunların yanında orantılılığa da dikkat edilmelidir. Bu kapsamda örneğin erişilmek istenen bilgi borçlunun tüm malvarlığını değil yalnızca borcu karşılayacak tutarda olmalıdır.

Adalet Bakanlığı tarafından üzerinde çalışılan ve bazı pilot bölgelerde uygulanan yeni icra modeline göre takibin farklı aşamalarında uzmanlaşmış bürolar görev yapacaktır. Buna göre haciz bürosu yalnızca hacizle, satış bürosu yalnızca satış işlemleriyle ilgilenecektir. Böylece borçlunun bilgilerine erişmek hususunda görevlendirilen icra memurları uzmanlaşmanın vermiş olduğu tecrübe sayesinde icra takibinin daha kolay ve hızlı olarak neticelenmesini sağlamış olacaklardır.

Çalışmanın ikinci bölümünde borçluya dair bilgilere erişimin kapsam ve içeriği; konu, zaman ve kişi ayrımlarına göre incelenmeye çalışılmıştır. Konu bakımından bilgiye erişimde öncelikle temel bilgiye erişim yolları olan mal beyanında bulunulması, sicillerden yararlanılması ve fiilî hacizde bilgiye erişim konuları ele alınmıştır.

Borçlu borcu karşılayacak miktarda malını icra dairesine bildirir ve bu mallar icra dairesinin takdir yetkisi ile öncelikli olarak haczedilebilir. Alacaklı mal beyanında bulunulmasa dahi borçlunun malvarlığının incelenerek haciz işlemi yapılmasını isteyebilir. Gerçek malik (beneficial owner) ile görünürdeki malikin ayrı olması durumunda gerçek malik tasarruf yetkisine sahip ise mal beyanında ilgili malını bildirmelidir. Gerçek malikin doğru bilgiye sahip olmaması muhtemel olduğundan verdiği bilgi

özel olarak araştırılmalıdır. Mal beyanında borçlunun beyanda bulunduğu mallar üzerinde haciz uygulanması zorunluluğu bulunmamakla birlikte Belediye Kanunu'na aksi yönde (yalnızca beyan edilen mallar üzerinde haciz uygulanabileceğine ilişkin) bir düzenleme getirilmiş ve fakat bu düzenleme AYM tarafından iptal edilmiştir. Mal beyanında hâkim önünde yemin ile beyan gibi farklı yöntemlerin öngörülmesi daha etkili olabilir.

Siciller en sık başvurulanan bilgiye erişim yoludur. Büyük çoğunluğu elektronik ortamda bulunan siciller gibi eski usullerde tutulan siciller de mevcuttur. Bilginin güncelliğinin ve her yerden erişilebilirliğinin sağlanması için güvenlik önlemleri alınmak kaydıyla tüm sicillerin elektronik ortama aktarılması önemlidir.

Mahallinde haciz yapılırken borçlunun temel haklarına asgari şekilde müdahale edilmelidir. Olması gereken bakımından konut ve işyeri haczine son çare olarak başvurulmalıdır. Ayrıca fiili hacizde kıymet takdirinin doğru bir şekilde yapılması önemlidir.

Konu bakımından bilgiye erişimde incelenen diğer hususlar; borçlunun taşınır, taşınmaz, üçüncü kişideki alacağı ve malvarlığı dışındaki bilgileridir. Araç, gemi gibi resmî sicile kayıtlı taşınırın haczi bu siciller üzerinden gerçekleştirilir. Buna karşın mahallinde taşınır haczi yapılırken icra memuru gerektiğinde borçlu üzerinde zor kullanılarak ve kilitli yerleri açtırarak haczi gerçekleştirir. Takibin ilerlemesine fayda sunacağı takdirde ticari defterler de icra memurunca incelenebilmelidir. Finansal kiralama sözleşmelerinde taşınırlarda mülkiyet karinesinden farklı şekilde malı elinde bulunduran ile malik ayrı olduğu için bu sözleşmelere ilişkin özel olarak tutulan sicilden yararlanılmalıdır. Benzer bir durum ticari işlemlerde taşınır rehnine ilişkin olarak da söz konusudur. Burada da rehnin alenileştirilmesi amaçlanarak rehin konusu taşınır somutlaştırılmakta ve cebri icrada karşılaşılabilecek sorunlar taşınırın sicilde belirginleştirilmiş olması sayesinde çözülmektedir.

Taşınmazlara erişimde tapu sicilinin aleniyetinin hangi sicilleri kapsadığının açık olmaması cebri icra bakımından da bunlardan hangilerine erişimin mümkün olup olmadığını belirler. Takibin ilerlemesine faydalı olan ana ve yardımcı sicillere sistem üzerinden veya başvuru yoluyla erişimi sağlanması isabetli olabilir. Taşınmaz üzerinde haciz bulunup bulunmadığı gibi sicil bilgilerinin tamamen elektronik ortamda tutulması güncelliği sağlar. Güncel olmayan ve her yerden erişimin mümkün olmadığı

defter üzerinden alınan bilgiler yanıltıcı olabilir. Kadastro yapılmayan yerlerdeki taşınmazlara erişim için zabıt defterleri incelenebileceği gibi mahallinde haciz de uygulanabilir. Aynı uygulama taşınmaz üzerinde muhdesat bulunması durumunda da (tespiti ve kıymet takdiri için) söz konusu olur. Seri sorgulanma yapılamaması ve elde edilen verilerin kanunun izin verdiği ölçünün dışında işlenmemesi (ör. yurtdışına çıkarılması) önemlidir.

Borçlunun üçüncü kişide bulunan alacaklarına İİK m. 89 hükmü ve m. 78/1 hükmü ile erişim mümkündür. Üçüncü kişi haciz ihbarnamesine cevabında yalnızca mevcut durumu bildirmekle yükümlü kabul edilmelidir. Alacaklının makul süre geçtikten sonra aynı kişiye tekrardan haciz ihbarnamesi göndermesi de mümkün olmalıdır. Gerçeğe aykırı olarak haciz ihbarnamesine itiraz eden borçluya karşı alacaklının üçüncü kişinin cezalandırmasını talep etme hakkı vardır. Fakat alacaklının normal şartlarda bu bilgiye sahip olması güçtür. İİK m. 78/1 bu bakımdan alacaklıyı korumaktadır. Haciz ihbarnamesini kısmen de olsa ikame edebilen bu hüküm borçlunun üçüncü kişideki bazı alacaklarının UYAP sistemi üzerinden sorgulanması imkânını tanımaktadır.

Ticaret şirketi paylarına erişimde mal bildiriminde bulunulurken ortak bir form öngörülerek paylar için de bir bölüm ayrılması isabetli olabilir. Ayrıca payların tutulduğu resmî ve özel sicillere de başvurulabilir. TTK m. 395’de düzenlenen şirkete borçlanması yasak olan kişilere karşı şirket alacaklılarının doğrudan takip başlatılabilmesine ilişkin düzenleme bu bilgiye ulaşım yollarının da sağlanmaması hâlinde işlevsiz kalır. Dolayısıyla ilgililer şirketin iç ilişkisine dair görünen bu bilginin görevlendirilecek merciler tarafından şirket defterlerinin incelenerek ortaya çıkarılmasını isteyebilmelidir.

Borçlunun banka hesaplarına UYAP üzerinden erişim mümkündür. Hesabın tespit edilmesi üzerine bankaya haciz müzekkeresi gönderilerek burada bulunan mevduat haczedilmektedir. Fakat cebri icra bakımından erişilmesi gereken bilgi borçlunun mevduatıyla sınırlı değildir. Borçlunun hacizden kaçınmak amacıyla yakınlarına transfer ettiği mevduatına ulaşmak için de bankadan geriye dönük hesap hareketlerinin istenmesi mümkün olmalıdır. Borçlunun haklarını korumak amacıyla bu verileri yalnızca icra müdürü görebilmeli ve geriye dönük hesap hareketleri istenirken zamansal bir sınır bulunmalıdır. Bu süre İsviçre Federal Mahkemesi tarafından şüpheli periyot

olarak nitelendirilmiştir. İcra dairesi İİK m. 331’de alacaklısını zarara sokmak amacıyla mevcudunu eksiltene ilişkin öngörülen iki yıllık süreyi esas alabilir. Dolayısıyla borçlunun en fazla iki yıllık geriye dönük hesap hareketi istenebilir. Banka haciz ihbarnamesine mevcut hâli göz önünde bulundurarak cevap vermelidir. Fakat talep hâlinde düzenli olarak hesaba para yatırılıp yatırılmadığını da inceleyerek cevap vermesi isabetli olabilir. Bankaların tebligat masrafı (posta pulu) yatırılmadığı takdirde haciz ihbarnamesine cevap verememesi mümkündür. Adalet Bakanlığı da görüş yazısında bu masrafın takibin tarafları üzerinde olması gerektiğini belirtmiştir. Bu hususun ihmali alacaklının bilgiye erişimini engeller. Elektronik tebligatın yaygınlaştırılması bu bakımdan önemlidir.

Vakıf mallarının haczi vakfın türüne göre çeşitlilik gösterebilir. Vakıf gelirlerinin ise haczi mümkündür. Vakıf gelirleri ile sair paranın ayrı hesaplarda tutulması vakfın yükümlülüğündedir. Aksi durumda tüm paranın haczi kabil görülmelidir. Vakfa ait taşınmazların küçük bir kısmı tapu sicilinde yer aldığından detaylı bilgi için Vakıflar Genel Müdürlüğü’nden bilgi alınabilmelidir. Taşınmazın fotoğrafı dahil olmak üzere oldukça ayrıntılı bilgiler içeren Vakıf Envanter Kütük Bilgi Sistemi’nde bulunan bilgilerin icra dairesiyle talep üzerine paylaşılması isabetli olabilir.

Borçlunun adres bilgisi tebligat için gereklidir. İlanen tebligata son çare olarak başvurulur. Bunun için yüzeysel bir araştırma yeterli değildir. PTT, belediye, nüfus müdürlüğü, seçim kurulu, bankalar, tapu müdürlüğü, vergi dairesi, askerlik şubesi muhatabın adresinin sorgulanabileceği yerlerdendir. UYAP üzerinden yapılan MERNİS sorgusunun borçlunun tüm nüfus bilgilerini (doğum yılı, nüfusa kayıtlı olduğu yer, dini) gibi takiple ilgisiz bilgileri içermesi menfaat dengesini borçlu aleyhine bozmaktadır. UYAP üzerinden borçlunun adresine erişim için yapılabilen diğer sorgulamalar; su idaresi (yalnızca İSKİ’den sorgulama yapılması eşitlik ilkesine aykırı görülebilir), Gelir İdaresi Başkanlığı, GSM operatörleri ve dışişleridir. İcra dairesi borçlunun yakınlarından yola çıkarak (ör. borçlunun eşinin telefon numarası ile GSM operatörlerinden adres talebi ile) borçlunun adresine erişebilmelidir. Alacaklının güncel bir adresine ise İİK m. 91 hükmü uyarınca tapu sicillerinden erişilmesi mümkündür. Tüzel kişinin adres bilgisine MERSİS ve ticaret sicillerinden erişilebilir.

Kişi bakımından inceleme bilgiyi talep edebilecek olanlar, kendisinden bilgi talep edilebilecek olanlar ve icra dairesinin ve görevlilerinin konumu başlıklarında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bilgi talep edebilecek kişilerden ilki olan takip alacaklısı UYAP üzerinden borçluya ait sorgulamalar yapabilmektedir. Alacaklının kendisinin bu ölçüde geniş bir yetkiye sahip olması sakıncalı olabilir. Alacaklı avukatı mesleki sır yükümlülüğüne ve temel hakların korunması bilincine sahip olduğundan Avukatlık Kanunu m. 2 kendilerine bilgiye erişimde geniş yetkiler tanımıştır. Avukatların, borçluya ait nüfus bilgilerine erişimine ilişkin 5490 sayılı Kanun m. 44/1-g hükmünün AYM tarafından Anayasa'ya aykırı olmadığına hükmedilmesine rağmen Danıştay'ın avukatların da nüfus sicillerinin bir örneğini alabileceğine ilişkin kararı olması gereken hukuk bakımından doğru görülebilse de AYM kararına ve kanuni sınırlamaya aykırılık sebebiyle isabetsiz olabilir. Avukat ve stajyer avukatların aksine avukat kâtiplerinin avukatın vekâletnamesinin bulunduğu dosyalara erişememesi takip ekonomisi ilkesine zarar verebilir. Zira bu bilgiler avukat ve stajyerleri tarafından edinildikten sonra dolaylı olarak avukat kâtipleri tarafından öğrenilmektedir. Üçüncü kişilerin de bilgiye erişimde menfaati bulunabilir. İyiniyetli üçüncü kişinin üzerinde haciz bulunan malı devralması durumunda iyiniyetinin korunacağına ilişkin hükümlerin takibi sekteye uğratmaması için üçüncü kişi talep etmese dahi yetkili mercilerce bilginin kendisine sunulması önem arz eder.

Kendisinden bilgi talep edilebilecek olanlar tabii olarak öncelikle takip borçlusudur. Borçlunun doğrudan bilgi verme yükümlülüğü bulunan hâl yalnızca mal bildirimine ilişkin olmayıp mahallinde haciz esnasında da söz konusu olabilir (İİK m. 80/3-4). Bilginin, asıl sahibi borçludan en az aracıyla (doğrudan) istenmesi hızlılığı artırır. Üçüncü kişiler de İİK m. 89 ve m. 367 gibi hükümler doğrultusunda bilgi vermek zorunda olabilirler. İİK m. 367'de üçüncü kişinin borçlunun yalnızca mevcuduna dair değil adres ve kimlik numarası gibi bilgileri de paylaşma yükümlülüğü altında olması şeklinde düzenlenmesi daha isabetli olabilirdi. İcra memuru özel olarak sahip olduğu bilgileri takipte kullanabilmelidir. Yargıtay uygulamasına göre üçüncü kişinin sahip olduğu bilgi talep edilirken haciz ihbarnamesi için üçüncü kişinin, kişiliğe sahip olması aranırken haciz müzekkeresinde böyle bir şartın gerçekleşmesine ihtiyaç yoktur.

İcra dairesi İİK m. 359 ve m. 367 hükümleri uyarınca bilgiye erişirler. İcra dairesinin takdir yetkisinin yalnızca malların haczi kabil olup olmadıklarını tespit hususunda olduğunu kabul etmek isabetli olmayabilir. Nitekim Yargıtay'ın icra memurunun alacaklı vekilinin gösterdiği yerde haciz yapmamasının (borçlunun orada oturması sebebiyle) görevi savsama suçu teşkil edeceği yönündeki içtihadı tartışmaya açıktır. İcra dairesinin gerekçesiz bir şekilde borçlunun özel veya genel olarak malvarlığının araştırılmasına ilişkin talebi reddetmesi şikâyet konu olabilir.

Asıl olan takip başladıktan ve özellikle takip kesinleştikten sonra borçlu bilgilerine erişilmesidir. Buna karşın zaman bakımından bilgiye erişim başlığı altında takip başlamadan ve hatta borç ilişkisi başlamadan önce de borçlunun birtakım bilgilerine erişimin faydalı olabileceği ele alınmıştır. Borçlunun temel hakları ihlal edilmeden, örneğin borçlunun rızası alınmak kaydıyla borçlunun ödeme ahlakı ve kredibilitesi bilgileri alacaklıya sağlanabilir. Bu sayede borç ilişkisi kurulmadığından dava açılması ve takip başlatılması gerekmez. Borçlunun malvarlığı bilgilerine erişilmiş olması haciz bakımından ancak takibin kesinleşmesi hâlinde anlam ifade eder. Malvarlığı sorgulama işlemi icra takip işlemi olarak kabul edilirse tatil ve tâlik hâllerinde yapılamaz. İcra takip işlerinin unsurlarından olan borçluya yönelmiş olma unsuru sorgulama işlemi bakımından tartışılabilir. Fakat sorgulama işleminin bir muhafaza tedbiri ve alacaklı tarafından gerçekleştirildiğinde taraf takip işlemi, icra dairesi tarafından gerçekleştirildiğinde ise icra takip işlemi olarak kabul edilmesi isabetli olur. Bu kabul hem söz konusu işlemlerin zamanaşımını kesmesi hem de sorgulama talebinin reddine karşı şikâyet yolunun açık olması bakımından önem arz edebilir.

Süreler icra takibini sonraki aşamaya geçirmeye ve şekliliğin muhafazasına hizmet eder. Kişi ve kurumlara yazı tebliği ile bilgiye erişim, cevabın beklenmesi zorunluluğu sebebiyle takibi yavaşlatırken sistem üzerinden anlık sorgulama yapılabilen hâller bu sakıncaları ortadan kaldırır. Benzer bir sorun icra memurunun haciz talebinin kabulü anı ile ilgili kuruma kararın ulaştırılmasına kadar geçen süre içinde başka alacaklıların haciz kararlarını işletebilmesi nedeniyle karışıklıklara yol açabilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde bilgiye erişimin etkinliğini arttırmaya yönelik araçlar ve bilgiye erişime dair özel durumlar ele alınmaya çalışılmıştır. Borçlunun ve

üçüncü kişinin işbirliği kimi durumlarda vazgeçilmezdir. Buna karşın avukatlar bakımından müvekkili hakkındaki bilgilerin mesleki sır kapsamında kaldığının kabulü isabetli görülebilir.

Kanun koyucu bilginin paylaşılmasını temin etmek amacıyla çeşitli yaptırımlar öngörmüştür. Haciz ihbarnamesine itiraz hâlinde açılacak tazminat davası haksız fiil olarak kabul edilerek davada tanık deliline başvurulabilmelidir. Bankaların kendi aralarında müşterileri hakkında bilgi vermeleri bankacılık sırrı kapsamında görülmemelidir. İİK m. 338’de gerçeğe aykırı beyanda bulunan kimseler için öngörülen ceza sadece borçlu değil üçüncüyü kişileri de kapsamaktadır. Hiç beyanda bulunmayanlar ise kapsam dışında bırakılmıştır. Haciz esnasında icra memuruna direnme eylemi TCK m. 265 kapsamında cezalandırılmaktadır. Bu eylemin İcra ve İflas Kanunu’nda düzenlenmesi daha isabetli olabilirdi.

Cebri icrada hızlılık takibin amacına ulaşmasında belirleyicidir. İcra dairesinin mümkün olduğu müddetçe borçlu bilgilerine doğrudan erişimi hızlılığı temin eder. İcra dairesinin ilgiye erişimi borçluya yüklememesi kanunun kendisine tanıdığı yetkileri kullanarak bilgiye hızlı bir şekilde ulaşması önem arz eden bir diğer husustur. Elektronik yolla tebligatta içeriğin açılmış olmasına rağmen tebligatın beşinci günün sonunda yapıldığına ilişkin düzenleme alacaklı aleyhine sonuçlar doğurabilmektedir.

Hukuk sistemimizde küçük tutarlı alacaklar için özel bir takip yolu öngörülmemiş olması tüm takipler bakımından aynı oranda bilginin erişime açılmasının doğurduğu sakıncalar nedeniyle eleştirilebilir.

Yer bakımından bilgiye erişim konusunda icra takibinde HMK’nın yetkiye ilişkin hükümlerinin aksine borçlunun malvarlığının yoğunluğunun bulunduğu yer icra dairesinin en azından kesin olmayan yetki ile yetkili kılınması faydalı olabilir. Sınır aşırı takiplerde şeklilik ilkesinin daha esnek uygulanması hakka erişimi kolaylaştırır. Avrupa Birliği içinde bu doğrultuda tanıma ve tenfiz işlemlerini ağır prosedürlerden kurtaran yahut kaldıran (ör. küçük tutarlı alacaklarda) çalışmalar yapılmaktadır. Borçlunun ülke dışında bulunan malvarlığına erişimde özel bir düzenleme bulunmamakla birlikte özellikle aleni olduğu kabul edilen bilgilerin diğer devletlerle paylaşımının kolaylaştırılması isabetli olabilir.

İngiliz hukukunda kabul edilen Mareva tedbiri, *in personam* özelliği sayesinde borçlunun malvarlığına erişimden ziyade erişime kadar geçen sürede borçlunun malları gizlemesi veya devretmesini engelleme fonksiyonu görmektedir.

Avrupa Birliği hukukunda benzer bir uygulama borçlunun yurtdışında bulunan banka hesapları bilgisinin elde edilmesinin kolaylaştırılmasına yönelik düzenlemeler içermektedir. Banka hesaplarına tedbir konulmasını öngören bu düzenlemede işleme katılan tüm otoritelerin hızlı hareket etmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

Bilgiye erişime dair özel durumlardan bir diğeri de genel haciz yoluyla takibin ortaya çıkardığı sorunlara ilişkindir. Bu takip türünde elinde hiçbir belge bulunmayan alacaklı, borçlunun itiraz etmemesi üzerine tüm malvarlığı ve malvarlığı dışındaki bilgilere erişebilmektedir. Bunun önüne geçilmesi için takip kesinleşse dahi hâkim yahut icra müdürü kararı olmaksızın bilgiye erişimin engellenmesi yahut malvarlığının tümüne değil, yalnızca sınırlı bir kısmına erişimin mümkün kılınması şeklinde bir düzenleme öngörülmesi isabetli olabilir.

Sicile kayıtlı olmayan gemiler teslimle devredildikleri için devre ilişkin noter tarafından düzenlenmiş bir senet olup olmadığının araştırılması faydalı olabilir. Noterlik Kanunu evrakın noterlik dışına çıkarılmasını mahkeme kararına bağlı kıldığı için icra müdürünün senedi yerinde incelemesi gerekir.

Kripto varlıkların haczi mümkün olmakla birlikte asıl sorun bunlara erişimde ortaya çıkar. Bu varlıkların mevcudiyetinin yanı sıra cüzdan ve özel anahtarın da bilinmesi gerekir. Özel anahtarın kağıt cüzdan, USB kart veya yazılım cüzdanı olması hâllerinde bunlara taşınırlar gibi ulaşılmalı ve bu şekilde muhafaza altına alınmalıdır. Özel anahtarı borçlu zihninde tutuyor ise bilgiye erişim tazyik hapsi ile sağlanabilir. Kripto varlığın mevcudiyetinin tespiti için ise MASAK'tan bilgi talep edinilmesi mümkün olmalıdır.

KAYNAKÇA

- (ICO), Information Commissioner's Office. "The Guide to Freedom of Information." (14/08/2017).
- Acemoğlu, Kevork. "Kitap İncelemesi." *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 35, 1-4, no. 1-4 (1969): 569-80.
- Akgün, Şükran. *Haczin Hukuki Niteliği*. İstanbul: Der Yayınları, 2020.
- Akil, Cenk. *Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal Ve Alacaklarının Haczi*. Ankara: Yetkin, 2013.
- Akipek, Şebnem. "Tamamlayıcı Olgunun Hukukî İşleme Etkisi." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 44, no. 1 (1995): 269-91.
- Aksoy, Mehmet Ali. "Gemilerin İhtiyati Haczi." *TBB Dergisi*, 123 (2016): 259-302.
- Akyol Aslan, Leyla. "İcra Ve İflas Kanunu Madde 89 Hükmüne Göre Birinci Haciz İhbarnamesine İtiraz." *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, no. 1-2 (Haziran-Temmuz 2011): 93-119.
- Akyüz Bilge, Canan. "Unutulma Hakkı Ve Türk Hukuku'ndaki Görünümü." Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), 2019.
- Anbarlı Bozatatay, Şeniz. "Osmanlı Adli Ve İdari Sisteminde Kadılık: Kurumsal Bir Değerlendirme." *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6, 10, no. 10 (2014): 71-89.
- Antalya, O. Gökhan. *Elektronik Tapu Sicili*. Ankara: Seçkin, 2019.
- . *Eşya Hukuku*. 3. Bası ed. Vol. Cilt: IV/1, Ankara: Seçkin, 2019.
- Apaydın, H. Yunus. "Tdv İslâm Ansiklopedisi - Hacir Maddesi." (1996). e.t. 28.05.2022.
- Arslan, Aziz Serkan. *İcra Takip İşlemleri Etkileri Ve Hukuka Aykırılığın Sonuçları*. Yetkin, Aralık 2018.
- Arslan, Ramazan. "Borçlunun Üçüncü Kişide Bulunan Alacağının Haczi, Haczin Üçüncü Kişiye Bildirilmesi Ve Sonuçları." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65, no. 4 (2016): 3217-42.
- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar-Ayvaz, and Emel Hanağası. *İcra Ve İflâs Hukuku*. 4. Bası ed. Ankara: Yetkin, 2018.
- . *İcra Ve İflâs Hukuku*. 7. Bası ed. Ankara: Yetkin, 2021.
- Aslan, Kudret. "Hacizde Sıra (Tertip)." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 54, no. 2 (2005): 269-318.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek, and Ersin Erdoğan. *İcra Ve İflâs Hukuku*. 5. Bası ed. Ankara: Yetkin, 2022.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek, and S. Hilal Üçüncü. *Tebliğat Hukuku*. 4. Bası ed. Ankara: Seçkin, 2021.

- Atar, Fahrettin. *İslâm İcra Ve İflâs Hukuku*. İstanbul: M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1990.
- Aussenac, Pierre. "Droit Romain: De La "Venditio Bonorum" Droit FrançAis : Influence De La Faillite Sur La Constitution Et L'inscription Des Hypothèques." Thèse pour le doctorat, 1891.
- Aydın-Ünver, Tülay. *Müşterek Hesap*. On İki Levha, 2017.
- Ayiter, Nûşin. *Eşya Hukuku (Kısa Ders Kitabı)*. Ankara: Savaş, 1983.
- . *Mamelek Kavramı Üzerinde İnceleme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968.
- Bahçeci, Barış. *Kamu Alacağını Takip Hukuku*. Ankara: Seçkin, 2019.
- Balkar Bozkurt, Süheyla. "Milletlerarası Tahkime Konu Uyuşmazlıklarda Hakemlerin Geçici Koruma Tedbirlerine Hükmedebilme Yetkisi Ve Imperium Kavramı." *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2017, no. 2.
- Başpınar, Veysel. "Elektronik Tapu Sicili Düzenlenirken, Tapu Sicilinin Aleniyeti Ve Diğer Alanlarla İlgili Alınması Gereken Tedbirler." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 57, no. 3 (2008): 97-132.
- Baştan, Serhat, and Ramazan Gökbunar. "Kamu Hizmetlerinin Sunumunda E-Devletle İlgili Yeni Gelişmeler: Tümüleşik E-Devlet Sistemine Doğru." *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 19, 1, no. 1 (2004): 71-89.
- Battal, Ahmet. *Güven Kurumu Nitelendirmesi Işığında Bankaların Hukukî Sorumluluğu*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2001.
- Baydak, Ecrin. *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni*. On İki Levha, 2018.
- Belgesay, Mustafa Reşit. *İcra Ve İflas Kanunu Şerhi*. İstanbul, 1948.
- Berglund, M. *Improved Transparency of the Debtor's Assets in Civil and Commercial Enforcement Matters Having Cross-Border Implications in the Eu*. Cross-Border Civil Proceedings in the Eu. Edited by V. Rijavec and T. Ivanc. 2012.
- Berkin, Necmettin. *İcra Hukuku Dersleri*. 2. Bası ed. İstanbul: Hamle Matbaası, 1969.
- . *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi*. İstanbul: Filiz.
- Bohnet, François, and Luca Melcarne. "Le Secret Professionnel Du Médecin, De L'avocat, Du Notaire Et De L'agent D'affaires Dans La Poursuite Pour Dettes: Recouvrement Des Créances, Devoir De Renseigner Et De Remettre." *Journal des Tribunaux* (2020 II): 31-63.
- Boran-Güneysu, Nilüfer. "İcra Hukukunda Aşkın Haciz." *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XX, no. 4 (2016): 25-60.
- . "İcra Takip İşlemleri." *TBB Dergisi*, no. 101 (2012): 31-60.
- Bovey, Grégory. "L'obligation Des Tiers De Renseigner L'office Des Poursuites Et Des Faillites (Art. 91 Al. 4 Et 222 Al. 4 Lp)." *Journal des Tribunaux* II (2009): 62-77.

- Bozok, Salim. "İcra Hukukunda Borçlu Adına Tescili Talep Veya Dava Etme Yetkisinin Alacaklıya Verilmesi." *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 26, no. 1 (Haziran 2020): 487-523.
- Can, Ozan. "Şirkete Borçlanma Yasağının İhlâli, Şirket Alacaklılarına Anonim Şirketten Bilgi Alma Hakkı Bahşeder Mi?". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, no. 2 (2017).
- Collier, Richard. "Beneficial Owner Proposals: Not So Beneficial." *International Tax Review* 24, no. 1 (February 2013): 10-11.
- "Conditions Des Poursuites (Procédures Civiles D'exécution)." *Dalloz Fiches d'orientation* (Septembre 2020).
- Coşkun, Sümeyra. "İcra Hukukunda Takip Talebi." Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), 2016.
- Couchez, Gérard. *Voies D'exécution*. 8. Bası ed.: Armand Collin, 2005.
- Çağlak, Merve. *Sermaye Piyasası Araçlarının Haczi*. 1. Bası ed. Ankara: Seçkin, 2019.
- Çalışkan, A. Ziya. "Le Juge Administratif Français Et Le Principe De Proportionnalité." *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, 1-2, no. 1-2 (2004): 203-11.
- Çiftçi, Pınar. *İcra Hukukunda Menfaat Dengesi*. Ankara: Adalet, 2010.
- . "Özel Hayatın Korunması Menfaati Kapsamında Medenî Yargılamada Aleniyet İlkesinin Sınırlandırılması." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20, 2, no. 2 (2018): 159-89.
- Döner, Ayhan. *Şeffaf Devlette Bilgi Edinme Hakkı Ve Sınırları*. İstanbul: On İki Levha, 2010.
- Drummen, Jean-Bertrand. *Die Zukunft Der Handelsgerichte in Europa*. Bern: Stämpfli Verlag AG, 2019.
- Eberle, Edward J. . "The Right to Information Self-Determination." *Utah Law Review* 2001, 4, no. 4 (2001): 965-1016.
- Eken, Musa. "Bilgi Edinme Hakkı." *İnsan Hakları Yıllığı* 17, no. 1 (1995-1996): 61-75.
- Ergil, Rahmi. "Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı Rahmi Ergil'in 5 Nisan 1968 Tarihinde Hukuk Fakültesinde «Yargıçlık Mesleği» Konulu Konferansı." *Adalet Dergisi* 59, 6, no. 6 (Haziran 1968): 317-33.
- Ermenek, İbrahim. "Medeni Usul Hukukunda Şekilcilik." *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 2 (2000).
- Exécution Des Décisions: La Transparence Du Patrimoine Des Débiteurs, Livre Vert Du 6 Mars 2008 Sur L'exécution Effective Des Décisions Judiciaires Dans L'union Européenne: La Transparence Du Patrimoine Des Débiteurs Com(2008) 128 Final*.
- Fialova, Eva. "Data Portability and Informational Self-Determination." *Masaryk University Journal of Law and Technology* 8, no. 1 (2014): 45-56.

- Gaud, Gérard, and Anne Oberson. "La Faillite De La Personne Physique – Les Abus De La Procédure De Faillite." *Journal des Tribunaux* (2018 II): 30-50.
- Giannattasio, Maria. *Le Statut Des Bateaux, En Particulier Dans L'exécution Forcée, Et La Procédure De Limitation De La Responsabilité Moyennant Constitution D'un Fonds De Limitation*. Editions Schulthess, 2009.
- Gottwald, Peter. "Enforcement against Movable Property in Germany." In *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, edited by Masahisa Deguchi. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice: Springer, 2022.
- Gölcüklü, Feyyaz. "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde "Adil Yargılama"." *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 49, no. 1 (1994): 199-234.
- Gözler, Kemal. *Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı*. Bursa: Ekin, 2019.
- . "Genelge Devleti: Hukukta Şeklin Önemi Üzerine." (Yayın Tarihi: 14 Mayıs 2021). www.anayasa.gen.tr/genelge-devleti.htm.
- . "Mahkeme Kararlarının Yayınlanması Sorunu."
- . *Türk Anayasa Hukuku*. 3. Bası ed.: Ekin, 2019.
- . "Yorum İlkeleri." *Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması*, 29 Eylül 2012.
- Weber kompakt, Rechtswörterbuch*. München, 2021.
- Güçlütürk, Osman Gazi, and Sinan H. Yüksel. "Kripto Varlıkların İlk Arzı (Ico) Ve Türk Hukukunda İlgili Düzenlemelerin Tespiti." In *Gelişen Teknolojiler Ve Hukuk I - Blokzincir Ve Hukuk*, edited by Eylem Aksoy Retornaz and Osman Gazi Güçlütürk, 181-245: On İki Levha, 2020.
- Günay, Ramazan. "Osmanlı Arşiv Kayıtları İçerisinde Ahkâm Defterleri: Gelişim Seyri, Muhtevası Ve Önemi." *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, no. 17 (2013/1): 9-29.
- Gündüz, F. Ebru, and İsmail Yazıcıoğlu. "Bilgi Edinme Hakkı Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması." *Anayasa Yargısı* 38, no. 1 (2021): 171-204.
- Güneren, Ali. *İcra Ve İflâs Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları*. Ankara: Yetkin, 2012.
- Güneş, Ahmet M. "Aarhus Sözleşmesi Ve Çevresel Bilgiye Erişim Hakkı." *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 17-18, no. 26-27-28-29 (2012-2013): 25-40.
- Hajas, Philippe. *Le Droit Face À La Révolution 4.0*. Schulthess Editions romandes, 2019.
- Hoonakker, Philippe. *Procédures Civiles D'exécution*. Orléans: Editions Paradigme, 2010.
- ""Information Science" Maddesi." (9 Jun. 2021). academic.eb.com/levels/collegiate/article/information-science/42400.
- Jiang, Qing-Yun. *Court Delay and Law Enforcement in China Civil Process and Economic Perspective*. Gabler Edition Wissenschaft, Januar 2006.
- Joye-Yerly, Camille. *Le Registre Foncier*. Schulthess Juristische Medien AG, 2018.

- Kalender, Ata Umur. "Parçalı Bulutlar: Cloud Act Ve Etkileri." *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 2, no. 2 (2020): 73-106.
- Kallek, Cengiz. "Tdv İslâm Ansiklopedisi - Hisbe Maddesi." (1998).
- Karakimseli, Ayşe. "İcra Takiplerinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (Uyap) Kullanımı." *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XIII, no. 1 (2018): 315-60.
- Karau, Karsten. "L'article 111m Orf Et Les Réglementations Cantonales Concernant L'accès Au Registre Foncier Informatisé." *Revue suisse du notariat et du registre foncier* 82 (2001).
- Kayhan, Fahrettin. "Özel Hukuk Uygulamasında Yargı İçtihatlarının Ve İçtihadı Birleştirme Kararlarının Normatif Gücü." *TBB Dergisi*, no. 2 (1999).
- Kazancı, İdil Tuncer. *Tasarrufun İptali Davalarında İspat*. Ankara: Yetkin, 2015.
- Kenanoğlu, Macit. "Tdv İslâm Ansiklopedisi - Nizâmiye Mahkemeleri Maddesi." (2007).
- Kengyel, Miklós. "Transparency of Assets and Enforcement." *Uniform Law Review* 19, no. 2 (2014): 308-21.
- Kennett, Wendy. *The Enforcement of Judgments in Europe*. Oxford University Press, 2000.
- Kılınç, Ahmet, and Betül Kayar. "Osmanlı Yargılama Hukukunda "Şuhûdü'l Hâl"in Fonksiyonunu Yeniden Değerlendirme Gerekliliği." *Adalet Dergisi*, no. 62-63 (2019/1-2): 33-48.
- Koç, Evren. "Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu: İlamsız İcra Takibi." *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, no. 1 (2021): 235-57.
- Kodde, Claudia. "Germany's 'Right to Be Forgotten' – between the Freedom of Expression and the Right to Informational Self-Determination." *International Review of Law, Computers & Technology* (2016): 1-15.
- Koyuncuoğlu, Hikmet. *Finansal Kiralama Sözleşmesine İlişkin Uygulamadan Kaynaklanan Sorunların Değerlendirilmesi*. On İki Levha, 2015.
- Köksoy, Mesut. "Hukuki Güvenlik İlkesi Açısından Takip Ekonomisi." *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XX, 3, no. 3 (2016): 53-85.
- Köprülü, Orhan F. "Tdv İslâm Ansiklopedisi - Çavuş Maddesi." TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 07.08.2021 1993.
- Kurt-Konca, Nesibe. *Güven Veren Ve Erişilebilir Adalet Vizyonunda Üçüncü Yargı Paketi*. SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) (İstanbul: 2020).
- Kuru, Baki. *Bankalardaki Mevduatın Ve Diğer Alacakların Haczi*. Türkiye Bankalar Birliği, 2002.
- . "İcra Tutanakları (Zabıtları)." *Ankara Barosu Dergisi*, no. 5 (1975): 643-55.
- . "İcra Ve İflas Kanunu'nun 89. Maddesinde Yapılan Değişiklikler." *Bankacılar Dergisi*, 47, no. 47 (2003): 59-82.

- Küçük, Alper Tunga. "İcra Ve İflas Hukukunda Tebligata İlişkin Düzenlemeler." *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 74, no. 1 (2016): 305-29.
- Küzeci, Elif. "İstatistikî Birimler Ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı." *İnsan Hakları Yıllığı* 32 (2014): 53-75.
- . *Kişisel Verilerin Korunması*. 2. Bası ed. Ankara, 2018.
- "Leitsätze Von Gerichtsentscheidungen Zum Zivilprozessrecht Und Zum Schkg / Sommaires D'Arrêts Relatifs À La Procédure Civile Et À La Loi Sur La Poursuite Pour Dettes Et La Faillite." *Schweizerische Zeitschrift für Zivilprozess- und Zwangsvollstreckungsrecht*, no. 47 (Juni – August 2019): 238-47.
- Lhuillier, Julien, Daria Lhuillier-Solenik, Géraldine Carmela Nucera, and Jacqueline Passalacqua. *L'exécution Des Décisions De Justice En Europe*. CEPEJ.
- Lüke, Wolfgang. "Some Comments on the Proposals of the Study Group from a German Perspective." In *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, edited by Masahisa Deguchi. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice: Springer, 2022.
- Lüthi, Samuel. "La Levée Du Secret Professionnel D'un Ecclésiastique." *Fribourg Law Review QFLR* 1, no. 19 (2019).
- Marchand, Sylvain. "Droit Commercial, Exécution Forcée Et Arbitrage / Le Trust Et Les Huissiers." In *Vers Les Sommets Du Droit Liber Amicorum Pour Henry Peter*, 85-103, 2019.
- Matejkovic, John E., and Keith Rucinski. "Bankruptcy "Reform": The 21st Century's Debtors' Prison." *American Bankruptcy Institute Law Review* 12, no. 2 (Winter 2004): 473-500.
- Metin, Yüksel. "Temel Hakların Sınırlandırılması Ve Ölçülülük: Ölçülülük İlkesi Evrensel Bir Anayasal İlke Midir?". *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, 1, no. 1 (2017).
- Meyer, Ulrich, and Sandrine Paris. "La Révision De La Loi Sur Le Tribunal Fédéral: Quelle Organisation Judiciaire Fédérale Voulons-Nous?". *Revue de l'avocat*, 9, no. 9 (Septembre 2019): 373-78.
- Miniato, Lionel. *Voies D'exécution Et Procédures De Distribution*. Paris: Montchrestien, Lextenso éditions, 2010.
- Mumcu, Ahmet. "Tdv İslâm Ansiklopedisi - Dîvân-ı Hümâyûn Maddesi." (1994).
- Muşul, Timuçin. *Haciz Ve Hacze İştirak*. 1. Bası ed. Ankara: Adalet, 2019.
- Müller, Markus. *Proportionnalité Le Rubik's Cube Du Droit*. Stämpfli Verlag AG, 2016.
- Namlı, Mert. *İcra Hukukunda Taşınmaz Malların Haczi Ve Paraya Çevrilmesi*. İstanbul: On İki Levha, 2019.
- . "Roma Hukukunda Cebri İcra Araçları: Borçlunun Bedenine Yönelen İcra Anlayışından Malvarlığı Üzerinde İcraya Dönüşüm." In *Prof. Dr. Türkân Rado'nun Anısına Armağan*, edited by Abuzer Kendigelen, 769-98. İstanbul: On İki Levha, Temmuz 2020.

- Numérisation De La Justice Au Sein De L'union Européen - Une Panoplie De Possibilités*. Bruxelles: Commission Européenne, 02.12.2020.
- Ochsner, Michel, and Benoît Roulin. "L'usage De La Force Dans L'exécution Forcée." *Journal des Tribunaux* (2017 II): 86-126.
- Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi, and Saibe Oktay-Özdemir. *Eşya Hukuku*. 19. Bası ed. İstanbul: Filiz, 2016.
- . *Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı*. 4. Bası ed. İstanbul: Filiz, 2021.
- Ortaylı, İlber. *Hukuk Ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadi*. 14. Baskı ed. İstanbul: Kronik Kitap, 2021.
- Özbek, Mustafa Serdar. *Avrupa Birliği Ve Türk Hukukunda İlâmlı İcranın Etkinliği*. 4. Bası ed. Vol. Cilt I, Ankara: Yetkin, 2018.
- . "İcra Ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi Ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi." In *Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan*, 2447-511: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015.
- Özçelik, Volkan. "Genel Haciz Yoluyla Takipte İcra Müdürünün Zor Kullanma Yetkisi (İlk M. 80/4)." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, no. Özel Sayı 2014 (2015): 2909-52.
- . *İcra Müdürünün Takdir Yetkisi*. Ankara: Adalet, Şubat 2014.
- Özekes, Muhammet. "Abonelik Sözleşmelerinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Yeni Takip Yolu (7155 Sayılı Kanun'un Düzenlemesi)." *İzmir Barosu Dergisi* (Eylül 2018).
- . *İcra Hukukunda Temel Haklar Ve İlkeler*. Ankara: Adalet, 2009.
- . "İcra Ve İflâs Kanunu'nda Yer Alan Kredi Kurumlarıyla İlgili İcra Hükümlerinin Eleştirisi." *Banka Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu* (08.06.2017).
- . "Oyun Teorisi - Hukuk Uygulaması Ve Adil Yargılanma Hakkı." *HFSA* 14. Kitap (2005): 80-87.
- . "Türk İcra Hukukunun Sorunları Ve Temel Haklar Bakımından Genel Değerlendirme." In *Doçent Dr. Halûk Konuralp'in Anısına Medenî Usûl Ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı - VII*, Eylül 2009.
- Öztek, Selçuk. "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Aleniyet İlkesine İlişkin 28 İnci Maddesi İle Ses Ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Veya Başka Yerde Duruşma İcrasına İlişkin 149 Uncu Maddesinde 7251 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Hakkında Bazı Düşünceler." *Adalet Dergisi*, no. 66, : 641-65.
- Patry, Robert, and Haluk Burcuoğlu. "Güven Teorisi Ve Ticaret Hukuku Ve Kamu Hukukundaki İçtihatlarda Yeni Gelişmeler." *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi* 15, 18, no. 18 (1990): 15-25.
- Payan, Guillaume. "Répertoire De Procédure Civile / Procédure D'injonction De Payer Européenne Pr. Civ. ." (2018).

<https://www.dalloz.fr/documentation/Document?id=ENCY/PCIV/RUB000169/2018-01/PLAN054>.

- Pedük, Türkben. "Servet Yönetimi Hizmetleri (Trust/Fiduciary Services)." *Maliye Finans Yazıları* 23, no. 83 (Nisan 2009): 131-39.
- Pekcanitez, Hakan. "Medeni Yargıda Adil Yargılanma." *İzmir Barosu Dergisi*, no. 2 (Nisan 1997): 35-55.
- Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, and Muhammet Özekes. *İcra Ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*. 6. Bası ed. İstanbul: On İki Levha, 2019.
- . *İcra Ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*. 7. Bası ed. İstanbul: On İki Levha, 2020.
- Peksöz, Vildan. "Adres Değişikliği Halinde Tebligat." *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 74, no. 1 (2016): 349-72.
- . "İcra Tutanaklarının İlk M. 8 Çerçevesinde Aleniyeti Ve İspat Kuvveti." In *Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan Cilt I*, edited by O. Gökhan Antalya and Murat Topuz, 2377-406: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2016.
- Phuong, Phan Thi Lan. "Completion of Law on Protective Rights, Rights Access to Information and Direct Monitoring of People in the Context of the Covid Translation-19 in Vietnam." *The Journal of Middle East and North Africa Sciences* 6, 11, no. 11 (2020, Almanhal Veritabanı, e.t. 07.09.2021): 1-4.
- Pichonnaz, Pascal, and (Çev.) Ceren Soydan. "Kıta Avrupası Özel Hukukunun Uyumlaştırılması: Roma Hukuku Bize Ne Öğretebilir; Ne Öğretemez?". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 23, no. 3 (2017): 343-64.
- Piedelièvre, Stéphane. "Saisies Et Mesures Conservatoires." (juin 2021).
- Radin, Max. "Secare Partis: The Early Roman Law of Execution against a Debtor." *The American Journal of Philology* 43, 1, no. 1 (1922): 32-48.
- Rado, Türkân. "Roma Hukukunda Cebri İcra Usullerinin İnkişafı." *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 10, 1-2, no. 1-2 (1944): 229-40.
- "Résolution Du Parlement Européen Du 22 Avril 2009 Sur L'exécution Effective Des Décisions Judiciaires Dans L'union Européenne: La Transparence Du Patrimoine Des Débiteurs (2008/2233(Ini))."
- Rijavec, Vesna. "Cross-Border Effects of Provisional Measures in Civil and Commercial Matters." In *Cross-Border Civil Proceedings in the Eu (Conference Papers) (November 17, 2011 - November 18, 2011)*, edited by Vesna Rijavec and Tjaša Ivanc, 2011.
- Rouvroy, Antoinette, and Yves Pouillet. *Reinventing Data Protection?*, January 2009.
- Rouxel, Jules René. *De La Pignoris Capio Ex Causa Judicati*. Rennes, 1879.
- Saranovic, Filip. "Jurisdiction and Freezing Injunctions: A Reassessment." *International & Comparative Law Quarterly* 68 (July 2019): 639-64.
- Saygılı, Abdurrahman. "Yaşam Hakkı Üzerine Düşünceler." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, no. 2 (2019): 539-47.

- Schimansky, Herbert, Hermann-Josef Bunte, and Hans-Jürgen Lwowski. *Bankrechts-Handbuch*. 5. Auflage ed. München, 2017.
- Sirmen, A. Lâle. *Eşya Hukuku*. 4. Bası ed. Ankara: Yetkin, 2016.
- Söğütlü, Özlem. *Roma Özel Hukuku*. Ankara: Seçkin, 2020.
- Sungurtekin Özkan, Meral. "İcra Hukukunda Oranlılık İlkesi." In *Turhan Tufan Yüce'ye Armağan*, 177-203. İzmir, 2001.
- Süzel, Cüneyt. "Deniz İcra Hukuku'nun Güncel Sorunları Sempozyumu Özeti." *Deniz İcra Hukuku'nun Güncel Sorunları*, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2018.
- Şahbaz, İbrahim. "Anayasa Mahkemesi Kararının Gerekçesinin Bağlayıcılığı Sorunu." *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19, no. 2 (Aralık 2020): 341-82.
- Şahin, Çağatay Serdar. "Ticaret Şirketlerinde Ortakların Kişisel Alacaklılarının Şirkete Yöneltebilecekleri Haciz Talepleri." *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 27, no. 1 (2019): 167-211.
- Tanrıver, Süha. "Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı." *TBB Dergisi*, no. 53 (2004): 191-215.
- Taş, Hülya. "Osmanlı Kadı Mahkemesindeki “Şühûdü'l-Hâl” Nasıl Değerlendirilebilir? ." *Bilig*, 44, no. 44 (Kış / 2008): 25-44.
- Tekin, Kemal Doruk. *Banka Sırrı Kavramı Yönünden Bankalarda Sır Saklama Yükümlülüğü*. Ankara: Adalet, 2010.
- Tekinalp, Ünal. *Ünal Tekinalp'in Banka Hukukunun Esasları*. 2. Bası ed. İstanbul: Vedat, 2009.
- Tok, Ozan. "İcra İşleminin Yapısı Ve Hukuki Rejimi." *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, no. 1 (Temmuz 2021): 57-85.
- Türkoğlu Özdemir, Gökçe. "Roma Medeni Usul Hukukunda Formula Yargılaması." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, 1, no. 1 (2005): 167-212.
- Umar, Bilge. *İcra Ve İflas Hukukunun Tarihî Gelişmesi Ve Genel Teorisi*. İzmir: Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, 1973.
- Uyar, Talih. "Haczedilen Malın Üçüncü Kişi Elinde Bulunması Halinde Açılacak İstihkak Davası (İlk Mad. 99)." *Ankara Barosu Dergisi* Yıl: 65, no. 1 (Kış 2007): 62-77.
- . "İcra Tebliğleri (İlk. 21)." *Ankara Barosu Dergisi*, no. 4 (2013): 155-240.
- . "İcra Ve İflas Dairelerinin İşlem Ve Eylemlerinden Dolayı Devletin Hukuki Sorumluluğu (İlk M. 5)." *Ankara Barosu Dergisi*, no. 2 (2015/2): 255-69.
- . "İcra Ve İflas Hukukunda Şikayet Sebepleri." *TBB Dergisi*, no. 50 (2004): 97-120.
- Uyumaz, Alper, and Mehmet Cemil Türk. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler." In *Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı*: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Aralık 2019.
- Üçüncü, S. Hilal. "İcra İflas Kanunu M. 78/1 Hükmünün Alacaklı İle Borçlu Arasındaki Menfaat Dengesine Yansımaları." *Ceren Damar Şenel II. Genç Bilim İnsanları Sempozyumu* (4-5 Kasım 2021).

- Üçüncü, Sümeyye Hilal. *Medenî Yargılama Hukukunda Kişisel Verilerin Ve Sırların Korunması*. 1. Bası ed. İstanbul: On İki Levha, 2019.
- Ünal, Mehmet. *Şekli Eşya Hukuku*. 2. Bası ed. Ankara: Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 1994.
- Ürem Çetinel, Merve. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Rehin Veren Rehin Konusu Üzerindeki Tasarrufları." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, no. 2 (2019): 329-44.
- Vincenti, Rudy L. "Reaching the Beneficial Owner." In *Investor Relations: The Company and Its Owners*, edited by Jerome W. Blood, 1963.
- Vivarelli, Angela. "The Crisis of the Right to Informational Self-Determination." *Italian Law Journal* 6, 1 (2020): 301-20.
- Westin, Alan Furman. *Privacy and Freedom*. London: The Bodley Head, 1967.
- Yamaner, Nilgün, and Kerim Atamer. *Deniz İcra Hukuku'nun Güncel Sorunları Sempozyumu*, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2018.
- Yardımcı, Taner Emre. "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi Ve Borçlunun Bitcoininin Haczedilmesi." *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 23, 3 (2019): 97-128.
- Yavuzcan Çolak, Hülya. "Küçük Alacaklar İçin Şüpheli Alacak Karşılığı Ayrılmasının Usul Ve Esasları." *Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi* (Eylül 2014).
- Yeniçeri, Celal. "Tdv İslâm Ansiklopedisi - Mezâlim Maddesi." (2004). e.t. 09.08.2021.
- Yılmaz, Ejder. "Hukuk Muhakemeleri Kanununda Süreler." In *Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan Cilt Iii*, 3167-90: Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, 2013.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Kuş Bahadır

Doğum tarihi ve yeri :

e-mail :

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2020-Devam ediyor
Lisans	Ankara Üniversitesi	2014-2019
	Université Toulouse I Capitole (Erasmus)	2017-2018

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2019-2020	Ankara Barosu	Stajyer Avukat
2020-...	Atatürk Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

